

T.C.
MARMAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

81049

TAŞKÖPRÜ İLÇESİ'NİN COĞRAFI ETÜDÜ

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Yaşar ÇETİNKAYA

Danışman
Doç.Dr. Ramazan ÖZEY

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM BAKANLIĞI
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İstanbul, 1997

PLAN

A. GİRİŞ

İnceleme alanı ve konunun sınırları

Çalışmanın amacı

Daha önce konu ile ilgili yapılmış olan araştırmalar

Daha önce konu ile ilgili yapılmış olan araştırmalar

B. ARAŞTIRMA SAHASININ FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Morfolojik özellikler

Klimatik özellikler

Toprak özellikleri

Bitki örtüsü özellikleri

Hidrografik özellikler ve bunlardan faydalanma

C. BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

İktisadi ve İctimai tarihi

Nüfus durumu

Yerleşme özellikleri

Mesken özellikleri

Sosyal ve kültürel özellikleri

D. EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Tarım faaliyetleri

Ormancılık faaliyetleri

Hayvancılık faaliyetleri

4. Diğer iktisadi faaliyetler

- a) Sanayi
- b) Ulaşım ve ticaret
- c) Turizm ve tarihi eserler
- d) Yeraltı zenginliği ve madenler
- e) Hastane ve sağlık hizmetleri
- f) Halk ve suç ilişkileri
- g) Din hizmetleri
- h) Askeri durum

E. SONUÇ VE ÖNERİLER

F. FAYDALANILAN KAYNAKLAR

G. FOTOĞRAFLAR

ÖNSÖZ

Tezimin konusunu; Kastamonu iline bağlı Taşköprü ilçesinin Coğrafi Etüdü olarak seçtim. Bu konuyu seçmemdeki amaç, yaşama şartlarını yakından gördüğüm bu bölgenin insanlarına onlardan biri olarak yardımımız olabileceği düşüncesidir.

Bu bölge insanları, tabiatın zor yaşama şartları altında bulunmaktadır. Engebeli arazinin büyük yer kapladığı, tarıma müsait arazisi az olan bu yörenin insanları genellikle orman içinde yerleşmiş durumdadır.

Bu itibarla orman içi köylüsü ve yeteri kadar verimli toprağa sahip olmayan bu insanlar; işsiz kalmakta ve bunun neticesinde de yaşadıkları bölgeden sanayi ve ticaret merkezlerine geçim şartlarını sürdürebilmek amacıyla göç etmektedirler.

Bu insanların yaşama şartlarını iyileştirmek için öncelikle araştırma sahasında tarıma ve orman ürünlerine dayalı sanayinin geliştirilmesi, yöre halkı üzerinde ekonomik yönde olumlu etki yapacağından bölge dışı göçlerin azalması en büyük temennimizdir. Bu da bölgenin beşeri ve iktisadi coğrafya sorunlarının tesbit edilmesiyle mümkün olabilmektedir.

Bahis konusu tezimde, bu durumları belirlemedeki araştırma ve çalışma faaliyetleri; coğrafya alanında kendimi yetiştirmede etkili olmuştur.

Çalışmalarında bana yardımları olan değerli hocalarım; Prof. Dr. Ali Selçuk BİRİCİK'e, Doç. Dr. Ramazan ÖZEY'e, Prof. Dr. İsmail YALÇINLAR'a ve araştırma görevlisi Ünal İBRED'e teşekkürü vazife bilirim.

Gelişmekte olan ülkemizin, batının pilot bölgelerinden biri olan araştırma sahamızı daha yakından tanıyarak, kalkınmakta olmuş bölge durumuna geleceğine inanıyor ve ileride daha güzel, organize sanayili bir şehir olmasını ümit ediyorum.

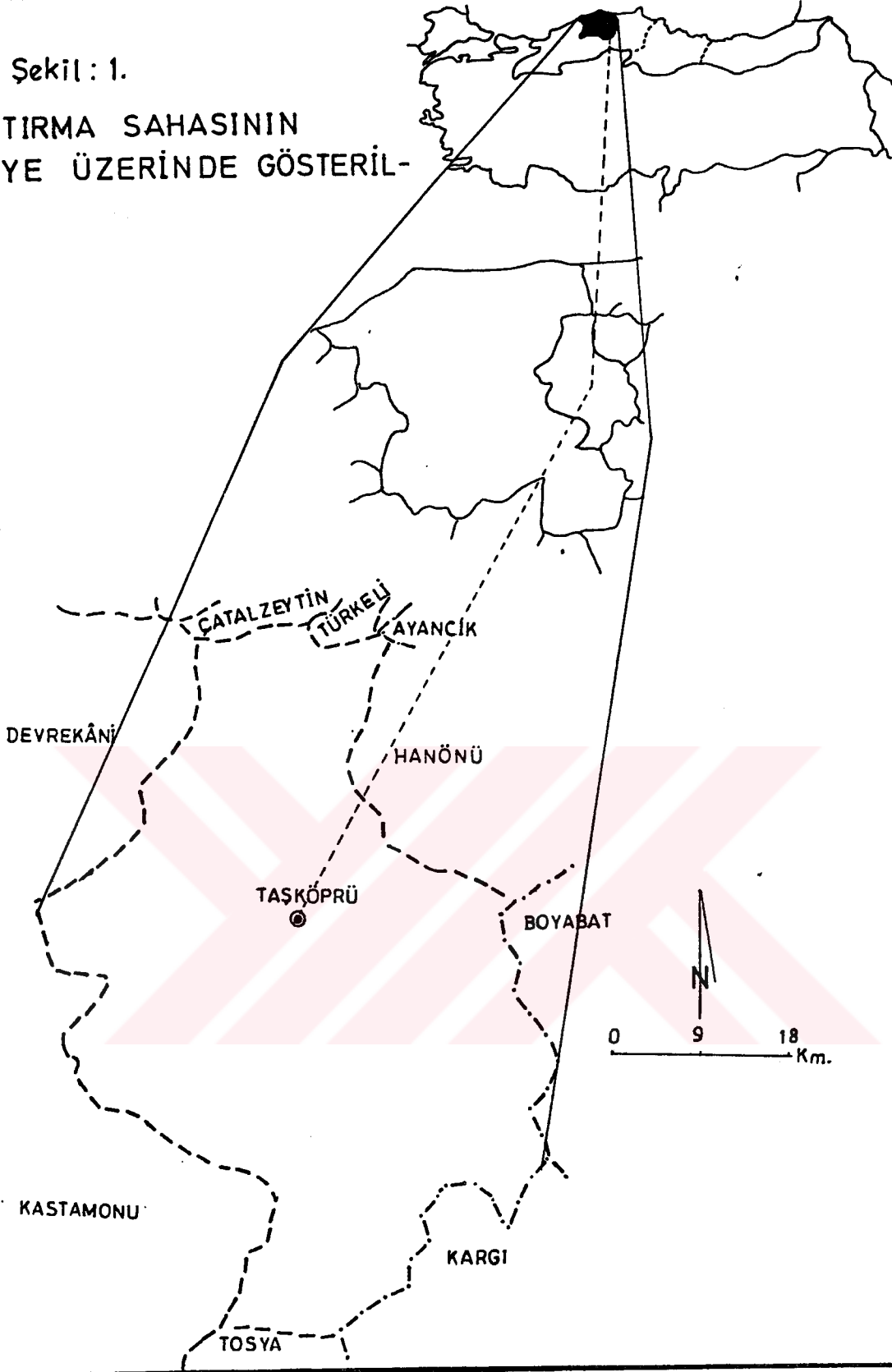
Yaşar ÇETİNKAYA

TAŞKÖPRÜ - MAYIS 1997

Şekil : 1.

ARAŞTIRMA SAHASININ
TÜRKİYE ÜZERİNDE GÖSTERİL-
MESİ

GİRİŞ

Gökırmak havzasında vadi tabanı ve yamaçlarına tekabül eden araştırma sahası. Batı Karadeniz bölümünde İsfendiyar (Küre) dağları ile, bu dağlara, içten paralel bir şekilde uzanan doğu - batı doğrultulu Ilgaz Dağları etekleri arasına yerleşmiş durumdadır. Gökırmak akarsu havzasının içinde yer alan inceleme alanı $41^{\circ} 03'$ ile $41^{\circ} 39'$ kuzey enlemleri ve Greenwich başlangıcına göre $33^{\circ} 17'$ ile $34^{\circ} 35'$ doğu boylamları arasında yer almaktadır. Kuzey ve Batısından Devrekani ve Kastamonu, doğudan ise Boyabat şehri ile sınırlıdır. Kuzey - güney ve doğu batı istikametlerinde sahanın en uzun mesafeleri 70 ve 165 km'dir.

Bölgeyi kuzeyden batı-doğu istikametinde uzanan Çangal ve Yaralığöz dağları, güneyden ise kuzey doğu - güney batı istikametinde uzanan Kiraz dağları çevreler. Kuzey kısmındaki en yüksek dağlar yaralı Yaralığöz olup, rakımı 1985 m, güneyde yer alan Kiraz dağlarının en yüksek kısmının rakımı ise 1500 m'dir. Tetkik sahası batıda 750 rakımlarından sonra Kastamonu vadisine doğuda 750 rakımlarından sonra Kastamonu vadisine, doğuda epijenik boğazla ayrılan Hanönü'ne uzanır. Sahanın vadi tabanı ve sınırları arasındaki alan 2.217 kilometre karedir.¹ Araştırma sahası içinde bulunan Gökırmak isminin coğrafi açıdan çok önemli bir yeri vardır.

¹ DSI 23. Bölge Müdürlüğü Gökırmak akarsu havzası proje master plan raporu tanıtım bilgileri Kastamonu - 1992, Sa. 1.1.

Kuzey ve güneyden yayla ve dağlarla çevrilenen yer yer nispeten genişleyen alüvyal oalar içinde batıdan doğuya doğru ilerleyen ve Kızılırmak'ın kollarından biri olan Gökırmak sahaya ismini yerleştirmiştir. Strabon'a göre, Gökırmak'ın ilk ismi Amnias'tır. İlk çağda, Kızılırmak'a ise Halys adı verilmiştir. Halys ismi bu nehir boyunda yer alan "Hala adı erilen tuzlalardan kalmıştır. Strabon, Kızılırmak'tan bahsederken "nehir, Hala: yakınından geçtiği için bu ismi almıştır, der.² Fakat Gökırmak'ın eski ismi olan Amnias'ın ne anlama geldiği, niçin bu ismin verildiği ve kimler tarafından verildiği belli değildir. Bölgenin ilk bilinen sakinleri olan Gaskalar veya Paplagonialılar tarafından verildiği kuvvetle muhtemeldir. Strabon'un Pontos eyaletinin ve Halys nehrinin dışındaki, Olgassys (İlgaz) dağı etrafındaki ülke diye tarif ettiği kısımlar ile Pompeiupolis (Taşköprü) ve batıya doğru Paplagonia'nın iç kısmının bir bölümü araştırma sahasını oluşturmaktadır.

Yine Strabon, Olgassys dağının olağanüstü yüksek ve tırmanılmasının zor olduğunu, bu dağın her yerinde kurulmuş bulunan tapınakların Paplagonialıların elinde olduğunu, etrafındaki Blaene ve Domanitis'in oldukça verimli topraklar olup, Domanitis'ten Amnias (Gökırmak) nehrinin geçtiğini kaydetmektedir. Blaene ve Domanitis'in nereler olduğu kesin belli değildir. Böylece esasen belirtmek istediğimiz husus, araştırma sahasının

² Strabon-1989 Coğrafya (Anadolu) Kitap XII. XIII. XIV. Çev. Adnan Pekman Arkeoloji ve Sanat Yay Antik Kaynaklar Dizisi 1.a. Bıçımı Baskı. İstanbul. Sa. 19.

tarihte Paphlania adı verilen bölgenin iç kısmında Gökırmak sınırlı bir saha olduğudur. Gökırmak ismi ise bu akarsuya Türkler tarafından verilmiştir. Türkler, akarsuları bariz olan bazı özellikleri ile adlandırmışlar, bazılarını da taşıdıkları suyun vasfına göre de isimlendirmişlerdir. Suyu tortusuz, berrak ve iyi nitelikli olan Gökırmak'a bu sebeple bu isim verilmiştir. Anadolu'daki birçok yer isminin Türkler'in yaşadığı Orta Asya'yla benzer ve aynı olduğu da dikkat çekicidir. Gökırmak da buna bir misal teşkil eder. Böylece, saha içinde önemli yer tutan Gökırmak akarsuyunun vasfı; Türkler'in Anadolu'yu vatan tutmak istek ve iradesi önemli rol oynamıştır, denilebilir.

Gökırmak'ın içinden geçtiği saha, kuzey ve güneyinden uzanan dağlarla doğusunda geçen Kızılırmak arasında coğrafi bir bütünlük arzeder. Dağ, ova ve plato sahalarıyla Araştırma sahası, kendi içinde bir uyum oluşturmaktadır. Bütün unsurları ve bu unsurlardaki iktisadi ve içtimâî faaliyetleri birbirini tamamlayan bir manzara gösterirler. Çünkü, arızalı sahalarla meydana gelen sıkıntılar ovalık sahalarda da kendisini hissettirmektedir. Aynı şekilde alt zondaki ekonomik ve içtimâî problemler de karşılıklı etkilenmeye yol açmaktadır. Ovadaki çeşitli sanayi kuruluşları ve ziraat, dağlık ve ormanlık sahalardaki fazla insan gücünü kendisine doğru çeker. Kendir ve şekerpancarı ziraatinde çalışanların, yakınında bulundukları dağlık ve ormanlık sahalardan geldikleri dikkat çekicidir. Yine, bölge şehirlerinin vadi tabanında ve eteklerinde kurulmuş olması, dağ ve plato köylerinin ovayla devamlı ve sıkı temasta bulunmaları neticesini doğurmuş vaziyettir. Ovada meydana getirilen çeşitli iktisadi faaliyetin diğer sahalara

bağlı olması da aksi bir durumun tamamlayıcılık itibariyle varit olduğunu gösterir. Gökırmak vadisinin doğu istikametine doğru gidildikçe Hanönü'nden itibaren daralması, bölgeyi adetâ doğu ve batı olmak üzere iki yöreye ayırmış gibidir. Bu yöreler arasında irtifa itibariyle meydana gelmiş olan farklılaşma iklim unsurlarının ve dolayısıyla iktisadi hayatında nispeten farklılaşmasına zemin hazırlamıştır. Farklılık gösteren yöreleri, Kastamonu ve Boyabat yöreleri diye adlandırabiliriz. Bu yöreleri Gökırmak vadi oluşu ve bu oluktan geçen devlet karayolu bağlamaktadır. Bu vadi ve karayolu, çeşitli beşeri faaliyetlerin bölge içinde akışını ve dolayısıyla bir bütün meydana getirmelerine de hizmet etmektedir. Araştırma sahası su bölümü çizgisiyle bu şekilde belirlenmiş olmakla birlikte hidrolojik manada bir ünite değildir. Sahip olduğu beşeri faaliyetler, kendisi dışındaki bölgelerden ayırıcı özelliklere sahiptirler. Su bölümü çizgisi fiziki yönden diğer bölgelerle farklılaşmaya yol açarken dolayısıyla beşeri coğrafya açısından da ayırıcı bir sınır meydana getirmiş durumdadır. Bölge İsfendiyar (Küre) dağları vasıtasıyla ayrıldığı Karadeniz sahil kesiminden ve Ilgaz dağları vasıtasıyla ayrıldığı İç Anadolu'dan fiziki ve beşeri açıdan farklı hususiyetlere sahiptir. Bu sınırlar içerisinde içtima ve ekonomik bir bütünlük arzedenden ve bu bütünlüğüyle diğer bölgelerden ayırıcı özelliklere sahip olduğu için su bölümü çizgisi, coğrafi bir bölge olan araştırma sahası için, sınır olarak kabul edilmiştir.

Bölge içerisinde "kristalen" olarak zikredilen Ilgaz masifi, Nowack ve Blumenthal tarafından Paleozoik'e ithal edilmiştir. Ancak

danı araştırmalar bu kristalen masiflerin Paleozoik'ten daha genç olduklarını meydana çıkarmış bulunuyorlar.³ Sahada ayrıca Mezozoik, Tersiyer ve Pleistosen'e ait araziler yer almış bulunuyor.

Araştırma bölgemiz 2.127 km²'lik bir alandan ibaret Gkirmek Havzası içinde batıda, Kastamonu merkez ilçe Glveren korusundan doğuda, Boyabat, Sakız köyüne kadar 70 km uzunlukta, kuzeyde Çatalzeytin-Yaralgz ve Türkeli'den, Güneyde Tosya, Kargı, Ilgaz dağı eteklerine kadar 80 km. genişliktedir.

Bölgede arazinin dağlık, dalgalı ve yer yer engebeli olması kırsal yerleşmeyi etkilemiştir. Orman içi ve dağ köylerinin kurulmasını sağlamıştır. Bunun sonucunda da yerleşim ünitelerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu durum, ziraate elverişli sahaların küçük ve parçalı olmasından kaynaklanmıştır. Araştırma sahamız tarihte zaman zaman önemli hale gelmiştir. Bir geçiş bölgesi olması, kendisini siyasi mücadelelerde de göstermiştir. Bu sebeple tarih boyunca birçok kavim ve siyasi teşekkül arasında mücadele sahası haline gelmiştir. Dolayısıyla çeşitli milletlerin hakimiyetini yaşamıştır. Anadolu'daki önemli ana yolların geçmediği araştırma sahası, ikinci derecede bir güzergaha sahiptir. Ancak bu güzergah, siyasi mücadelelerde bölgenin stratejik öneme sahip olması sebebiyle zaman zaman ana bir güzergah haline de gelebilmiştir. Romalılar, Anadolu Selçukluları ve Milli Mücadele sırasında bölgenin önem kazandığı görülmektedir.

³ A. Kurter-1982 Kastamonu ve evresinin Doğal Görünümü. İ.. Ed. Fak. Yay. No.2930, İstanbul, Sa.18.

Araştırma sahası, Cumhuriyet dönemine, eski olan iktisadî ve içtimai yapısını muhafaza ederek girmiştir. Dağlık ve ormanlık bir topoğrafyaya önemli ölçüde yer veren ziraate elverişli topraklar dağınıktır. Bu özellik, kırsal yerleşmenin mahalle seviyesinde küçük üniteler halinde olmasına yol açmıştır. Ülke seviyesinde meydana gelen ekonomik gelişmelerden uzun yıllar payını alamayan inceleme alanı 1960 yılından sonra tesis edilmesine rağmen, bu bölgedeki göçü durdurmağa yetmemiştir. Zengin orman potansiyelini iyi ve metodlu olarak geliştirilmiş bir yol şebekesine kavuşturularak ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği Çerçevesinde önem kazanması muhtemel bir yöre durumunda bulunmaktadır.

Çalışmanın Amacı :

Bu toplumun ileri gidebilmesi, o toplumun her yönüyle tanınmasına bağlıdır. Daha önce bahsettiğimiz gibi "Evinin içini tanımayanın sokakta yeri yoktur" sözü bizim araştırmamız içinde aynı niteliği taşımaktadır. Kişi; kendi içinde yaşadığı bölgenin, hayat tarzlarını ve ekonomik durumlarını araştırmadan, çözüm yollarını tespit edemez.

Araştırma sahası; yurdumuzun plot bölgelerinden birinin içerisinde bulunmaktadır. Bu duruma; saha içindeki beşeri ve iktisadî sorunlar ile ekonomik hayat zorlukları içinde bulunan insan faktöründen kaynaklanmaktadır. Bu itibarla, yöre halkı, kendi doğduğu ve büyüdüğü toprağını ekmeden, suyunu içmeden bölge dışına göç etmeyi çözüm olarak seçmektedirler.

Daha Önce Konu İle İlgili Olarak Yapılmış Olan Araştırmalar :

Araştırma bölgesi için çok büyük önem arzedecek geniş kapsamlı araştırmalara rastlanmamaktadır. Ancak 1940 ve 1950'li yıllarda, sahayı tanıtacak monoğrafik etüd ve kendir ziraatı alanındaki çalışmalar eski tarihli araştırmalar içinde değerlendirilmekte olup yetersiz kalmaktadır.

1990 yılında hazırlanan; Emin-BAYDİL Gökırmak Havzası'nın Beşeri ve İktisadi Coğrafyası konulu basılmamış doktora çalışması, bizim araştırmamıza çok büyük destek teşkil etmiştir. çünkü bizim araştırma sahamız, Gökırmak Havzasının geniş bir yüzölçümünde yer almaktadır. Bu itibarla, araştırma sahamız küçük bir havza karakteri göstermektedir.

Yaptığımız araştırmalardan anlaşıldığı üzere, göre halkının ekonomik durumunu iyileştirilmesi alanında çalışmaların mevcut olduğu ve sanayi alanındaki bazı kurulacak ve kurulmuş fabrikaların faaliyetlerinin devam ettiği müşahade edilmektedir. Kastamonu ilinde kurulmaya başlanan organize sanayi faaliyetlerinin, bölge halkı için, iktisadi anlamda iyileştirmesi yönünde konunu bugünkü durumu açısından yapılan araştırmalar olarak belirlenmiştir.

B. ARAŞTIRMA ALANININ FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1. GENEL JEOLojİ VE TEKTONİK

1.1. Stratigrafik Jeoloji :

İnceleme sahasında yaşlıdan gence doğru yeralan jeolojik formasyonlar olarak; kısmen permien'e ve kısmen de mesozoik'e ait metamorfik seriler, permien'e ait kalkerler, mesozoik yaşlı filişler-kalkerler-ofiolitik seriler, eosene ait kalker-filiş ve volkanik seriler (yer yer değişik litolojide serpiştirilmiş mostralara) halinde karsal neojen ile kuaterner yaşlı alüvyonlar mevcuttur.

Ayrıca magmatik kayalardan granit, granadiorit, diorit, riyolit, dasit, andezit ve trakitler sahanın jeolojik formasyonlarını meydana getirirler.

1.1.1. Sedimanter Kayalar :

1.1.1.1. Paleozoik :

Permien (kalker fasiyesi) sahanın en yaşlı sedimanter formasyonlarıdır. Permien kalkerlerinin küçük mostralara sahanın güneydoğusunda rastlanır. Ayrıca yarı kristalin olan ve metamorfik seriler içerisinde bulunan gri renkli kalker blokları da Permien'e dahil edilebilir.⁴

⁴ D.S.İ. Kastamonu Bölge Müdürlüğü Gökırmak havzası master plan raporu 1992, Kastamonu Sa.1.1.

Saha morfolojik bakımdan bir haza karakteri gösterir ve iki bölüme ayrılır.

Aslı havza bölümünde; İzmitten itibaren doğu istikametinde uzanan, Bolu civarında kesilirse de Dadayın 9 km batısında paleozoik serisinin birbirine kavuştukları, Gökçebelde tekrar başlayarak, yine doğu-batı istikametinde olmak üzere Kastamonu-Havza arasında uzanır. Ve Boyabat Tersiyer çukurunda sona erer. Uzun ve yer yer daralıp genişleyen saha içinde suları batıp, ormanlardan sızan yeraltı suları ile doğuya doğru artan Gökırmak aynı istikamete devam ederek Boyabat civarında Kızılırmak'a karışır. Kastamonu civarında bir vadi teşkil eden olan Kastamonu vadisi olarak adlandırılır. Meryem köyünden itibaren Kastamonu hudutlarında alçalma durumu olur. Doğuya doğru artan Gökırmak vadisi iyi bir ziraat kütlesi sahası meydana getirir.

Doğuda genişleyerek paleozoik seri anlaşılır. Dadaydan Taşköprüye'ye, oradan da doğu istikametine doğru Boyabat tersiyer çukuru ile irtibat gösteren bir depresyon sahasıdır.

İzmitten Düzce, Hendek tektonik çöküntü sahalarının doğuya doğru devam eden bir parçası olarak görülen Kastamonu-Daday ovası adı verilen düzlüklerdir. Bu düzlüklerin dikkat çeken karakterleri, kenarlarında bazı taraçaların bulunmasıdır. Kastamonu suları içerisinde bu taraçaların ilk teşekkül edene, aşınma ve taşınmalarla kaldırılmış olduğundan ancak iki taraça müşahade olunmaktadır. Taşköprü'nün kuzey ve kuzeydoğu kısımlarını teşkil eden Paleozoik flişler arasında Karadenize paralel uzanan dağların

istinde uygun vadiler bulunup, ormanların altında topağın derinliklerine inen sular eski havzaların arasından yer yer satha sızıntı sular halinde çıkarlar. Arazinin topoğrafik yapısını teşkil eden havzaların yumuşaklığı ve yaşlı oluşu gibi amiller ile birlikte iklimin icabı kimyevi ve fiziki olayların tesiri neticesinde erozyon ile vadiler genişlemiş, arazinin genel fiziki yapısı mulayim bir hal almış olduğu bu vadiler içerisinde oldukça kalabalık bir yerleşme görülmektedir.⁵

Kastamonu'dan itibaren Taşköprü ve Boyabat Tersiyer çukurunda zuhur eden Konylemera, gre, kumlu ve killi şistler ve gevşek topluluklardan müteşekkil, takbiren 2600 m. kalınlıktaki kaba fliş serisinin umumiyetle eosen, ve üst kısımlarının ise Oligosen yaşında olduğu kabul edilmektedir. Taşköprü yakınında metamorfik seriyi, marnlı tabakalar örter. Buradaki Kumlu ve marnlı kalkerlerde genellikle nummilit fosillidir. Mesozoik-Ofiolitik serinin yapısına büyük ölçüde iştirak etmiş olan serpantin-peridotikkitleleri Ilgaz dağları masifi de dahil olmak üzere Taşköprü-Boyabat arasında, müstakıl geniş aflormanlar meydana getirmişlerdir. Taşköprü ilçesinin doğusunda yer alan Elek dağ bölgesi Serpantin kitleleri, kromit ihtiva ederler.⁶

⁵ Taşköprü Monoğrafyası, Tez.1946, İ.Ü. Yayını, Coğrafya Enstitüsü Yay. No:243, Sa.3. İstanbul.

⁶ Kastamonu İl Yıllığı 1973, Sa.32-33.

1.1.1.2. Mesozoik

Kretase Formasyonları :

Alt Kretase Kalkerleri :

Kalker fasiyesinde gelişmiş olan yerlerinde kuzeyde, güneydoğuda, Kastamonunun kuzey doğusunda küçük aflorman masif gri kalkerlerden ayrı olarak kalın seri halinde inkişaf etmiş marnlı açık renkli litik kalkerler tezçahür eder. Kastamonu-Daday-Ağlı-Devre kani çevrelerinde üst kretase ve paleosen devamlı bir kalker serisi halinde oluşmuş olup metamorfik serileri transgresif olarak örterler. Kastamonu-Taşköprü karayolunun kuzeyinde bulunan Samanlı viran köyü yakınındaki vadi boyunca üst kretase-Paleosen serisinin tipik bir örneği görülmektedir. Tabanında yer alan kumlu, kumtaşimsı kaba kalkerlerde maestrichtien'in karakteristik fosilleri, aynı kalkerlerin üst seviyelerinde ise eosenin fosilleri vardır. Tepedeki kalkerler lütesiyon fosilleri ihtiva eder.

1.1.1.3. Senozoik

Eosen Filiş :

Kastamonu-Daday, Kastamonu şehir merkezi ve güney, Seydiler-İmranlı arası, Taşköprü çevresi ile Taşköprü-Boyabat arasında aflöre eden filişler umumiyetle kumtaşı, kumlu şistler ve ince tabakalı kalker-bantlardan ibarettir. Bu birim bol fosilli olup Ypresien-Lutesien yaşındadır.

Eosen-Oligosen filiş :

Kastamonu-Taşköprü-Boyabat tersiyer çukrunda, Gökırmak havzasında gözlenen konglemera, kumtaşı, kumlu ve killi şistler ve gevşek tabakalardan müteşşekkıl takbiren 2600 m. kalınlıktaki kaba filiş serisinin mumiyetle eosen ve üst kısımlarının ise oligosen yaşımda olduğu kabul edilmektedir. Filişler üzerinde diskordan olarak bulnur. Taşköprü yakınımda metamorfık seriyi örten marnlı tabakalar üst lütesleni temsil ederler.

Neojen Karasal Fasiyes :

İnceleme alanında geniş yayılımı görülen neojen genellikle karasal ve lagüner fasiyeste gelişmiş olup paleozoik-mesozoik silsileler arasında teşekkül etmiş bulunan doğu-batı istikametli havzaları doldurmaktadır. Araştırma sahasındaki karasal neojen sedimanları kretase-eosen formasyonları ile metamorfık seri üzerinde hemen hemen yatay durumdadır. Bu karasal çökelti tabanında çakıllı, kumlu, killi ve marnlı olup kırmızı renktedir. Mazen orta seviyelerde jipsli ve tuzlu yumuşak tabakalar ve üst kısımlarda ise beyaz lagüner kalkerler bulunur. Bunlar neojen röliyefinin çukurlarını doldurur. Karasal fasiyes neojen içinde yeraltı suyu durumunun çok karışık olmasına neden olur.

Kuaterner:

Gökırmak boyunca, alüvyon yelpazeleri, alüvyon birikintileri veya küçük eğimli derelerin vadilerindeki fazla eğimli bulunan derelerin meydana getirdiği yelpazelerde kuaternere aittir.

1.1.2. Mağmatik kayaçlar :

1.1.2.1. Mağmatikler :

1.1.2.1.a. Mağmatikler :

İnceleme alanının kuzey batısında, oldukça geniş bir sahada yayılım gösteren mağmatikler granit, granodiorit, diorit ve yer yer diabazlarla temsil edilmektedir. Havzada bulunan sedimanter kayaçlardan özellikle Jura-kretase kireçtaşlarının taban konglomeralarında bol miktarda mağmatik kayaç çakıllarına rastlanmaktadır.

1.1.2.1.b. Ofiolitler :

Deniz gibi erupsiyonu olan ofiolitler inceleme alanında Daday, Devrekani ve Taşköprü'nün doğu kesimlerinde bulunmaktadır. Bu ofiolit serilerin büyük bir kısmı kretase ve bilhassa üst kretasede meydana gelmiş satıhta tipik bir topoğrafya gösterirler.

1.1.2.2. Volkanikler :

Kastamonu sahasında volkanik fasiyesli eosen, Daday'ın doğusundaki Örencik'in kuzeyinde, Kastamonu'nun güneyinde, Kuzkaya'nın kuzey ve güneyinde görülür. Volkanik fasiyes sediman tabakalarla karışık olduğundan tipik volkanik serilerinin görünüşünde değildir.

1.1.3. Metamorfik Kayaçlar :

Bölge içerisinde oldukça yayılımı fazla olan ve temeli teşkil eden metamorfik kayaçlar ova alanları dışında, Devrekani'nin kuzeyi ile Kastamonu'nun güneyi hariç araştırma sahasını kuşatmıştır. Metamorfik serri umumiyetle mesozon ve epizon kayaları ihtiva eder. Metamorfik serinin yaşının paleozoik olabileceği gibi mesozoik hatta mesozoikın kretase yaşında dahi olabileceği varsayımı ortaya atılabilir durumdadır.⁷

1.2. Yapısal Jeoloji (Jeolojik Tarih) :

Kıyıya epeyce sokularak, onun yer yer dik ve sarp bir görünüm olmasına sebep olan, aynı zamanda da iç kısımlara doğru geçişi epeyce zorlaştırarak geçitlerden ve bazı yollardan faydalanılmasına imkan veren bu dağ sistemi "Küre dağları" veya "İsfendiyar dağları" adıyla anılır.⁸

Daha güneyde genellikle, İsfendiyar dağlarına paralel olan diğer bir yüksek sıra uzanmaktadır. Bu sistem ise "İlgaz Dağları" adını almaktadır. Bu iki dağ sırası arasında, bir intikal sahası karakterindeki Kastamonu ve çevresindeki plato sahaları ile bunların arasında açılmış bazı havzalar (Daday-Gölköy, Devrekani-Boyabat-Durağan gibi) yer almaktadır. Gökırmak, Kuzey Anadolu fay kuşağının bu kısmında beliren bir oluk içinde kabaca doğu-batı

⁷ Gökırmak Akarsu Havzası, Master Plan Tanıtım Bilgileri D.S.İ., Böl. Müd. Kastamonu 1992, Sa.1.2., 1.3, 1.4.

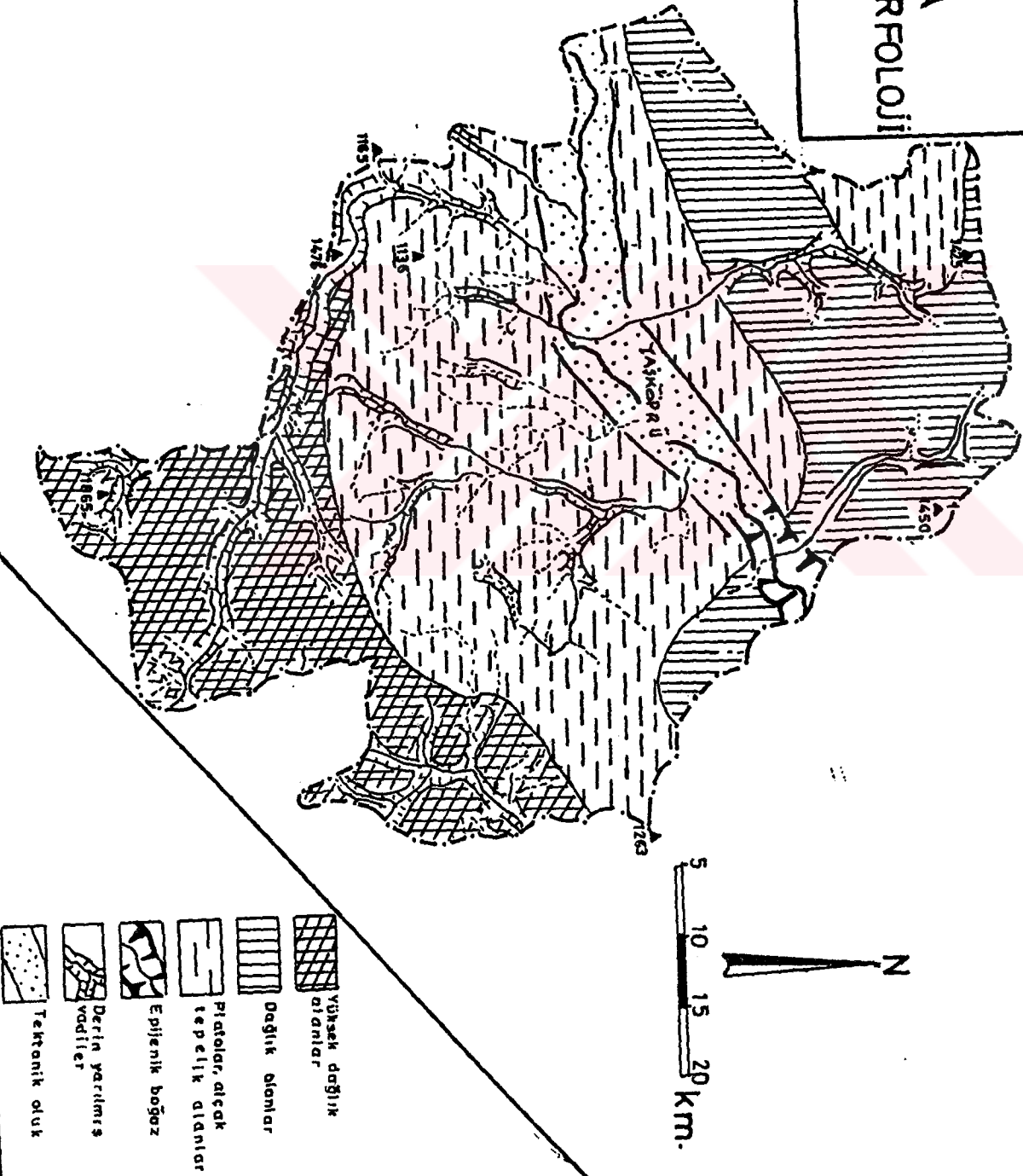
⁸ A. Kurter. 1971. Kastamonu ve Çevresinin İklimi, İ.Ü. Yay. No:1627, Sa.3.

yöresinde bazı yönlü olarak akmakta ve Durağan'ın doğusunda Kızılırmak'la birleşmektedir. Böylece araştırma alanının su bölümü hattı itibariyle üç kısımdan meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bunlar; kuzeydeki Küre ve İsfendiyar dağları, güneydeki Ilgaz dağları ve bu iki dağ sırası arasında plato sahaları ile bunlar arasında yer alan havza karakteri taşıyan bölgedir. Başlıca yeryüzü unsurları genel olarak belirtilen araştırma sahasında, yerel topografik farklılıklar sebebiyle Kastamonu, Taşköprü ve Boyabat yöresinde bazı havzalar oluşmuş durumdadır. Kuzeydeki İsfendiyar dağları ile güneydeki Ilgaz dağları arasında Devrekani havzası da bulunmasına rağmen, su bölümü çizgisi esas alındığında, araştırma sahası dışında kalmıştır. Kuzey Anadolu'nun merkez kesiminde jeolojik birimlerin durumuyla yakından münasebeti olan iki çöküntü hattı mevcuttur. Bunlar; kuzeydeki Gökırmak vadisi ile güneyde Devrez çayı istikametinde uzanan birleşik sahadır. Bu iki hat, Boyabat ile Çiftlik -Kargı arasında uzanan bir kesimle birleşirler. Böylece, üç tarafından su hatlarıyla çevrili olan geniş bölgeye "Ilgaz Dağı Masifi" bloku veya yüksek sahası denilebilir.⁹ Ilgaz Dağı sırası bir başka ifadeyle, kuzeydeki Gökırmak - Bolu güneyindeki Devrez - Çerkeş - Gerede - Bolu - Akyazı, depresyonları arasına sıkışmış durumdadır.¹⁰ Bu depresyonlar arasında, doğu - batı doğrultusunda uzanan Ilgaz Dağları bir duvar gibi

⁹ *Blumenthal 1958 Bolu Civarı Aşağı Kızılırmak Mecrası, Arasındaki Kuzey Anadolu Silsilesinin Jeolojisi M.T.A. Est. Yay. Seri B. No.3., Ankara, Sayı.59.*

¹⁰ *Y. Yücel*

Sekil : 4. ARASTIRMA
SAHASININ JEOMORFOLOJİ
HARİTASI

yüküncü zamanın sürekli kar sınırı üzerinde kalan Ilgaz dağlarında buzul dönemi izlerine rastlanmaktadır. (2565 m.) Ilgaz haceti tepesi dar tabanlı ve koni biçimli olup üst kretase yaşlı masif, beyaz kalkerden oluşmuştur. Metamorfik şistlerin yer aldığı Ilgaz dağları yüksek ve devamlıdır. Bu dağ kütesinin büyük bir kısmının yüksekliği 2000 metreyi bulmaktadır.

Geniş manada Ilgaz silsilesine bağlı bir takım tepeler, kuzeyde Gökırmak mecrasının çizdiği dirseğin içini doldururlar. Bunlardan, Elekdağı Boyabat vadisi ile kargı vadisi arasındaki bölge içinde ilerlemiş durumdadır. Böylece Ilgaz dağlarının kuzeyv e güney kenarları itibariyle bir asimetri söz konusudur. Ilgaz dağlarındaki asimetri, yalnız yüksek tepelerin dağılışında değil, hidromorfik hatlarının terkiibinden de ileri gelmektedir. Ana silsile, güney kenarına daha yakın olduğundan, başlıca su bölüm hattı da silsilenin güney tarafında bulunmaktadır. Bu sebeple Gökırmak'ı besleyen akarsular (Karasu, Karadere, Başören, Kiraz deresi gibi) kısmen düz alan uzun vadiler katederler.

Araştırma sahasının orta kısmında, batıdan doğuya doğru uzanan bir çukur saha yer alır. Bu çukur saha, kuzey ve güneydeki plato sahalırın birbirinden ayırır. Bu çukur sahanın içerisine Gökırmak yerleşmiş durumdadır. Gerek Daday çevresinde ve gerekse Taşköprü ve Boyabat civarında oldukça genişleyen bu depresyon sahasının uzunluğu 120 km kadardır. Genişleyen depresyon sahasının içerisinde bazı tepe az meğilli sırtlardan oluşmuş bi topoğrafya da yer alır. Buralar, çevredeki yüksek rollyer

ile taban arasında bir geçiş sahası meydana getirir. Dolayısıyla Gökırmak'ın içerisinden geçmekte olduğu oluk, bazı kesimlerinde detritik depolarla doldurulmuş geniş havzalar halinde görülür. Bunlar Daday havzası, Gölköy havzası, Taşköprü ve Boyabat havzalarıdır. Bu havzalar birbirlerine taban ve yamaç kısımlarından ibaret olan darlaşmış vadi kesimleriyle bağlanmışlardır. Taşköprü'n n doğusunda Kornopa'dan itibaren iyice daralmaya başlayan gökırmak vadisi, Han n n n doğusuna kadar devam eder. (Bkz. şekil 2) Epijenik bir boğaz meydana getirmiş olan Gökırmak, bu kısımla doğusundaki Boyabat havzası ile batısındaki Taşköprü havzasını birbirine bağlamış durumdadır.

Bir tektonik çöküntü alanı olan çukurluğun yapısında, metamorfik serinin çeşitli kristalen taşları ile  st Kretase, Paleosen tabakaları ve   nc  Zamanın Eosen-Oligosen formasyonları ile Neojen devri oluşumları önemli yer tutar. Bu arada Eosen volkanik seri de yer yer görülür.

evresinde Kastamonu, Hanönü, Boyabat, Kargı, atal, Zeytin şehileri ile çevrili olan etüd alanı çok sayıda köylerin bulunduğu tarım bölgesi olarak kuzey Anadolu deprem kuşağının hemen kuzeyinde ve ikinci derece deprem alanı içindedir.

Taşköprü şehri, Gökırmak vadisinin meydana getirmiş olduğu taraçalar üzerine ve vadi tabanına yerleşmiştir. Bu durumun şehrin yerleşme ve gelişme yönü üzerine tesirleri olmuştur. Gökırmak vadisinin tabanı ile Kastamonu şehrinin düz bölümleri alüvyal formasyonlardan her iki yamacı da gre formasyonlarının

karışsonucu oluşan yamaç molozlarından meydana gelmiştir. Hanönü'ne kadar uzanan dalgalı, hafif eğimli Gökırmak vadi sahasında konglomera gre ve kumlu-killi şistlerden oluşan kaba flış serisi yer almakta ve genellikle Eosen yaşta bulunmaktadır. Bunların üst kesimleri ise, Oligosen yaştaadır."

Ova niteliğindeki düzlükler, akarsuların geniş alüvyal tabanlarından veya çöküntü alanlarının düz ve kalın bir dolguyla kaplı tabanlarından oluşuyor. Buralar sebze-meyva bahçelerine ve sulu tarıma; diğer kısımlar ise, su azlığı sebebiyle kuru tarıma ayrılmıştır.

Vadinin deniz seviyesinden yüksekliği, Taşköprünün güneydoğusuna kadar 350 metredir. Irmak bu noktadan sonra Alamabatak köyü yakınlarında dar ve derin vadi oluşunda akmağa başlar, Gökırmak'a katılan Daday çayının ova görünümlü geniş bir alüvyal yatağı vardır.

Vadi oluşu ovalarının oluşmuuna yer alan gökırmak vadisi, alüvyal ve su gibi iki temel potansiyele sahip olduğundan ve ayrıca derin olması nedeniyle yaz aylarında ısı değerleri hayli yüksek olduğundan üretim devresi (fenolojik devre, tenebbüt devresi) uzadığından civarındaki platolara nazaran yetiştirilmesi mümkün olmayan bazı kültür bitkilerinin yetiştirilmesi kabil olmaktadır.¹¹ Gökırmak vadisinde, bu sebeple Çeltik tarımı yapılabilmektedir.

¹¹ N. Tunçdilek 1983 Türkiye'de Relief Şekilleri ve Arazi kullanımı İ.Ü. Deniz Bıllımleri ve Coğ. Ens. Yay. No.3. İ.Ü. Yay. No. 3279, İstanbul, Sa.68.

KLİMATOLOJİK ÖZELLİKLER

1. Genel İklim karakteristiği

Coğrafi enlem, kara ve denizin etkisi, yükseklik, arızalar ve bitki gibi âmillerin zaman ve mekân bakımından çeşitli tesirler yapmasıyla bir bölgenin iklimi doğmaktadır. Bütün bu âmillerin karşılıklı etkileşiminin meydana getirdiği uzun yıllar ortalamasına esa olan rasatların uzun, düzenli ve zamandaş olmasına varıncaya kadar çeşitli şartlarının yerine getirilmiş olması gereklidir. Böyle olduğu takdirde, en doğru neticelere ulaşmak mümkün olabilecektir. Ancak bu şartlar Türkiye'nin birçok yerlerinde sağlanmadığı gibi Gökırmak vadisinde de yer alabilmiş değildir. Böyle olunca, eldeki verilerle yetinmekten başka çare kalmamaktadır. Bu itibarla, çıkacak sonuçlarda küçük çapta da olsa bazı hata paylarının olacağı tabiidir. Bu hususu öncelikle göz önünde bulundurmak gerekiyor.

İnceleme sahası coğrafi konum itibarıyla Karadeniz ve İç Anadolu bölgeleri arasında bir geçiş sahası özelliği gösteriyor. Çevrenin orografik karakterleri de iklim özelliklerinin tayininde rol oynar. Sahanın kuzeyinde İsfendiyar (Küre) dağları, deniz ile iç kısımlar arasında bir engel teşkil ederler. En yüksek noktaları hemen hemen 2000 m.'ye ulaşan bu dağ sistemi (Yaralıgöz dağı 1985 m.) Ortalama 1500m.'lik yükseltiler halinde, deniz etkisinden iç kısımları ayırır. Kıyılarda yıllık yağışlar bol olurken iç kesimler düşüktür. Ayrıca fazla parçalanmış, muhtelif yükselti kademelerinde bulunan plato düzlükleri, yüksek arızalı olanlar ve

çukur sahaların birbirini takip etmesi gibi durumlar ve kıyıya yakınlık, farklı şartların görülmesine yol açar. Güneydeki Ilgaz Dağları ile, araştırma sahasının güney kesimi, Ilgaz dağlarını aşarken bir müddet alıkonan sıcak cephenin alt kısmından, daha bolca yağış temin edilebilir.¹² Saha çevresindeki dağlar, bilhassa günlük sıcaklık farklarının fazla olduğu mevsimlerde, bundan ileriye giden basınç farklarından doğan yerel rüzgarlara da sebep olurlar.

Saha çevresinin gerek kuzey ve gerekse güneyden yüksek kütlelerle sınırlanmış oluşu, Karadeniz ve güneydeki İç Anadolu hava şartlarının, bu bölgeye akışını yavaşlatmaktadır. Bu bakımdan zaman zaman bazı iklim faktörleri iç kısımlardan bile daha karasal bir karakter alabilmektedir.

Kasaca, yüksekliklerle çevrili oluş, saha üzerindeki iklim özelliklerine geniş ölçüde etki eder görünmektedir. Bunların en belirgini, yerel rüzgarlar, yağış şartları, özel karasal karakterlerin gözlenmesi gibi unsurlar ifade edilebilir.

İklim karakteristiği olarak Karadeniz iklimi ile Orta Anadolu kara iklimi özelliklerine sahip bir geçit iklimi görülmektedir. Yani Kışları soğuk yazlarda oldukça sıcak geçmektedir. Yağışların yıllık seyri olarak, en yağışlı mevsim ilkbahar da olur. Sırasıyla sonbahar kış ve yaz olarak yağışlar çoktan aza doğru sıralanmaktadır. Gece ile Gündüz arasındaki suhnet farkları fazladır. Gündüzleri öğleden sonra sıcaklıklar hissedilir. Yaz aylarında (Mayıs-Haziran) öğle aşırı

¹² A. Kurter 1971 Kastamonu ve Çevresinin İklimi İ.Ü. Yay. No:1627, Coğ. Enstitüsü Yay. No.62. İstanbul Sa.33-34.

sıcaklar öğleden sonra aşırı yağış olacağını gösterir.¹³ Geceleri serin bir durum arzeder. Bölgenin ortalama nemi kış mevsiminde %75-95, yaz mevsiminde %40-50 arasındadır. Suhunet ilk baharda sıfırın üstünde azami 18-22° bazen sıfırın üstünde azami 5-8°'yi bulur. Haziran temmuz ayları döneminde suhunet derecesi gölgede asgari 12° azami 33-35 dir. İkinci durumda suhunet sıfırın altında 10-15 dereceye kadar düşer. Yaz mevsiminde genellikle esen rüzgarlar güney batıdan esen kible, güney batılı lodos kâr erimesini sağlar ve kuzey doğudan esen poyraz az ehemmiyetlidir. Haziran-Temmuz-Ağustos ayları suhunetle orantılı olarak kurak geçer diğer aylar ortalamalar civarında yağışlı olur. Bazen ilkbahar mevsiminde bol yağışların olması yağın dolulardır. Bu mevsimde ani yağmurların yağması sellenmeye neden olur ve ziraat faaliyetlerini de haliyle olumsuz olarak etkilemektedir. Ayrıca bu devrede rutubetten dolayı tenebüt devresi gecikir. Bazı meyva ve sebzeler 15-20 gün gibi mühim bir geç olgunlaşma devresi geçer.

İlkbaharda don olayı görülmektedir. Nisan ayı sonuna kadar devam eder. Sonbaharda ise Kasım ayında görülür.

Sonbahar yağmurları eylülde başlar ancak bazı seneler kurak geçtiğinden kışlık tarım zamanında yapılamaz. Bazı seneler (1996 Eylül) sonbahar mevsiminde de dolu yağdığı görülmüştür.

Araştırma sahası klimatolojik özellikleri hakkında genel ön bilgi verildikten sonra, güneyindeki Kastamonu ile kuzeydeki

¹³ Kastamonu meteoroloji istasyon iklim raporu gözlem tutanakları.

Karadeniz sahilinde bulunan Sinop arasındaki mukayese, iklim durumu hakkında daha sağlıklı bir fikir verecektir.

Kastamonu'da Temmuz ortalaması 28.1° olduğu halde Taşköprü'de 19° ve bunun doğusunda yer alan Sinop'ta 26.1° 'dir. Demekki Kastamonu aynı ayda çok sıcaktır. Bu da Kastamonu'nun daha Kondivatal ve sahilde olan Sinobunda batısı oluşundandır. Taşköprü'de bu fertbazlı mevzili olaylarla izah edilebilir. Aralık ayında ise Kastamonu- 6° - 0° olduğu halde Taşköprü $2W^{\circ}$ ve Sinop'ta 3.8° 'dir. Bunun da sebepleri barizdir. Aynı şekiller arasında yağış vaziyetini de tetkik edelim.¹⁴ Kastamonu Ocak ayında 11mm., Taşköprü 16 mm. ve Sinop'ta aynıdır. Düşen yağış 67.3 'ten, Temmuzda da Kastamonu da yağış 7 mm Taşköprü'de, 10mm, Sinop'ta 34,9 mm olduğu görülmektedir. Sebebi araştırılsa Sinob'un denizden gelen rüzgarlara daha çok maruz kalması tedricen ve bu tesirini içerilere doğru gidildikçe sorunlar bu bakımdan Taşköprü mütavassıt bir durumdur.¹⁵

İnceleme sahası, kabaca $41^{\circ} 3'$ ile $41^{\circ} 39'$ kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Tablo 1'de 40° kuzey enlemine ait güneşlenme süreleri gösterilmiştir.

¹⁴ A. Kurter, Kastamonu ve Çevresinin İklimi. Sa.26.

¹⁵ Ü.E. Çölaşan, a.g.e., Sa.26.

Tablo :2. Günlük Güneşleme Süresi

Ölçüm Tarihi	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
Güneşl. Sür./San.	9.5	10.6	11.9	13.2	14.3	15.0	14.7	13.7	12.4	11.1	9.9	9.8

Kaynak : (A. Kurter, Kastamonu ve Çevresinin İklimi).

Tablo : 2. Kastamonu'nun Günlük Ortalama Güneşlenme Süresi

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
Süre/Saat	2.8	4.1	4.6	6.1	7.8	9.6	11.5	11.2	7.4	5.6	4.9	3.0

Kaynak : (Ü.E. Çölaşan).

Konu edilen araştırma bölgesi, $41^{\circ} 3' - 41^{\circ} 39'$ enlemleri arasında kaldığına göre, aralarındaki fark çok azdır. Ancak, sahanın günlük ortalama güneşlenme süreleri çok farklıdır. Örnek teşkil etmesi bakımından Kastamonu günlük ortalama güneşlenme süreleri tablo 2'de gösterilmiştir.

Güneşlenme süreleri ile radyasyon arasındaki ilgiyi ifade eden formüllerle bu süre zarfındaki güneş radyasyonu da hesap edilebilir. Güneş ışınlarının gelme açısı arazi meyili, bitki örtüsü ve hatta kayaç cinsleriyle birlikte radyasyon, değişik bilanço gösterir.¹⁶ Bunların içerisinde güneş ışınlarının geliş açısı kolayca

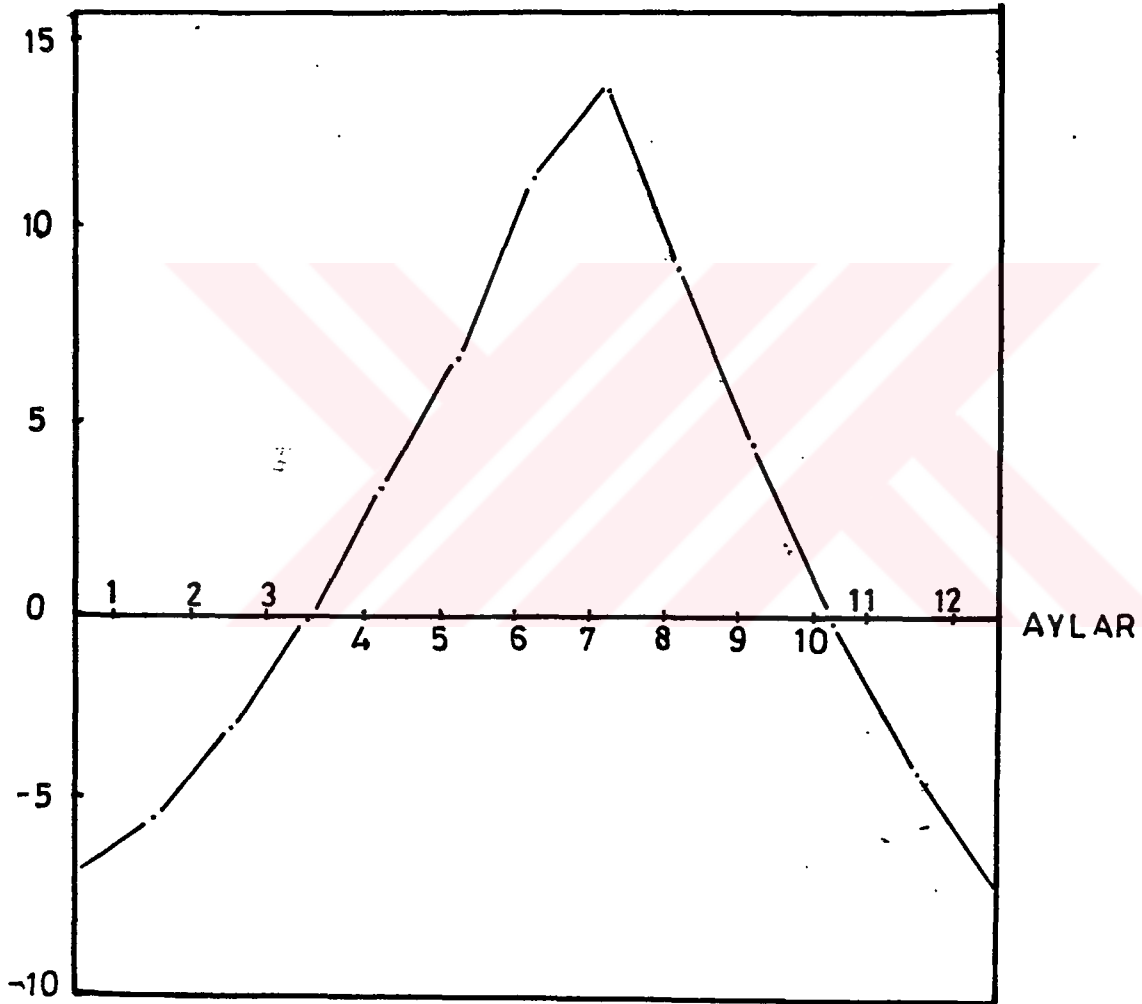
¹⁶ A. Kurter-Kastamonu ve Çevresinin İklimi. Sa.26.

hesap edilebilir. Bu açının yıl içerisindeki değişme seyrine bağlı olarak da radyasyon değeri, iniş ve çıkışlar yapar. Güneş ışınlarının geliş açısı, Kastamonu ve çevresinde 25° ile 72° arasında değişmektedir¹⁷. Kuzey yarım kürede güneş ışınlarının en dar açıyla geldiği 21 Aralıkta araştırma sahası ve çevresinde güneş ışınları 25° ; en büyük açıyla geldiği 21 Haziran'da ise, 72° 'dir. Gece-gündüz eşitliklerinin sağlandığı 21 Mart ve 23 Eylül tarihlerinde ise, güneş ışınlarının açısı 49° 'dir. Güneşlenme süresi ve güneş ışınlarının geliş açısı önemli olmakla birlikte, bunun arazi şartlarıyla beraber mütala edilmesi gereklidir. Şüphesiz, sahanın iklimini yalnızca bu aktörlerle izah etmek mümkün değildir. Sahayla ilgili genel özellikler belirtildikten sonra iklim elemanları ve özelliklerinden bahsedilecektir.

¹⁷ A.Kurter-Kastamonu ve Çevresinin İklimi. Sa.27.

Sekil: 6. 1977-1991 YILLARI
ORTALAMA MİNİMUM SICAKLIK

SICAKLIK
(°C)

Yıllık ortalama sıcaklık grafleri incelendiğinde Kastamonu ve çevresindeki suhnet durumu muhtelif yıllarda en fazla 24.5 C° kadar yükselmiştir. Bu devre de Temmuz ve Ağustos devresidir. İlkbahar ve sonbahar mevsim sıcaklıkları paralel olarak seyretmektedir. Buna mukabil yıllık ortalama sıcaklık Daday'da 8.9, Kastamonu'da 9.7 Boyabat'ta 13.1 Sinop'ta 13.9 C°'dir. Buradaki verilerden anlaşıldığı üzere tetkik sahasında sıcaklık batıda 10 C°'nin altında seyrederken, doğuya doğru gidildikçe (Hanönü-Boyabat-Sinop) biraz daha artış göstermektedir.

Ortalama minimum sıcaklık grafiği incelendiğinde Kastamonu çevresinde düşük sıcaklık seyri muhtelif zamanlarda Ekim ayı ve Nisan aylarında sıfır santigrad derecenin altında gerçekleştiği gözlenmiştir. En düşük Ocak ayı ortalaması -7 C° iken, en düşük Temmuz ayı ortalaması 14.6 C° arasındadır.¹⁸

Tetkik sahası alanında sıcaklığın genelde düşük değer arzemesi yaz sıcaklığı değerinden çok kısa ait değerler etkili olmaktadır. Bunun da etkileri daha önce de bahsedildiği gibi coğrafi etkenlerin meydana getirdiği durumlardan kaynaklandığı anlaşılabılır.

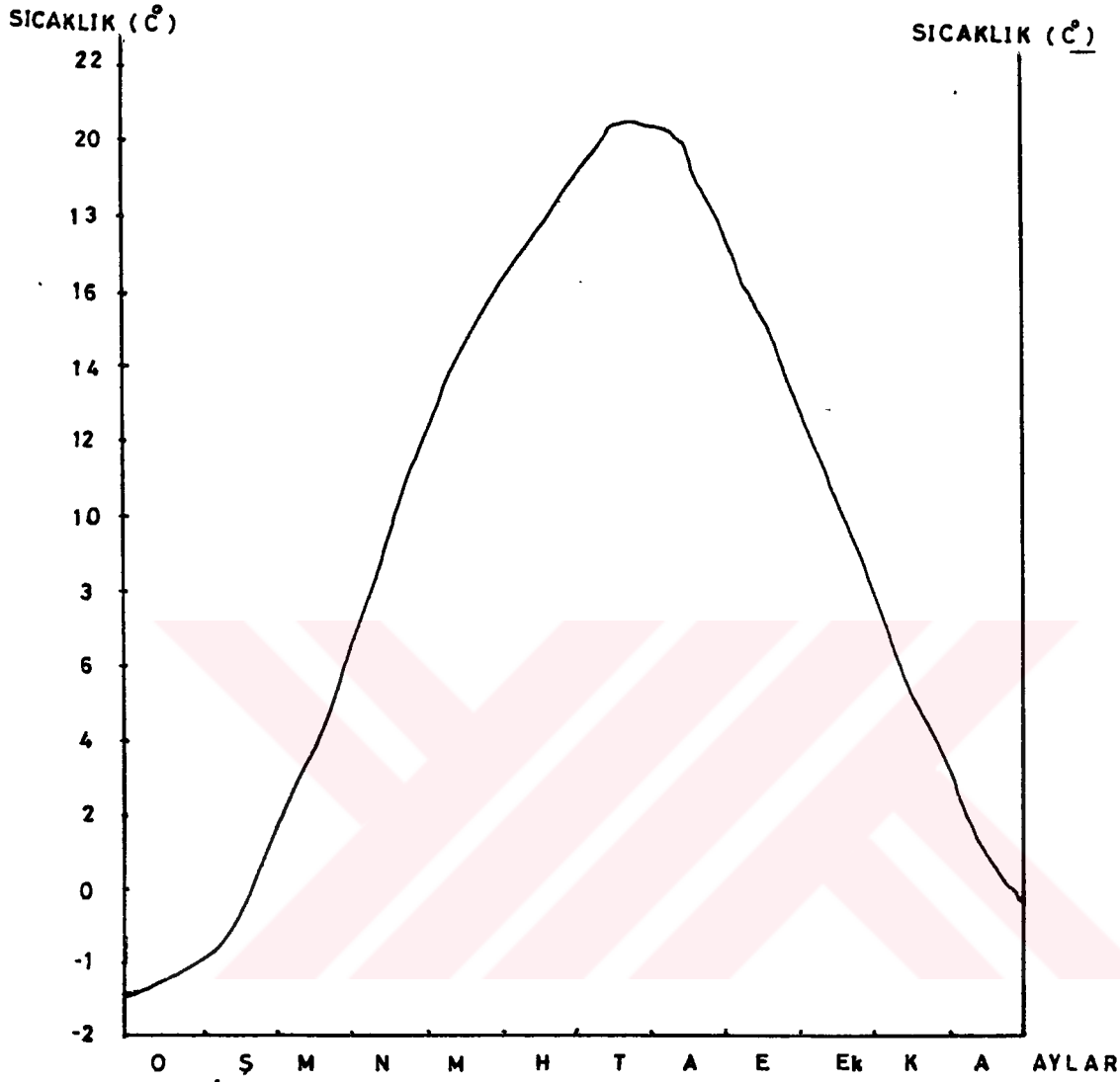
Araştırma sahası merkezimde meteoroloji istasyonu bulunmamakla birlikte, biz değerlendirmelerimizi ve eksterm değerlerini Kastamonu ve çevresinde bulunan meteorolojik istasyonlardan yararlanmak suretiyle yaptık.

¹⁸ A. Kurter. Kastamonu ve Çevresinin İklimi.

Buraya kadar suhunet şartları hububat, endüstri bitkileri ve bağ-bahçe ziraatına etki etmektedir. Bununla birlikte, buğday, arpa çeltik gibi hububat ile şeker pancarı ve kendir gibi endüstri bitkileri ve bağ-bahçe ziraatı ziyadesiyle zarar görmektedir. Kastamonu'da $-26^{\circ}.9$ tesbit edilen düşük sıcaklık Daday'da $-10^{\circ}.6$ ve Boyabat'ta ise $-17^{\circ}.5$ olarak ölçülmüştür. Bu itibarla müstahsılın en düşük ve en yüksek sıcaklıkların görüldüğü Ocak, Şubat ile Temmuz, Ağustos aylarını gözönünde bulundurmaları gerekmektedir.

Maksimum ve minimum sıcaklık seyirleri değerlerinin yıl içerisindeki gidişinin, aşağı yukarı aylık ortalama sıcaklıklar ve ortalama ekstremlere uymakla beraber, onlar kadar sade olmadığını ortaya koyuyor. Yani Ocak ayında sıcaklık yüksek olduğu halde Şubat ayında düşme durumu gözlenebiliyor.

Maksimum sıcaklıklarda Ocak ayın maksimum değeri fazla bir yüksek değer arzetmiyor. Buna karşılık maksimum sıcaklık grafikleri incelendiğinde maksimum sıcaklık değerinin Temmuz ayında görülmesi oluyor. Ve Ağustos ayının 15'sine kadar devam edebiliyor. Yine de en yüksek maksimum değer, gerek Akdeniz bölgesinde, gerek iç ve Güneydoğu Anadolu'nun daha karasal karakterdeki sahalarında görülen maksimum değerler seviyesine erişemiyor. Fakat Karadeniz kıyılarındaki değerlerin de üzerinde kalıyor. Bütün bu müşahedelere göre, ortalama maksimum sıcaklıklarda, kış mevsimindeki düşük değerlerin yaz mevsimi değerlerinin ve Ağustos'ta görülen maksimumun daha ziyade

ŞEKİL: 7. AYLIK ORTALAMA SICAKLIK

karanın etkisine bağlanabileceğini ileri sürmek yanlış olmaz sanıyoruz. Kış mevsiminde eksterm değerlerin, ortalama sıcaklığa daha yakın değerler taşıdıkları görülüyor. Sıcak mevsime doğru farklar artıyor. Maksimum farka Temmuz 15'i-Ağustos'un 15'si arasında erişiliyor ve tekrar kışa doğru geçişte farklar azalmaya başlıyor. Hızla düşüşler meydana gelmektedir. Kış mevsimi farklarının oldukça az olduğu müşahada edilebilir. Tetkik sahasında, kara etkisinin kendisini kuvvetlice hissettirdiği, iç kısımlardaki daha karasal sahalara bir geçiş karakteri bulunduğunu teyid eder mahiyette görülüyor.

İnceleme alanı çevresindeki ortalama sıcaklıkların seyri karasal tipte bir orta kuşak termik rejiminin mevcut bulunduğuna delalet ediyorsa da, bu rejimin çok kuvvetli olmadığını da ifade edebiliyoruz. Ortalama sıcaklık değer ve grafiklerinden de anlaşıldığı üzere buranın bir geçiş tipi sıcaklık karakteri arzettiğini ortaya koyuyor. Aynı zamanda kış sıcaklık durumunun istikrarsızlığı ve bunda dinamik modifikasyonların çok önemli, hatta hakim bir rolü olduğu anlaşılabilir.¹⁹

3. YAĞIŞ ŞARTLARI

İklim unsurlardan, sıcaklık şartlarıyla birlikte bitkilerin hayatında, dolayısıyla insanların ekonomik hayatında önemli yeri olan yağış miktarının bölge içerisinde yatay ve dikey dağılışı, özellikle mahsullerin dağılışı etkilidir. Yağış miktarının

¹⁹ · A. Kurter. Kastamonu ve Çevresinin İklimi.

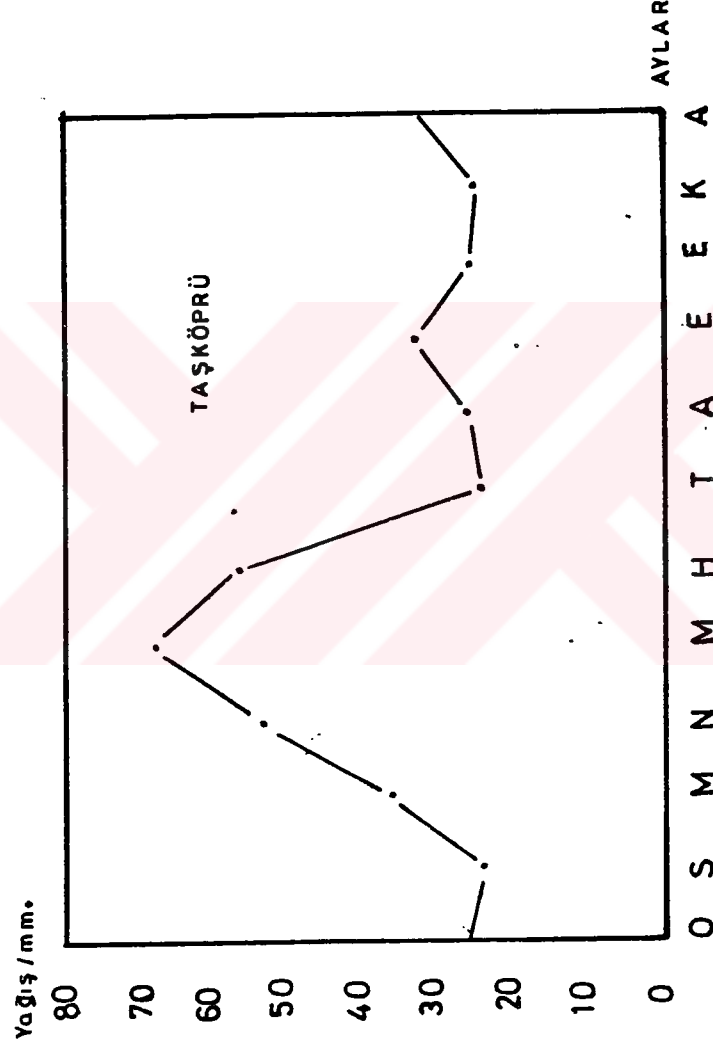
farklı dağılışı farklı zirai sistemlerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Topografik özellikler ve suhunet şartları elverdiği takdirde, mahsüllerin çeşitliliği ve bunların büyük ve küçük ekim sahaları meydana getirmesi durumları meydana gelmektedir. Onun içindir ki yağış şartlarının bölge nüfusu üzerinde (Çiftçi aile sayısı fazlalığı) önemli bir iklim unsuru özelliği gösterir.

Yıllık Ortalama Yağışları:

Tablo:3. Aylık Ortalama Yağış (mm).

Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Toplam
Yağış (mm).	33	24	29	61	81	62.5	39	33	26	44	32	88	422.5

Kaynak: Kastamonu Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü.

Şekil: 8 Aylık Ortalama Yağış

Şekil 8. İncelendiğinde bölgede azami yağışın Mayıs ayına isabet ettiği görülmektedir. Nisan ve Haziran ayları da ikinci sırayı teşkil ediyorlar. Bu üç ayın dışında, yıllık yağışın aylara dağılışında, az farklarla bir denge bulunduğu gözden kaçmıyor. Kış ve sonbahar mevsimleri (Mart dahil) eşit oranlara malik bulunuyorlar. (%19 ve 18) Genellikle, aylara isabet eden yağış miktarlarının fazla olmadığı müşahade edilebilir. Minimum miktarda yağışların düştüğü ay olarakta Ağustos gösterilebilir. Bununla beraber, yaz aylarında bariz bir yağış yokluğunu kuraklık vardır anlamında görmemiz gerekir.

Tetkik sahasının Güneyinde yer alan Saraycık Dağı (1350m) ve Güneybatısında Kıraz Dalarına (1465m.) tekabül eder. Bu dağın merkezi kısımlarında, yükseltisi 1500m'yi aşan zirve ve tepeler 1 metrenin üzerinde yağış alırlar. Bu yükseltideki sahaların epeyce geniş yer kaplaması bol yağışlı sahanın da fazla olmasına sebebiyet verir. Bahis konusu dağlardan kuzeye doğru, tedricen daha az yağışlı platolara inilir. Yıllık yağış tutarları bakımından ikinci önemli sahayı, gene doğu-batı doğrultulu birkuşak teşkil etmek suretiyle, kuzeydeki Yaralıgöz (1985m.) Çangal dağı (1585m.) kuzeydoğuda yer alan İsfendiyar (Küre) dağları meydana getirir. Bölgede yağış durumunda 3. sırayı ise de doudaki Elekdağı (1540m.) ve Güneydeki Saraycık dağı (1350m.) olmaktadır. Az yağış alan sahalar ise Gökırmağın kuzey ve güney etekleri olan çıplak sahadır.

Bu sahalarda yıllık yağış 1m.'yi geçen sahalar olmakla birlikte dikkat çeken husus, maksimum yağışların 1500m.'den itibaren görüldüğüdür.

Minimum yağış görülen saha; Kastamonu-Taşköprü-Hanönü doğrultusunda batıdan doğuya doğru azalmaktadır. Bahis konusu hat, çukur saha olup bir depresyona tekabül ediyor. Bu depresyon, Taşköprü vadisinin iki yanındaki alçak plato yüzelerinden meydana gelmekte olup, plato yüzeylerinin gerisindeki dik yamaçlı, daha yüksek arızaların kuzey ve güneye doğru gerilemeleri sebebiyle, daha geniş yer kaplamaya başlıyorlar ve dolayısıyla az yağış kuşağı da bu yönde genişliyor. Görülüyorki yağış dağılışına etki eden faktörler, yükselti ve topoğrafik özelliklerdir.

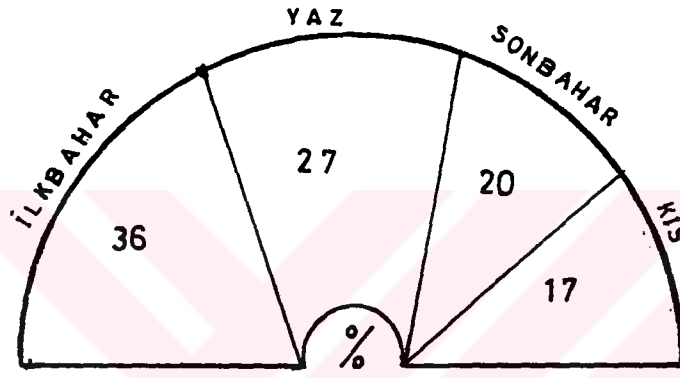
Tablo :4. Mevsimlik Ortalama Yağış (m.m).

İstasyon	Kış	İlbahar	Yaz	Sonbahar
Taşköprü	83.0	156.6	104.8	83.4

Kaynak : (Kastamonu Meteoroloji İstasyon Müd.).

Yörede mevsimlik yağışların dağılışlarında, İlkbahar'da bütün yağışların %36'sı toplanmış bulunuyor. Onu takiben yaz mevsimi %27 oranında, kış %17 ve sonbahar mevsimi de %19 oranına sahip bulunmaktadır.

Şekil 9: Mevsimlik Ortalama Yağış Dağılımı.

ŞEKİL: 9. MEVSİMLİK ORTALAMA YAĞIŞ DAĞILIMI

Buraya kadar yapılam müşahadelere göre, bölgede yıllık yağışın dağılışında büyük intizamsızlıklar görülmez. Mevsimlik yağış tutarlarının yıllık yağış tutarlarına oranları arasındaki farklar pek değildir. Bununla beraber, mart ayında berilmeye başlayan yağış artışı mayıs ayında bariz bir hal almaktadır. Haziranda da devam eden yağışlar dolayısıyla, bu ay Mayıs'a yakın yağış miktarlarına sahiptir. Yaz mevsiminde minumum yağış tutarlar. Tiemmuz veya Ağustos'a isabet etmekle beraber, yağış miktarları diğer aylardan çok düşük değildir. Böylece, yıllık ortalama yağışların daha çok ilkbahar ve yaz mevsimlerine tekabül etmesi, yağışların müessiriyetini menfi kılmaktadır. Çünkü, yağışın da buharlaşmanın da fazla olduğu mevsimlerde, yağış fazlasının toprağa nüfus etmesi pek mümkün görülmektedir. Bu durum, ziraî hayata fazla müspet tesir yapmamaktadır.

Ancak, İç Anadolu ve Akeniz iklim bölgelerinde olduğu gibi belirgin bir yaz kuraklığının görülmeyiş, yağışın hemen hemen bütün mevsimlere dağılmış olması, nispeten menfi olan bu durumu hafifletmektedir. Bölge içerisinde dört mevsim itibariyle paralel değişmeler meydana gelmekte, Hanönü dışında genel olarak batıdan doğuya yağış miktarında tedrici bir azalma müşahade edilmektedir. Mevsimlik ortalama yağış dağılış bakımından, yaz ilkbahar'a; sonbahar ise, kış mevsimine benzemektedir. Bölgede; Nisan, Mayıs ve Haziran aylarındaki yüksek yağışlar, cephelerin gidiş-gelişleri dolayısıyla artmalar gösterebilir.

Ortalama Yağışlı Günler Sayısı :

Meterolojik rasattan, 0.1 mm ve daha fazla yağış olan günler yağışlı gün olarak kabul edilmiştir. Tablo:5.'te gösterilmiş bulunan aylık ve yıllık ortalama yağışlı günler sayısı incelendiğinde en fazla yağışlı gün sayısının Mayıs ve Nisan aylarında tekabül ettiği gözlenmektedir.

Tablo :5. Ortalama Yağışlı Gün Sayısı.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Toplam
Yağış (mm.)	9.5	8.4	8.7	10.1	11.8	8.7	4.1	4.2	5.4	5.5	6.2	8.5	91.0

Kaynak: (Emin BAYDİL a.g.e.).

Bölgede yağışlı günlerin sayısında tesbit edilen husus olarak, yılın 4'te biri yağışlı geçmektedir. Bununla beraber, Kış ve Sonbahar mevsimlerinde yağışlı günler ayda 8-9 gün arasında değişmektedir. Ancak en yağışlı ay olarak görülen Mayıs e Nisanda, ayın yarısında yağış görülmesi yarısında görülmemesi ihtimali fazladır. Bununla beraber az yağışlı gün görülebilme ihtimali, maksimum değerden daha fazladır. Ama yinede kuraklığa meyiletme, daha nemli olabilme ihtimaline göre fazladır. Türkiye genelinde de iç kısımlara nazaran yağışlı günler sayısının fazlalığı ile dikkati çekmektedir.

Yıllık yağışlı gün sayısındaki benzer durumlar aylık yağışlı gün sayısının bölge içindeki dağılışında da görülmektedir. böylece, yağış şartları üzerinde etkili olan faktörler, her durumda benzer bir genellemeye meydan verecek şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Yağış Şiddeti :

Tablo :6. Mevsimlik Ortalam Yağış Şiddeti.

İstasyon	Kış	İlbahar	Yaz	Sonbahar
Taşköprü	3.1	5.1	6.1	4.8

Kaynak : (Emin BAYDİL a.g.e.).

Tablo 6'da görüldüğü gibi bütün mevsimlerde yağış şiddeti değerleri genelde düşük olup büyük değerlere rastlanmaz. Ancak ilkbahar ve yaz mevsiminde değerler nisbeten yüksektir. Bununla beraber sonbahar ve kış mevsiminde devamlı bir düşme görülmektedir. "Yaz yağışlarının daha şiddetli oluşu, bölge yağışının şiddet bakımından, Anadolu'nun iç kısımlarının karakterini taşıdığını ifade eder."²⁰ Bahis konusu sahada şiddetli yağışlarda tesadüf edebilmektedir. Yörede bahar ve yaz aylarında yağışın gösterdiği karakter, daha ziyade sağanak şeklindedir.

Yaz mevsimi yağışlı gün sayısı, diğer mevsimlerden daha düşüktür. Buna karşılık yaz mevsimi en yüksek yağış şiddetine sahiptir. Yaz mevsiminin bölgede ikinci yağışlı mevsim olduğu hesaba katıldığında, yağışlı geçen birkaç günün bu durumu sağladığı anlaşılmış olu. Çeşitli mahsüllerin gelişme devrelerine tekabül eden bu çeşit yağışların çeşitli zararları ve meyvaların dökülmesine, mahsül kalitelerinin düşmesine yol açmakta hatta bazen mahsulün

²⁰ A. Kurter. Kastamonu ve Çevresinin İklimi.

mahvına yol açabilmektedir. Diğer taraftan toprak erozyona ve su taşkınları bu çeşit yağışların sebebiyet verdiği zararlardan bir kaçıdır.

Buharlaştırma ve Yağış Müessiriyeti :

Buraya kadar temas edilen iklim özellikleri, yağış müessiriyetini soyut bir şekilde ortaya koymaktan uzaktır. Bölgedeki aylık ortalama suhunet ile yağış değerlerinin yıl içindeki seyirlerini gösteren tabloların karşılaştırılması halinde, bunların paralellik gösterdikleri anlaşılır. Kış mevsimini takiben artan sıcaklıklara paralel olarak yağış miktarında artma görülmektedir. Yağış miktarı mayıs ayında azamiye ulaştığında aylık ortalama suhunet ise Temmuz'da azamiye ulaştığı Temmuz ayında yağışlar en azdır. Sonbahar ve Kış yağış miktarları, ilkbahar ve yaz ortalamalarına nazaran düşüktür ve birbirlerine yakın değerlerde gerçekleşmektedir. Yalnızca yağışların ortalamaları ve dağılışı ile yağış müessiriyetini yani bir bölgenin kurak veya nemli olduğu tayin edilemez.²¹ Sıcaklık derecesinin de hesaba katılarak ortalama aylık shunetle su ihtiyacı aasında sıkı bir münasebet vardır. Diğer taraftan bitki ve toprakta depo edilmiş bulunan su miktarı, su ihtiyacının altına düştüğü zaman kuraklık başlamaktadır. Bu itibarla, aylık ve yıllık yağış müessiriyetinin bilinmesi faydalıdır. Emm.'de

²¹ Suha Güney-1975. Büyük Menderes Bölgesi, İ.Ü. Yay. No.1895, İstanbul, Sa.142.

Martonne'nin kuraklık indisi formülü kullanılmak²² suretiyle sahanın nemlilik derecesi hakkında fikir verilebilmektedir.

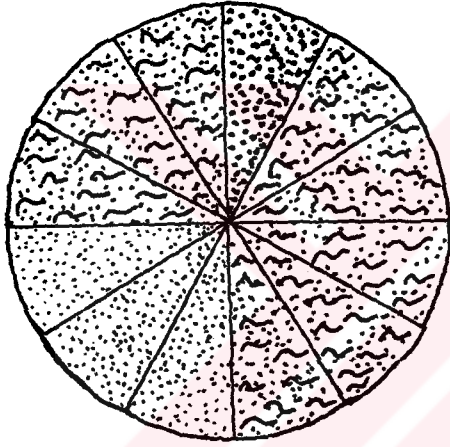
Emm'de Martonne'a göre 0-20 indisleri arasındaki mevsimler, kurak 21-40 indisleri arasındaki sahalar az nemli; 40'tan yukarı bulunan yerler de nemlidir.²³ Taşköprü kuraklık indisi 21 olarak bulunmuştur ve az nemli bir sahadır. Hatta kuraklık sınırına yakın bölge durumundadır. Bunda Gökırmak vadisinde batıdan-Doğuya doğru yağışın azalması, sıcaklığın ise artması ve yükseltinin düşmesi etki eden unsurlardır. Taşköprüü kuraklık sınırı olabilir. Hemen doğusundaki sahalar 20 ve altına düşme ihtimali vardır. Kuraklık indislerinin kuzeye gittikçe arttığı görülmektedir.²⁴ Sonuç olarak denilebilir ki, yıllık yağış müessiriyeti formüllerine göre, inceleme sahamız, yarı nemli bir karakter taşımakta veya başka bir deyimle yarıkurak bölgelerin sınırları içerisinde bulunmamaktadır.

²² Bu formül $I = T/P + 10$ şeklindedir. Burada (I) İndisi (P) ortalama yağış (T) ise ortalama sıcaklığı gösteriyor.

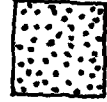
²³ Ü.E.Çölaşan, a.g.e. Sa.325.

²⁴ A.Kurter. Kastamonu ve Çevresinin İklimi.

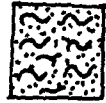
Şekil:10
Emm. de Martonne'a Göre
Kuraklık İndisi

Kurak Devre

Az Nemli

Nemli

Tablo :7. Emm'de Martonne'a Göre Kuraklık İndisi.

İstasyon	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
Kastamonu	40.6	30.5	28.0	31.6	36.8	28.5	12.1	11.3	12.1	20.4	22.9	35.4

Kaynak: (Emin BAYDİL a.g.e.).

Tablo :8. Hidrotermik Koeffisient.

İstasyon	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
Kastamonu	286	450	79	54.1	52.5	37.5	15.1	14.2	16.6	33.3	55	357.7

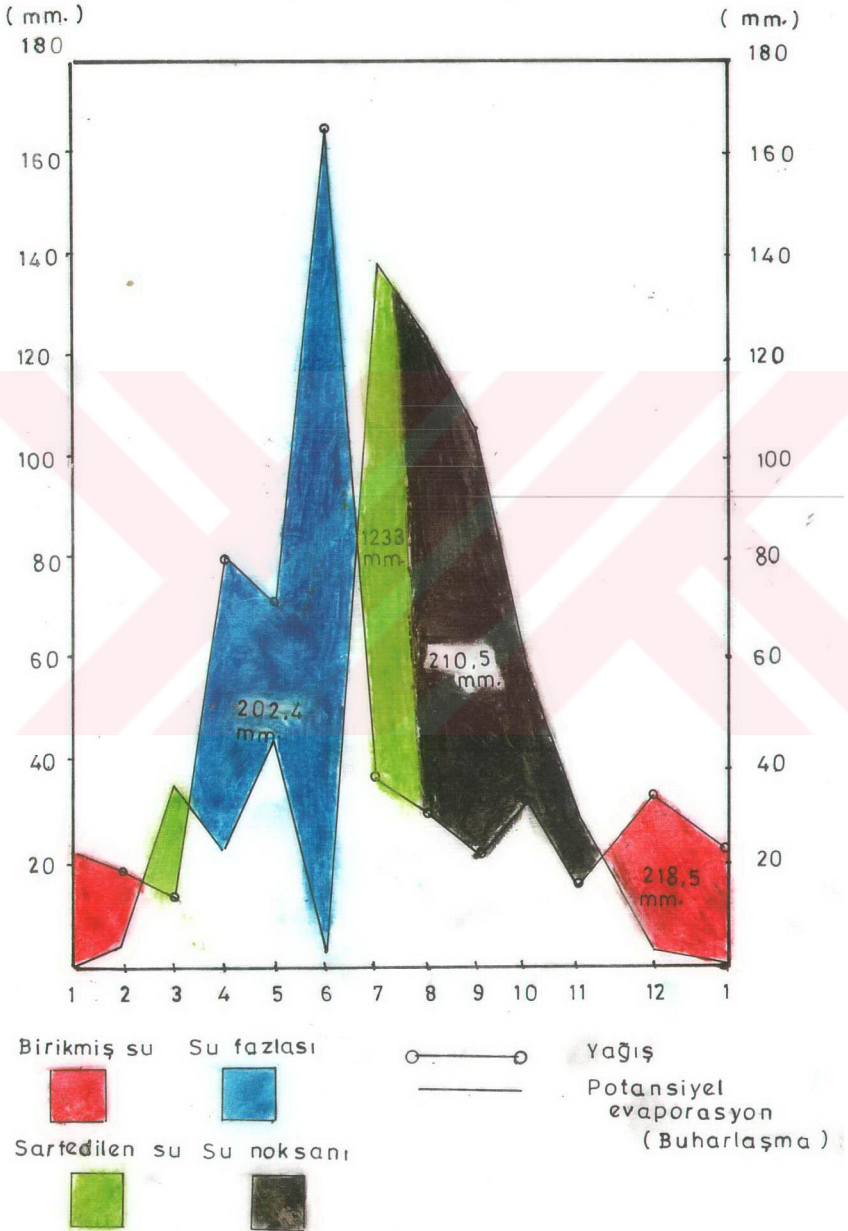
Kaynak: (A. Kurter. Kastamonu ve Çevresinin İklimi).

Muayyen bir devredeki (aylık veya haftalık) yağış miktarının aynı devredeki suhnet miktarına nispeti neticesinde hâsıl olan değere "hidrotermik koeffisienti 0.5'ten daha az olan bölgelerde bir senelik bitkilerin ziraatı ancak sulamayla mümkün olabilir.²⁵ Ancak Şekil 16'da görüldüğü gibi hidrotermik koeffisient, 0.5'ten düşük değildir. En düşük değer Kastamonu ve civarında Temmuz, Ağustos ayında görülmektedir.

Kuraklık indislerinin dağılışın da ise Kastamonu ve civarı kurak ve az kurak kategorisine 4 ay girmektedir. Bu aylar Sonbahar ve Yaz mevsimlerine aittir.

²⁵ S. Güney- Büyük Menderes Bölgesi Sa.143.

Şekil: 11. SU BLANÇOSU

Thorntwaite ise, ayların arzettiği karakteri tayin için, yağış ve sıcaklığın yanında, buharlaşma-terleme ve akış gibi faktörleride nazarı dikkate alarak, bir su bilançosu hazırlamayı öngörmüştür.²⁶

Tetkik sahamızın da su bilançosu ve kısa yorumunu vermekte yarar görüyoruz.

Şekil:11'de görüldüğü gibi, yağışlar potansiyel evaporasyondan, (buharlaşma) kasım ayına doğru, fazla olmaya ve böylece toprakta su depo edilmeye başlamaktadır. Yalnız, yağışların azlığı potansiyle buharlaşmanın da az olmasına rağmen, toprağın kafi miktarda su alamamasına sebep olmakta ve böylece toprağın doyması, depo dolması gecikerek, ancak Mart ayı yaklaşırken gerçekleşebilmektedir. Mart ve Nisan aylarında, evapotranspirasyonun gitgide artmasına rağmen, toprak su ile doygunluğunu muhafaza etmekte ve ayrıca bir su fazlalığı bahis konusu olabilmektedir. Ancak, gene yağış azlığı sebebiyle, 3 ayda toplanabilen su fazlası, şekil.11'de görüldüğü 202.4 mm.'den ibaret bulunmaktadır. Haziran ayına doğru, yağış ve buharlaşma artmakta, fakat bunlardan ikincisinin artış oranı fazla olduğundan, toprak depo ettiği suyu sarfetmeye başlamaktadır. Bu sarfiyat, buharlaşmanın artmakta olması, yağış tutarının ise düşmesi dolayısıyla, pek uzun süreli olmamakta ve daha Temmuz ayı ortasında toprakta su tükenmektedir. Bu aydan itibaren, Kasım ayındaki, buharlaşmanın yağıştan az olşuna kadar, toprakta su bulunmamakta ve bir su eksikliği hissedilmektedir. Sıcak

²⁶ . A. Kurter. Kastamonu ve Çevresinin İklimi, Sa.126.

mevsimde, buharlaşmanın yüksek oluşu ile daha fazla hissedilen su noksan, 4 ay süre ile devam etmiş olmakta ve 210.5 mm. toplama ulaşmaktadır. Bütün bunlardan elde edilen sonuçlara göre Kasım-Mayıs ayları arasında yağış yeterlidir. Temmuz-Kasım arasındaki sürede ise bir yağış yetersizliği söz konusudur. Yani araştırma sahasında tam manasıyla kurak ay görülmemekle birlikte Temmuzdan ekime kadar yakırkurak şartlar hüküm sürer.

Konuyu toplarsak bölgede yağış bakımından denizel etki yoktur. Karasal durum mevcuttur. Güneydeki İç Anadolu karakterinden ziyade, daha doğudaki karasal şartlara yakınlık gösterir.

Kar Yağışları :

Kar yağışları yerel değişikliklerin önemli olabileceği arızalı sahalarda kar örtüsü kalınlığı, karın yerde kalış süresi ve karların ilk son yağış tarihleri gibi hususlarda, dikey ve yatay doğrultulardaki dağılışın tesbitine imkan vermektedir. Kar yağışlarının incelenmesine, kar yağışlı günlerin başlanabilir.

Tablo :9. Karlı Günler Sayısı.

İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Taşköprü	4.4	3.5	1.7	0.2	.	.	.	.	.	.	0.5	3.1	13.4

Kaynak : (Kastamonu Meteroloji İstasyon Müdürlüğü).

Tabloya göre Suhunet şartları incelenirken belirtildiği gibi, saha doğusuna doğru artan değerlerin tersine kar yağışlı geçen ay sayısında azalma mevcuttur. Yani Kastamonu Taşköprü-Hanönü-Boyabat yönüne doğru ortalama yıllık karlı gün sayısında azalma müşahade edilmektedir. Örnek verirsek ortalama karlı gün sayısı Kastamonu'da 21.9, Taşköprü'de 13.4, Hanönünde 12,9, Boyabat'ta ise 7.5'dir. Bu duruma bölge genelindeki orografik şartların müessir olduğu muhakkaktır. kar yağışı, bölgede en fazla Aralık, Ocak ve Şubat aylarında gerçekleşmektedir. Bazı yıllarda Ekim ve Nisan aylarında kar yağışlarına rastlanılmıştır. Diğer bir müşahade de, İlkbahar'da kar yağışlarının sonbahar'dan daha çok görülmesidir.²⁷

Sahanın orografik özellikten kaynaklanan; güneyde ve kuzeyde arızalarla çevrelenmiş, iç kısımlarda daha özel karasal şartlar taşıyan bir havza karakterine malik olmanın etkisi olsa gerektir. Çevredeki yükseklikler üzerinde ise, kar yağışlı günlerin sayısı iki ayı bulmaktadır.

Karlı günlerle birlikte, karla örtülü günler sayısının da önemi icabeder.

Tablo :10. Karla Örtülü Günler Sayısı.

İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Taşköprü	8.0	4.8	1.0	0.2	.	.	.	.	.	.	0.2	4.4	18.7

Kaynak : (Kastamonu Meteroloji İstasyon Müdürlüğü)

²⁷ A. Kurter. Kastamonu ve Çevresinin İklimi.

Tablo 9 ile Tablo 10 karşılaştırılırsa, bölgede en fazla kar yağışının Ocak ayında görülmesine uygun olarak karın yerde kalış süresi bakımından da Ocak ilk sırada yer alır. Kar örtüsünün bulunduğu ayların sayısı bakımından da durum farklı değildir. Araştırma sahasında kar örtüsünün yerde kalma süresi, irtifanın azalmasına ve dolayısıyla artan suhunete bağlı olarak azalmaktadır. Genellikle Aralık, Ocak ve Şubat ayları kar örtüsünün en fazla yerde kaldığı ayları meydana getirirler. Bu durum, sözü edilen aylarda suhnetin düşük olmasının yanı sıra kar yağışlarının da daha fazla olmasıyla ilgilidir. Yıllık karla örtülü günler sayısı bakımından da bölgenin doğusu ile batısı arasında yükselti farkı ve buna paralel azalma görülmektedir. Meselâ bölgenin batısındaki Kastamonu'da yıllık karla örtülü gün sayısı 39.8; Taşköprü'de 18.7; Hanönünde 16.3 ve Boyabat'ta 9.4 olarak doğuya doğru tedricen azalma görülmektedir.

Kar yağışlı ve karla örtülü günlerin seneye dağılışı özellikleri dikkate alındığında, bu durumların zirâî faaliyetler üzerinde etkili olduğu müşahade edilmektedir. Meselâ, Kastamonu yöresinde lahana, pırasa, patates v.b. sebzelerin toprakta kalışı, kar yağışıyla birlikte sona ermeğe başlamaktadır. Yine, tarlaların ekime hazırlanmasının kar yağışı ve örtüsüyle ilgisi vardır. Bununla birlikte don olaylarının da zirâî faaliyetlerin başlaması ve sona ermesi hususunda sınırlayıcı tesirler söz konusu olmaktadır. Diğer taraftan kar yağışının bazı zararlı böcek ve parazitlerin telef olması gibi müspet etkileri de söz konusu olmaktadır.

Bulutluluk :

Havadaki nem ve su buharının bir nevi görünür tezahürü olarak tanımlanan bulutluluk durumu, tetkik sahası ve çevresindeki dağılışı tablo 11'de gösterilmektedir.

Tablo :11. Yıllık ve Aylık Ortalama Bulutluluk.

İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Kastamonu	16.6	13.7	12.7	10.4	8	4	2	2	4	8	11	17	109.4
Taşköprü	11.6	7.6	7.7	7.6	4.1	1.4	0.4	1.3	2.2	4.9	6.6	11.2	66.8
Hanönü	16.9	13.2	11.8	12.4	7.2	3.8	2.0	3.9	5.7	10.8	10.8	17.8	115.5

Kaynak : (Kastamonu Meteroloji İstasyon Müdürlüğü)

Tablo 11'de araştırma sahası ve çevresindeki bulutluluk değerlerinden bölgenin doğusuna gidildikçe diğer bir çok iklim unsurlarına ait değerlerde müşade edildiği gibi irtifaya bağlı olarak tedrici bir şekilde değişmez. Bulutluluğun her zaman yağış olarak görmemek gerekir. Fakat yağış için bulutluluk şarttır. Dolayısıyla bulutluluk ve yağış durumu birbiriyle yakından ilişkilidir. Dağılışlarında da benzerlik gözükmemektedir. Bölgede nefazla bulutluluk 115.5 günle Hanönünde en az ise 66.8 günle Taşköprü'de tespit edilmiştir. Aylık ortalama bulutluluğun fazla olduğu Aralık ayında bulutluluk değeri 11'i geçiyor. Taşköprü'ye ait 11.2 bulutluluk değeri göz önünde bulundurulursa saha içinde en az değere sahiptir. Bunda İsfendiyar ve Küre dağlarının bu kısımda birini dışbükey, diğerinin içbükey uzanışı sebebiyle sahanın

genişlemesi etkili olabilir. Dolayısıyla arızanın müessir olduğu söylenebilir. Hanönü yöresinde ise, dağların birbirine sokuşmasıyla adeta bir kanal hususiyetinin oluşması sebebiyle orografik şartlar ağır basmış durumdadır. Bu durum, bulutluluk üzerine tesir etmiş ve en yüksek değerinin (115.5) Hanönü'nde ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Yağış bahsinde de müşahade edildiği gibi, araştırma sahasının doğusunda nisbi bir yağış artışı meydana gelmiş idi. Ancak tetkik sahası doğusunda kış aylarında bulutluluk fazla olduğu halde yağış fazla değildir. En fazla yağış ise, ilkbahar ve yaza tekabül etmektedir. Ancak yaz mevsimi bu bölgede, bulutluluk bakımından en düşük değerleri göstermektedir.

Sıcaklığının fazlalaştığı yaz mevsiminde bulutluluğun azalması, güneş ışınlarının atmosferden refleksiyonu ve absorpsiyonu hafifleterek güneş ısısının çok daha büyük bir kısmının bölgeye ulaşmasını sağlar.²⁸ Bu durumun yaz mahsüllerinin yetişmesi ve olgunlaşması üzerinde olumlu etkileri görülmektedir. Yaz mevsiminde zaten fazla yüksek olmayan sıcaklıkların daha da düşük olmasını önlemek bakımından bulutluluğun bu mevsimde az olması, bitki hayatı üzerinde olumlu etkiler bırakmaktadır. Diğer taraftan düşük sıcaklıkların yaşandığı kış mevsiminde ise, bulutluluk değerinin yüksek olması da suhunetlerin daha fazla düşmemesine ve ehavaların daha da sertleşmemesine engel olmaktadır. Dolayısıyla muhtemel don olaylarını azaltmaktadır. Zirâi faaliyetler, kış

²⁸ S. Güney-Büyük Menderes Bölgesi. Sa.136.

mevsiminde zaten kesintiye uğradığından, bulutluluğun bitki hayatı üzerinde herhangi bir etkisi söz konusu olmamaktadır. Ancak bu durumun beşeri hayatın diğer yönleri üzerine çeşitli etkilerinden bahsedilebilir.

Nisbî Nem :

Tablo : 12. Nisbî Nem

İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Kastamonu	79	75	69	66	66	64	59	60	65	73	78	81	70
Boyabat	71	64	58	55	55	50	45	46	50	58	69	75	58

Kaynak : (Emin BAYDİL a.g.e.).

Tablo 12'de Taşköprü ve Hanönü merkezlerinde nisbî nem ölçümleri yapılmamaktadır. Sahanın nisbî nem dağılışını doğu ve batı ucundaki merkezlerden hareketle değerlendireceğiz.

Nisbî nem, kış ve ilkbahar aylarında yüksektir. Kış ayları olan Aralık, Ocak ve Şubat aylarında, yaz ayları olan Temmuz ve Ağustos aylarına doğru nisbi nem genel olarak azalmakta; sonbahar aylarıyla birlikte Kış aylarına doğru ise nisbi nem tedrici olarak artmaktadır. Bölgede Ortalama aylık ve yıllık nisbi nem; irtifanın azalması fakat suhunetin artmasına paralel olarak doğuya doğru azalmaktadır.

Tetkik sahasında sıcaklığın artmasına paralel olarak nisbi nemde azalma meydana gelmekte, dolayısıyla su azlığına, kuraklığa

ve buharlaşan su miktarının artmasına yol açmaktadır. Bölgede denizelden ziyade, bariz bir karasal karaktere sahip olduğu müşahede edilebiliyor. Bu sebeple; Gökırmak ve tabilerinin sularından istifade edilerek sulama yapılmakta ve verimin artırılması yoluna gidilmektedir.

Basınç ve Rüzgarlar :

Tettik sahasındaki klimatolojik özelliklerin önemli unsurlarını buraya kadar getirdikten sonra rüzgar ve hakim yönlerinin gösterdiği durumları genel olarak değerlendirip konuyu toparlamak istiyoruz.

Tablo : 13. Ortalama Basınç Dağılışı.

İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Kastamonu	692.2	692.0	691.9	691.8	691.9	692.0	691.5	692.0	694.3	695.0	694.7	694.2	692.3

Kaynak : (Kastamonu Meteroloji İstasyon Müdürlüğü)

Araştırma sahasında en yakın istasyon olarak Kastamonu' ya ait verilerle basınç dağılışını değerlendirebilme imkanına ancak sahip bulunmaktayız.

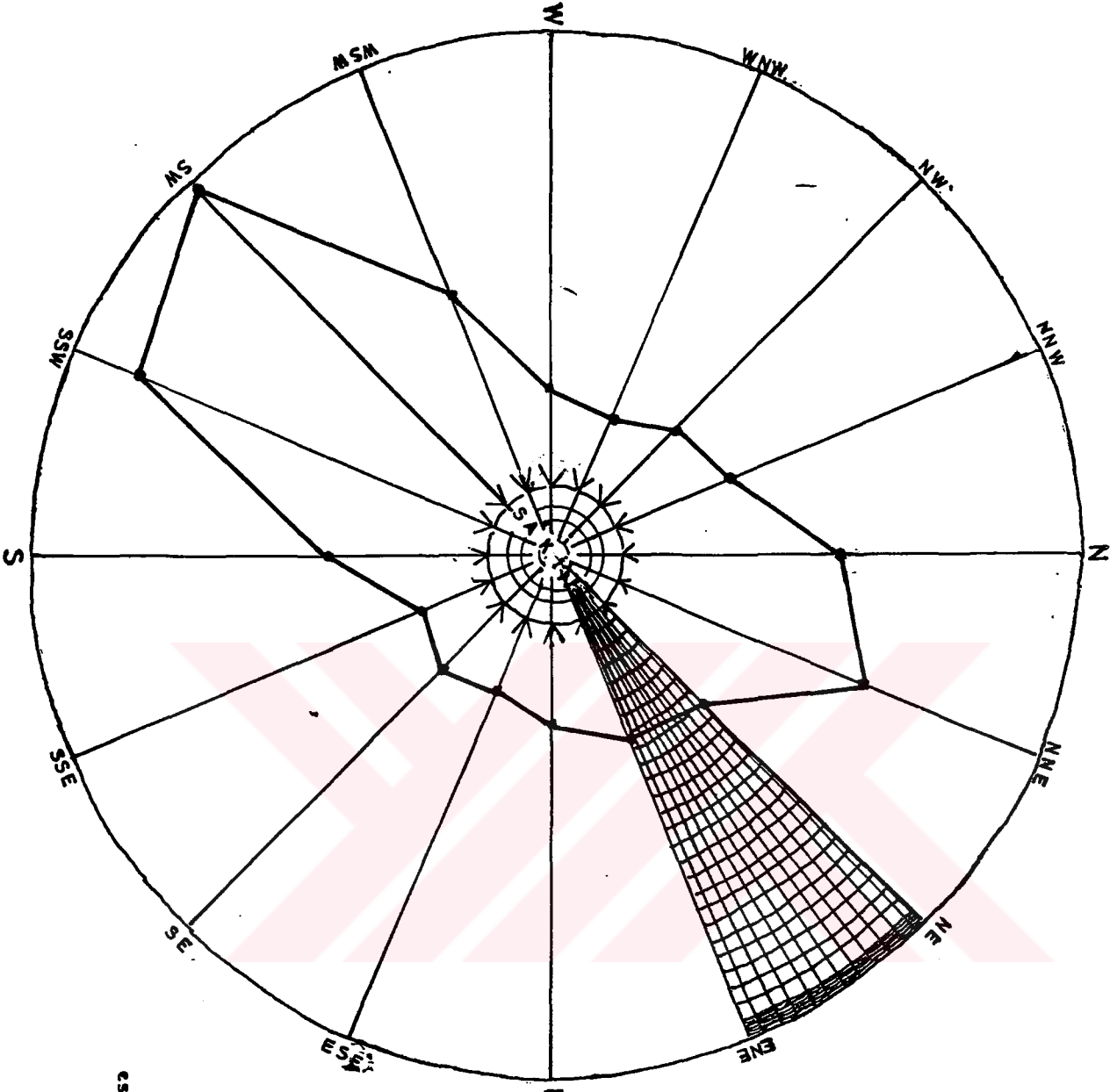
Tablo 13'ten görüldüğüne göre, Ocaktan Nisan ayına kadar basınç değerlerinde bir azalma, Nisandan itibaren yaz başına kadar hafifçe yükselmeyi, Temmuz ayı minimumu takip ediyor. Ağustos'tan itibaren bilhassa Eylülde ve Ekimde maksimuma ulaşıyor. Tekrar Ocak ayına doğru düşmektedir.

O halde,basıncınıyl içerisindeki dağılışında, en yüksek sonbaharda ve kış başlarında görülmektedir. Buna karşılık Temmuz'dan itibaren yükselme ve alçalma meydana geldiği müşahede edilebilmektedir. Bunda da kışınAvrupanın iç kısımlarındaki yüksek basınç batıya doğru sokularak, Karadenizin kuzeyini kaplayarak zamanla da güney'de Akdeniz'in bulunduğu sahaya sarkar ve bütün Anadolu'yu etki altınaalabilmektedir.²⁹

Basınç durumu kısaca değerlendirildikten sonra araştırma sahası rüzgarlarının başlıca özellikleri incelenebilir.

Şekil : 12 incelendiğinde, periyodu en fazla olan rüzgarın Güneybatı yönünden ettiği görülebiliyor. Bu yöne yakın güney-güneybatı ve batı-güneybatı yönleri de yüksek peryoda sahiptir. Diğer yönlerden esen rüzgarların zayıf olmasına karşılık, kuzey ve kuzeydoğu yönleri rüzgarları da nispeten fazla periyot göstermektedir. Bu bahsettiğimiz rüzgarlar Ocak ayında esen yüksek frekanslı rüzgarlardır. Şubat ayında ise güneybatı ve komşu yönlerinin kuvvetlendiği, kuzey rüzgarlarının da azalma gösterdiği bir ay olarak görülmektedir. Mart ayında güneybatı ve çevresinden esen rüzgarlar halm durumunda bulunmakta, Nisanda güneybatı ve onu komşu yönlerden esen rüzgarlarda artış müşahede edebilmektedir. Mayıs ayında, güneybatının frekansı artmakla birlikte, kuzey ve batı yön frekansları artmış, güney yön frekansı azalmıştır. Haziranda Mayıs ayıyla aynı karakterdir. Temmuzda, kuzeydou ve kuzey rüzgarları ağırlık göstermekte, Ağustos ayında

²⁹ A. Kurter. Kastamonu ve Çevresinin İklimi, Sa.60.

Sekil : 12.
RÜZGÂR DİYAGRAMI

SÜRE: yıl
PERYOT: 41
Her aralık 450 saat
esme sayısını göstermektedir.

kuzeydoğu rüzgarları maksimuma ulaşmakta, ancak güneybatı maksimumun altında kalmaktadır. Bölgedeki hakim rüzgar yönü diyebileceğimiz kuzeydoğu ve Güneybatı rüzgarlarının Ağustos ayına isabet ettiği görülmektedir. Eylülde yine güney sektörü rüzgarlar artıyor, kuzeydoğu rüzgarı azalıyor. Ayrıca Eylül ayında kuzey ve doğu sektörü azalmaktadır. Ekim ayda Eylül ayıyla aynı müşahedeye tabi bulunmaktadır. Kasım Güneybatı rüzgarının maksimum ayıdır.

Aralık ayı ise güneybatı frekansının artışı devam ederken daha güneyde güney-güneybatı oluşu ile karşılaşılıyor.

Bütün bu rüzgarların esme yönlerine ait müşahedelerinden sonra bölgede esen hakim yönlü rüzgarların, Güneybatı ve Kuzeydoğudan estikleri belirlenebilir. Hakim rüzgarların yılın çou aylarında güneybatıdan, yaz aylarında ise kuzey doğudan estiklerini ortaya koyuyor. Tetkik sahamızda yukarda belirtilen yönlerden esen hakim rüzgarların Ocak ve Temmuz aylarında oldukları gözlenmektedir.

Tetkik sahamızda kuzeydoudan esen rüzgarlara Poyraz denmekte ve bu rüzgarlar kışın estiği takdirde don yapmakta, yazın ise serinletici etkisi olmaktadır. Güneybatı yönlü olanın yerel adı Kible olup, yazın çok sıcak, kışın ise kâr erimelerine sebebiyet vererek su taşkınlarına neden olabileceği söylenebilir. Genelde sonbahar aylarında fırtınalı eserek yağış getirmeye etki etmektedir. Batı ve Kuzeybatı yönlü rüzgarlar kar yağışlarına neden olmaktadır.

Yörede rüzgarların gösterdiği dağılımı, oroğrafik şartlara, genel atmosfer sirkülasyonuna bağlayabiliriz. Kış mevsiminde kütleli Anadolu karası üzerine yerleşmiş poler hava kütleleri etkisiyle bir antisoklon rejimine sahiptir. Yazın ısınmakta olan Anadolu Karası üzerinde alçak basınç sahalarına yerleşiyor. Avrupadan sarkmış olan, antisoklandan bu siklon sahalarına doğru esen rüzgarlar, genellikle rölyef şartlarına da uyarak iç kısımlara doğru hareket etmektedirler.

Rüzgarların bölge ziraatına etkileri olarak, yazın yağışla birlikte esen rüzgarlar hububat bitkilerinin devrilmesine ve dolayısıyla hasat güçlüğüne neden olmakta, ayrıca kavurucu sıcaklık yapan güney sektörlü hava akımları erken olgunlaşmaya neden olmakta ve verim kaybına yol açmaktadır.

ARAŞTIRMA SAHASI TOPRAK ÖZELLİKLERİ VE KABİLİYET SINIFLARI

Atmosfer ve Litosferin temas sahasındaki olayları ve bunların meydana getirdiği özel görünümü kendine mahsus metodları ile inceleyen coğrafya, bahis konusu araştırma sahasında yer almış bulunan toprakların özelliklerini ve tarım açısından gösterdikleri kabiliyet sınıflarını belirtilerek, coğrafi dağılışlarını, doğal ortam ile ilişkilerini ve zaman içindeki gelişimini ortaya koymak gerekmektedir. Fiziki coğrafya özelliklerinin bir parçasını teşkil eden toprak, bitki örtüsü ve sular yüzey şekilleri üzerinde önemli etkiler yapan faktörler olarak vasıflandırılabilir. Bazı araştırmacılara göre; toprak normal jeomorfolojik araştırmaların bir tamamlayıcısı olarak, onun konusunadahil edilmek lâzım gelir.³⁰

Tetkik sahamız, coğrafi konum itibarıyla, İç Anadolu'dan Karadeniz'e doğru bir geçiş sahası olduğu belirtilirse özellikle rölyefin ana karakterine uygun olan, bazı depresyon sahaları ve plato yüzeyleri ile daha yüksek kısımlar arasında, toprak bakımından bazı farklılıklar gösterilebilir. Zonal toprakların yanı sıra, azonal topraklarla intrazonal toprakların mevcudiyeti de topoğrafik şartlara göre değişiklikler arz etmektedir.

Bölgede Gökırmak havzasının vadi tabanındaki alüvyol düzlüklerde azonal toprakların mevcudiyetinin tahkik edilebileceği gerekmektedir.

³⁰ A. Kurter. Kastamonu ve Çevresinin Doğal Görünümü. Sa.217.

Gökırmak, geniş yer kaplayan zonal topraklara karşılık, çok daha az bir yer kaplayan, fakat istifade ve verim bakımından daha fazla imkânlarla sahip olan azonal topraklar, topoğrafyanın müsait şartlar oluşturmadağı bir kaç yerde kesintiye uğramış durumdadır. Taşköprü ile Boyabat arasındaki sahada, havza genişlemesine paralel olarak, azonal topraklar daha fazla bir alanı işgal etme imkânını bulmuşlardır.

Gökırmak ve tabilerinin oluşturduğu, ince bir kuşak teşkil edecek durumda, alüvyal toprakların oluşmuş durumda olduğu söylenebilmektedir. Buraya isabet eden sahalara, genel olarak Gökırmak akarsu vadi tabanı ve kollarının oluşturduğu küçük vadi tabanı topluluklarıdır.

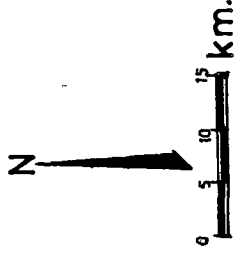
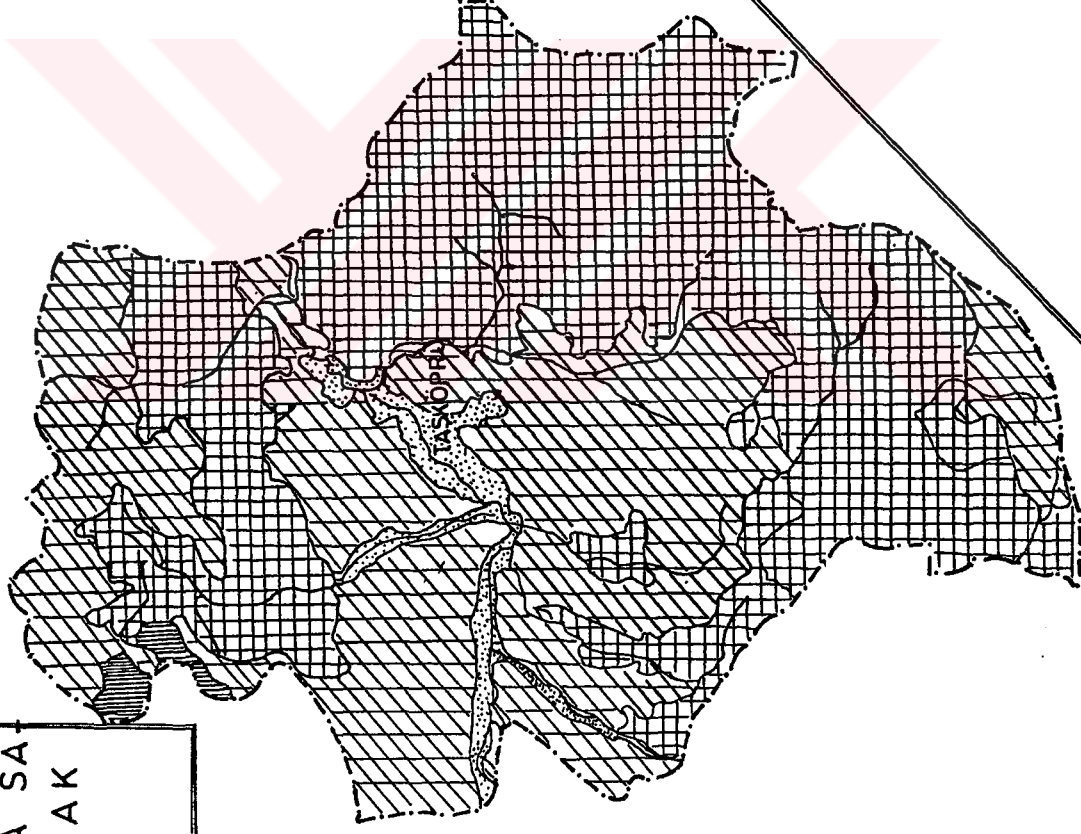
Toprak çalışmalarında, pedojenezde etki sahibi olan iklim, anakaya, bitki örtüsü, drenaj gibi faktörlerin etkilerinin derecesinin ortaya çıkarılması teşkil etmektedir.³¹

Bölgede iklimin, toprak oluşumunda önemli bir etken olduğu söylenebilmektedir. Alçak sahalarda karasal iklim özelliğine paralel olarak, kurak bölge topraklarına benzer toprakların oluşumu, yüksek ve daha nemli-serin alanlarla ise, buna uyan, daha farklı toprak tipleri meydana gelmektedir.

Bu topraklar "Kurak steplerin kestane renkli toprakları" olarak sınıflandırılıp, tetkik sahamızın kuzey-batı kısmında

³¹ A. Kurter. Kastamonu ve Çevresinin Doğal Görünümü. Sa.220.

Sekil: 13. ARAŞTIRMA SA-
HASININ TOPRAK
HARİTASI

Toprak Çeşitleri

	KİREÇSİZ KAHVERENGİ ORMAN TOPR.
	KAHVERENGİ ORM.
	ALÜVİYAL TPR.
	KESTANERENGİ TOPR.
	KAHVERENGİ TOPR.
	PODSOLİK TOPR.

Devrakani sınır alanına yakın bölgede bulunduğu müşahede edilebilir.

Araştırma sahası toprak haritası incelendiğinde, kuzey sınırlarında gri kahverengi podzolik topraklar bulunmaktadır. Takriben Tosya sınırının kuzey yamaçlarında, ve bu dağların kuzeye Elekdağıyla sokulduğu sahalarda kireçsiz kahverengi Orman toprakları; Kastamonudan Taşköprüye doğru Gökırmak vadisinin kuzey ve güneyinde, Hanönü'nden Boyabat'a kadar devam eden Gökırmak vadisinin kuzey kısımlarından Küre Yaralıgöz dağlarının su bölümü çizgisine kadar kahverengi orman toprakları geniş sahaları kaplamış durumdadır. Orman alanlarının yayılışı ve yüksek plato düzlükleriyle bağlantılı görülen bu iki tip araştırma sahasının aslı toprak tipleri olarak da nitelendirilebilir. Zira, hemen hemen diğer bütün zonal toprak tipleri, bu tiplerin yerel şartlar muvacehesinde daha gelişmesi veya değişmesi sonucu meydana gelmiş bulunurlar. Kahverengi orman toprakları plato yüzeylerinde oldukça bol miktarda özellik göstermektedirler.

Yüksek kireç içeriğine sahip ana madde üzerinde oluşan ve bitki örtüsünün geniş ölçüde ortadan kaldırıldığı step görünümlü sahalarda meydana gelen "kahverengi orman toprakları" Kastamonu-Taşköprü arasındaki sahada yani tetkik sahamızın batısında Devrakâni-Kastamonu-Taşköprü üçgeninde bulunmaktadır.

Kahverengi Orman toprakları zonunun üzerinde "padsolik kahverengi orman toprakları" zonu da ayırt edilebilir.³²

Araştırma sahamızın yüksek kısımlarında podzolik toprakların bulunduğunu belirterek, haritamızda da görüldüğü gibi, kuzey sınır bölgelerinde Yaralıgöz-Çangal güneyde Kiraz-Saraycık dağlarının yüksek kısımlarında rastlanmakta ve bu yüksek kısımlar podsolleşmeye elverişli sahalar olarak müşahade edilebilir.

Daha öncede bahsettiğimiz gibi akarsu vadilerinde, bunların genişleyerek, bir tabana mâlik oldukları kısımlarda alüvyal topraklar gelişmektedirler. Bu tip topraklarda, sahamızda Gökırmak ve kollarının bulunduğu vadi şeritlerinde yer aldığını belirtmiştik.

Araştırma sahamızın kuzeybatı uç bölümünde rastlanılan diğer bir toprak tipi olarak kestane renkli toprak tipini oluşturmaktadır.

Buraya kadar bahsettiğimiz toprak tiplerini araştırma sahamız dahilinde gösterdikleri özellikler nedeniyle toplarsak, batı-doğu doğrultulu şeritler teşkil etmektedir. Bu şeritlerin birlikte mütâalası ile kuzey ve güney sahalardaki podsolleşme ve ara sahadaki zonlaşma ayırımından sahsedilebilir. Bunun yanında bazı kısımlarda düşey doğrultuda zonlaşmanın da mevcut olduğunu gösterir müşahedelerin bulunmasıdır.

³² A. Kurter. Kastamonu ve Çevresinin Doğal Görünümü. Sa.255.

Bu konuyu biraz açarsak, araştırma sahasının en çukuryerlerinde yani vadi tabanında alüvyal topraklar gelişmektedir. Bunlardan, kenarlarda ve biraz daha yüksekte, üzerlerindeki bitki örtüsü tahrip edilmiş Neojen depolarına geçilir. Bunların yüzeyinde toprak degrade kahverengi orman toprağıdır. Daha geride ve yüksekte, sahayı çeviren yüksekliklerin yamaçları ve bunların gerisindeki plato sahaları ise, üçüncü basamağı teşkil eden kahverengi orman toprakları ile örtülü bulunurlar. Nihayet, yükseltinin yeterli derecede fazla olduğu kısımlarda, biraz daha farklılaşma gösteren dördüncü bir basamak ayırd edilebilir. Bu son basamak podsolik kahverengi orman topraklarıdır.

Tetkik sahasının birçok yerlerinde; kahverengi orman toprakları ile degrade kahverengi orman toprakları iç içe, aynı yükseltilerde bulunurlar. Bunların dağılışı düzenleri, yükseltiden ziyade, bitki örtüsü yoğunluğu veya tahribi ile ilgili görünür. Düzey doğrultudaki zonlaşmanın en son kademesi olan podsolik kahverengi ormanları, daha ziyade doğal faktörlerin etkisi altında gelişmekte olmalıdırlar. İklim-bitki örtüsü ilişkilerinin müsait görüldüğü yüksek kısımlarda podsollaşma sürecinin hakim olması muhtemel olmasına rağmen, bu gibi sahalar çok az yer kaplarlar.

Araştırma sahasının doğu ve kuzey kesiminde intrazonal topraklara rastlanılmakla birlikte, vadi tabanlarına bağlı olarak, azonal topraklar çok fazla yüzey kaplamamaktadır.

Toprak Sınıfları :

Toprak sınıfları muayyen bir ekolojik saha içerisinde ekonomik istihsale ve arazi developmanına dayanmaktadır. Dolayısıyla her ekolojik sahaya istihşâl ve ödeme kapasitesi farklıdır. Genellikle her coğrafi bölge sınırlarında her çeşit sınıf toprak bulunabilmektedir.

Sulu ziraate uygun araziler birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadardır. Beşinci sınıf muvakkat bir sınıftır.

Altıncı sınıf araziler daimi olarak sulu ziraat yapmağa uygun olmayan arazilerdir.

Birinci sınıf toprak teşkil araziler, sulu ziraate en uygun olan arazileri teşkil etmektedir. İklimde adepte olan bitkilerin her çeşidi yetiştirilebildiği gibi verim yönünden de iyi durum göstermektedir.

Araştırma sahasının akarsularının oluşturduğu vadi tabanlarında bulunan alüvyol topraklar birinci sınıf toprakları meydana getirmektedirler.

Gökırmak vadisi boyunca uzanan şerit ve tabilerinin meydana getirdiği düzey halde bulunan küçük akarsu vadileri birinci sınıf toprakları meydana getirdiği müşahede edilebilir. Bu araziler sulanabilir vaziyette birinci derecede tarımsal arazi sınıfını oluşturmaktadır.

KASTAMONU İLİ TASKÖPRÜ İLÇESİ ARAZİ VARLIĞI VE ARAZİLERİN TARIMSAL UYGUNLUĞU

506.1.119

Tablo : 13. Şimdiki Arazi Kullanma Şekillerinin Kabiliyet Sınıflarına Göre Dağılımı

Kullanma Şekli	Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfları (Hektar = ha.)										Genel
	I	II	III	IV	Topl.	V	VI	VII	Topl.	VIII	Toplam
Tarım Arazileri	13323	1665	14267	4503	48758		5731	1955	7686		56444
Kuru T.(Nadaslı)	3732	15491	13378	4452	37033		5503	1955	7458		44511
Kuru T.(Nad.sız)	536	216	497	20	1269						1269
Sulu Tarım	8659	935	370	31	9995		228		228		10223
Bahçe (Kuru)		23	22		45						45
Bahçe (Sulu)	396				396						396
Çayır-Mera			189	899	1088		5220	12966	18186		19274
Mera Arazisi			189	899	1088		5220	12966	18186		19274
Orman-Funda		376	5975	20900	27451		15862	94079	109941		137392
Orman Arazisi		543	5460	19760	25743		12657	86203	98860		124603
Fndalık Arazi		33	515	1160	1780		3205	7856	11081		12789
Tarım Dışı Arazi	245	219	223	110	797		96	186	282	5	1084
Yerleşim (Az.Yağ)	245	187	223	110	765		96	186	282	5	1052
Sanayi Alanı		32			32						32
Diğer Araziler										3687	3687
Su Yüzeyi										13	13
Toplam	13568	17460	20654	26412	78094		26909	109186	136095	3705	217894

Kaynak : (Kastamonu İli Köy Hizmetleri 13. Bölge Müdürlüğü Planlama Bölümü).

Tablo 13 incelendiğinde, araştırma sahamızın birinci sınıf toprakları 13568 hektar olup Kastamonu ili genelinde 1.sırayı almaktadır. Kastamonu ilinin toplam 1.sınıf toprakları 49 385 hektar mevcut tekil edip araştırma sahamız yaklaşık üçte birine sahip bulunmaktadır. Bu duruma etki eden ana etken gökürmak akarsuynun tetkik sahası içinden geçmesi ve drenaj alanının geniş olmasından kaynaklandığı müşahede edilebilmektedir.

İkinci sınıf topraklar; araştırma sahamızınKastamonu-Taşköprü-Hanönü vadi oluşunun kuzeyv e güney kenarlarında daha geniş alanlar kaplamaktadır. Bölgemizin tahıl ambarı olarak nitelendirileceğimiz sahalar, şeker pancarı ve kendir gibi endüstri bitkilerinin ekim alanları ikinci sınıf tarım arazilerini meydana getirmektedir. Ayrıca Güney kesimlerde Ilgaz Dağı eteklerine kadar, bulunan akarsu vadilerinin oluşturduğu ve yüksek kesimlerde blunan plato düzlüklerinde ikinci sınıf toprak gruparına rastlayabiliriz.

Tetkik sahamız dahilindeki Orman alanları, çayır ve meralar da da ikinci sınıf tarım arazlerinin varlığından söz edebilir. 17460 hektar ikinci sınıf araziye sahip bulunmakta olan bölgede, ekonomisinin önemli bölümünü bu sınıf topraklardan yararlanılarak yaşamlarını sürdürmektedirler.

Sulama developmanına müsait araziler olmakla beraber, toprak, topoğrafya ve derenaja ait tahditler ikinci sınıa nazaran daha şiddetli olan üçüncü sınıf topraklar sulanabilen arazilerin son

hududunu teşkil eder. Bu sınıftaki toprakların bulunduğu araziler sığ olduğundan fazla sulama suyuna ve fazla gübreye ihtiyaç gösterirler. Araştırma sahamızda, düzgün olmayan topoğrafyada genelde bu sınıf topraklara rastlayabilmekteyiz. Üçüncü sınıf topraklarda genellikle yüksek plato düzlüklerinde özel emek neticesinde bahçe ziraati, ayrıca tarım ve tahıl yetiştiriciliği yapılan sahalar olarak değerlendirebilir. Araştırma alanımızın 20654 hektar arazisi bu sınıf topraklardan meydana gelmektedir. Diğer sınıflardaki toprakları haritamızda gösteremediğimiz için geri kalan toprakların oluşturduğu alanları tarıma uygun olmayan orman rejimindeki araziler olarak bahsetmemiz gerekmektedir.

Netice olarak I'den IV'e kadar olan sınıflar işlemeli tarıma ve her türlü kullanıma elverişlidir. Ancak sınıf yükseldikçe sınırlayıcı problemin etkisi artar. Ürünü artırıcı yahut toprağı benzerlerinden tedbirler yoğunlaşır, gider yükselir. VI. ve VII. sınıf arazi otlak ve ormanlara elverişli olduğunu belgeleyen faktör, iklimdir. Bu sınıflardaki arazi, işlemeli tarımda kullanılmaz olarak nitelendirilebilir.

Toprağın Beşeri ve Ekonomik Hayata Etkisi :

Araştırma sahasındaki toprak tiplerinden ve arazinin değer sınıflarından sonra toprak konusunu beşeri ve ekonomik hayat üzerindeki etkileriyle neticelendirmek gerekiyor. Toprağın beşeri hayat üzerinde, çeşitli özellikleri ve bulundukları yerler itibariyle önemli etkilerinden bahsedilebilir. Toprak sınıflarının sulamalı ziraate uygunluğu veya uygunsuzluğu, verimi toprağın kullanma sınıf

ve diğ er fiziki faktörlerle birlikte toprağ ın ekonomik ve beş eri hayatı etkilediğ i görölmektedir.

Topraktaki problemlerin giderilmesi için alınması gerekli olan tedbirler ve buna paralel olarak giderler de artmakta, dolayısıyla toprağ ın ekonomik olma durumlarında farklılaş malar meydana gelmektedir. I. sınıf alüvyol toprakların verimli oluş u, iklimin müsaade etmesi oranında çeş itli bitkilerin ziraatının yapılması, sulanabilmesi sebebiyle de verimi daha da artırmakta, bu durum nüfusun bu saha üzerinde yoğunlaş masına ve çiftçinin daha fazla gelir elde etmesine yol açmaktadır. Geliri, diğ er toprak grubu üzerinde yaşayanlara nazaran çok daha fazla gerçekleş en çiftç iler tarımda makınalaşmaya giderek ve gübre kullanarak, intansif ziraat yapılarak ticari üretime yönelmektedirler. Bunu neticesi olarak, ova köyleri içtimaî hayat bakımından şehir hayatına yaklaşmaktadır. İşte Gökırmak akarsuyunun içinden geçtiğ i araştırma sahamızın Taşköprü vadi tabanındaki alüvyal toprak bu gruba girmektedir.

Verimliliğ i, sulanabilirliğ i ve problem durumu gibi, anayollara uzaklık da toprağ ın ekonomik değ eri üzerinde müessir olmaktadır. Bilindiğ i gibi, Karabük-Samsun devlet yolu Gökırmak'ın vadi tabanından geçmektedir. Bu ana yolun verimli 1.sınıf arazinin yanibaş ından geçmesi bu arazilerin değ erine artırmıştır. Ürünlerin bölge içerisinde taşınmasındaki kolaylıklar ve dolayısıyla maliyete yaptığı müspet etkileri toprağ ın ana yola olan yakınlığına bağlıdır. Diğ er toprak sınıflarında işlemeli tarım, her zaman yapılamamakta, tedbirler alınamadığ ı zaman ise, problemler sebebiyle verim önemli

ölçüde düşmekte ve sakıncalar ortaya çıkmaktadır. Terbirlerin ekonomik olmadığı veya fazla gideri gerektirdiği toprak sınıflarında çiftçinin geliri iyice azalmakta ve dolayısıyla ihtiyaca yönelik üretim gerçekleştirilmeğe çalışılmaktadır. I. ve II. sınıf topraklar dışında yüksekliğin de artmasına paralel olarak sulama imkanı ortadan kalmaktadır. Bunun neticesi olarak, nasdaslı kuru tarım yapılmaktadır. Bu sahalarda ancak ihtiyaca yönelik hububat ziraatı yapılabilmektedir. Dolayısıyla ekonomik zorluklar, alüvyal 1. sınıf topraklarda yerleşenlere nazaran daha fazla bölge dışı göçlere yol açmaktadır. Diğer taraftan bu durum, mer'a ve otlakların genişlemesi karşısında hayvancılık ekonomisinin önem kazanması neticesini de doğrulamaktadır. Ormancılığın diğer bir ekonomik faaliyet olma özelliği haline geldiği görülmektedir. Buna karşılık, kaçak orman kesimi ve aşırı otlatma sebebiyle orman ve otlaklar tahrip olurken, artan erezyon sebebiyle de arazi çıplaklaşma gibi bir tehlike ile karşı karşıya gelmektedir. Orman idaresince başlatılan denetimler karşısında ise, çeşitli ekonomik zorluklarla karşılaşan yerleşik nüfus göç etmektedir. Tetkik sahamızın ova köylerinin avantajlı şartlar ve özelliklere sahip toprakları sebebiyle yerleşmeler artmış, dolayısıyla bu sahalarda nüfus yoğunluğu olduğu gözlenmekte, 1. sınıf topraklar bulunan bu sahalarda yetiştirilen ürün çeşitliliği müşahade edilmektedir. Ormanlık ve dağlık sahalarda toprağın küçük ve parçalı oluşu, yerleşmelerin küçük ve dağınık olması sonucunu ortaya çıkarmış, dolayısıyla ekonomik ve sosyal hayatın geri kalması durumu ortaya çıkmıştır.

BİTKİ ÖRTÜSÜ

Bitkilerin yetiştirme şartları; iklim, toprak ve yerçekimleri, (rölyaf) gibi faktörlerden meydana gelmiş bir bütündür. Bitki toplulukları bu faktörler grubunun kendi isteğine uygunluğu oranında o yerde tutunur, gelişir ve hayatını devam ettirir; yahut bu faktörlerin yetersizliği halinde gelişemez ve ortadan kalkar. Bitki topluluklarının tam olarak gelişebilmeleri için yetiştirme şartlarının hepsinin uygunluğu gerekir. İklim bakımından şartlar uygun, buna karşılık diğer şartlar elverişsiz ise, adı geçen sahadaki bitki topluluğu en üstün yaşama seviyesine erişemeyecek ve hayatını tutunma mücadelesi içinde geçirecektir.³³

Batı Karadeniz bölgesinde kıyıda iç kısımlara gidildikçe yıllık ortalama sıcaklıklar Gökırmak havzasının taban bölümünde 9°-3° arasında, plato ve dağların 1500 metreye kadar olan kesimleri ise 6°-9° arasında seyretmektedir. Böyle olunca az sıcaklıkla yetişen bitkiler (mikroterm bitkiler) grubuna girmektedir.³⁴

Araştırma sahasında kış ortalama sıcaklığı -0.5 - -3,2 arasında, yaz ortalama sıcaklığı ise 18°-22° arasında değişmektedir. Kış mevsiminde bölgenin en soğuyan kesimi dağlık alanlardır. Soğuğa dayanıklı iğne yapraklı orman elemanlarının dağlık sahaların hakim formasyonu olması bu durumu ortaya koyar. Sahanın 1000 m.'ye kadar olan yamaçlarında meşe ve gürgen yaygın durumdadır.

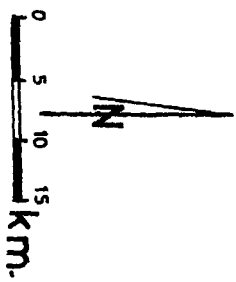
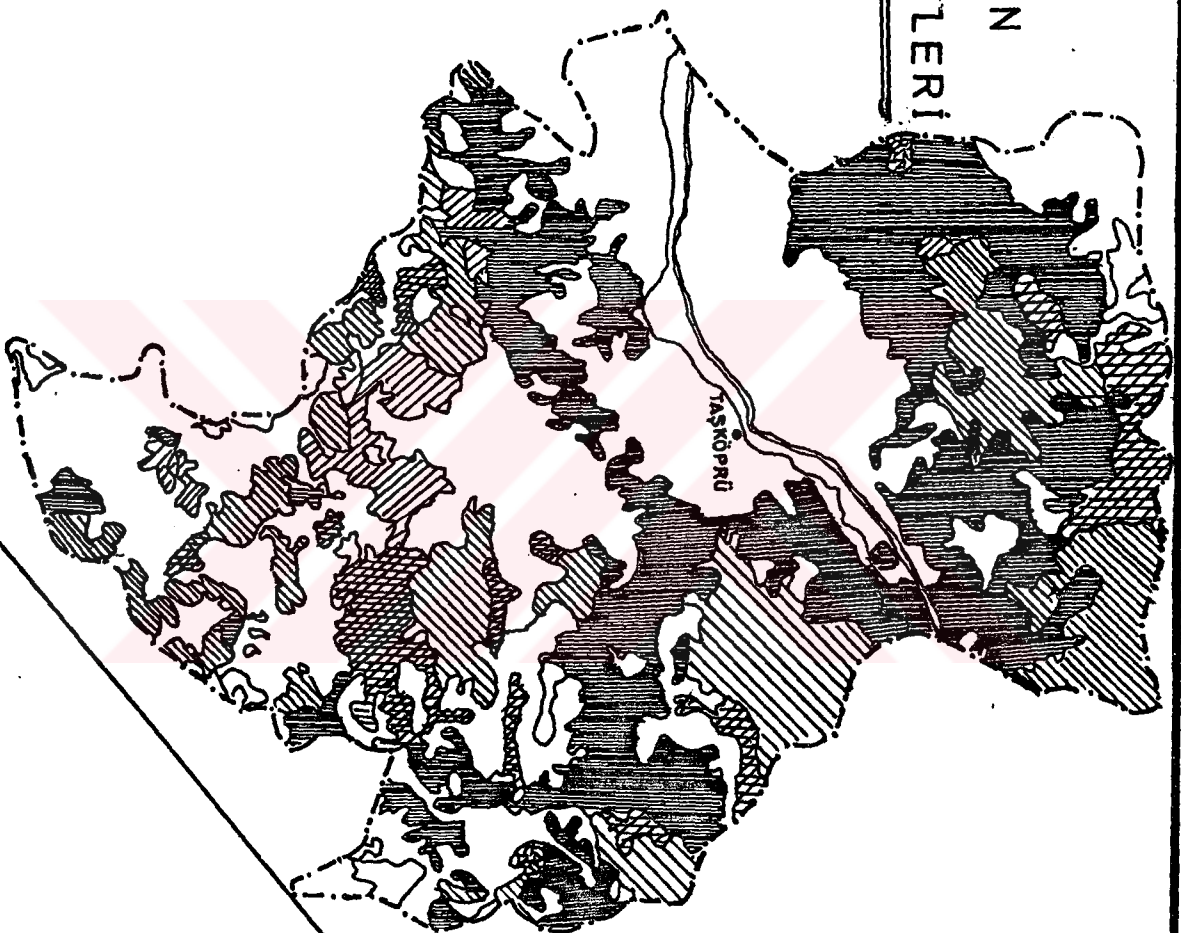
³³ Yusuf Dönmez. 1985. Bitki Coğrafyası. İ.Ü. Yay.No.3319.Sa.3.

³⁴ Y.Dönmez. a.g.e., Sa.12.

1000-1250 metreler arasında Karaçam Ormanları görülmektedir. 1250 ormanları hâkim duruma geçer. 1500 metrenin üstündeki yüksekliklerde artık hakim tür göknarlardır. Bölgenin çevresindeki yüksek platolarda (Kuzey-doğu) 1500 metre yükseltiye kadar karaçam (Pinus nigra); daha yükseklerde ise sarıçam (Pinus silvestris) ve kuzey yamaçlarında sarıçam-göknar (Abies) karışımı ormanlar hakim durumdadır. Bölgede, kuzeye bakan kuytu yamaçlar dahilinde lokal olanak kayın (Fagus) ve kayın-gürgen (Carpinus) topluluklarına da rastlanılmaktadır.

Araştırma sahamızın ormanlarında bulunan adı geçen orman elemanlarından başka yine, ormanların tahribi sonucu makilerin yayılışı göze çarpar. Orman tahrip alanlarında kıvılcık(cornus), muşmula (craterüs), Kuş burnu (Vebrumu opolis) ve yaban gülleri görülmektedir. Bölgenin batı bölümünde kalker platosu civarında meşelikler, üzerinde karaçam sarıçam ve göknarlar galip bulunmaktadır. Bir kültür alanı sayılan ormanların bölge halkı içine ekonomik önemi mevcuttur. Taşköprü sınırları içerisinde 43500 hektarlık orman sahasının %13'nü meşe-kayın, %29'nu köknar %58'ni çam neveleri teşkil etmektedir. Yapraklı ağaç çeşitlerinden en fazla olarak kayın, sonra meşe mevcuttur. Bunları takiben gürgen gelmektedir. Bu yapraklılardan başka müsait zamanlarda yetişmiş ağaç çeşitleri Karaağaç; çaban püskülü orman alanlarının içinde açık sahalarda bulunur. İbrelli neviler olarak bölge ormanlarında en fazla çam (Sarıkaya) mevkiinde görülmektedir. Bundan sonra göknar gelir ormanların içerisinde açık sahalarda ve ormanlık sahanın hemen hududunda ardıç mevcuttur. Sarıçam

Şekil :15. ARAŞTIRMA
SAHASININ ORMAN
VE TARIM ARAZİLERİ

LEJANT

	AZ KAPALI
	ORTA KAPALI
	ÇOK KAPALI
	BALTALIK MAKI
	ZİRAAT AÇIKLIK

ibreli nevilerin adeta öncüsüdür. En fakir topraklar da bile yetişir. Deniz seviyesinden 1200 metreye kadar, bilhassa kumlu kireçli topraklarda yetişmektedir. 1500 metreye kadar da daha fakir topraklarda karamişe yetişmektedir. Tetkik sahamızda çayır olarak bitki örtüsü pek az ve mahdud mıntikalardır. Sadece bazı otlaklar göze çarpmakta ve bunlar daha ziyade hayvanların yaz gıdasını temin etmektedir.³⁵

Orman Sahası (hektar)	Büyük Orman Alanları	Mevcut Ağaçlar
Taşköprü 43400	Karacabey, Kıyabuç, Kafalak, Kayadibi, Kuruağaç, Kurban ve Kanay Ormanları	Çam, Gökmar, Meşe, Kayın gürgen

Tetkik alanı dahilinde 134 ha. meşe, 41310 ha. çam, 7290 ha. Gökmar diğerleri hektar olarak mevcut değildir.

Araştırma sahasının güneyinden sokulan özellikle çukur alanlarının kenarında step görünümü veya bazı kesimlerde kurakçıl çalı formasyonlarının yer aldığı müşahade edilebilir. Bu step ve çalı formasyon sahaları bölge doğusunda, tersiyer platosuna doğru ilerler. Bu platonun alçak ve çukur sahaları yanında, yamaçlar da dayrı görünüm mevcuttur. Ayrıca akarsu vadi tabanları boyunca, küçük derelerin kenarlarında, söğüt (salix fragilis) ve titrek kavak

35 Taşköprü monografası İ.Ü. Coğrafya Enstitüsü Yay. No.2924 lisans Tezi 1950. İstanbul.

(*Papulus tremula*) gibi nem isteyen ağaçların bulunduğu dikkat çekirmek vadi kesiminin güneyinde meşe topluluklarına geçilir.

Kastamonu doğusundaki Tersler platosunun kuzey kısmı çok tahribe uğramış ve açılan çıplak sahalara tarlarla tahsis edilmiştir. Özellikle karaçam ormanları, daha doğu ve güneyde parçalar halinde bulunmaktadır. Yalnız güneyde orman gitgide daha geniş sahalara kaplamaya başlar. Ormanın esasını yine kara çamlar teşkil ederler.³⁶

Orman Bölge Müdürlüğü'nün yapmış olduğu amenajman alanlarına göre tetkik sahasında, Düzdağ, Bayam, Çiftlik, Kırkçam gibi işletme şefliklerine giren sahalarda sarıçam, karaçam, göknar ve kayının yaygın olduğu görülmüştür. Hakim olan ağaç türü karaçamdır. Bunların yanısıra muşmula (*mespilus germanica*), alıç (*Crataegus*), fındık (*corylus*), kızılçık (*Cornus*), ayı ve çay üzümü (*vaccinium actostophylos*), yaban gülü (*Rosa Canina*), akçakesme (*Phillyrea latifolia*), defne (*Laurus nobilis*), karaçalı (*Paliurus aculeatus*) gibi ağaçcıklarla çayırotları, sülegem (*Euphorbia*), eğrelti (*Polypodium vulgare*), ısırgan (*Urtica dioica*), nane (*Mentha pulegium*) ve otsu Mürver (*Sambucus ebulus*) gibi otsu bitkiler bu sahaların tabii bitki örtüsünü oluşturmaktadır. Bütün bu sahalarda, orman içi ve civarındaki nüfus, ormana tarla açma, kaçak kesim, üsülsüz ve kontrolsüz otlatma sebebiyle ormana büyük oranda zarar vermiştir. Orman açma durdurulmuş hatta bazı baltalık ve çalılık meşe sahaları, ağaçlandırma yoluna gidilerek

³⁶ A. Kurtar. Kastamonu ve Çevresinin Doğal Görünümü. Sa.297.

gençleştirilmektedir. Ancak kaçak orman kesme ve otlatma devam etmektedir. Vadi tabanına yakın yamaçlarda daha çok çalı formasyonu yaygındır. Vadi tabanına rastlayan yegâne ağaç türü daha çok insan eliyle dikilen, salak olan sahalarda yetişen bahçe kavaklarıdır.

HİDROGRAFYA ÖZELLİKLERİ

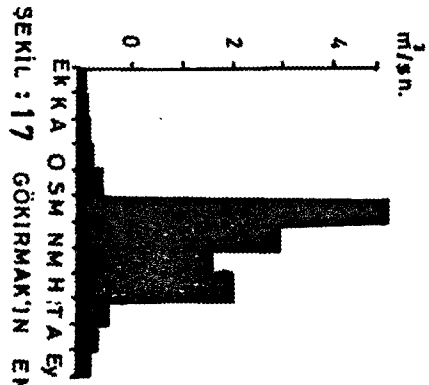
Araştırma sahasının hidrografiya özelliklerini akarsular, yeraltı suları ve kaynaklar olarak iki bölümde toplamak gerekmektedir. Akarsu ağının oluşum ve gelişimi, muhtelif yerlerdeki vadi tipleri üzerinde durmaktan ziyade, vadilerin geçirmekte olduğu sular ve bu suları besleyen yeraltı suları ve kaynaklar bahis konusu olacaktır.

Yerüstü Suları :

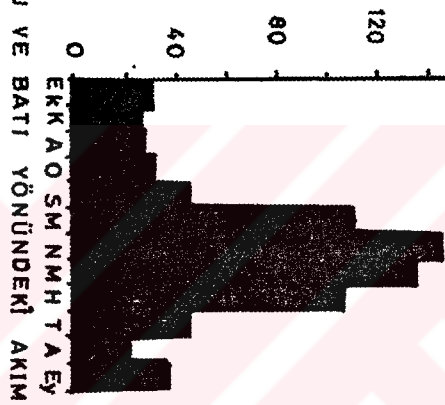
Araştırma sahasının başlıca yerüstü su kaynağı Gökırmak akarsuyu ve bu akarsuyu besleyen yan kollarıdır. Daday çayı olarak bilinen ve Kastamonu sınırlarını geçince Gökırmak adını alan bu akarsu; Daday, Kastamonu, Taşköprü, Hanönü ve Boyabat kesimlerinin sularını toplamaktadır. Gökırmak nehrinin anakol olan Kızılırmak ile birleştiği yerdeki toplam drenaj alanı 6880 km² olup, bu değerin 4600 km² 'lık bölümü Kasamonu ili hudutları dahilinde kalmaktadır.

Gökırmak'ın aşağı mecrasından orta ve yukarı mecrasına doğru yükseltisi ve eğimi artmaktadır. Vadi 200-800 metreler arasında değişen bir irtifada uzanmaktadır. Gökırmak, Kızılırmak'la

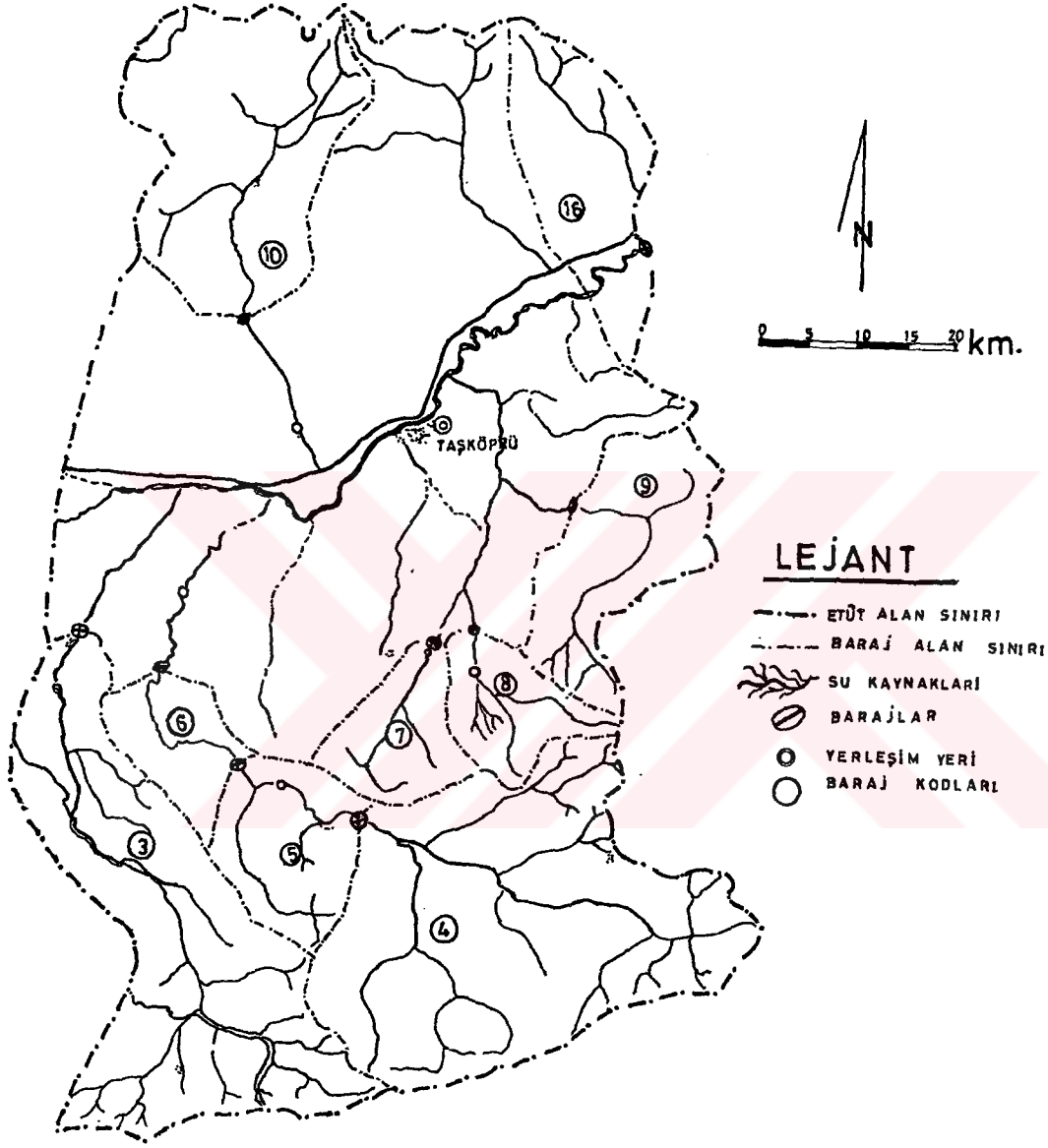
DADAY

$m^3/sn.$ DURAĞAN

SEKİL : 17 GÖKİRMAKI'N EN DOĞU VE BATI YÖNÜNDEKİ AKIM MİKTARI

Şekil : 18.

ETÜT ALANI HİDROGRAFYA HARİTASI

birleştigi yerden batıya doğru takriben 22 kilometre 50 metre ve yaklaşık 80 kilometre sonra ise, 250 metre yükselmektedir. Gökırmak'ın Kızılırmak'la birleştiği yer ile bu nokta arasındaki tulanî profilin meyli binde 3'ü geçmektedir. 500 metre yükselti eğrisinden 750 metre eğrisine kadar ki 70 kilometrede meyil binde 3-4; 750-1000 metre eğrileri arasındaki 24 kilometrede binde 10'un üzerinde; 1000 metre eğriyle Gökırmak kaynağı arasında yükseklik 100 metre artmakta ve eğim de binde 33'e çıkmaktadır. Böylece, yaklaşık 200 kilometre uzunluğundaki Gökırmak'ın kaynakları ile Kızılırmak'la bileştiği yer arasındaki yükseklik 900 metreye ulaşmakta ve mecrasının eğimi ise binde 4-5 olmaktadır.

Şekil 11 ve 12 Gökırmak'ın batı ucunda, doğduğu Daday Çayı üzerindeki akım miktarı ile ana kol Kızılırmak'a karşıtğı, Durağan mevkiindeki en son akım miktarını göstermektedir. Bu iki diyagram değerlendirildiğinde, batı-doğu istikametinde 154 km uzunluk teşkil ederek, doğuya doğru akım miktarı fazlalaşmaktadır. Gökırmak'ın akım miktarlarının artmasını sağlamakta olan tetkik sahamız dahilinde yer alan yan kollar; Akkaya çayı, Karasu çayı, Karaçomak deresi, Karadere, Ese deresi, Çakmak çayı ve Hamzaoğlu deresi gibi yan kollardır.

Daday çayının ortalama yıllık akımı $755 \text{ m}^3/\text{sn}$ iken, Akpınar'da yalnız $14.33 \text{ m}^3/\text{sn}$ 'ten ibarettir. Daday çayına yukarda bahsettiğimiz önemli tabilerin karışmaları sonucu bol su gelmesi ve özellikle Tersiyer filiş içerisindeki vadi kesimlerinde bitki

örtüsünün geniş ölçüde tahribi sonucu, yağışların yamaçlar boyunca süratle havzaya inmeleri ve mecraya katılmaları, birde geçirimsizlik dolayısıyla, derine doğru nüfuz eden suların, tabaka kaynakları halinde, yamaçlarda kendilerini göstermeleri ile ilgili olmaktadır.³⁷

Aşağıda tablolar yardımı ile Gökırmak'ın akım rejiminden bahsedeceğiz. Ancak şunu şekillerden çıkardığımız sonuca göre belirtebiliriz ki, Gökırmak'ın yukarı mecrasının gösterdiği rejim tipi olarak; bir bol akımlı ve bir de zayıf akımlı devreden ibaret olan basit bir rejim olarak kabul edilebilir. Akım değerleri arasında önemli farkların oluşu ve maksimum değerlerin ilkbahara kaymış olması ve bunların ilkbaharda eriyerek yağışlar nedeni ile artan akıma katkıda bulunmaları dumuyla ilgili olduğu müşahade edilebilir. Akım rejimi tipi olarak, tetkik alanında "karlı-yağmurlı" rejimden bahsedilebilir. Bazı senelerde, yağışların gösterdiği düzensizliklerinde, akım miktarına etkisinden sözedebiliriz.

Tablo :14. Yıllık ve Aylık Ortalama Akımlar (10 m³)

O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
13.8	16.3	24.5	26.9	36.8	87.9	111.1	88.9	58.5	16.5	12.3	12.8	506.2

Kaynak : (D.S.İ. 23. Bölge Müdürlüğü).

Tablo 14'te Kuyluk mevkiinde Gökırmak üzerinde 1954-1989 yılları arasındaki 35 yıllık sürede yapılan akım ölçümlerinin ortalamaları gösterilmiştir. Bu tabloya göre, Gökırmak en fazla suyu

³⁷ A. Kurter. Kastamonu ve Çevresinin Doğal Görünümü. Sa.275.

(111.1) Nisan ayında akıtmaktadır. Bunu 88,9'la Mayıs ve 87,9'la Mart ayları izlemektedir. Eylül ve Ekim aylarında ise Gökırmak en az suyu akıtmaktadır. Bu durumda, yağışın aylara dağılışı ile Gökırmak'ın akıttığı su miktarı arasında bir paralellik görülmektedir.

Tablo 15'te ise, Gökırmak'ın mevsimlik ortalama akımları gösterilmiştir. Bu tabloda, Gökırmak en fazla suyu İlkbahar mevsiminde toplamaktadır. Bunun takiben Kış ve yaz mevsimi yakın değerler göstermektedir. Burada şunu belirtmek gerekir; Gökırmak'ın ilkbaharda akıttığı su miktarı (287,9), diğer mevsimlerin toplamından fazladır.

Tablo :15. Mevsimlik Ortalama Akımlar (10 m³)

İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış
287,9	87,3	42,9	88,2

Kaynak : (D.S.İ. XXIII. Bölge Müdürlüğü).

Ortalama yıllık yağış araştırma sahasında doğuya gidildikçe azalmaktadır. Dolayısıyla daha az su taşınması gereken Gökırmak'ın İsfendiyar ve Ilgaz Dağlarından almış olduğu kollarla beslenmesi neticesi debisinin arttığı anlaşılmaktadır. Gökırmak'ın ortalama en yüksek akışı 31.088 m³/sn'dir.³⁸

³⁸ Kızılırmak havzası toprakları. Sa.28.

Bu değer Durağan'da ölçölmüştür. Taşköprü ve Durağan'da yapılmış olan ölçömlerde elde edilen değerler tablo 16'da gösterilmiştir. Bu tabloya göre Gökırmak'ın taşıdığı doğuya doğru arttığını, en yüksek ve düşük akımı değerlerinin de aynı yöne doğru bir artmanın gözleendiğı müşahade edilebilmektedir. Diğer taraftan Gökırmak'ın tabilerinin akım ölçömleri yapılmadığı için bunların yapmış oldukları katkıyı ifade etmek mümkün olamamıştır. İleride bahsededeğimiz konuda bu tabilerin topladıkları su seviyelerini yapılmakta olan barajlar nedniyle sulardan yararlanma konusunda kısaca belirteceğiz. Ancak buradan anlaşılan Gökırmak ve tabileri yaz ve Kış mevsimleri itibarıyla farklı debilere sahiptirler.

Bölgede, ilkbahar yağışlarının fazla olmasının yanı sıra Yaralıgöz ve Kiraz dağlarına kış boyunca düşen karların ilkbaharda erimeğe başlamasıyla Gökırmak ve kollarının taşıdıkları su miktarında artma meydana gelmektedir.

Tablo :16. Gökırmak'ın Akış Ölçömleri.

Ölçüm Yeri	Ortalama	Akış m ³ /Sn.	
		En Yüksek	En Düşük
Taşköprü	18.590	393	0,04
Durağan	31.088	662	0,33

Kaynak : (D.S.İ. 23. Bölge Müdürlüğü).

Buna karşılık özellikle Temmuz ve Ağustos'a tekabül eden yaz aylarında ve düşük sıcaklıklar dolayısıyla de akım düşmektedir. Haziran ayın dışındaki yaz kuraklığı ve artan sıcaklık, buharlaşmayı artırmakta ziraî yönden suya en fazla ihtiyaç duyulduğu bir dönemde bu durum problemlere sebebiyet vermektedir. Bu suların büyük bir kısmı kullanıldığı için Gökırmak ve kollarının bir çoğunun yataklarından su geçmemekte veya geçirilen su miktarı çok azalmaktadır.³⁹

Yeraltı Suları :

Bölgede yeraltı sları, gösterdikleri özellikler bakımından; plato sahaları veya tepeler ve yamaçlarının teşkil ettiği röliyef ile havza ve vadi tabanları arasında, yeraltı suyu bakımından bazı farklılıklar müşahade edilebilir. Yüksek raliyef olarak nitelendirilebilecek sahalar, yeraltı suyu bakımından avantajlı sayılamazlar. Zira bu gibi sahalarda, genellikle derin olmayan toprak daha ziyade kumludur. Bunun sonucunda suyun geçirimsizlik derecesi artarak, yağışlar vasıtasıyla intikal eden sular dolayısıyla derinlere nakledilirler. Bu da bahis konusu sahada, kuyu yatağı seviyesinin derinde olması icap eder. Ayrıca, tetkik sahasındaki formasyonlar, genellikle kıvrımlı ve kırıklı olmakla beraber, havzalara, depresyonlara doğru eğimlidirler. Bu yüzden, oldukça derinden olması gereken yeraltı suyu vadi tabanlarının doğru, geçirimsiz tabakalar üzerinde bir akım meydana alanın kenar kısımlarında, kum-çakıllardan ibaret detrilik depoların geniş yer

³⁹ . A. Kurter. Kastamonu ve Çevresinin Doğal Görünümü. Sa.271.

tutn daha çoktutulabildiği, kuyu yatağı seviyesinin nispeten yüzeye yakın olduğu sahaları teşkil etmektedir. Röliyepli sahalarda sağanak yağışların, geçirimsizliğin fazla olması nedeniyle kısmen yeraltına nüfuz ederek, sonucunda meydana gelen yamaç yüzeyleri boyunca görülen drenaj önemli olup, belirli bölgelerde toprak aşınmak suretiyle yerli kayanın yüzeye çıktığı müşahade edilebilmektedir.

Yörede kısmen de olsa çukur alanlarda, vadi tabanlarına yakın sahalarda küçük artiz sahaları meydana gelmekte ve sulama amaçlı kuyular görülmektedir. Yeraltı sularının genel hareket yönü Gökırmak'a doğru olup, bazı büyük tabileri kendilerine doğru çektikleri anlaşılmaktadır. Karaçomak çayı bunlardan birini teşkil etmektedir.⁴⁰

Yağış ve buharlaşmaya bağlı olarak seviye değişimleri yeraltı sularında Nisan-Mayıs aylarında en yüksek; buna karşılık Ağustos ve Eylül aylarında kuyu yatağı seviyesinin en düşük olduğu aylardır. Ayrıca bölge halkı, yaz mevsiminde akarsulardan aldıkları sular ile alüvyal taban ve kenar kısımlarında sulama yapar. Bu da kuyu yatağı seviyesinin yapay olarak yükselmesine yol açar. Bölgede işletilmeğe uygun akifer alüvyondur. Çakıl-kum ve kille temsil edilen alüvyon sulamada çok uygundur.

Tetkik sahasının çevresinde yayılımı bulunan metamorffik ve magmatik kayalar yeraltı suyu taşımadıkları müşahade edilip, sedimanter kayalardan alt ve üst kretase kireçtaşları yeraltı suyu

⁴⁰ Gökırmak havzası Maser Plan raporu Sa.20. D.S.İ. 23. Böl. Müd. Kastamonu 1992.

bakımından önemli yer teşkil etmektedirler. Fakat üst kotlarda bulunan bu seriler sularının, büyük küçük debili kaynaklar şeklinde boşaltmaktadırlar. Havza ortasında bulunan Bük köyündeki Göl pazarı kaynağı 145 lt/s. debili kaynak olarak örnek gösterilebilir.⁴¹

Sahada yeraltı sularının hepsi vadi tabanına inemezler. Bunların bir kısmı, kaynaklar halinde yamaçlarda yüzeye çıkarlar. Bahis konsu yeraltı suyunun akışını sağlayan eğimli tabakalar, yamaçlar tarafından kesilmekte ve bu sebepten yamaçlarda, bu gibi tabakaların kesildiği yerlerde kaynaklar sıralanmaktadır. Bölgenin kuzey kesimlerinde, bu tip tabaka kaynaklarına rastlanıldığı müşahede edilmektedir.

Su Kaynaklarından Faydalanma :

Araştırma sahasında şimdiki halde sulardan sulama ve içme suyu maksadıyla faydaniılmaktadır. Ayrıca yerleşim yerlerinde ve sanayi tesislerinde kullanma amaçlı olarak tüketilmektedir.

Gökırmak ve bağı kolları boyunca yer alan taşınmış toprakların oluşturduğu alüvyal sahalarda yapılan ziraat, suya sulamaya dayanmaktadır. Taban araziler dışındaki sahaların sulanması; kaynakların uzaklığı, yükselti farkları, engebeli ve dalgalı arazi ve sulama tesislerinin yetersizliği gibi sebeplerle mümkün olamamaktadır. Bununla birlikte vadi tabanına komşu hafif ve orta eğimdeki arazilerin gerçekleştirilen küçük su tesisleriyle sulandığı

⁴¹ D.S.İ. Gökırmak Akarsu havzası Master plan tanıtım Raporu. Sa.3.8.

görülmektedir. Vadi tabanına yakın elverişli sahaların sulamaya açılmasıyla sulanan sahayı üç katına çıkarmak mümkündür.

Araştırma alanında, Vadi tabanında bulunan ova köyleri için sulama daha avantajlı olup, bölgenin Güney doğu ve kuzey bölümündeki, orman içi ve kenarlarındaki yerleşim yerleri daha talihlidir. Ancak küçük dere kenarlarında yeralan bazı yerleşim üniteleri sulama yoluyla sade bahçe ziraatı (bostan) yapabilmektedirler.

Bölgede su kaynaklarından eskilerden beri faydalanma yollarına gidilmiştir. Halkın kendi imkanlarıyla sulama maksadıyla istifade edildiği gibi, su değirmenlerinin çalıştırılmasında da su gücünden faydalanma yoluna gidilmiştir. Gökırmak'ın tabileri üzerinde çok sayıda değirmenin var olduğu görülmektedir. Karasu, Karaçomak, Hamzaoğlu, Ese v.b. derelerde çok sayıda su değirmeni olduğu ve yakın döneme kadar faal durumda oldukları anlaşılmaktadır. Ancak köylerde elektrikli motorla çalışan değirmenlerin önem kazanması ve köy ile şehir arasındaki münakale imkanlarının gelişmesi sonucu bu değirmenlerin atıl duruma sokulduğu müşahade edilebilir. 1838 Kastamonu Vilhayet Salnamesine göre Kastamonu kazasında 286, Taşköprü kazasında 237 değirmenin var olduğu anlaşılmaktadır.

Su kaynaklarından yararlanma konusunda D.S.İ. Gökırmak akarsu havzası Master Plan çerçevesinde, nüfus artışı ve buna paralel görülebilecek su ihtiyacı konusunda bazı projeler yapmış olup, bunlardan bir kaçının işletmeye açıldığı, bazılarının da

faaliyetlerinin devam ettiği belirlenmiştir. Bunların küçük havza alanları ve sulamada yararlanılacak arazi yüzölçümleri tablo 17'de verilmiştir.

Tablo :17. Gökırmak ve Tali Kollarından Yararlanma Durumu

Proje Adı	Tali Drenaj Havzası (km ²)	Amacı	Sulama Alanı (hektar)	Faaliyetin Durumu
Dona Barajı	280.00	Sulama	3100	Planda
Ortaca Barajı	390.00	Sulama	-	Projeli
Demirci Barajı	485.00	Sulama	-	Projeli
Obrucak Barajı	540.00	Sulama	10275	Planda
Taşköprü Barajı	4227.20	Sulama-enerji	6344	Planda
Asar Barajı	54.00	Sulama	1029	Devam etmekte
Belveren Barajı	313.00	Sulama ve İçme-kullanma	850	Planda
Karadeniz Barajı	198.80	Sulama	6449	İnşaatı devam etmekte

Kaynak : (D.S.İ. 23. Bölge Müdürlüğü).

Tabloda gösterilen su kaynaklarından yararlanma çabaları devam etmekte olup bu alanlardaki faaliyetler, ileriki tarihlerde olumlu neticeler vereceği tespit edilmiştir.

Yine tetkik alanımız dahilinde Köy Hizmetleri Bölge ve İl Müdürlüğünün; su kaynaklarından faydalanma durumları Tablo 18 ve 19'da gösterilmektedir. Bu faaliyetler bölge insanının ziraat ve içme-kullanma su ihtiyacını karşılamada önemli bir unsur olarak müşahade edilebilir. Geçimini tarım ve hayvancılığa bağlayan bölge insanı için bu faaliyetlerin büyük önemi olmaktadır.

Tablo :18. Araştırma Sahası İçme Suyu Durumu

İçme Suyu	Yerleşim Yeri			Nüfus	
Durumu	Köy	Ünite	Toplam	Kişi	%
Sulu	83	121	204	25701	69
Suyu Yetersiz	23	54	77	6172	17
Susuz	21	81	102	5216	14
Hizmet İçi Toplam	127	256	383	37089	100
Genel Toplam	127	256	383	37089	100

Kaynak : (Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü Planlama Servisi).

Tablo 18'de görüldüğü üzere bölge genelindeki yerleşim yerlerinin üçte ikisi sulu vaziyette, üçte biri ise susuz ve yetersiz olduğu, bu durumda yöre halkının sağlık ve ekonomik hayatı üzerinde önemli bir etken oluşturduğu müşahade edilebilmektedir.

Tablo :19. Toprak ve Sulama Hizmetleri

Sulama Göleti	2 Adet	611 Ha.
Yerüstü Suyu (Küçüksu)	37 Proje	4358 Ha.
Yeraltı Suyu	4 Proje	794 Ha.
Toplam	62 Proje	5247 Ha.
Toprak Muhafaza	2 Proje	710 Ha.
Hayvan İçmesuyu Göleti	1 Adet	850 Ad.B.Boş 2999 Ad.K.Boş
Drenaj ve Toprak Islahı	1 Proje	400 Ha.

Kaynak : (Köy Hizmetleri 13.Bölge Müdürlüğü Kastamonu ilinde Köy Hizmetleri. İl Müdürlüğü Planlama Servisi).

İnceleme alanımızda 2 adet sulama göleti mevcut olup, Kabalar ve Sekiler adı altında $584+17=611$ hektar araziye sulama için büyük önem taşımaktadır. Yapılmış ve sulamaya açılmış bu tesislerin yanı sıra Taşköprü-Sirke (214 ha.), Taşköprü Gelinbükü ve Germeçtepe (765 ha) su projesinin sulamaya açılmasıyla yaklaşık 5000 hektar olan sulanmaktadır. Ayrıca önceden bahsettiğimiz D.S.İ. ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğüne sulama ve içme kullanma amaçlı projeler planlama ve inşaatı devam etmekte olan faaliyetler olarak sürmektedir.⁴² (Bkz. tablo 17., 18., 19.)

⁴² D.S.İ. XXIII. Bölge Müdürlüğü Gökırmak havzası su kaynakları geliştirme projesi. Sa.3.36, 3.37.

Ayrıca Gökırmak'a tabi kolların bazıları üzerinde inşa edilmiş olan göletlerin balıkçılık maksadıyla da istifade edilmeğe çalışılmıştır. Bu amaçla D.S.İ. tarafından Değirmen dere üzerinde inşa edilen Taşköprüye 5 kilometre mesafedeki Kabalar Göletinde aynalı Sazanla balıklandırılmıştır. Yine Çakmak çayı üzerinde oluşturulan alabalık tesisleri faaliyetlerini devam ettirmektedir.

Sulardan faydalanmayı şu parağrafla bitirmek istiyoruz. Gökırmak ve tabilerinin suları iyi niteliklidir. Bu suların bu sebeple azami suretle kullanılması gereklidir. Bölgede en azından tahıllar sulanarak, bu ürünler üzerindeki kuraklık etkisi giderilebilir. Ekim ve çimlenmeden sonraki kurak dönem ve yıllarda, sulamayla bitkinin su ihtiyacı karşılanabilir. Bunun sonucu olarak da verim yükseltilebilir. Ayrıca sulamayla sun'i gübre kullanma imkânı da artırılmış olur. Böylece, tahıl ürününün iklime bağılılığı azaltıldığı gibi nadas yılında da ekim mümkün hale gelmiş olur.

ARAŞTIRMA SAHASININ İKTİSADİ VE İÇTİMAİ TARİHİ

Prehistorik Yerleşme :

Tetkik sahamızın içinde bulunduğu ve ilkçağda "Paphtagonia"⁴³ adını alana bölgenin tarih öncesi çağlardan beri nüfuslanmış olduğu anlaşılmaktadır. İlkçağdaki adı "Amnias"⁴⁴ olan Gökırmak ve anakollarının biriktirmiş olduğu alüvyonlarla ziraat yönünden verimli sahalara yer veren tetkik alanının, toplayıcılık ve avcılığa elverişli doğal şartlara haiz olması sebebiyle, tarihin en eskidönemlerinde itibaren insan topluluklarını cezbedtiği anlaşılmaktadır. Bir taraftan düzlük, diğer taraftan verimli düzlük sahalara yer vermesi, insan topluluklarının bölgeyi her devirde cazip görmelerine yol açmıştır. Dolayısıyla araştırma sahasının vadi tabanında ve dik yamaçlar üzerinde beşeri kalıntılara rastlanmaktadır. bölgede planlı ve arkeolojik araştırma yapılmamakla beraber, tesadüfen ortaya çıkarılmış olan bazı buluntulara dayanılarak, bölgenin tarih öncesi yerleşimi hakkında fikir vermektedir.

Bölgenin tarih öncesi devirlerini araştırmak için 1951 yılında Kastamon Müzesi, Asistanı Enver BOSTANCI, Taşköprü-

43 Straban, Herdotos'a dayanarak Paphlagonia hakkında "güneyden gelerek Syrialılar ve Paphlagonialılar arasında akan ve Eukseinos denen denize dökülen Halys nehri ile sınırlanmıştır. Straban, a.g.e., Sa.1.

44 Straban, Blaene ve Domanitis adını verdiği yerlerin verimli topraklara sahip olduğunu, Domanitis'in içinden Amnias nehrinin geçtiğini belirtmektedir. Straban- a.g.e., Sa.40.

Germeç arasında bulunan Kızılören köyünün "Malak" ve "Tahlak" adlı mahalleri arasında, bu yörede yaşamış olan insanların ilk kültürünü yansıtan bir el baltası bulmuştur. Yine Musterien'le ilgili bazı aletler de Taşköprü-Kızılören köyünde ortaya çıkarılmıştır. Bu köyde bulunan el baltasının kumtaşından yapıldığı ve Alt Paleolitik'e ait olduğu belirlenmiştir.⁴⁵ Halen Kastamonu Müzesinde muhafaza edilmektedir. İnceleme alanımızın, diğer çevre bölgelerinde Orta ve Üst Paleolitik'in çeşitli bölüm ve çağlarında iskânın var olduğu görülmektedir.

Araştırma alanında, daha yakın birdönem olan Neolitik'e ait aletlere rastlanmamıştır. Megalitik kültüre ait menhirler görülmekte ise de bunun Neolitik veya Kalkolitik çağından hangisine ait olduğu bilinmemektedir.⁴⁶ Menhirleri Gökırmak boyunda ve Germeç bölgesindeki Kızılörhen'de bulunmuştur. Gökırmak bölgesindeki höyüklerde de aynı evsâfı malzeme görülmekte isede, hangi çağa ait olduğu kesinlik kazanmamıştır. Tetkik alanından Neolitik ve Kalkolitik'e ait buluntulara rastlanılmamış olması, bu çağlarda iskânın olmadığı anlamını taşımaz. Tam tersine, bölgenin söz konusu çağlarda daha fazla nüfuslanmış olması gerekir. Bilindiği üzere insan, Neolitikle birlikte ziraata ve dolayısıyla yerleşik bir hayata geçmeğe başlamıştır. Tahminimize göre bu çağlara ait aletlere rastlanılmamış olması, bölgenin arkeolojik araştırmalar açısından fakir olmasından

⁴⁵ A.B. Gökoğlu, 1966. Paflagonya. Ankara. Sa.19.

⁴⁶ Straban-a.g.e., Sa.16.

kaynaklanmaktadır. Türklerden önceki tarih bir yana dursun, bölgenin Türklerin hakimiyetine geçtiği 11. yüzyıldan günümüze kadar devam eden 900 yılı aşkın dönemde bile karanlıkta kalmış hususlar bulunmaktadır. Bu durum, iktisadî ve içtimaî sahalarda kendini daha fazla hissettirmektedir. Bölgenin tarih öncesi ve sonrası tarihin aydınlatılabilmesi, ancak; arkeolojik ve diğer ilmi çalışmalarla nispeten gerçekleşebilecektir.

Tarihî Yerleşme :

İlkçağda, inceleme alanının içinde bulunduğu bölge "Paphlagonia" adını almaktaydı. Straban, Paphlagonia'nın sınırlarını şu şekilde vermektedir, Paphlagonia; doğuda Halys nehri ile güneyde Galatlar ve Phrygler, batıda Bithunler ile Mariandynler ve kuzeyde Eukseinos'la sınırlanmıştır.⁴⁷ Bu şekildeki bir bölünme siyasi veya idarî bir mâna ifade etmiyor. Tasnif, kıyı ile iç kısmı birbirinden ayıran küre dağları sebebiyledir. Dolayısıyla Straban, Paflagonya'nın tabii bölümlerini belirtirken araştırma sahamızın da kuzey sınırlarını vermektedir.

Kızılırmak, tarhite birçok defa görüldüğü gibi tabi ve aynı zamanda siyasi bir sınır teşkil etmiştir. Gaskaların Hititlerle, Paflagonların Pontuslarla olan sınırlarını her Kızılırmak belirlemiştir. Bu sınırlar içinden çıkıp Karadenize dökülen Gökırmak, Devrez, Soğanlı, Filyos, Bartın ve Devrekânı çayları etrafında eski yerleşim sahaları ile bunların kalıntıları

⁴⁷ Straban-a.g.e., Sa.16.

bulunmaktadır. Bundan da Paflagonya'nın beşeri coğrafya açısından önemli ve gelişmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu dönemde Paflagonya, dolayısıyla Gökırmak bölgesi ve komşuları arasında siyasi ve iktisadi ilişkiler bulunmaktaydı. Bölgenin yüksek dağlarında kurulmuş olan tapınakların Poplagonialı'ların elinde olduğu ve etrafındaki Blaene ve Domanitis'in oldukça verimli topraklar olduğu ve içinden Amnias nehrinin geçtiği belirtilmiştir.⁴⁸ Paflagonya ve dolayısıyla araştırma alanında ve güneyden çeviren dağlarda tapınakların varlığı, bölgenin açıdan önem kazanmış olduğunu göstermektedir. Bu dönemde muhtemelen hayvancılık ve ziraat yapılmakta, ziraatte Gökırmak'ın sularından istifade edilmekteydi. Yine iç Paflagonya'da yer alan Gökırmak vadisi ile kıyı kesimi arasından ticari yönden yoğun ilişkiler söz konusuydu. Bölgedeki zengin ormanlardan istifade edildiği Strabon'un verdiği bilgilerden anlaşılmaktadır.⁴⁹

Gökırmak bölgesinin bilinen en eski halkı Gaska'lılardır. Anadolu'da tarihin başlangıcı M.Ö. 2000 yıllarına rastlamaktadır. B sebeble, M.Ö. 2000 yıllarından sonra elde edilmiş olan Hitit tabletlerinden Gaskalarla ilgili bilgilere kısıtlı da olsa rastlanılmaktadır. Gaskalar, M.Ö. 1130 yıllarında Kastamonu'nun içinde bulunduğu bölgeye gelip yerleşmişlerdir. Gaskalar yıkılışlarından sonra kültürleriyle ilgili kalıntılarının mevcut olduğu ve bu konuda bilgilere de Eti hükümdarlarının bıraktıkları vesikalar

48 A.B. Gökoğlu, a.g.e., Sa.9.

49 Strabon-a.g.e., Sa.19.

arasında rastlanmıştır. Bu vesikalardan biri subbiluliuma'nın, diğeri de oğlu Mursil II.'nin anallarıdır.

Paflagonya'da Gaskalar'ın yanısıra Pala ve Tu (m) mana ülkelerinin halkları da yaşamaktaydı.⁵⁰ Hitit bölgelerine göre; Gaskalar, Hitit diline yakın birdil konuşan, savaşçı bir toplumdur.

Hititleri sürekli uğraştırmış, kimi zaman kısa sürelerle Hitit egemenliğini kabul etmek zorunda kalmışlardı. M.Ö. 1200'lerde denizci kavimlerin kısa süre içinde Doğu Karadeniz'e kadar uzanan istilâları sonucunda Paflagonya'da istilâ edilerek kıyılarda koloniler kurdular. Bu istilâ üzerine Gaska varlığı sona erdi ve doğuya çekilmek mecburiyetinde kaldılar. (M.Ö. 1330) İyonlar bölgeye M.Ö. 7.yy.'da geldiklerinde bölgede Gaskalarla anlaşarak, Sinop, Samsun, Trabzon gibi ticarete dönük kentlerin kurulmasını organize ederek 90 kadar koloni kurdular. Bu kolonilerle birlikte hinterlandları arasında Gaskalardan kaynaklanan muhtemel sıkıntılardan olacak iç kesimleri de ele geçirmek suretiyle Gaskalar'ın hakimiyetine son vererek geldikleri yer olarak tahmin edilen doğu'ya sürdüler. Böylece, iç bölgelerde tıkanmış bulunan ticaret yolları Karadeniz'e çekilmiş oldu. Marmara Bölgesi ve boğazlarda bu dönemde İyonların elinde olduğundan, Paflagonya sahip olduğu ürünler ve ticaret yolları sebebiyle geniş bir ticari bölgenin önemli bir parçası haline gelmiş oldu.

⁵⁰ Tarık Mümtaz Yaman. 1935. Kastamonu Tarihi "XV. asrın sonlarına kadar Ahmet İhsan Matbaası Ltd. Kastamonu. Sa.2; R. Leonhard 1915. Paflagonya Sa.328.

Kaskaların yıkılışından sonra bölge, kısa sürelerle Etiler ve Dorların hakimiyetini de yaşadı. Bölgeye daha sonra paflagonlar gelip yerleştiler. Bölgeye ne zaman geldikleri kesin olarak bilinmemekle beraber, Paflagonların M.Ö. 1100-1700 yılları arasında hakimiyet kurdukları tahmin edilmektedir. Paflagonlar, hayvancılıkla uğraşüyor, yarı göçebe bir hayat sürüyorlardı. Persler döneminde Paflagonyalıların büyük kralın yüksek yetkisini tanıyan yerli beyleri yönetiminde özerk bir hayat kurmuşlardı. Çok iyi at yetiştiriyorlardı.⁵¹

Araştırma sahasının içinde yer aldığı iç Paflagonya, sırasıyla Kimmerlerin, Lidyalıların, Perslerin, Kapadokyalıların, Helenlerin, Pontusların, Galatların ve Bitinyalıların hâkimiyetlerini kısa dönemler halinde yaşadı. Lidya hakimiyeti sırasında (M.Ö. 594). Kızılırmak İranlılarla sınır olmuş ve bölge Sinoplularla ticari alışveriş yapmaktaydı. Persler, M.Ö. 546 yılında istilâ ettikleri Paflagonya'yı üçüncü eyalet haline getirdiler. M.Ö. 377 tarihinde Kapadokyalılar tarafından istilâ edildiğinde, kral Detomes Sinop'ta adına para kestirmiştir. Kastamonu'nun kasaba köyünde Sinop'ta basılan paraların bulunması da buna teyid etmektedir.⁵²

Bizim tetkik sahamızda Bitinya Hükümdarlarından Nikok'un oğlu Pilman, Paflagonyayı Pontuslardan alması ve bu hükümdarında M.Ö. 63 tarihinde vefat edince,⁵³ Paflagonya Romalıların

⁵¹ A. Gökoğlu-a.g.e., Sa. 13.

⁵² B. Umar-a.g.e., Sa.14.

⁵³ B. Umar. a.g.e., Sa.14.

hakimiyetine geçiyor. Paflagonya, Taşköprü merkez olmak üzere eyalet haline getiriliyor. İlkçağdaki ismi Pompeiupolis olan Taşköprü'nün eyalet merkezi olması, şehrin siyasi sebeplerle önemli hale geldiğini ortaya koyuyor. Bugün Taşköprü'nün batısında yeralan Zımbıllı tepede Pompeiupolis'in kalıntılarına tesadüf edilmiştir. Yapılacak olan arkeolojik araştırmalarla şehrin o dönemde çeşitli yönleriyle nasıl geliştiği anlaşılmış olacaktır. Roma ve Bizans dönemlerinde, bölgede Hristiyanlık yaygınlaştı. Türkler geldiğinde bölgede Grekler ve Helenleşmiş halklar bulunuyordu.

Taşköprü, Romalılar zamanında (M.S.1,2,3)'ncü yüzyıllarda çok kıymetli bir şehirdi. Zımbıllı tepe akropol olarak kullanılıyordu. Eyalet Valisinin Sarayı, mabet ve ileri gelenlerin evleri burada idi. Şehrin mahalleri bu günkü Taşköprü, çayırcık ve Çevlik ve Emerce taraflarına doğru uzanıyordu. Bütün buralarda o devrin mezarlarını, stel ve tümülüslerini bulmaktayız.⁵⁴

Gerek Roma ve Bizans ve gerekse nispeten daha önceki yüzyıllara ait oldukları tahmin edilen höyük, tümülüs ve kaya mezarlarının bölgede yoğun bir dağılış gösterdikleri görülmektedir. Bütün bunlar, bölgenin Roma ve önceki yüzyıllar içerisinde yoğun bir şekilde iskan edilmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Bu kalıntılar, bölgede yer alan gökirmak vadisi başta olmak üzere diğer akarsular boyunca sıralanmış durumdadır.

⁵⁴ A.E.Gökoğlu-a.g.e., Sa.29.

Bugün tesbit edilebilmiş 230 tümülüstün 71 tanesinin Kastamonu'ya yakın olan (45 km.) Taşköprü ve çevresinde olduğu anlaşıyor. Taşköprü-Hanönü arasında sirke Hanı civarıyla Kornapa köylerinin eski iskan yerleri olduğu müşahede edilebilir. Taşköprü-Alisaray ve Eskioğlu köylerindeki mezar buluntuları, buraların da eski iskan yerleri olduklarını göstermektedir. Taşköprü'nün güneyinde bulunan diğer bir iskan yeri de Şehirören bölgesidir. Bilhassa bu bölgede bulunan Akseki köyünde elde edilmiş olan buluntular, buranın daha önce önemli bir yerleşme olduğunu gösteriyor. Taşköprü bölgesinin en eski iskan yerleri Güney ve Germeç taraflarında bulunmaktadır. Strabon, Paflagonya'da 10 tane iskan yeri saymaktadır. Bunlardan biri olan Domanitis'ın bu bölge ve bilhassa Donalar köyünün etrafı olduğunu kaydetmekte ise de, bu ismin Devrekani olduğu ileri sürülmektedir. Fakat, Donalar köyü civarındaki kaya mezarı, tüneller ve Roma çağına tekabül eden devirlere ait çanak ve çömlek kırıkları, yerleşmenin eskiliğini göstermektedir. Bugün Germeç bölgesindeki Çetmi ve Urgancı köyleri civarındaki stel ve tümülüslerden Çetmi'nin bir şehir olduğu anlaşılmaktadır.

Bölgede, Ağcıkavak deresinde Bekdemirekşi, Orta, Alipaşa, Abay, Çayçevher köylerinde, Gökırmak'ın kolu olan ve Ilgazlardan inen kumluca çayı boyunda Alpagut, Kuşkara; Karasu boyunda Emirler, kayalı, Ömerli, Tekkeşin köylerinin eski iskan yerleri oldukları buralardaki çeşitli mezar ve tümülüslerden anlaşılmaktadır. Bilhassa Karasu çayının aşağı vadisi bir arkeolojik sahadır. Paflagonya'daki iskan yerleri gibi kaya mezarlarında akarsu boylarında toplanmıştır. Bölgedeki kalıntıların hepsini saymağa imkan olmadığı gibi, gerekli de değildir. Çoğu Roma ve Bizans Çağına ait

olan bu buluntular, bölgenin geçmişte nüfus ve iskan itibarıyla önemli olduğu neticesini ortaya koyuyor. Ancak, araştırma sahasının Bizans döneminde, Roma dönemindeki önemini koruduğunu söylemek mümkün değildir.

Roma döneminde Taşköprü’de, üzerinde “pomeipuleitonmet (rupuleiton) Paphl (agonias)” yazısı bulunan paralar basılmıştır¹..

Bizans Devleti, Anadolu’ya Roma İmparatorluğunun mirasçısı olarak sahip olmuştur. Bu nedenledir ki, Romanın dış ülkeler üzerinde uyguladığı idari ve iktisadi sistem, bir süre daha bölge üzerinde geçerli olmuştur. Ancak, Roma imparatorluğu’nun etkisinin silinip, Bizans idaresinin Anadolu ve dolayısıyla bölge üzerinde egemenliğini kurmasıyla beraber yollarının onarımına önem verilmiş, bu arada değişen siyasi ve iktisadi şartlara paralel olarak bazı yollar ve bölgelerin önem derecelerinde değişimler meydana gelmiştir. Araştırma alanı Bizans döneminde daha çok askeri yönden önem kazanmağa başlamıştır. Dolayısıyla Kastamonu ve Boyabat gibi şehirler de konumları itibarıyla savunma yönü ağır basan yerler haline gelmişlerdir. Bizansın mutlu dönemlerinde tetkik alanının biraz daha nüfuslandığı söylenebilir. Bizans İmparatorluğu Anadolu’da Arap tasallutunu kovmağa çalıştığı sıralarda, Anadolu’nun doğusundan itibaren Selçuk Türkleri Anadolu’yu almağa karar vermişlerdi. Bizansın son dönemlerinde bölge nüfusça azalmış bulunmaktaydı. Köyler adeta boşalmış; zirai ve ticari faaliyetler durma noktasındaydı. Taşköprü gibi savunulması zor şehirlerin nüfusları daha azdı. Yedi asra yakın devam eden Bizans hakimiyetinin bölge üzerinde etkili olmasına rağmen,

¹ B.Umar. a.g.e., Sa.40.

esasinda Anadolu'nun beşeri ve iktisadi yapısında İlkçağ'a nazaran önemli değişiklikler vuku bulmamıştır. İlkçağ'da tarla kültürleriyle hayvancılığa dayanan ekonomik hayat, Bizans döneminde de aynen devam etmiştir. Hititler gibi Bizans anlayışı da güneşi, havayı ve toprağı tanrıya ait bir mülk olarak nitelemekteydi. Toprağın büyük bölümü, üzerindeki insanlarıyla beraber imtiyazlı kişilerin elindeydi. Hititlerin tımar sistemi aynen devam ediyordu². Bu dönemde bölgede bir sanayi dalı olarak dokumacılığın geliştiği söylenebilir. Bizans döneminde yolların tamir ve inşasına önem verilmiş, dolayısıyla eskiye nazaran ticaretten ve buna hizmet eden yollardan mümkün olduğunca istifade edilmeğe çalışılmıştır. Ancak XII. y.yıldan itibaren Avrupa'da gelişmeğe başlayan ticaretle rekabet edemez, duruma gelince, Bizans imparatorluğu çökme durumuna geldi. Ancak Bizans'ın bu durumu sebebiyle Türkler Anadolu'ya yerleşirken ciddi bir engelle karşılaşmamışlardır.

XI. yy. sonlarında, Anadolu'nun büyük bölümüyle birlikte araştırma sahamızda Türk hakimiyetine girdi. Zaman zaman Bizanslılarla Türkler arasında el değiştirmiş olan bölge, XII. yy.'ın ortalarından sonra Kastamonu ve Sinop öresi Anadolu'nun Selçuklu Devletinin uç bölgesini oluşturuyordu³. Bu dönemde bölgesinde, göçebe Türkmenler çoğunluğ teşkil etmeğe başlamışlardı. El-Kal kaşandı'nın "Subhu'l-Aş.. fi Sinaati'l-İnşa" adlı eserinde, İbn Said'in "Takvimü'l Büldan" adlı eserine atıfta bulunarak, "Kastamonu Türkmenlerin merkezidir. Buranın Türkmenleri Kostantiniyye (İstanbul)'ye karşı gaza ederler⁴. Şeklinde bilgiler vermesi

² S.Güney. 1987 Türkiye Ziraatinin Coğrafi Esasları İ.Ü. Yay.No: 260, Sa.91. İstanbul.

³ M.Akdağ. a.g.e., Sa.113.

⁴ K.Y.Koprman. 1985. Memlük Kaynaklarına Göre XV.yy.'da Kastamonu ve Çevresi "Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu Tebliğler Kastamonu Sa. 26.

de Kastamonu yöresinin Türkleştiğine açıklık getirmektedir. Buna karşılık, Bizansın son dönemlerinde meydana gelen savaş ve istilalar sebebiyle bölgede nüfus azalmış ve dolayısıyla zirai üretimin de oldukça düştüğü tahmin edilmektedir. Türkler Hıristiyan köylerinde değil de daha çok yeni yerleşme üniteleri meydana getirerek yerleşmeğe başlamışlardır. Selçuklar zamanında iyi hazırlanmış iskan politikası hazırlandı. Esas faaliyetleri hayvancılık olan aşiretlerin yerleştirilmesinde daha farklı bir sistem tatbik edildi. Hayvancılık ekonomisinin hakim olduğu yerleşmeler, ufak ve dağınık nüfus kümelerinden meydana gelen ve “divan” adı verilen yeni bir yerleşim tipinin ortaya çıkmasına yol açtılar. Yarı yerleşik durumdaki aşiretlerden başka, göçebe durumdaki bazı aşiretler de dağlık ve yaylalık sahalara yerleştirildiler.

Aynı dönemde, Anadolu’nun yerli Hıristiyanları, Türklerin aksine köylerde çiftçilik veya şehir ve kasabalarda zenaatla uğraşmaktaydılar⁵. Bu durumlarıyla Türkler, Bizans Rum halkının zararına değil, tersine faydasına hareket ediyorlardı. Farklı ekonomik faaliyetler, her iki topluluk arasında ticari ilişkilerin de kurulmasına yol açmış bulunuyordu. Bu ticaretten elde edilen gelirler sebebiyle “uçÜmerası” ve ileri gelenler hükümdara (peşkeş) adı altında pek çok meblağlar takdim ettiklerinden başka, her yıl devlete de mühim miktarda “mukarrerat” ödüyorlardı⁶. Bu bölge, önemli bir Türkmen nüfusuna sahip olduğundan, Selçuklu taht kavgalarında, iç isyanlarda ve Bizans üzerine tertip edilen fetih hareketlerinde bundan istifade edilmekteydi. Özellikle, Moğol istilasına karşı girişilen isyan hareketlerinde özellikle, Moğol istilasına karşı

⁵ M.Akdağ, a.g.e., Sa.100.

⁶ M.Akdağ, a.g.e., Sa.102.

girişilen isyan hareketlerinde kalabalık orduların tertip edildiği ibri uç bölgesi olan araştırma sahasında ne derece önemli bir Türkmen varlığının mevcut olduğu anlaşılmış olur.

O zamanın siyasi hakimiyet kaidesinden olarak her bey malikane veya iktalı olan arazinin ortasında bir dekaleye ve onun etrafında kasabaya sahip olmalıydı. Şu halde, uç Türkmenleri yaylalarda otursalar bile, uç beylerinin birer kasabaları, hatta başı olan beylerbeyinin daimi olarak oturdukları şehirleri vardı⁷. Mahiyetlerindeki şahsi kuvvetleri de hesaba katıldığında, şehirlerde de önemli bir Türkmen nüfusunun yerleşmiş durumda olduğu anlaşılmaktadır. Kkasaba ve şehirlerdeki pazar yerlerinde Türkler ile Bizans kalıntısı Rumlar arasında karşılıklı alış-verişler de yapılmaktaydı. Ancak, XIII. Asrın ortalarından itibaren Moğol baskısı artınca, bu baskılar karşısında Selçuklu Sultanı uçlar üzerindeki kontrolü kaybedince, uçlarda Türk fetihlerinin ortaya çıktığı görülmektedir.

Bu dönemde, Kastamonu ve Çevresinde Selçuklu Sultanınaa bağlı Çobanoğlu beyliği vardı. Selçuklu idaresinin İlhanlılara bağlı kalışı gibi Çobanoğlu beyliğinin de idaresi dolaylı olarak İlhanlılara geçmiştir. Çobanoğlu beyliği, I.Alaeddin Keykubat zamanında onun Kastamonu uç beyi bulunan büyük emirlerinden Hüsameddin Çoban'la başlamış, oğlu Alp Yürük ve onun da oğlu Muzafferüddin Yavlak Arslan Yönetimine geçmişti. Her üçü de Selçuklulara ve İlhanlılara bağlı kalmıştır⁸. Hüsamettin Çoban, Selçuk Hakanı Alaidin Keykubat tarafından Kastamonu bölgesini almakla görevlendirilmiş ve çeşitli zorluklar ve

⁷ M.Akdağ, a.g.e., Sa.103.

⁸ Çetin Varlık. Çağ Yay. Umumi Meş. No.1. Temel Eserler Serisi 1/b., İstanbul Sa.596.

mücadelelerden sonra 1213 yılında bu görevi ancak gerçekleştirebilmiştir.. Bu sıralarda Sinop ve Çevresi diğer Selçuklu beyleri tarafından zaptedilmiştir. Bir süre sonra Sinop ve Kastamonu beyleri arasında şiddetli geçimsizlik başgöstermiş; bunun üzerine Moğollar tarafından bölgenin ikinci kez zaptına memur edilmiş, Yaman Candar kumandasındaki bir ordu Kastamonu'ya girerek Kastamonu beyi Muzafferettin Yavlak Aslan bozguna uğratılmıştır. (1292) Bunun üzerine muzafferettin Yavlak Aslan'ın oğlu Mahmut Bey babasının intikamını almak için mücadeleye girişti ve neticede Yaman Candarı buradan daha batıya sürmeyi başarmıştır. Bunun üzerine Şemsettin Candar Eflani'yi merkez yaparak tekrar Kastamonu üzerine yürümek için hazırlığa başlamış ancak başaramadan ölmüştür. Yerine geçen Süleyman Paşa 1309'da Kastamonu'ya hareketle Mehmet Beyin ordusunu yenerek babasının intikamını almıştır. 96 yıl süren bu egemenlik döneminde bölgede pek çok imar çalışmalarında bulunmuştur.

1309 yılında Şemsettin Yaman Candar'ın yerine geçen oğlu Süleyman Paşa, Pervaneler'in son hükümdarı Gazi Çelebi'yi mağlup ederek Sinop çevresini yönetimi altına almıştır. Süleyman Paşa bu zamanda Kastamonu ve çevresini bilim ve kültür merkezi haline sokmuş bilginler ziyaretgahı haline gelen Kastamonu Hz.Mevlana'nın torunlarından Arif Çelebi ile birlikte pek çok yabancı bilginin uğrak yeri olmuş, keendi bünyesinden çıkarmış olduğu müfessir Alaeddin döneminin büyük bilginleri arasına girerek bu büyük kumandandan destek görmüştür.

Süleyman Paşa'nın ölümü üzerine birtakım kardeş kavgaları ve iç karışıklıklar başgöstermiştir. Bir aralık Kötürüm Beyazıt Sinop'ta olu

Süleyman Paşa II'de Kastamonu'da bağımsız birer Beylik kurmuşlardır. 1385'te Süleyman Paşa II'nin idaresinde olan Kastamonu, yönetimini Osmanlılar aleyhine Sivas beyliğiyle gizli anlaşma yapması sebebiyle, Yıldırım Beyazıt Kastamonu'ya gelerek, Süleyman Paşa II'nin Beyliğine son vermiştir. Bu sırada Sinop'ta bulunan İsfendiyar Bey Yıldırım Beyazıt'ın Kastamonu'yu alması ve aynı akıbetin başına geleceğini düşünerek korkması üzerine Timur Yıldırım Beyazıt ilişkilerini takip ederek Ankara Savaşında bizzat Timur saflarında Yıldırım Beyazıt'a karşı harp etmiş ve belki de Timur'un galip gelmesi üzerine İsfendiyar Bey'e, gali Kumandan tarafından saygı gösterilerek iltifatta bulunulmuş, yardımlarından dolayı da kendisine kalecik, Çankırı, Sanfranbolu, Samsun ve Bafra'nın idaresi verilmiştir. 1439 tarihinde İsfendiyar Bey'in ölümü üzerine yerine İbrahim bey, bir süre sonra da İsmail Bey geçmiştir.

İsmail Bey zamanında Kastamonu bir bilim merkezi haline gelmiştir. Birçok bilgin Kastamonu'ya çağrılarak yeni eserler kaleme alınmış ve bu eserler Türkçe tercüme ettirilerek özellikle Tıp ve Matematik bilimleriyle ilgili eserlerden halkın yararlanılmasına sunulmuştur. Bu devrede sanat ve ekonomi en parlak seviyeye ulaşmış, Sinop'ta savaş gemileri yapılmış, askerlik işleri belirli kurallar içinde yürütülmeye başlanmış ve hatta Küre bakırları en verimli üretim devresin bu zamanda erişmiştir. Bugün aşağı imaret semtinde ve en güzel yerde adınayapılmış İsmail Bey Külliyesi, görkemli görünümü ile devrinin en iyi şekilde gözler önüne sermektedir. Bu sıralarda Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u alarak, Anadolu birliğini sağlamak amacı ile Anadolu'ya dönmüştür. 1460 yıllarında Kastamonu üzerine hareket edip, bu durumundan daha önce

haberi olan İsmail Bey Sinop'a çekildi. Fatih Sultan Mehmet Anadolu birliğini erçinlemek için İsmail Bey'in arkasından Sinop' kadar ilerleyerek; İsmail Bey'in de karşı koyabilecek gücü olduğu halde, soydaşlarının kanının dökülmemesi için direnmeden teslim olmuştur. Böylece Kastamonu ve çevresi kesin olarak Osmanlı yönetimi altına girmiştir. İsmail Bey'in hareketine Fatih hayran kalmış ve buna ödül olarak Yenişehir, İnegöl ve Yarhisar Tımar olarak verilmiş, bir süre sonrada filibeye gönderilmiş ve 1479'da ölmüştür⁹.

1460'tan sonra Osmanlı yönetimine geçen Kastamonu ile birlikte İlçemiz Taşköprü'de Kastamonu Sancağına bağlı bir yerleşme yeri olarak kalmıştır. Bu dönemde Kurtuluş Savaşı yıllarında işgale uğramayan araştırma sahamız, milli mücadeleye aktif olarak katılmış ve yüzlerce şehit verilmiştir. Şu anda o zamanki imkanlar ölçüsünde belirlenebilen şehit adları İlçemizin Cumhuriyet mydanında yer alan Atatürk Anıtı'nın arka yüzünde yazılı bulunmaktadır. Ancak Türk milletinin vatnını kurtarmak için giriştiği milli mücadele sebebiyle tetkik sahasındaki içtimai ve ekonomik şartları geriledi. Cumhuriyet dön8emindeki sınırlı bazı gelişmelere rağmen bölge, değişen iktisadi şartlara, önem kazanmış yeni yolların dışında kaldığı için ayak uyduramamıştır. Dolayısıyla bölgede geleneksel yapı, günümüz kadar pek değişmemiştir.

⁹ Telat Mümtaz Yaman. Kastamonu Tarihi, 1935.

NÜFUS VE YERLEŞME ÖZELLİKLERİ

Nüfus Durumu:

Araştırma sahamız; coğrafii konum ve lokasyon özelliği ile idari sınırdan çok tabi sınır özelliği göstermektedir. Bu sebeple nüfus özellikleri incelenirken, yerleşme ünitelerinin (köy-mahalle) sayıca önemli miktarda olması sebebiyle, nüfusun ekonomik ve sosyal özellikleri toplam olarak incelenmiştir. Bu itibarla bölge nüfusu hesap edilirken, öncelikle bölge içine giren yerleşim üniteleri tesbit edilmiş ve bunlara ait olan nüfus sayım yıllarına göre ayrı ayrı hesap edilmiştir. Bölge içinde yer alan köylerin sayı fazlalığı nedeniyle; köyler tek tek olarak hesap edilmekten ziyade, toplam olarak köy ve şehir nüfusu olarak incelenmiş, bunlara ait bilinmesi gereken nüfus özellikleri tablolar ve şekiller yardımıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Bu durum, bölgenin ekonomik ve sosyal niteliklerinin incelenmesinde bazı güçlüklerin doğmasına yol açmışsa da, diğer taraftan bölgenin hakiki nüfusunun ortaya çıkarılmasında faydalı bilgiler vermiştir. Bu metoda göre elde edilmiş olan tetkik sahası nüfusunun 1985 sayımında 57.061; 1990 sayımında ise 47621 olduğu görülmüştür. 1985 yılında Kastamonu ili genel nüfusu 328003, 1990 yılında ise 423611 kişinin olduğu tesbit edilmiştir¹⁰. Basit bir hesaplamayla Kastamonu ili nüfusunun %10.2'sinin araştırma ırmak bölgesindeki nüfus, Batı Karadeniz nüfusunun %9.7'sini oluşturmaktadır. Tetkik sahamızın Cumhuriyet dönemindeki nüfusunun hususiyetlerinin ifade edilmesi fayda vardır.

¹⁰ D.İ.E. Genel Nüfus Sayımı, Özet Tablolar. Sa.3,4.

Elde edilebilmiş olan bilgilere göre, tetkik sahamızda Paleolitik'ten beri insan topluluklarının yaşadığı ve çeşitli medeniyetlerin hakimiyetinde bölgenin zaman zaman önemli hale geldiği anlaşılmaktadır.

Büyüklikleri hakkında kesin bilgilere sahip olmamala beraber eski bazı kaynaklard Pompeupolis, Tumanna, Domanitis gibi şehir adlarından bahsedilmesi, bölgenin önemine işaret etmektedir. Büyük bölümü türkler tarafından tamir ve inşa edilmiş olan Kastamonu ve Boyabat kalelerine bakarak sahanın nüfus büyüklüğü hakkında bilgi elde etmek mümkün görünmemektedir. Nüfusla ilgili belirsizlik, bölgenin Türk iskanına açıldığı dönem ve sonra için de söz konusudur. İbn Sa'd'ın kayıtlarında uç sayılan Denizli havalisinde 200.000 çadır, Eskişehir-Kütahya civarında 300.000 çadır ve Kastamonu havalisinde 100.000 çadır nüfusun varlığından bahsedilmekte ise de, bunun gerçekte ne kadar nüfus tekabül ettiğini söylemek mümkün değildir¹¹. Kastamonu ve havalisi olarak bilinen bölgenin sınırlarının nerelerden geçtiği bilinmemektedir. Türk iskanına açılış zamanındaki bazı önemli kayıtlara göre, Anadolu'ya gelen Türk ve müslümanların miktarının bir milyonu geçtiğini kabul etmek mümkündür. Kastamonu havalisinde önemli bir Türkmen nüfusunun varlığından söz edebiliriz, ancak bu nüfusun ne kadarının tetkik sahamızda olduğunu söyleyemeyiz. Diğer taraftan, Osmanlı imparatorluğu zamanındaki vesikalardan da bölge nüfusuyla ilgili Sağlık bilgiler vermek için araştırma yapılamamıştır. Ancak, XIV. asrın ilk yarısından itibaren bölgeye gelmiş olan yerli ve yabancı seyyah ve müellifler bazı şehirlerle ilgili tahmini bilgileri eserinde belirtmektedirler. Bu dönemde buradan

¹¹ İbn Sa'd, 1958-el-Mağribi. Kitab Bastu'l-Arz. Tetvan, Sa.104.

geçen ibn Battuta Kastamonu'yu büyük ve güzel bir şehir olarak tasvir eder. Şehrin ev sayısına ait ilk esaslı malumata devlet arşivindeki nüfus ve vergi tahriri defterinde rastlanmaktadır. 1572' 1973 tarihli defterde şehrin hane sayısı 46 mahalle de 1069 tesbit edilmiş, 1584 tarihinde ise 1634 ev kadedilmektedir.

Kastamonu nüfusunun o sırada münhasıran müslümanlardan meydana geldiği anlaşılmaktadır.

Avrupalı seyyahların ziyaretleri XIX. asırda başlar. Bunlardan J.Macdonald Kinneir, Kastamonu şehrinin Türk nüfusunu 1814 tarihinde 12.000 civarında tahmin etmektedir. Bundan ayrı olarak 300 Rum ve 40 kadar Ermeni ailesi bulunduğunu kaydeder¹². Kastamonu nüfusu ve ev sayısı hakkında birbirine yakın tarihler taşıyan eserlerde oldukça farklı rakamlara rastlanır. 1831 tarihli nüfus sayımında, Kastamonu'nun nüfusu 14.861'dir. 1843'de, merkez nüfus yine aşağı yukarı 15.000 civarında görünmektedir. Salnamelerin ilk yıllarında, Kastamonu'nun sadece erkek nüfusu verilmektedir. Buna göre 1831 nüfus sayımında Taşköprü kazasında 6975 müslüman bulunmaktaydı¹³. 1892 Kastamonu Vilayet Salnamesine göre, Kastamonu merkazasında 23.888; Taşköprü ilçesinde 15.593 ve Daday ilçesinde 16.772 müslüman erkek vardı¹⁴. Gayri müslümanların sayısı önemsizdir. Aynı Salname'de Kastamonu merkez kazasında, Taşköprü ve Daday kazalarında erkek nüfusa eşti kadının var

¹² B.Darkot. a.g.e., Sa. 401.

¹³ Burhan Şahin 1992. Cumhuriyet Öncesinde Kastamonu'nun İdari, Nüfus ve Etnik Yapısı (1839-1903). A.Ü. Türk İnk. Tar.Est.Basılmamış Doktora Tezi. Ankara. Sa.11.

¹⁴ B.Şahin. a.g.e., Sa.95.

olduğu anlaşılmaktadır. Böylece Kastamonu yöresinde 110.000 civarında nüfusun yaşadığı görülmektedir.

Türkiye’de ilk esaslı nüfus sayımı Cumhuriyet döneminde 1927 yılında yapılmış ve 1935 yılından sonra sonu “5” ve “0” la biten senelerde nüfus sayımlarının yapıldığını görmekteyiz. Sayım yıllarına ait sonuçları ve sosyal ve ekonomik nitelikleriyle birlikte, D.İ.E.’nin hazırlamış olduğu yayınlarda yer almaktadır. Dolayısıyla tetkik sahamızın nüfus hususiyetlerini tespit etmek, ancak bu sayımla mümkün olabilecektir.

Araştırma Sahası Nüfusunun Başlıcaa Hususiyetleri: Araştırma sahamız nüfusunun başlıcaa hususiyetini, nüfusun ağır bir tempoyla artması ve hatta bazı yıllardan azalması teşkil etmektedir. 1927 ve 1935 nüfus sayımlarındaki belirsizlikler sebebiyle elimizdeki verilerin başlangıç yılı 1935 olarak esas alınmıştır.

Tablo:20 Araştırma Sahası Nüfusu ve Artış Oranı

Sayım Yılları	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Taşköprü İlçesi Nüfusu	58900	49232	50504	56898	54149	57245	58698	55326	55593	65898	57061	47621
Artış Oranı 1935'e Göre % olarak	-	1.6	2.5	6.8	5.4	7.5	1.4	-0.4	0.2	0.3	1.0	-5.6
Bir Önceki Yıla Göre Artış Oranı	-	0.6	2.1	4.3	1.3	3.1	0.3	-2.4	0.1	0.2	0.1	-8.3

Kaynak: (Devlet İstatistik Enstitüsü).

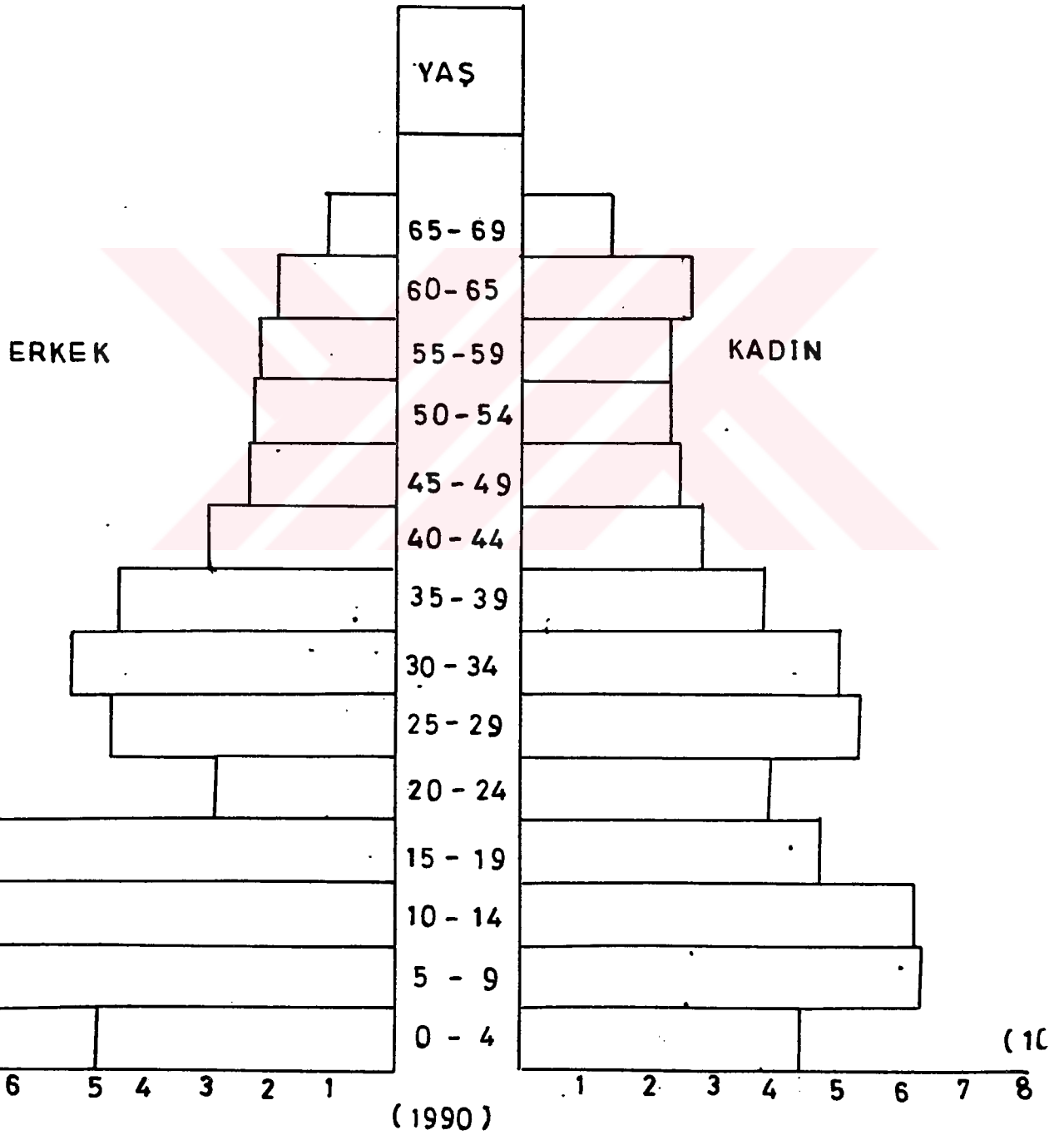
1935 yılından beri yapılan nüfus sayımlarına göre tespit edilmiş olan tetkik sahası nüfusu ve artış yüzdeleri tablo-20'de gösterilmiştir. 1927 hatta 1935 nüfus sayımlarına ait sonuçların farklı şekillerde tanzim edilmesi sebebiyle, bunlardan faydalanmayı güçleştirdiğinden, 1940 yılı ve sonrasındaki sayım sonuçları dikkate alınmıştır. Araştırma sahası nüfusu, Gökırmak havzası nüfusundan çok daha yavaş bir şekilde artma durumu göstermektedir. 1970 yılı itibariyle nüfus artışı eksi değere düşmüştür. Bu duruma; doğum oranlardaki artışların devam etmekte olduğu halde, yöre genelinde bölge dışı görülen göçlerin nüfus artış hızını olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. 1970-1985 yılları arası nüfusun, nispeten yavaşta olsa bir artış gösterdiği, ancak 1990 nüfus sayımında nüfus artışının, yine önemli derece düştüğü görülmektedir (bkz. tablo 20). Bu itibarla etüd alanı nüfus artış hızı, 1935-1970 yılları arası tedricen yavaş bir tempoyla artarken, 1970 yılındagöze görülür şekilde düşmüş 1985 yılına kadar artış az da olsa devam etmiş ancak 1990 yılı itibariyle -%5.6 gibi değerle çok büyük bir düşüş meydana gelmektedir. Dolayısıyla araştırma sahası Bölge içinde nüfus artış hızı yönünden dalgalı bir durum arz etmektedir.

Tablo:21 Bölge Nüfusu ve Artış Oranı

Sayım Yılları	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
..... Havzası Nüfusu	-	151323	160300	168156	174783	187923	196571	197150	200826	212435	222198	227986
Artış Oranı 1935'e Göre % olarak	-	-	6.1	11.1	15.5	24.1	29.9	30.2	32.7	40.3	46.8	50.6
Bir Önceki Yıla Göre Artış Oranı	-	-	-	5.0	4.4	8.6	5.8	0.3	2.5	7.6	6.5	3.8

Kaynak: (D.İ.E.).

Taşköprü İlçesi Nüfusunun Yaş ve
Cins Piramidi (1990)

Sayım yılları arasındaki artış oranlarındanda anlaşıldığı gibi araştırma sahasındaki nüfus artışı yavaştır. Bölgenin aynı yıllardaki nüfus oranları ile araştırma sahasımızın nüfus artışı karşılaştırıldığında, farklı bir durum meydana gelmektedir. (Bkz. Tablo 21).

Tablo 22 Türkiye'nin Nüfusu ve Artış Oranı

Sayım Yılları	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Türkiye'nin Nüfusu	17820950	18740174	20947188	24064763	27754820	31391421	35505176	40347719	44736957	50664459	56473035
Artış Oranı 1940'a Göre % olarak	-	5.43	17.45	35.05	55.7	76.1	99.7	128.4	151.0	184.2	200
Bir Önceki Yıla Göre Artış Oranı	-	5.4	11.4	14.8	15.3	13.1	13.4	13.3	10.8	13.2	11.4

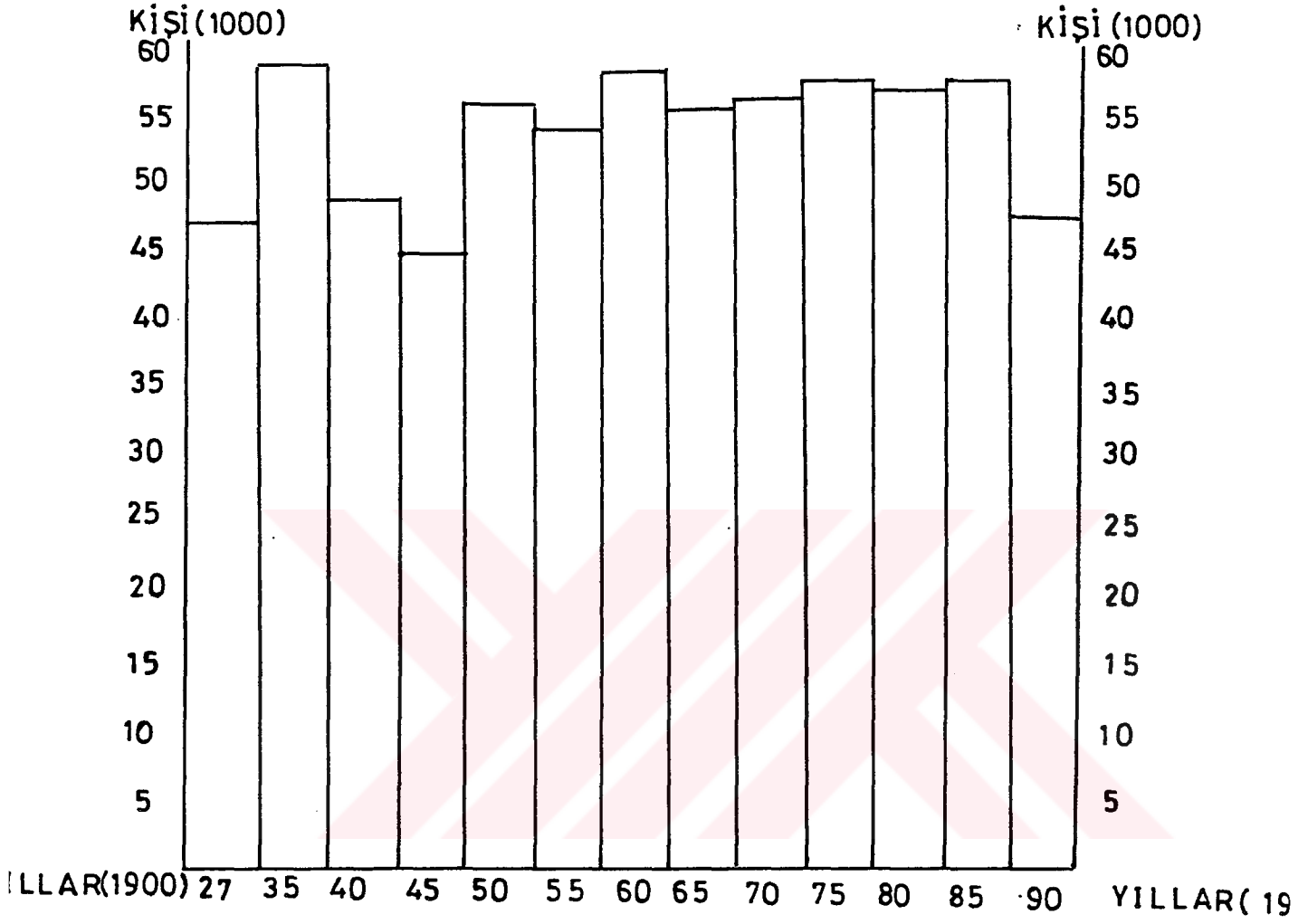
Kaynak: (D.İ.E.).

Başka bir ifadeyle araştırma sahasımızdaki nüfus artışıyla bölgedeki nüfus artışı birbirine paralel bir şekilde seyretmektedir. Araştırma sahasımız ile Gökırmak bölgesinin nüfuslarını Türkiye'nin aynı yıllardaki fark tablo-22'de de görüldüğü gibi; Gökırmak bölgesinin elemanı olan araştırma sahasımız Türkiye ortalamalarının çok altında kalmaktadır. Tablo:22'de 1940 yılından itibaren Türkiye'nin sayım yılları arasındaki artış oranları gösterilmiştir. Tetkik alanımızda Coğrafi faktörler dikkate alındığında tarıma elverişli arazinin dar ve arızalı olması, Gökırmak bölgesi için şehirlere nüfus göçüne sebebiyet vermektedir. Ancak, araştırma sahasımızda bu nüfus istihdam edecek iş sahaları yeterli seviyede değildir. Bu durum, bölge dışı göçlere yol açmaktadır. Şehir nüfusu kısmında da görüleceği üzere, şehir nüfusunun da yavaş arttığı anlaşılmaktadır. Araştırma

sahasının köyler nüfusunda da artış kaydedilmediğine göre, göçün daha çok bölge dışı şeklinde gerçekleştiği ortaya çıkmaktadır.

Araştırma sahamızın nüfus artış grafik ve tabloları incelendiğinde, nüfusun genel olarak düşük bir artış nispeti seyretmesi de bir tarafa bırakılacak olursa, bazı yıllardaki nüfus artış hızının nispeten düşük ve fazla olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim, 1940-1945 ve 1970-1975-1990 yılları arasındaki nüfusun düşük olmasına karşılık, 1960-1965 ile 1980-1985 yılları arasında araştırma bölgesi ve yakın çevresinde, Kastamonu Şeker Fabrikası, Taşköprü'deki Selüloz Kağıt Fabrikasının ve ağaç hammaddesine dayalı bazı sunta fabrikalarının kurulmasıyla bir miktar nüfus istihdam edilebilmiş ve dolayısıyla bu yıllardaki nüfus artışı nispeten yüksek olmuştur. Bununla birlikte, saha dışına vaki olan göç hiçbir zaman durmamıştır. Araştırma sahamızdaki nüfus hareketi her yerde aynı şekilde olmamıştır.

Araştırma sahasının nüfusla ilgili bir diğer hususiyet de köy ve şehir nüfusunun sayım yılları itibariyle takip ettiği seyirdir. Bilindiği gibi, köy ile şehri birbirinden ayıran çeşitli kriterler bulunmaktadır. Ancak, köy ile şehir ayrımında rol oynayan kriterler üzerinde durulmayacaktır. Değerlendirmede, her iki iskan şeklinin tefrikinde rol oynayan nüfus miktarı ile idari fonksiyon nazara alınmağa çalışılmıştır. Nüfusu üçbinden büyük ve aynı zamanda vilayet, ilçe ve nahiye merkezi olması halinde o yerleşim birimin şehir mabul edilmesine dikkat edilmiştir. Bu duruma göre, 1990 yılı nüfus sayımı itibariyle araştırma sahamızda bir ilçe ve üç nahiye merkezi yer almakta olup, Köçekli, Çiftlikköy ve Alatarla'nın nüfusları üçbinden az bulunmaktadır.

ŞEKİL: 19. Toplam Nüfus Artışı

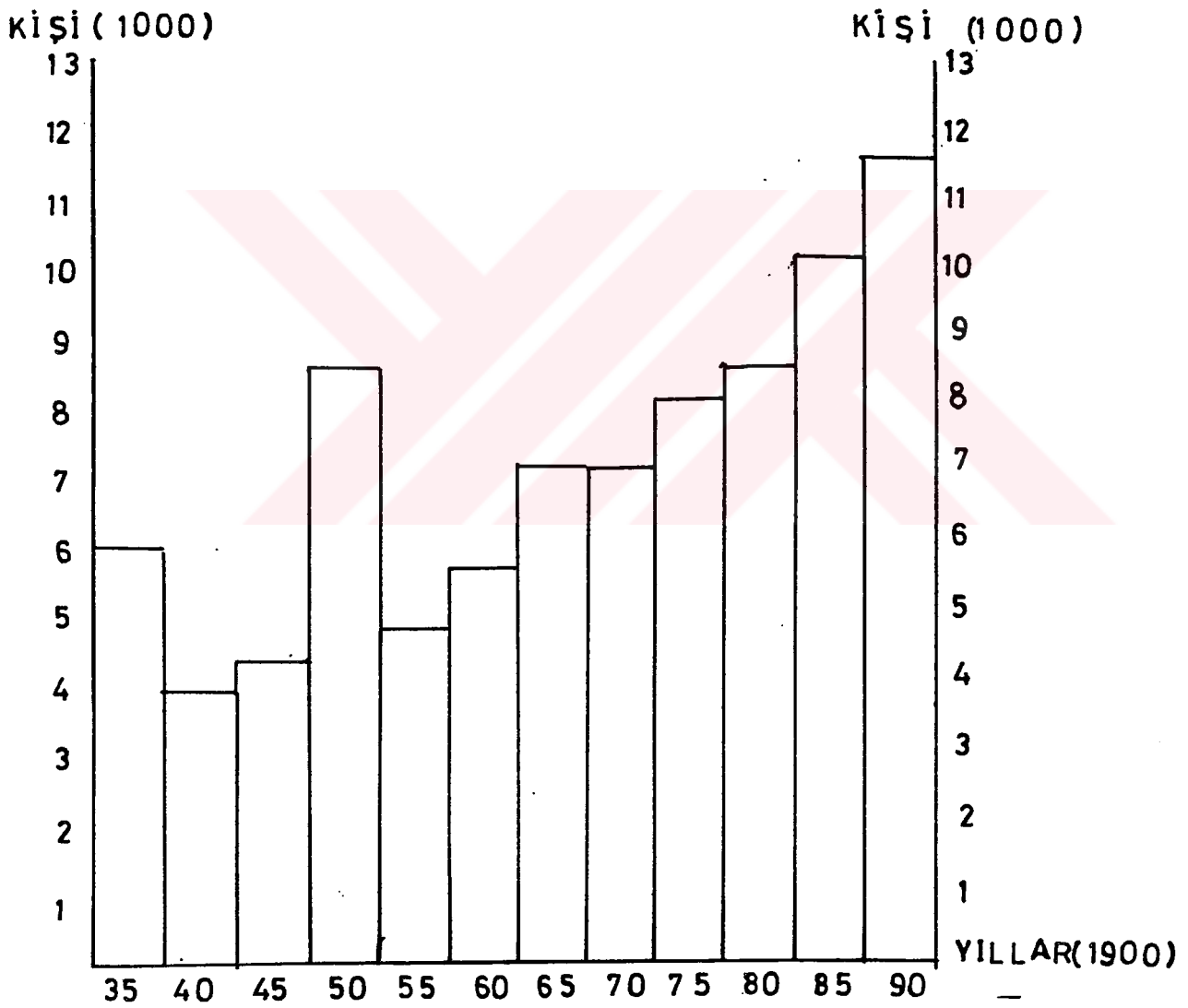
Tablo:23 Şehir ve Köy Nüfusu

Sayım Yılları	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Kır Nüfusu	52936	45312	46257	48339	49336	51530	51585	48185	47447	48339	46892	36167
Şehir Nüfusu	6034	3920	4247	8559	4813	5715	7113	7141	8146	559	10169	11454
Aradaki Fark	46902	41392	42010	39780	44523	45815	44472	41044	39301	39780	36623	24713
Aradaki Nispet %	8.7	11.5	10.8	5.6	10.2	9.0	7.2	6.7	5.8	5.6	4.6	3.1

Kaynak: (D.İ.E.).

Tablo 23'te bölgenin 1935-1990 yılları arasındaki köy ve şehir nüfusları gösterilmiştir. Bu tablonun incelenmesinde şehir nüfusunun 1935-1955 yılları arasında büyük farklı iniş ve çıkışlar görüldüğü, 1955-1990 yılları arasında ise normal hızda bir artış müşahade edilebilmektedir. Köy nüfusunda da gözle görülür dalgalanmalar olduğu söylenebilir. Şöyle ki 1965 yılına kadar arttığı, ancak 1965'ten sonra ise mutlak olarak azaldığı söylenebilir. Köy ve şehir nüfusları arasındaki fark 1940,1945,1955,1960 ve 1935 nüfus sayımlarında artmış, 1965'ten sonra tedrici olarak azalmıştır.

Bu fark; 1935 yılında 46902, 1940'da 41392 iken 1990 yılında ise 24713 olmuştur. Durumun daha iyi ifade edilebilmesi için aynı tabloda kır nüfusunun şehir nüfusuna olan nispeti de hesaplanmıştır. Köy ile şehir nüfusu arasındaki nispetin 1935-1955 yılları arasında iniş çıkışların olduğu 1960-1990 yılları arasında ise tedrici olarak azaldığı müşahade edilmektedir. Köy ve şehir nüfusu arasındaki nispet, araştırma sahasında 1935 yılları ile 1950 yılları istisna olmak üzere ki bu yıllarda şehir ve köy

ŞEKİL: 21 Şehir Nüfusu

nüfuslarında ani yükselmeler görülmekte; diğer yıllar 1935'ten 1990'a doğru 8.7 iken 1990'da 3.1 olmuştur. Bu durum, köy nüfusunun genel olarak azalması, şehir nüfusunun ise, artması sebebiyle ortaya çıkmıştır. Ancak 1990 yılı itibariyle Gölge nüfusunun 1985 1.6, 1990 1.2 nispet oranlarında olduğu görülmüş, 1985 yılı itibariyle Türkiye'nin köy-şehir nüfusunun eşitlendiği ve hatta şehir nüfusunun az da olsa kır nüfusunu geçmeğe başladığı göz önüne alındığında, araştırma sahamızda 1990 yılında bile kır nüfusunun şehir nüfusunun 3.1 misli daha fazla olduğu görülmektedir. Dolayısıyla araştırma sahamız Türkiye hatta Gökırmak bölgesinin şehirleşme bakımından çok geride olduğu anlaşılmaktadır.

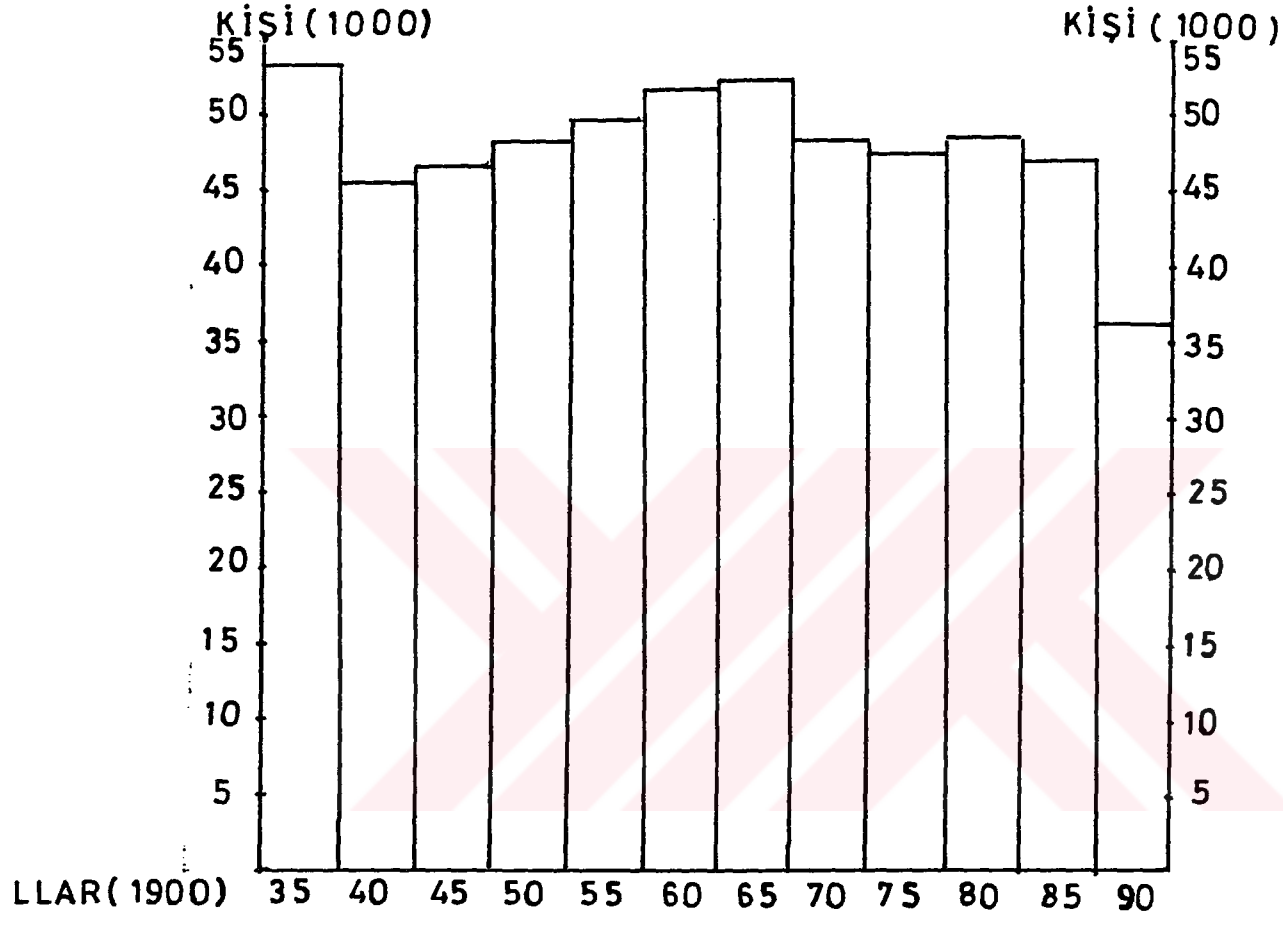
Şekil 21 den anlaşıldığına göre şehir nüfusunun mutlak ve devamlı olarak arttığı anlaşılmaktadır. Artış temposu bazen nispeten yüksek, bazen de düşük olarak gerçekleşmiştir.

Tablo:24 Gökırmak Bölgesi Şehir NüfusuArtış Nispeti

Sayım yılları	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Artış Nispeti %	-	7.7	7.1	12.4	26.3	21.6	15.9	8.0	14.0	25.8	16.9

Kaynak: (Emin Baydil a.g.e.).

Bölge nüfusunun şehirleşme artış oranının da tablo 24'de gösterilmesinden anlaşıldığı üzere 1960, 1965 ve 1985 yıllarında 20'in üzerinde gerçekleşmiştir. Bölgenin şehir artış oranı, diğer sayım yıllarında 20'nin altında kalmıştır. Ancak, herbir şehir ayrı ayrı ele alındığında, nisbeten farklı bir durum ortaya çıkmaktadır.

ŞEKİL: 22. Köy Nüfusu

Nitekim; bölge içinde yer alan bizim araştırma sahamızda da şehir nüfusunda tedrici ve devamlı nüfus artışı gözlenmektedir.

Araştırma alanımızın şehir nüfusunun devamlı ancak, yavaş tempodaki artışına karşılık, köy nüfusu hakkında benzer bir hareketlilikten bahsetmek mümkün değildir.

Tablo: 25 Köy Nüfusu

Sayım Yılları	1927	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Taşköprü	-	32936	45312	46257	48339	49336	51330	51585	48185	47447	48339	46892	36167

Kaynak: (E.BAYDİL, a.g.e.).

Şekil 22'de görüldüğü gibi, araştırma sahamızın sayım yıllarındaki köy nüfusu gözden geçirildiğinde 1935,1940 arasında ani bir düşüş olmuş ve 1965 kadar yine yavaş birtempoda artmıştır. 1963'ten 1990 yılına kadar ise tedrici olarak azalmıştır. Nitekim, 1935'te 52936 olan köy nüfusu, 1965'te 51330'la eşit değere yanaşmakla birlikte 1990 yılında ise 36167'ye kadar inmektedir.

Şimdi de tetkik alanımız dahilinde yer alan Gökırmak bölgesinin köy nüfus artış nispetiyle köy nüfusu hakkında genel değerlendirmemizi yapabiliriz.

Tablo: 26 Bölge Nüfus Artış Nispeti

Sayım Yılları	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Artış Nisbeti %	-	5.7	4.2	2.2	3.4	0.1	-4.7	-0.5	2.2	-5.4	-6.3

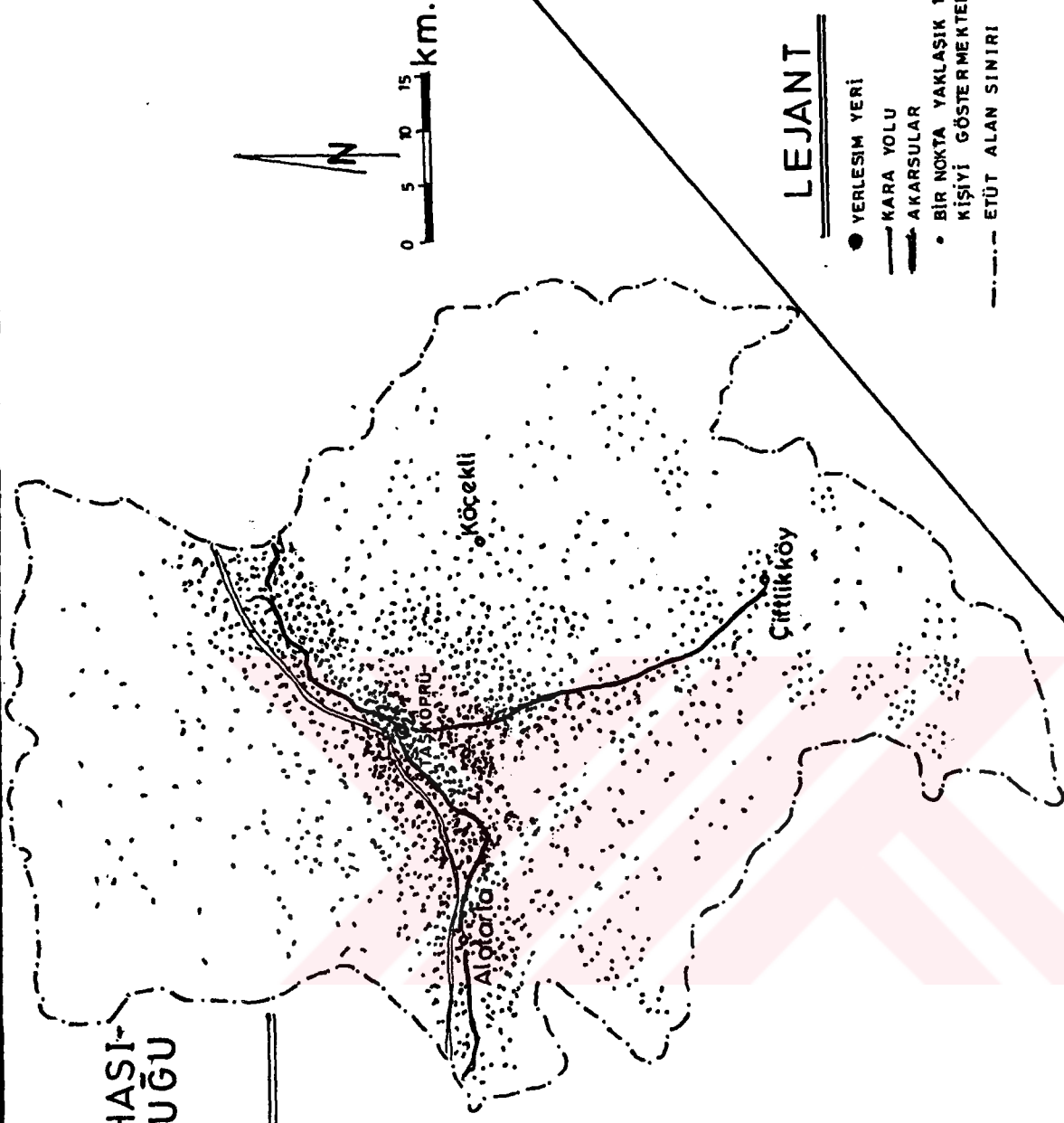
Kaynak: (D.İ.E.).

Tablo 26'dan anlaşıldığı üzere 1945'de 5.7 olan bölgenin köy nüfusu 1965 yılına kadartedrici olarak düşerek 0.1 gibi bir değere ulaşmış ve 1970 yılından 1990 yılına kadar eksi değere düşerek, 1990 yılında -6.3'e kadar inmiştir.

Bütün bunlardan anlaşıldığına göre köy nüfusu sürekli azalmış ve bu azalmanın en önemli sebebini bölge içi ve bölge dışı göçler oluşturmuştur. Göçlerin birçok nedenleri olmakla birlikte araştırma sahamızın göç verme ana nedeni tarım arazi azlığı ve bu arazilerde görülen erozyon nedeniyle toprakların verim kaybına uğramasıdır. Ayrıca zirai toprakların küçük ve parçalı oluşları yine göçe neden olmaktadır. Göçe katılan nüfusun genellikle genç ve eğitim düzeyinin yüksek olduğu nazara alındığında bunun tetkik alanı ve özellikle kırsal sahalar için önemli bir kayıp meydana getirdiği açıktır.

Araştırma sahamızın nüfusuyla ilgili diğer bir hususiyetini de nüfus kesafeti teşkil etmektedir. Türkiye'nin 1985'teki nüfus yoğunluğu kilometrekarede 65 (1990'da 73) kişi idi. Buna karşılık araştırma sahamızın 1985'teki nüfus yoğunluğu 25.7 idi. Bu, 1990 yılında 21.4'e düşmüştür. Gökırmak bölgesinin 1985'teki nüfus yoğunluğu ortalama 33.6 iken 1990 yılında 30.5'e düşmüştür. Böylece denilebilir ki araştırma sahamızın Gökırmak bölgesi içinde nüfus yoğunluğu açısından Daday'dan

Şekil:22. ARAŞTIRMA SAHASI-
NIN NÜFUS YOĞUNLUĞU
HARİTASI

önce dördüncüsürada bulunmakta olup, bu da Türkiye ortalamasının yarısından düşük nispette bir yoğunluğa sahipti. 1990 yılında araştırma sahamızda meydana gelen nüfus artışı bölge nüfus artışının gerisinde kaldığı için aradaki nüfus yoğunluğu farklı daha da büyümüştür.

Tablo:27 Araştırma Sahası Nüfus Yoğunluğunun Bölge İçindeki Yeri

İlçeler	Daday	Kastamonu	Taşköprü	Boyabat	Durağan	Toplam
Nüfusu	13.131	94.279	47.621	50.648	34.131	241.810
Alanı/km ²	973	1919	2217	1723	1103	7.935
Aritmetik Yoğunluğu	15.4	49.3	21.4	29.3	30.9	Ortalama 30.5

Kaynak: (Emin BAYDİL, a.g.e.).

Araştırma sahamızın ve bölgenin morfolojik hususiyeti ve ormanlık oluşu ile sanayi kuruluşlarının saha içerisindeki dağılışı, nüfus kesafeti açısından fazla olan bölümünü; Taşköprü ilçe merkezi ve belediye sınırları içerisindeki alan oluşturmaktadır. Yani sınır olarak doğuda Kaba deresi, Haznedaroğlu köyü, Emerce, Eskiatça, batı Elekçi deresi, Cinlibayır, kuzeyde Aygır takiben, küplüpınar, güneyde Kirazlıpınar, Orhaneli yolu, çevik köyü Dericeyarı ve tepedelik köy sınırı dahilindeki 480 hektarlık alan nüfus yoğunluğu fazla olan yerlerdir.

Bu sınırlar içerisine ortalama 60 köy girmektedir. İlçenin köy sınırlarını belirten bir harita bulamadığımız için nüfus yoğunluğu haritası çizilemeyip sadece gözlemlerimizden çıkan sonuçlarla bu bilgileri verebilmekteyiz. Gökırmak vadi tabanı ve çevresinde bulunan köylerin tarım arazilerinin zirai bakımdan daha avantajlı, olması ve ilçe merkezine ulaşım imkanlarının daha yakın ve kolay olması, yerleşmeyi olumlu yönde

etkilemiş, dolayısıyla nüfus yoğunluğu açısından bu çevreyi gözle görülebilir bir şekilde fazla olmasına sebep teşkil etmektedir. İlçe merkezinde, sanayi ve eğitim durumunun, buralara yakın yerleşim ünitelerinin çalışma imkanlarını artırmış ve dolayısıyla bu ünitelerin nüfus yoğunluğu üzerindeki olumsuzluklarını gidermiştir. Ayrıca yine Taşköprü-Kastamonu arasındaki ünitelerde; Gökırmak'ın tarıma etkisi ve verimli vadi tabanı boyundaki yerleşim alanları yukarıda bahsettiğimiz nedenlerle nüfus yoğunluğu açısından fazla olan üniteler niteliğindedir. Araştırma sahamızın özellikle kuzey, kuzeydoğu, doğu ve güneydeki yüksek plato sahalarında bulunan köylerin, zirai arazilerinin verimsizliği, engebeliği ve bu ünitelerde yaşayan genç neslin eğitim korkusu nüfus yoğunluğuna önemli etki ederek bu oranı büyük ölçüde azaltmasına sebep teşkil etmiştir. Son yıllarda orman idaresince denetimlerin sıklaştırılması neticesinde, zaten dar olan hayat sahası, ormanlık ve dağlık yörelerde daha da daralmıştır. Sözü edilen bu yöre köylerinde hem aile göçü, hem de erkek göçü meydana gelmektedir. Yaşlılar ile kadın ve çocukların kaldığı bu yörelerde kadın sayısının erkek sayısından fazla oluşu da erkek göçüne işaret etmektedir.

Araştırma sahamızın zirai nüfus, kesafeti 92.7 fizyolojik nüfus kesafeti ise 122.1'dir. Tetkik alanımızın fizyolojik nüfus yoğunluğunu arazi varlığı özellikleri ve dağlık bölgelerden kaynaklanan durumlarla dağınık ve karmaşık bir durum arz etmektedir. Gökırmak vadisi ve çevresinde tarım arazisinin verimli olduğu kadar, engebessizliğiyle makineleşmeyi artırmıştır. Bu da fizyolojik yoğunluk üzerinde etkili olmuştur. Orman ve yüksek plato sahalarında ise aynı faktörlerin olumsuz

etkileri fizyolojik yoğunluğu belirli bölgelerde yok denecek kadar azalmıştır. Bu da tetkikatlarımızın fizyolojik yoğunluğu, bölge içinde dağınık ve düzensiz bir durum arzemesine neden olmuştur. Zirai yoğunluğun düşük olmasının nedeni kırsal nüfusun tedricen azalmasından kaynaklanmaktadır. Yani ekili dikili arazinin sürekli olarak veriminin düşmesi ve diğer soslay nedenlerle meydana gelen göç dalgası zirai nüfus yoğunluğunu önemli ölçüde etkilediği müşahade edilebilir.

Araştırma sahamızın buraya kadar olan nüfus hususiyetlerinden başka nüfusun eğitim durumundan da söz etmenin faydalı olacağı kanısındayım. Tetkikalanımızın ilçe merkezinde okuma yazma bilmeyen 1534 ve bilen 8761 kişidir. Okuma yazma bilen nüfus oranı %86.5'dir. Bu değer Türkiye ortalamalarına göre, nüfusun okuma yazma yönünden iyi olduğu müşahade edilebilmektedir.

Tablo:28 Nüfusun Eğitim Durumu (1990)

Eğitim, öğretim Kuramarı	İlkokul	Ortaokul	Lise	yüksekokul	Toplam
Öğrenci sayıları	5126	1169	938	455	7688

Kaynak: (Taşköprü Milli Eğitim Müdürlüğü).

Araştırma sahamızda toplam 7283 öğrenci eğitim öğretim görmektedir. Bu sayı içinde köylerimizden gelen öğrencilerin 1 adet İmam Hatip Lisesi ve 1 Adet te Çok Programlı Endüstri Meslek Lisesinin Devlet parasız yatılı bölümlerinde kalmak suretiyle eğitimlerini sürdürmelerine imkan tanımaktadır. Araştırma sahamızdaki yerleşim ünitelerinin eğitim imkanlarından yoksun olması, nüfusun şehir içi ve şehir dışına hareket

etmesinde önemli rol oynamaktadır. Tablo 28'de Araştırma sahamızın okul ve öğrenci sayılarına göre dağılımını göstermektedir. Burdan anlaşıldığına göre araştırma sahamızda 131 ilkokul, 9 ortaokul ve 4 lise bulunmaktadır. Bu okullarımız toplam nüfusumuzun yaklaşık %25'sinin eğitim ve öğretimini devam ettirmekte olup Kastamonu ilinde eğitim ve öğretim yönünden, ilçeler bazında ikinci sıraya yerleşmiştir.

Tablo:28 Okul ve Öğrenci Sayıları

Okul Sayısı				Öğrenci sayısı		
Taşköprü	Şehir	Köy	Toplam	E	K	T
İlkokul	6	125	131	2772	2454	5126
Ortaokul	5	4	9	905	264	1169
Lise	4	-	4	776	162	938
Toplam	15	129	144	4453	2880	7233

Kaynak: (İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü).

Daha öncede bahsettiğimiz gibi, tetkik alanımızın dağlık ve engebeli yerlerde bulunan köy ve ünitelerde bulunan okul çağı çocukların eğitim ve öğretimlerini devam ettirmek için ilçemiz bünyesinde bulunan Devlet Parasız yatılı pansiyonların büyük önemi vardır. Bunların dağılımı ise tablo 29'da gösterilmiştir. Ayrıca taşınmalı sistem ile bazı imkanı olmayan köylerde 0-16 yaş grubundaki öğrencilere ilköğretim düzeyinde eğitim imkanı sağlanmaktadır.

Tablo:29 Pansiyon ve Öğrenci durumu

Pansiyon Adı	Adeti	Kontejan	Kız	Erkek	Toplam
Taşköprü İ.H.L. Pansiyon	1	50	-	46	46
Endüstri Meslek Lisesi pansiyonu	1	240	-	250	250
Özel Kuran Kursu Pansiyonu	5	325	120	150	270
Toplam	7	1065	120	446	566

Kaynak: (İlçe Milli Eğitim Müd.).

Tablo 29'da görüldüğü gibi toplam 7 pansiyonda 566 öğrenci öğrenim görmekte olup, pansiyonlara sınavla öğrenci alınmaktadır. Mali durumu düşük öğrencilere öncelik hakkı verilmektedir.

Buraya kadar araştırma sahamızın nüfus özelliklerinden en son eğitim durumundan bahsettik. Burdan çıkaracağımız sonuç kısaca, yaşadığımız asırda hayatımızı daha rahat devam ettirebilmemiz için, yaşama tarz ve tekniklerinden faydalanmamız gerekmektedir. Bunun içinde eğitime büyük ağırlık vererek, zorunlu ihtiyaç durumunda olan, eleceğimizin teminatı çocuklarımızı en iyi eğitim verecek yetiştirmemiz gerekmektedir. Bu faaliyetler araştırma sahamız için %86.5 değeri gibi iyi bir grafik çizmektedir. Araştırma sahamızın eğitim öğretim durumuyla ilgili okul ve öğretmen yönünden açık ve noksanlık olmaması, nüfusun eğitim durumu açısından sevindirici tarafını oluşturmaktadır.

YERLEŞME VE MESKEN ŞEKİLLERİ

Eğer bir bölge, insanların hayatlarını sürdürebilmeleri bakımından elverişli şartlar ihtiva ediyorsa, o takdirde nüfuslanma meydana gelmekte, dolayısıyla yerleşme daimi veya geçici bir şekilde ortaya çıkmaktadır. İnsanların dış tesir ve tehlikelerden korunmak; ürünlerini muhafaza etmek; rahat, düzenli ve güvenli bir hayat sürdürebilmek maksadıyla yaptığı "mesken ve meskenlerin bir araya toplanmasından meydana gelen muhtelif yerleşme şekilleri, coğrafi peyzaja" hakettikleri başlıca unsurları oluşturmaktadır¹⁵.

Araştırma sahasındaki yerleşme incelenirken, önce yerleşme şekilleri, sonra mesken şekilleri üzerinde durulacaktır.

I. YERLEŞME ŞEKİLLERİ

Tarihte "Paflagonya" adı verilen bölge içerisinde yer alan araştırma sahası, çeşitli kavimlerin ve devletlerin hakimiyetini yaşamıştır. Doğu, batı ve güneyinde hüküm süren çeşitli unsurlar arasında zaman zaman mücadele sahası vamevzuu olan tetkik alanındaki yerleşme adları üzerindeki bir araştırma, bizleri saha hakkında isabetli bir kimliğin ortaya çıkmasına sevkedecektir. Bu itibarla, öncelikle araştırma bölgesindeki yerleşme adları üzerinde kısaca durmak faydalı olacaktır.

Yerleşme Adları: Coğrafya, yalnızca bugüne değil, bir ucundan da sıkı bir surette tarihi gelişmeye bağlıdır¹⁶. Bugün, belli bir coğrafi bölgede mevcut bulunan iskan noktaları ve bunların adları belli bir dönemdeki

¹⁵ S.Güney, Büyük Menderes Bölgesi.

¹⁶ Emin Baydil. Gökırmak havzası Beşeri ve İktisadi Coğrafyası Basılmamış Tez.

gelişmeler hakkında veriler sunabilecek mahiyettedirler. Böylece, bir bölgenin tarihi ve yerleşme coğrafyası hakkında yorum yapmak ve bilgi elde etmek imkanı doğabilmektedir.

Birbirinden farklı kültürlerin çeşitli dönemlerde hakimiyet kurdukları ve mücadele sahası olan tetkik sınırlarımızda, Roma, Bizans ve öncesindeki dönemlerine ait yer adları (özellikle köy adları) hemen hemen tamamıyla ortadan kalkmış durumdadır. Bu durumda Hitit, Gaska ve Paflogonlara ait oldukları tahmin ve iddia edilen ancak kesinlik kazanmayan bazı şehir adları bir yana bırakılacak olursa yerleşme ve mevkii adlarının tamamına yakını, Türk ve islam kültürünün izlerini vedamgasını taşımaktadır.

Anadolu şehir adlarının büyük bir bölümü, Selçuklu ve Osmanlı fetihleriyle Türkleştirilmesinden önceki adların Türk dilinin kelime yapısına ters düşmeyecek şekilde, Türkçeye uygun telafuzları ile korunmuştur¹⁷. Bu cümleden olarak nasıl ki; Smyrna-İzmir, İkonium-Konya, Prusa-Bursa olmuşlarsa; Araştırma sahamızla ilgili Gastumanna'nın ise, Kastamonu şeklinde telaffuz edildikleri ve önceki adlarının korundukları anlaşılmaktadır¹⁸. Böylece, şehir ismi değiştirilmediği halde Türk insanı, yerleşme adlarını kendi hafıza ve ruh dünyasına uygun bir tarzda telakki etmiş ve kullanmağa başlamıştır. Genellikle bilinen "Kastın neydi Moni" cümlesinde ifadesini bulan bu rivayeti tekrar etmek uygun düşmeyebilir. İşte Kastamonu adı etrafındaki bu tarz bir rivayet de, Türk insanının milli hafıza ve ruh dünyasının ortaya

¹⁷ Emin BAYDİL, a.g.e., Sa.115.

¹⁸ Emin BAYDİL, a.g.e., Sa.115.

koyduğu mahsullere bir başka misal teşkil etmesi bakımından ilgili çekicidir.

Bölgedeki medeniyetin izleri Gaskalar ve Hititler'e kadar gitmektedir¹⁹. Bu kavimlerden önce bölgede hangi kavimlerin hükümlan olduklarına dair elde herhangi bir bilgi mevcut değildir. Selçuklu medeniyetinden evvelki yerleşmelerin bilinenleri Dadybra (Dadoy, Gastumaunna (Kastamonu?) ve Pompeiupolis (Taşköprü)den ibaret bulunuyor. Yapılan arkaeolojik araştırmalarla, bizim tetkik alanımızdaki Poupeiupolis (Taşköprü) adını alan antik kente ve Kastamonu-Boyabat karayolunun batı tarafındaki "Zımbıllı tepe"de bazı buluntular tesbit edilmiş olmakla birlikte, bu konuda detaylı bilgiler sunmak imkanından, mahrum bulunmaktayız.

Asgari miktardaki bu bilgilerden anlaşıldığına göre, "Pompeiupolis"ın idari kısmının yer aldığı Zımbıllı Tepe'nin dışında kalan ve bugün Taşköprü'nün yer aldığı mevki Pompeiyodis'in bir mahallesini meydana getiriyordu²⁰.bugünkü şehir olan Taşköprü, ismini Gökırmak üzerine inşa edilmiş taş bir köprüden almış bulunmaktadır. Türk futühatını müteakip Anadolu'ya ve bu arada Tetkik alanımız ve çevresine, büyük kitleler halinde gelen Oğuz Boyları, kendilerine adeta işlemek suretiyleTürkleştirmişlerdir. Özellikle köy ve mevki adlarını yeniden vücuda getirdikleriyle birlikte, herbirini milli hafızanın mahsulleri haline getirmişlerdir. Herbiri milli kültürümüzün birer yansıması niteliğindeki kırsal yerleşme adlarını tasnif ve tahlil etmeye çalışalım.

¹⁹ T.M.Yaman, a.g.e., Sa.13.

²⁰ B.Limar, a.g.e., Sa.41.

Araştırma sahamızdaki yerleşim ünitelerinin önemli bir bölümü, isimlerini tabii unsurlardan almışlardır. Bunu, kişi ve insan topluluklarının isimleri takip etmektedir. Tabii unsurlar arasında, özellikle topoğrafik isimlendirmeler başta gelmektedir. Dağ ova tezaadına geniş bir şekilde yer vermiş bulunan bölgede, çok sayıda yerleşim ünitesi, topoğrafyanın bu hususiyetine uygun isimler almışlardır. Bu durumda, yerleşim yerlerinin isimlendirilmesinde diğer tabii unsurların etkisiyle de coğrafi bir karakter hususiyeti ortaya çıkmaktadır. Dereköy, Derekaraağaç vb. araştırma bölgesindeki misallerimizdir. "Yazı" düz yer ve ova anlamına gelmektedir. Bununla ilgili Taşköprü'nün Yazıhamit köyü de bu örneğe girmektedir. Yine, düz ve yüksekçe yer demek olan sekiler üzerinde kurulmuş bulunan bazı köylerin de "Seki" tabirini kullanarak Sarıseki ve Akseki; "Kese" tabirini kullanan köylerde "Kestirmeden giderek, daha kısa zamanda köve vardım" cümlesindeki fonksiyona göre kurulmuş, Akçakese, Kızılkese ve Kese köyleri bölgemizdeki misalleri oluşturmaktadır. Gerek "seki" gerekse "kese" tabirini kullanan köylerin umumiyetle ak, akça, sarı, kırmızı ve benzeri sıfatları da beraberinde aldıkları dikkati çekmektedir. Böylece köyün bulunduğu yerin taş ve toprak rengi nazara alınarak köy ismi mahallileştirilmekte ve coğrafi bir nitelik de kazanmaktadır. Bölgenin orman bakımından zengin oluşu ve birçok köy ve mahalle şeklindeki yerleşmenin orman içi ve orman kenarında yer almış olması sebebiyle, bitki ismini alan çok sayıda yerleşme mevcuttur. Sarıçam, Erikköy, Armutla, Bademcik, Çordük, Kirazcık vb. birçok tabii veya kültür bitkisinin isimleri çeşitli ekler ve kelimeler almak suretiyle köylere ad olmuşlardır. Bu şekilde isimlendirilmiş köylerin oranı, toplam köylerin %10'nunu meydana getirmektedir.

Bu köy isimlerine bakılarak yerleşmeleri dağlık, ormanlık, düzlük vb. yerlerde kurulduğunu anlamak mümkün olduğu gibi ekonomik faaliyetleri hakkında bir fikir edinebilmek de mümkün olabilmektedir. Bunlardan, büyük, kiren, çördük, ahlat tabirleri dikkat çekicidir. Akarsu bükümüne "bük" denilmektedir. Yabani armuda "çördük" veya "ahlat" denilmektedir. Bu sebeple, yabani bazı bitkiler de yerleşim üniteleri için isim olarak kullanılmıştır. Yerleşmiş ünitelerinin genellikle akarsu boylarında vadi yamaçlarında kurulmuş oldukları görülür. Bu durum bazan yalnızca dere, çay, pınar ve kuyu gibi tabirlerin yerleşim ünitelerine ad oldukları, başarı da bu suların özel isimlerini aldıkları müşahade edilmektedir. Böylece, birçok kır yerleşmesinin su varlığı hakkında da bilgi sahibi olabilmekteyiz. Araştırma sahası köylerinin %6'sı suyla ilgili isimler almıştır. (İncesu) yine "kuyucak" şeklinde ifade edilen birkaç köyde bulunmaktadır. (Yavuç, Yavuçkuyucağı, Baltacı, Baltacıkuyucağı vb.) örnekleri verilebilir. Birbirine yakın ve yanyana bulunan bu şekildeki köy ve isimleri ilgi çekicidir.

Beşeri faktörlerin de yerleşim ünitelerinin isimlendirilmesindeki payı önemlidir. Bölgede kişi adlarını Oğuz boy, oymak ve aşiret adlarını almış köyler ile "ören'li ve "asar"lı köy adlarına tesadüf edilmektedir. Kişi adlarının lı-li-lü gibi mensubiyet ifade eden ekler aldıkları dikkat çekmektedir. Aşağı Şehirören, Samanlıören, Kızılcaören araştırma sahamızda bulunan birkaç misali teşkil etmektedir. Bu tipteki köy isimleri %4 gibi bir sayıya ulaşmaktadır. Bu özellik, tetkik sahasının çok önceden iskan edilmiş ve nüfuslanmış olduğunu gösteriyor. Yeni kurulan bazı

köylerin de yanbaşılarındaki bu örenler sebebiyle bu surette isimlendirildikleri anlaşılmaktadır.

Tetkik alanımız içinde kişi adlı köylerin sayısı ve nispeti diğerlerinden daha fazladır. Şahıs adlı köylerin ler,lar çoğuleki ile "oğul" kelimesini de aldıkları görülmektedir. İmamoğlu, Tellioğlu vb. Bölgedeki köylerin (%12.2)'si kişi adlarını kullanarak isimlendirilmişlerdir. Bunların önemli bir bölümünde dini sıfatlar kişi ile birlikte kullanılmıştır. Hacıali (Taşköprü) misal olarak verilebilir. Kimi köylerde bey ve ağa sıfatlarını almışlardır. Osmanlı devletinin duraklama ve gerileme dönemlerinin de köy ve mahalle adlarının değiştirilmesinde etkili olduğu iddia edilmektedir. Sözü edilen bu dönemde yeni kurulan yerleşim ünitelerine devlet adamlarının, özellikle paşa ve padişahların adlarının verildiği anlaşılmaktadır. Paşaköy araştırma sahamızda mevcut bulunan bir misaldir.

Tetkik alanımız içinde yer alan birçok köyün ekonomik bir faaliyet veya özelliğe göre isim aldıkları müşahede edilmektedir. Bu durum bize belli bir dönemde Osmanlı öncesi dönemdeki göçebe hayvancılık ve yaylacılık faaliyetiyle, Osmanlı devletinin bu bölgeye hakim olmasından sonra da ortaya çıkan canlı ekonomik hayata paralel olarak ortaya çıkan çeşitli el sanatları ile zirai faaliyetleri hakkında bilgi sunmaktadır. Köy ve mahalle adlarına bakılarak (tarihlendirme doğru yapıldığı takdirde) bölgenin iktisadi gelişimi hakkında bazı niteceler elde etmek mümkün görünmektedir. Oğuz Türkleri bölgeye geldikten sonra göçebeliğeve yaylacılığa dayanan hayat tarzı önem kazanmağa başlamıştır. Yerleşik hayata geçildikten sonra da yarıgöçebe olarak kışlak ile yaylak arasında

cereyan eden hayvancılık geleneği ziraatle birlikte devam etmişti. Selçuklular zamanında yol boylarında, şehirmerkezlerinde hanların ve kervansarayların faaliyete geçirilmesiyle ticari de gelişmiştir. İşte bu iktisadi hayatın izlerini Celep köyünde hayvancılık ve ticari hayatı aksettiren, Taşçılar, Çiftlikköy ve Vrgancı köylerinde ise ticaret ve zirai faaliyetlerle ilgili köy isimlerinden birkaçını oluşturmaktadır. Araştırma sahamızda köylerin (%5.2)'si ekonomik faaliyetlerle alakalı olarak isimlendirilmiş bulunmaktadır.

Bölgede Oğuz ve diğer Türk boylarına mensup veya mensup oldukları muhtemel köyler mevcuttur. Bunlardan birkaçı; Bozok koluna bağlı olanlardan Taşköprünün kuzeybatısında bulunan Afşar (Avşar), Üçoklara bağlı olanlardan taşköprünün batısında bulunan Çetmi (Çepni) köyleri misal teşkil etmektedir. Araştırma alanımızda Orman içi ve kenarındaki Oğuzboy isimlerini taşıyan köylerin çokluğu ibze, Türkmenlerin yüksek ve ormanlık alanları tercih ettiklerini göstermektedir. Bu durum, hayvancılığa ve yaylacılığa dayanan hayat tarzı ile Türkmenler arasından bir paralelliğin varlığını göstermesi bakımından ilgi çekicidir.

A- KIR YERLEŞMESİ

İnsanlar, hayat ve faaliyetlerinden beklenen müspet neticeleri elde edilebilmek için belli bir süre veya devamlı olarak bir yere bağlı kalmak ihtiyacı içindedirler. İnsanlık tarihi incelendiğinde de görülür ki meydana gelen gelişme, toplayıcılık ve avcılık dönemlerinden sonra yerleşik hayata geçmek şeklinde olmuştur. Toplayıcılık döneminde dahi

insanlar, kısa süreli de olsa belki bir yerde kalmak durumunda kalmışlardır.

GErek toplayıcılık ve avcılık, gerekse üreticiliğe geçişle birlikte olsun, insanlar her zaman bir barınağa, dolayısıyla yerleştikleri bir yere ihtiyaç duymuşlardır. Bu itibarla tabi barınaklar ve insan tarafından tesis edilen mesken ve meskenlerin bir araya gelmesiyle meydana gelen çeşitli büyüklük ve özellikteki yerleşim üniteleri insan hayat ve faaliyetlerinin dayanak noktalarıdır. Yerleşme çok çeşitli şekillerde görünür. Göçebe çobanların çadır toplulukları; yarıgöçebe çiftçi çobanların senenin yalnız bir kısmında oturdukları kışlık, yazlık ve güzlük eğreti yerleşmeleri²¹, bunlarla sedanter yerleşme arasında kalan mandra, ağıl, komi, tol, mezraa ve divanlarla; yerleşiklerin oturdukları münferit meskenlerle köy, kasaba ve şehir gibi toplu yerleşmeler arasında kalan ara şekiller yerleşmenin çok çeşitli olduğunu göstermektedir. Çeşitli hayat ve faaliyet tarzlarına, çeşitli bölgelerin tabi özelliklerine ve tarihi faktörün tesiriyle daha da çeşitlenen yerleşim şekilleri arasındaki farkları ve bunların tespiti yarayan kıstasları belirtmek de çoğu zaman zorlaşmaktadır.

Araştırma sahasının yerleşme şekilleri incelenirken önce geçici yerleşme, sonra sedanter yerleşme ve daha sonra ara şekiller üzerinde durulacaktır. Ancak stanter hayatı ele alınırken kır ve şehir yerleşmesi iki ayrı fasıl halinde incelenmeğe çalışılacaktır.

²¹ Emin Baydil. a.g.e., Sa. 124.

I. Geçici Kır Yerleşmesi

Yerleşme adları bahsinde de söz konusu edildiği üzere araştırma sahamızda, 24 oğuz boyundan yaklaşık 14 tanesinin köy isimlerinde yaşaması da, bölgenin Oğuzlar tarafından önemli ölçüde hayat ve faaliyet sahası haline getirildiğini göstermektedir. Dolayısıyla, göçebe yörükler bölgeye hayvancılığa dayanan bir hayat tarzını da beraberlerinde getirmişlerdir. Anadolu'ya vari olan Türk göçü birkaç yüzyıl devam etmiştir. Malazgirt savaşından sonra, İç Anadolu'ya giren Türk ordusu arkasında, aileleri ve sürüleriyle beraber gelmiştir. İlk gelen insan göçünün nüfus sayısının onbirlerce oldukları kesindir. Bu göçü yine sayıları bu civarda tahmin edilen konar göçlerin göçü izlemiştir. Bu gruplar Anadolu'da yaylak ve kışlak kurmak ve mera sahibi olmak için gelmişlerdir. Ancak devlet, bu aşiretleri ülkenin dağlık sahaları ile bir de devletinsınır boylarındaki yaylak sahalarına yerleştirdi. Daha sonra Bizans'ın son dönemlerinde Anadolu'nun çeşitli yerleri istila ve saldırılardan kaynaklanan savaşlara sahip olması kırsal kesimde büyük bir gerilemeye yol açmış olduğundan köyler hristiyan nüfus tarafından adeta boşaltılmış bir durum arz ediyordu. Selçuklular bu boşluğu, hazırlamış oldukları bir yerleşme planı ile doldurmağa çalışmışlardır. VERimil ve sulanabilir sahalar ziraat yapmak isteyenlere tahsis edilirken esas meşgöllerini hayvancılık olan aşiretler ise, birtaraftan hayvancılığa müsait diğer taraftan sınır güvenliği maksadı güdülerek us bölgelere yerleştirildiler. Mustafa Akdağ, Bizans tarihlerine dayanarak, uçlardaki Türklerin göçebe oldukları ve hayvancılıkla uğraştıklarını kaydetmektedir. Devamlı bir yerde oturmayan, sabit bir meskene sahip bulunmayan göçebe toplulukları,

havanın gidişine ve hayvanlarının yayıldığı ot ve durumuna göre, sene içinde daima hareket halindedir. Bu göçebe hayat ve iskan tarzı, kır yerleşmesinin bir faslını teşkil eder. Bu hayat ve iskan tarzı, tetkik alanımız da 19. yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir. 18. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devletinin Avrupa'daki politik durumunun bozulması ve o tarihlere kadar devleti besleyen zirai bölgelerin yavaş yavaş elden çıkmağa başlamasıyla Anadolu'nun üç-dört yüzyıldır tüm ihmal edilmiş kır ekonomisinin yeniden organize edilmesi bir problem ortaya çıkmıştır. Gerek devletin göçebe Türkmenleri iskana tabi tutma teşebbüsleri ve gerekse ekonomik ve sosyal şartların değişmeye başlaması sebebiyle göçebe halkın köy ve şehirlerde oturmağa başladıkları anlaşılmaktadır. Ancak, Anadolu'nun birçok yöresinde olduğu gibi araştırma alanımızda da sedanter hayata geçiş birdenbire olmamıştır. Sosyo-ekonomik birçok değişmeye rağmen bu hayat tarzını yakın zamanlara kadar devam ettiren aşiretler görülmüştür²².

Göçebe halk, önce yaşı yerleşik bir duruma, daha sonra ise sedanter hale gelmiştir. Bununla birlikte günümüzde bile yarıgöçebe bir hayat tarzının sürdürmeğe devam eden bazı köy ve aileler bulunmaktadır. Alt ve üst zon arasındaki sıcaklık farkının nispeten fazla olan sayıları çok fazla olmayan araştırma alanımız dahilinde bazı köylerdeki bir kısım ailelerin mevsimlik olarak şakuli istikamette hareket halinde bulundukları müşahade edilmektedir. Ziraat ve hayvancılığı birlikte yürüten bu köy ailelerin yaylada da hayvancılıkla birlikte hububat ziraatini de yaptıkları tespit edilmiştir. Köy ve çevresinde arazinin dar olması ve ekili arazilere

²² S.Güney, Büyük Menderes Bölgesi, Sa.282.

zarar vermek endişesinden kaynaklanan yarı göçebe hayat tarzı, bugün için bazı ailelerin bazı yıllarda katıldıkları bir faaliyet haline gelmiş bulunuyor. Günümüzden daha 50-60 yıl önce pek çok köy ve ailenin gittiği yaylaların bir kısmının terkedildiği de müşahede edilmiştir. Gençlerin, bölge dışı göç hareketine daha fazla iştirak etmesi sebebiyle, köydeki işlerin bile çoğu zaman yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum yaylaya gitmeyi zorlaştırmıştır. "Yaylaya gitmek artık İstanbul'a göçe dönüşmüş durumda" demek suretiyle üzüntülerini ifade etmektedirler. Yaylacı hayat tarzının büyük çapta terkedilmesi sonucu, eskiden daha kalabalık olan bu yörelerin küçüldükleri dikkat çekmektedir. Yaylalar bir köye veya aşirete ait bulunuyor. Dolayısıyla bir köyün bazan birden fazla yaylası olabiliyor. Umumiyetle 1000 metrenin üzerinde, orman sahasının kenarında veya içinde yer alan düzlüklerde bulunan yaylaların kenarında ahşap malzeme ile inşa edilmiş eğreti yayla evleri ile yine evinin uzağında inşa edilmiş samanlıkları yer almaktadır. Yaylalarda elde edilen ürünler, kağnılarla alt zondaki kışlıklara taşınmaktadır. Yaylada inşa edilen mesken ve samanlıklar, köylerdeki tarzda olmalarına rağmen özenilerek yapılmamışlardır. Ağaçlar bazan hiç işlenmeden, bazan da kabaca yontularak yayla evlerinde ve Samanlıklarda kullanılmışlardır. Samanlıklar ile ahır olarak kullanılan alt kat "kerti" tabir edilen çatı tarzında inşa edilmişlerdir.

Bugün için müşahede edilen bir husus da yayla olarak kullanılan bazı yerlerde inşa edilen meskenler sebebiyle yaz-kış devamlı oturulan bazı yerleşim ünitelerinin ortaya çıkmasıdır. Hayat sahaları son derece

kısıtlı olan bu ünitelerin büyük ekonomik zorluklar içinde oldukları dikkat çekmektedir.

Netice olarak denilebilir ki, büyük bir kısmıyla yüksek olduğundan yaylacılık şeklinde ifadesini bulmuş olan yarıgöçebe hayat tarzı tetkik alanımızda pek yaygın olmadığı söylenebilir. Daha çok yaz mevsimi süresinde hayvanlarını otlatmak amacıyla yaylacılık yapan, ilçemizin Boyalı ve irtifanın düşük olduğu bazı köylerde eskiden yapılmakta olan yaylacılık, günümüzde sosyo-ekonomik şartların değişmesi ve göç sebebiyle önemini büyük çaptan yitirmiş durumdadır.

II. DEVAMLİ KIR YERLEŞMESİ

I. Münferit Mesken:

Arştırma sahasında, gerek dağlık ve ormanlık sahalarda ve gerekse Gökırmak vadisinin taban ve yamaçlarında; tek meskenden birkaç meskenin bir araya geldiği mesken grublarına ve nihayet toplu köy yerleşmesine kadar değişen çok çeşitli yerleşme şekilleri görülmektedir. Bu itibarla, bölgede münferit mesken, çiftlik, mahalle ve toplu köy yerleşmelerine rastlanmakla birlikte bunlardan mahallelerin en yaygın yerleşme şekli olduğu ilk bakışta müşahede edilebilmektedir. Yerleşmenin bu derece çeşitlenmesi üzerinde fiziki faktörle birlikte beşeri faktörlerin de etkisi bulunmaktadır. Bölgenin dağlık ve arazilerin küçük ve dağınık olması, kırsal yerleşmelerin tek meskenden, 5-15 meskenli mahalleler şeklinde çeşitlenmesi sonucunu doğurmuştur. Arazisine yakın olmak suretiyle zamandan tasarruf sağlamak ve ekinlerini korumak gayesi, dağılma vemünferitleşmeğe yol açmıştır.

Diğer taraftan bu yayılma ve münferitleşmede sosyal ve tarihi faktörlerin de etkisi söz konusu olabilmektedir. Fiziki, içtimai ve tarihi faktörlerin rol oynadığı dağılmanın bir başka şeklini ise, zirai ekonominin gelişme seyri sonucunda görmekteyiz. Özellikle, bölgenin vadi tabanına tekabül eden düzlüklerinde ilk başta toplu köy yerleşmesi şeklinde müşahade edilen yerleşme, Cumhuriyet döneminde asayişin düzelmesi, münakale şartlarının artması vb. gelişmeler, bölge sakinlerini bazı hallerde köylerini bırakarak kendi arazileri içine çekilmeğe yol açmış ve münferitleşme bu suretle de meydana gelmiş bulunmaktadır. Bu durum, karayolu kenarlarında ve şehirlere yakın yerlerde önem kazanmış bulunan meyva ve sebze bahçelerinde kendisini daha açık bir şekilde göstermektedir. Sayıları fazla almamakla birlikte bazı çiftlikler de dağılmanın bir başka sebebini teşkil etmektedir. Bu cümleden olarak Kastamonu-Taşköprü karayolu kenarında özellikle bazı şehirlere yakın mahallelerde dağılma ve münferitleşme görülmektedir. Kastamonu-Taşköprü arasında Büyükşeker köyü geçildikten sonra, karayoluna yakın toplu köylerinden ayrılarak tarlasının başına çekilmiş bazı ailelerin yol açtıkları münferitleşme dikkatleri çekecek derecededir. Yanıbaşlarındaki fenni ahırlarıyla entansif hayvancılıkla birlikte ziraatin de yapıldığı bu münferitleşmenin temelinde belirtilmiş olanlarla birlikte çeşitli sebep ve amiller görmek mümkündür. Tanoğlu'nun haklı olarak sorduğu gibi, evvela münferid mesken veya dağınık iskanın kriterleri nedir? İskanda infirad, tecerrüd, dağınıklık ne zaman başlar? Bunun mesafesi nedir? Bu mesafe memleketten memlekete, bölgeden bölgeye değişmektedir. Esasen çeşitli memleket coğrafyacılarının düşünceleri de farklı memleketlerin

coğrafi şartlarından kaynaklanmaktadır²³. Ancak şunu hemen kaydetmek gerekir ki, münferid meskenler arasındaki mesafe, vadi tabanında 100-500 metre arasında değişmektedir. Kanaatimce bu mesafe, şahsın kendine ait olan mülkiyetinden de kaynaklanmaktadır. Eğer birkişiye ait olan arazi geniş ve devamlı ise, bu takdirde mesafe artmaktadır. Dağınıklığın kriteri yalnızca mesafe olmaması icabeder. Nüfus, mesken sayısının birkaç tane olması ve belli bir köye bağlılık şuurunun ortadan kalkması durumu diğer kriterleri meydana getiriyorlar. nispeten belirsiz olan bu noktalar karşısında dağılmanın kriterleri konusunda aydınlatıcı birşey söylemek olmamakla beraber yaptığımız bazı tespitlerde bulunmak noktasında kalmaktadır.

2. Mahalleler:

Münferit mesken ile köy arasındaki kır iskanının en büyüğü durumundaki mahalleler, sahanın en yaygın ve sayıca en kalabalık şeklini mahalle meydana getirir. Dolayısıyla bünyesi içerisinde çok sayıda iskan çekirdeği ve grubunun yer aldığı mahalleler kompleks bir yapıya sahip bulunurlar. Mahallede aileler bazı sosyo-ekonomik bağlarla birbirlerine bağlanmışlardır. Ancak, bu bağlar köydeki kadar gelişebilmiş değildir. Bu sosyo-ekonomik bağlar, aileler arasındaki tecrid faktörünü mahallede nispeten yıkmış ve karşılıklı bir dayanışma sistemi meydana getirmiştir. kır yerleşmesinden farklı olmakla birlikte şehirlerde de mahalle adı verilen yerleşim ünitelerinin olması, mahallenin şahsiyet kesbeden bu son derece açık olan hususiyetine karşılık büyüklüğü (nüfus ve mesken bakımından) hakkında farklı rakamlar ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, 5- ile 10

²³ A.Tanoğlu-Nüfus ve Yerleşme, Sa.243.

hanenin birleşmesinden meydana gelme mahalleler mevcut olabileceği gibi 20-30 haneye ulaşacak kadar büyüklükte olan mahalleler de vardır²⁴. Yine bir görüşe göre; mahalle, birkaç hane ile 10-15 arasında hane ihtiva eden, idari bakımdan bir köye bağlı bulunan yerleşme şekilleridir. Yaptığım ve yaşadığım gözlemlerle, 5-10 haneli mahallelerin idari bir köy sınırı içerisinde dağınık bir şekilde serpilmiş olması, araştırma sahasının yerleşmesine etki eden coğrafi amillerden kaynaklandığı müşahade edilebilmektedir. Mahalle sayıları ise 13578 gibi sayılara isabet edip, bir mahalleli köy veya 8 mahalleli köy olarak kurulmuş yerleşim biçimleri şeklindedir. Yani araştırma sahasının kır iskanı adeta mahalle esası üzerine kurulmuş bir hususiyet arz etmektedir. Bir çekirdeğe bağlı bulunmaları itibariyle bunlar köy parçaları olarak telakki edilebilir. Sahanın bütünüyle "Batı Karadeniz bölgesinin bir veya birkaç evlilik küçük gruplar halinde ormanlara dağılan ve her 50-60 tanesi bir kariye itibariyle evvelce bir divana, bugün bir muhtarlığa bağlı köy hanelerinin²⁵, oluşturduğu mahalleler, hem kendi içlerinde hem de birbiri arasında bir birlik meydana getirmiş durumdadırlar. Yukarda da bahsettiğimiz gibi sahanın dağlık ve ormanlık oluşu dolayısıyla tarım yapılan arazilerin küçük ve parçalanmış olması, iskanın mahalle seviyesinde ortaya çıkmasına yol açmıştır. Yine Türkmenlerin bölgeye yerleşirken sosyo-ekonomik yapılarını muhafaza etmek istemeleri karşısında mahalle sisteminin ortaya çıktığı söylenebilir. Bu itibarla, mahallelerin ailelerin çoğalması suretiyle meydana geldiği ihtimali sözkonusudur. Sahada, mahalle isimleri arasında aile ve boy isminin sıkça görülmesi bu durumu teyid eder mahiyettedir. Bu takdirde

²⁴ Emin Baydil. Gökırmak Havzasını Beşeri ve İktisadi Coğrafyası Yayınlanmamış Doktora tezi Sa.132.

²⁵ A.Tanoğlu, Nüfus ve Yerleşme; Sa.241.

mahallelerin meydana geliş tarihi Türkmenlerin Anadolu'ya yerleşmesi tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Araştırma alanında bu durumun meydana gelmesinde coğrafi faktörler de büyük çapta amil ve yardımcı olmuşlardır.

Şu durumda, mahallelerin Orman içi ve kenarında bulunması dolayısıyla Orman idaresinin son yıllarda almış oldukları müeyyideler sebebiyle büyük ekonomik zorluklarla karşı karşıya gelen orman içi ve kenarındaki mahalle sakinlerinin önemli bir bölümü, İstanbul gibi büyük şehirlere göç etmek veya mevsimlik olarak yer değiştirmek mecburiyetinde kalmışlardır. Sözü edilen mahallelerde genç nüfus yerini yaşlı nüfusa bırakmıştır. Bu itibarla şu andaki yöre insanlarının, ne derece iktisadi ve içtimai problemlerle karşı karşıya kaldıkları söylenebilmektedir.

Tetkik alanında; vadi tabanından yamaçlara, dağlık ve ormanlık sahalara çıkıldıkça mahalle şeklindeki iskan ünitelerinde artış olmaktadır. Bu itibarla arazinin durumuna bağlı olarak hane sayısı ve bir muhtarlığa abğlı mahalle sayısında da artma veya azalma meydana gelebilmektedir. Araştırma sahamızdaki 127 muhtarlıktan 104 tanesinin çok parçalı yani mahalle şeklindeki yerleşmelerden oluştuğu tespit edilmiştir. Buna göre köylerin %94.2'si çok ünitelidir. Yine tetkik alanımızda 127 muhtarlık sayısına karşılık 256 mahallenin var olduğu belirlenmiştir. Ayrıca köy muhtarlıkları içerisinde tespit edilen mahalle sayısı 8 mahalle ile Dağbelören ve Pirahmetli misal olarak verilebilir. Buradan anlaşıldığına göre çok mahalleliğin, bölgenin kırsal yerleşmesinin önemli bir hususiyetini teşkil ettiği ve bunda dağlık-ormanlık sahanın müessir olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemelere göre tetkik sahasındaki mahalleler içinde hane saısının 2 ile 50 arasında değiştiği; 30,35,40 haneli mahallelerin az olmadığı ve umumiyetle 5-15 arası haneden meydana geldikleri tespit edilmiştir.

Tablo: 30 Çok Parçalı Köyler ve Mevkileri

Köy Adı	Mahalle Sayısı	Bulunduğu Saha	Bağlı Olduğu İlçe
Akçakese	7	Orman İçi	Taşköprü
Armutlu	7	Orman Kenarı	"
Arsıanlı	6	Orman İçi	"
Çiftkırın	6	"	"
Çiftlikköy	6	"	"
Dağbelören	8	"	"
Hocaköy	7	"	"
İncesu	7	Orman Kenarı	"
Kirazcı	7	Orman İçi	"
Obrucak	7	Orman Kenarı	"
Pirahmetli	8	Orman İçi	"
Sarıkavak	7	"	"

Kaynak: (İlçe Özel İdare Müd.).

Tablo: 31 Köyler ve Parça Sayıları

İlçe Adı	Köy Sayısı	Orman İçi		Orman Kenarı		Orman Dışı		Tek Parçalı	Çok Parçalı
		Tek Parçalı	Çok Par.	Tek Par.	Çok Par.	Tek Par.	Çok Par.		
Taşköprü	127	1	11	5	26	17	48	23	104

Kaynak: (İlçe Özel İdare Müd.)

3. Köy Yerleşmeleri:

Dağınık yerleşmenin çeşitli şekillerine temas ettikten sonra kır yerleşmesinin diğer uç noktasını teşkil eden köy yerleşmesinin inceleme alanındaki hususiyetlerini ele almak gerekiyor.

Dağınık yerleşmede meskenlerin arazi üzerinde dağılmasına, münferit veya birkaçının bir arada küçük gruplar halinde serpilmiş olmasına karşılık, toplu yerleşmede köy topluluğuna ait bütün evler, köyün toprakları (bağ, bostan, tarla, otlak, yaylak, baltalık vs.) dahilinde, tek bir noktada toplanmış bulunurlar²⁶. Bui toplanma temayülü, herşeyden önce, toplu yaşama ilhamı ve fikri, karşılanması gereken müşterek zaruretlerden ileri gelmektedir. Müşterek ihtiyaçların tesiri altında ve bunların zaruretiyle toplu yerleşmeler doğmuştur²⁷. Diğer taraftan nasıl ki, dağlık sahalar toplu halde yerleşmeyi engelliyorsa, daha müsait şartlara sahip olduğu için ovalar daha fazla nüfuslanmakta ve daha büyük kalabalıkların oluşturduğu iskan da toplulaşmaktadır. Dolayısıyla, tetkik alanında da tabii ve beşeri faktörlerin toplu köy yerleşmesi üzerinde etkili oldukları müşahade edilmektedir.

²⁶ A.Tanoğlu. Nüfus ve Yerleşme, Sa. 259.

²⁷ S.Güney. Büyük Menderes Bölgesi, Sa.300.

Gökırmak'ın vadi tabanına tekabül eden kısımları toplu kır yerleşmesinin geliştiği sahalardır. Bilindiği gibi sözkonusu vadi tabanı, özellikle Kastamonu-Taşköprü arasında genişlemek suretiyle birer küçük havza görünümü kazanmışlardır. Gökırmak vadisinin söz konusu yörelerde gelişmesine paralel olarak toplu kır yerleşmesi demek olan köylerin artmış olduğu görülür. Nitekim Taşköprü ilçesinde 121 köyden 22'sinin bir parçalı yani köy şeklinde olduğu anlaşılmıştır. Röliyefin ve ziraate elverişli arazinin bütün ve nispeten büyük olduğu anlaşılmaktadır. Köy yerleşmesinin düz ve kıt olan ziraate elverişli sahaları işgal etmeyip, bu sahaların kenarında yamaç eteklerinde ve hafif dalgalı yerlerde kurulmuş oldukları dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, önündeki nispeten geniş, verimli düz sahalara rağmen bazı yerleşmelerin gerisindeki dağlık arazi sebebiyle yine parçalı hale geldikleri gözlenmektedir. Böylece, toplu yerleşme ile dağlık yerleşme, yer yer yanyana bulunabilmektedir.

a- İlçeye Göre Köy Kesafeti:

İnceleme alanı 2127 kilometre kare genişliğe sahiptir. Bu saha içerisinde 121 köy dağılmış vaziyettedir. Ancak sayıca 121 olarak tesbit edilen bu köylerin bir kısmı muhtarlık çatısı altında, çok üniteli olduğundan ortaya çıkacak olan köy kesafeti, daha ziyade muhtarlık kesafeti şeklinde olmaktadır. Tetkik dahilinde bir köye düşen ortalama saha, 17.6 kilometrekaredir. Bu değer Türkiye ortalamasının (21.7 km^2) çok altında olduğu anlaşılmaktadır. bir köye düşen saha olan 17.6 km^2 'den istifade edilmediği, dağlık ve ormanlık sahaların geniş yer tuttuğu nazara alındığında, köyün hayat sahasının son derece dar olduğu anlaşılmaktadır. İnceleme alanında köy ülkesinin sadece %38'i tarla ve bahçelere ayrılmış

olduğundan köyün hayat sahası, vasati olarak 5.1 kilometrekaredir. Bölgenin dağlık ve ormanlık kesimlerinde hayat sahasının daha da dar, buna karşılık vadi tabanına tekabül eden kesimlerinde ise, bu değerlerin üstünde olduğuneticesi çıkarılabilmektedir. Dağlık sahalar ile ovalık sahalar arasında toprak verimliliğinin ve diğer tabii faktörlerin birbirinden farklı oldukları hesaba katıldığında, bu iki kesim arasında fark büyümekte, orman köylerinin çok daha fazla problemle karşı karşıya bulundukları anlaşılmaktadır.

b- İrtifa Kuşaklarına Göre Köy Kesafeti:

İrtifa kuşaklarına göre ortaya konulacak köy kesafetinin, köylerin saha içerisindeki dağılışı ve hayat sahalarının bilinmesi bakımından daha gerçekçi olduğu düşünülebilir. Taşköprü 500-750 metre irtifa kuşağında bulunmaktadır. Taşköprü-Kastamonu arasında 500-700 ile 750-1000 metre kuşaklarının genişledikleri, dolayısıyla arazi eğiminin azaldığı hesaba katıldığında, yerleşme sayısının artacağı tabiidir. Tetkik alanının ortalama irtifa kuşakları nispeti %29.6'dır. İrtifa kuşaklarının alanları ve arazi yapılarına göre irtifa kuşağı yüzdesi değiştiği söylenebilir.

c- Köylerin Kuruluş Yeri Üzerine Etki Yapan Amiller:

Köylerin kurulmuş oldukları yerler çok çeşitli olabilmektedir. Bunlar arasında; yamaç, dağ eteği, vadi tabanı, tepe, sırt, taraçalar başlıca sitleri meydana getiriyorlar. Bu sitlerin tercih edilmesinde yine çok çeşitli faktörlerin ayrı ayrı veya bir kaçının birden etkili oldukları müşahade edilebilmektedir. Su kaynağı, gelenek ve görenekler, ekonomik ve psikolojik faktörlerin rolü de hesaba katılması gereken faktörler içinde yer

almaktadır²⁸. Çeşitli faktörlerin müessiriyeti altında yine çeşitli sitleri işgal eden köylerin sit hususiyetlerine göre şekil ve dokularında da farklı yapılanmalar meydana gelebilmektedir. Yerleşmenin şeklide bir noktada röliyeğin etkisine bağılı bulunmaktadır. Bütün bu hususlar, çeşitli coğrafi bölgelerde olduğu gibi tetkik sahamızda da geçerliliğini sürdürmektedir.

Yörede mevcut olan yerleşim ünitelerinin %80'inde kaynak ve yeraltı suyunu bulunuşu da yerleşim ile su arasındaki ilişkiyi izah ederek, suyun köylerin kurulmasında önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Tetkik sahamızın, 83 köyü ve 121 ünitesi sulu, 23 adet köy ile 54 ünitenin suyunun yetersiz olduğu ve 21 adet köyle 81 ünitenin ise susuz olduğu tespit edilmiştir.

Yine köylerin çeşitli sitleri tercih etmelerinde güvenlik zarureti önemli bir diğer faktörü teşkil eder. Araştırma sahamızda da güvenliğin ortadan kalktığı dönemlerde köyler dağlık ve ormanlık yerlere çekilmiş, ancak asayişin sağlandığı dönemlerde de vadi tabanında ve anayolların yakınlarında köylerin kurulduğu bilinmektedir. Bugün vadi tabanında yer alan Alamaşışlı, Alama Kayış, Alamabatak, Böcü, Yazıhamit, Çayköy, Çaykirri ve Kadıköy'ün güvenliğin sağlandığı, Osmanlıların dere içlerine, orman kenarlarına çekilmek zorunda kaldığı, daha önce bölgenin iktisadi ve içtimai tarihi bölümünde bahsedilen Tahmiscioğlu vakasının çeceyan ettiği tarihlerde gerçekleşmiştir.

Ayrıca köylerin siti üzerinde müessir olan diğer önemli faktör iktisadi, içtimai ve aynı zamanda tarih ibir temele dayanmaktadır. Bilindiği

²⁸ A.Tanoğlu. Nüfus ve Yerleşme. Sa.261.

gibi, Oğuz boy ve aşiretlerinin içtimai ve iktisadi yapılarının yol açtığı istek ve temayülle birlikte bölgenin dağlık ve ormanlık sahalarının tabi bir neticesi olacak mahalle seviyesinde, küçük yerleşim üniteleri meydana getirerek bu sahalarda hayvancılık ekonomisine büyük önem vermişlerdir.

Son zamanlarda köy ile şehir arasındaki ilişkilerin sıklaşmasıyla birlikte yol önemli bir faktör haline gelmiştir. Bugün, Kastamonu-Taşköprü arasında; yamak etek ve ovadaki bazı köylerin anayola doğru inme ve genişleme temayülüne girdikleri müşahade edilmektedir.

d- Köy Tipleri:

Köyleri çeşitli yönleriyle tasnif etmek mümkündür. Mesela; bulundukları yerlere göre; Araştırma sahasında yamaç, etek, dağ, ova yol boyu, orman içi, orman kenarı vs. olmak üzere çeşitli köy tipleri bulunmaktadır. Diğer taraftan köyleri, yetiştirdikleri başlıca mahsullere dayanarak ziraat yapan, hayvancılıkla geçinen veya ormancılık faaliyetlerini yapan köyler olarak tasnif etmek mümkündür.

İçinde Gökırmak'ın geçtiği ve tabilerini aldığı bölgede topoğrafik açıdan üç ana unsur görülmektedir. Bunlar; dağlık ve ormanlık sahalar, platolar ve alçak sahalardır. Gökırmak'la birleşen çok sayıdaki derelerin vadilerinin meydana getirdikleri ağ sebebiyle sahadaki köylerin büyük kısmı yamaç ve eteklerde kurulmuş ve buna uygun olarak şekillenmişlerdir. Yamaçların şekline göre köyün uzunlamasına bir şekle sahip olduğu müşahade edilmektedir. Yamaçlarda kurulmuş bulunan köyler genellikle hububat ziraati ve hayvancılık yapmaktadırlar.

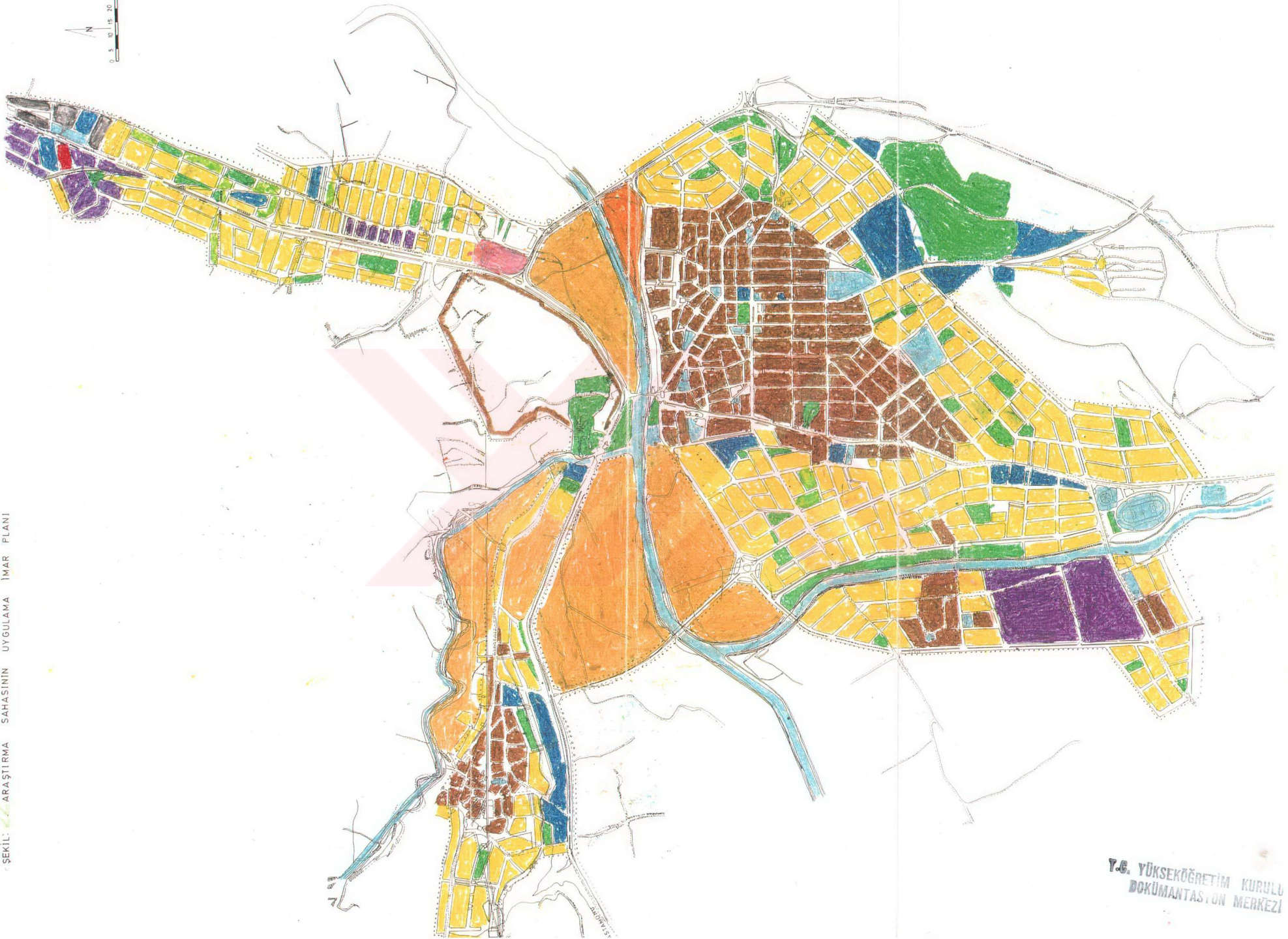
Hayvancılık ve meyva ziraati sebebiyle bu tür köylerde gevşek bir doku hakimdir.

Dağlık ve ormanlık sahalarda, küçük üniteler halinde dağılmış bulunan yerleşmelerde hububat ziraati, hayvancılık ve orman faaliyetleri başlıca ekonomik meşgaleleri oluşturur. Verimsiz topraklarda hububat ziraati yapan fakat hayvancılığın daha önemli olduğu bu köylerin denetimler sebebiyle çeşitli ekonomik problemleri vardır. Bu durum, göçü hızlandırmış bulunmaktadır.

Gökırmak'ın vadi tabanı verimli topraklara sahiptir. Sulamaya bağlı olarak şeker pancarı, sarımsak, kenevir ve çeltik ziraatının yapıldığı bu bölümde köyler daha toplu ve kalabalıktır. tabanı topraklarının verimli fakat dar olması nedeniyle bu araziler üzerinde değil, kenarında etek kısımlarında köyler kurulmuş bulunuyor. Bu kısımlarda köyler uzunlamasına yer teşkil etmektedir. Köyler ovada, bahçeler arasında dağılmış, gevşek ve hatta seyrek bir dokuya sahip köylerde vardır. Taşköprü'ye balı Yazıhamit, Böcü, Çayköy, Çaykirpi, Kadıköy, Alamakayış, Alamaşışli, Yukarı Çayırcık bunlardan birkaçıdır.

4. Şehir Yerleşmesi:

Taşköprü, Gökırmak'ın vadi tabanı ve özellikle güneyindeki az eğimli yamaçlar üzerinde yerleşmiş ve yayılmış olan bir şehirdir. Kastamonu iline bağlı bir ilçe merkezi olan Taşköprü ile Kastamonu şehri arasında 45 kilometrelik bir mesafe bulunuyor.

ARAşTIRMA SAHASININ YERLEşME ÖZELLİKLERİ VE FOKSİYONLARI:

	1. DERECEDE Arkolojik sit alanı		Askeri stratejik alanlar koruma sınırı
	Kentsel alan kullanımları		Kentsel açık ve yeşil alanlar
	Kentsel gelişme alanları		Ağaçlandırılacak alanlar
	Kentsel çalışma alanları		Kentsel sosyal altyapı alanları
	Kentsel ve bölgesel iş merkezleri		Kentsel teknik altyapı alanları
	Sanayi alanları		
	Organize sanayi alanları		
	Küçük sanayi sitesi alanları		
	Turizm yerleşme alanları		
	Tarımsal niteliği korunan alanlar		

Bugün, Taşköprü'nün üzerinde kurulmuş olduğu yerin kuzeyinde yer alan ve "Zımbıllı Tepe" denilen yerde bir ilkçağ kenti olan Pompeiupolis'in kalıntıları mevcuttur. Böylece Taşköprü'nün bulunduğu yer ve çevresinin ilkçağ'da iskan edilmiş son derece önemli bir yöre olduğu anlaşılmaktadır. Verimli ve geniş topraklara yer veren bu yörede çok sayıda höyük, tümülüs, kaya mezarı olduğu ve araştırma sahasının yerleşme bakımından en yoğun bir sahasını teşkil ettiği bilinmektedir.

Romalılar, Paflagonya'yı zabtettikten sonra komutan Pompenin ismine izafeten buraya "Pompeupolis" adının verildiği ve Paflagonya eyaletinin merkezi haline getirildiği anlaşılmaktadır. Pompeius, M.Ö. 60'larda, Anadolu Pontul devleti kralı V.Mithridates'e karşı Romalıların kesin mağlubiyetini sağlayan sonra da bu kenti kuran komutandır.

Kent, Roma egemenliği çağında üzerinde "Pompeipuleitonmet (ropoleiten) Paphl (agonias)" yazısı bulunan paralar bastırmıştı. Bundan anlaşıldığına göre, o çağda Paflagonya'da idari açıdan bir metropolis (ana-kent) durumundaydı. Şehrin yerinin o çağda şehre büyük katkı sağladığı açıktır.

Şehrin isminin Pompe'den geldiği şeklindeki iddiaların aksine bizans İmparatoru Konstantine Porpf, Popüler (halka mahsus) kelimesinin Bizans Grekçesinde kaba bir şaka manasına gelen "pompa" kelimesinden istikak ettiğini söyler. Taşköprü, Romalılar zamanında M.Ö. 1., 2., 3. yüzyıllarda çok haşmetli bir şehirdi. Zımbıllı Tepe, Akropol olarak kullanılıyordu. Eyalet valisinin sarayı, mabet ve ileri gelenlerin evleri burada idi. Bunu, buradan çıkan arkeolojik kalıntılar da teyid etmektedir.

Şehrin mahalleleri; bugünkü Taşköprü, Çayırcık, Çevlik ve Emerce taraflarına doğru uzanıyordu. Köydere mevki de şehrin nekropolü idi. Bütün buralarda o devrin mezarlarını, stel ve tümülüslerini bulmaktayız. Pompeiupolis, Ortaçağ boyunca kilise örgütü açısından bir piskoposluk merkezidir. Hatta 536 ile 553 yılları arasına düşen bir zamanda başpiskoposluk merkezi durumuna yükseltildi. Demek ki o sıra şehrin önemi yeniden artmış oldu.

Bizans çağında Kastamonu inkişaf edince Taşköprü yavaş yavaş küçülmüş, Osmanlılar zamanında Kastamonu'ya bağlı kadılık olarak idare edilmiş, 1284 H. teşkilatıyla keza olmuştur.

Taşköprü, şimdiki adını giriş yerinde Gökırmak üzerinde inşa edilmiş olan 150 metre uzunluğundaki 5 gözlü tarihi taş köprüden almıştır. Bu köprü'nün temeli, Schnerider'e bakılırsa Roma egemenliği döneminden kalmadır.

Bugünkü Taşköprü, Gökırmak mecrasının güneyinde, antik kent olan Pompeiupolis'in akropolü durumundaki Zımbıllı Tepe'nin karşısındaki hafif eğimli vadi yamaçları üzerinde yerleşmiş ve gelişmiş bir şehirdir. taşköprü'nün kurulduğu ve geliştiği yer, İlkçağ kenti pompeiupolis'in bir mahallesi durumunda idi. Taşköprü'nün ilk nüvesinin Ethem mahallesi olması muhtemeldir. Çünkü, burası da eski bir yerleşmedir. Ethem mahallesinin dışında "vadi eteğinde yer alan Taşköprü'nün bu bölümündeki en eski mahallelerini Çay, Gizlice, tekke meydana getiriyor. Bütün bu mahallelerde; Çobanlar, Candaroğulları ve Osmanlı dönemlerine ait çeşitli eserler bulunmaktadır. Şeyh Hüsamettin

türbesi, Muzafferüddin Bey Medresesi ve Hamamı, şeyh, Hüsameddin Camii, Büyük (Taş) Camii, Tabakalar Cami ve seydi Çelebi Cami bulunan bu eserler arasında zikredilebilir. Söz konusu bu mahallelerde sokaklar dar ve dolambaçlıdır. Ahşap ve iki katlı olan meskenlerin de yeni yapılanmayla birlikte büyük ölçüde ortadan kaldırıldığı müşahade edilmektedir.

Gökırmak üzerindeki taş köprü geçildikten sonra güneye doğru uzanan iki caddeden biri olan Atatürk Caddesi, köprü başı mevkiini şehrin ticari merkezine bağlanmaktadır. Diğer bir cadde olan güneye doğru boydan boya kateder. Doğu-batı yönünde uzanan ve bahsi geçen caddeleri, Cumhuriyet veonun doğuya doğru devamı şeklindeki M.Gazi Caddeleri kesmektedir. Bunların kavşak mevkiindeki Cumhuriyet Meydanı'nın şehrin günlük hayatında önemli bir yere sahip olduğu müşahade ediliyor. Parkıyla, Hükümet ve Belediye binaları, Büyük (Taş) Camii ve ihtiyaca cevap veren çeşitli işyerleriyle Cumhuriyet meydanı, hizmetin yoğunlaştığı merkez durumundadır. Taşköprü, bu haliyle kuzeyde Gökırmak mecrası, doğuda Kaba dere ve batıda kuru Dere arasında yarım bir daireyi andırmaktadır. Şehrin güneyinde ve gelişen kısımdaki konutlar, çok katlı ve betonarma oluşlarıyla eski mahallelerden farklılık gösterir.

Taşköprü'de Cuma günleri hayvan pazarı ve çeşitli ürünlerin pazarı kurulmaktadır. Salı günleri de bunlardan farklı olarak Sarımsak pazarı gerçekleşmektedir. Yılda bir kere düzenlenen sarımsak ve kültür festivali, uluslararası nitelikte düzenlenmekte olup, şehirde canlı bir hayat meydana gelmektedir. Çevresindeki verimli arazileriyle Taşköprü, çevresinin ürünlerini pazarlayan bir merkez halindedir.

2. MESKEN ŞEKİLLERİ

İnsanlar, gerek toplayıcılık ve avcılık dönemlerinde ve gerekse stanter hayata geçtiği dönemlerden bu yana her zaman bir barınağa ihtiyaç duymuşlardır. Bunlar tabii veyahut insanlar tarafından inşa edilen ve mesken tabir edilen sun'i barınaklardır. İnsanın tarih boyunca geçirmiş olduğu çeşitli değişme ve gelişmelerle paralel olarak barınmaklarda, özelliklerde meskenlerde de gelişme meydana gelmiştir.

Meskenler; insan topluluklarının tarlalar, bahçeler, yollar vb. gibi tabii peyzaja hakettikleri başlıca tesislerdir. Diğer birçok beşeri tesis arasında meskenler en başta gelmektedir. Çünkü, yerleşme hadisesi, diğer beşeri olayların esas dayanağını meydana getirmektedir. Bununla birlikte ev geçici bir olaydır.

Köylerde ve hatta şehirlerde inşa edilmiş bulunan evlerin yapılış tarihleri birkaç asır öteye geçemez. İnsanların kısa ömürlü olması gibi meskenlerde çeşitli tabii amillerin etkisiyle ve kullanılması neticesinde eskimeğe ve nihayet ortadan kalkmağa başlarlar. Eskiye meskenlerin yerine yenilerinin yapılmasıyla birlikte, nesiller boyunca devam eden gelenekler ve görenekler sebebiyle, meskenlerin genel bazı karakterlerinde bir devamlılık söz konusu olmaktadır. Bunların yanında, mesken şekillerinde her bölgenin özelliklerinden kaynaklanan faktörler rol oynamaktadır. Coğrafi çevreye en iyi uyan ve bulundukları çevrenin etkisini taşıyan evler daha ziyade köy ve kasaba evleridir²⁹.

²⁹ Emin Baydil. Gökırmak Havzası Beşeri ve İktisadi Coğrafyası Basılmamış Doktora Tezi.

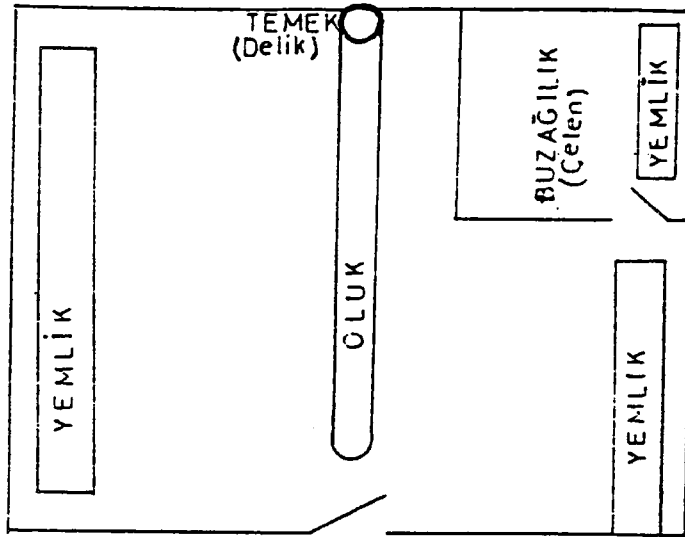
Araştırma sahamızdaki köy meskenlerinde şekil itibariyle benzer hususiyetler bulunmaktadır. Bu hususiyetler, meskenlerde kullanılan malzemeler olarak birinci sırayı teşkil etmektedir. Bölgenin orman itibariyle zengin oluşu sebebiyle ondan yakın zamanlara gelinceye kadar büyük çapta istifade edilme sonucunu doğurmuştur. Araştırma alanımızın sınırlarını taştan Gökırmak bölgesi ve daha geniş bir saha dahilinin de aynı malzemenin kullanılmasıyla benzer mesken şekillerini müşahade etmemiz de mümkündür.

Eskiden özellikle tahıl ziraatıyla meyvacılık yapılan araştırma alanımızda, bugün daha fazla çeşitlilik arzemesi ve Kastamonu Şeker Fabrikasının açılması, arazi üzerinde yenilikler göstererek, diğer kendir ve kağıt fabrikalarının da faaliyete geçmesiyle birlikte meskenlerin icra ettikleri fonksiyonlar ile inşa ve tertip tarzlarında önemli değişimler meydana gelmiştir. Ancak, bu gelişmelerin çevre üzerine yapmış olduğu tesirler, Gökırmak vadi tabanından geçen karayoluyla nispeten sınırlı kalmıştır. Tetkik alanında daha çok ahşap meskenler inşa edilmiş olup bölgeyi karakterize etmektedir. Meskenler üzerinde tabii muhit şartlarının hakimiyet meydana getirdikleri müşahade edilmektedir. Mesken özellikleri yönünden, gerek ekonomik ve iklimatik şartlar ve gerekse ovadan yamaçlara ve dağlık sahalara doğru gidildikçe yine değişmeye başlayan ekonomik ve tabii şartlar sebebiyle mesken şekillerinde de fonksiyonları açısından değişimler görülmektedir. Diğer taraftan, artık eskimiş ve eskimeye yüz tutmuş olan ahşap meskenlerde yeniden ahşabın ikame edilmesi yerine bu seferde tuğla, kiremit, briket ve çimentoyla karışık olarak ahşap kullanılmağa başlanmış bulunuyor.

Türkiye'nin kuzeybatı bölümünün orman bakımından zengin oluşu meskenlerin önemli derecede ahşap kullanılarak yapılmasına yol açmıştır. Araştırma alanımızda, vadi tabanından yamaçlara ve dağlık sahalara doğru çıkıldıkça ahşabınbol bir şekilde kullanılması neticesini doğurmuştur. Bu sebeple orman, aşırı kullanılma ve ziraat arazisi açma gayesiyle yukarılara çekilmek zorunda kalmıştır. Ancak orman korumalarının son zamanlarda önemkazanması sebebiyle meskenlerde ahşap malzeme kullanılmasını önemli ölçüde azaltarak, tuğla ve çimento kullanımının fazla ağırlık vermesine yol açmıştır.

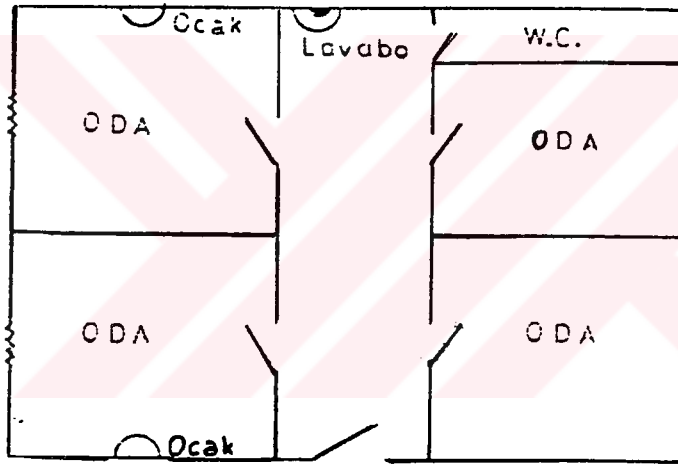
Meskenlerde kullanılan ahşap malzemenin çokluğuna ve bunların işleniş ve inşa tarzlarına bakılarak, eskilik derecelerini tespit etmek mümkündür. En eski meskenlerde müşahede edilebilen bir hususiyet, ahşap malzemenin alt katta pek işlenmeden kabaca yontulduktan sonra kullanılmasıdır. Eski meskenlerin hemen hepsinde "dam" tabir edilen ahır, asıl meskenin altkatında yer almaktadır. Bu katta kullanılan ahşap malzemenin işlenişi ve inşa tarzı üst kattaki asıl meskenden farklıdır. Alt kat, özellik ahıra tekabül eden ağaçlar kaba yontulmuş ve çivi kullanılmadan, ağaçların ucuna açılan kentikler iç içe sokularak, bölge tabiriyle "çatki" ve "çatma" şeklinde birleştirilmektedir. Ağaçların uçlarındaki yontuklar, blok köy evlerinin ortak bir hususiyeti olarak müşahede edilebilir. Ahırlar, iç tanzim ve fonksiyon itibariyle de benzer özelliktedirler. Ahırların kapısından içeriye girildiğinde, boylu boyunca halk tabiriyle "afur" denilen hayvan "yemlik"leri, diğertarafında ise, yine bir kısmı yemlik devamındaki diğer kısmı ise "buzağılık" veya "çeten" tabir edilen bölüm yer almaktadır. Ahırın orta kısmında bulunan bir oluk,

AHIR PLANI

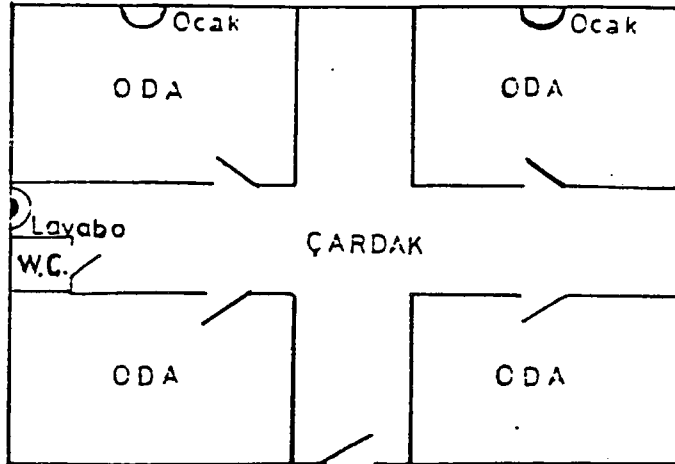

Sekil : 24. EV: ALTI AHIR PLANI

ÜST KAT PLANI-1

ÜST KAT PLANI-2

ŞEKİL: 23. KÖY EV PLANI

dışarı açılan bir deliğe(temek) kadar uzanmaktadır. Böylece, hayvanların artıkları bu yolla dışarıya atılıp biriktirilebilmektedir.

İnceleme alanında meskenler, iki katlı olarak inşa edilmiştir. Bu da meskenlerdeki bir diğer müşterek özelliği meydana getirir. Meskenin ilk katı evvelce de belirtildiği gibi ahır ve "Kuruluk" olarak kullanılmaktadır. Ahır, alt katı tamamıyla kaplamaz. Onun yanında çeşitli zirai aletlerin ve eşyaların konulduğu bir bölümde yer almaktadır. İkinci kat asıl mesken vazifesini görür. Yörede kış mevsimi nispeten uzun ve şiddetli geçtiği için ahır, asıl ikametgahtan uzaklaşmamış ve meskenin alt katının bir kısmı hayvanların barınmasına ayrılmıştır. Diğer taraftan meskenler bitişik nizamda değildir. Dolayısıyla gevşek bir dokuya sahiptirler. Dokunun gevşek olmasında ekonomik ve sosyal sebepler rol oynadığı gibi yörede sık görülen yangınlardan korunmak faktörü de rol oynamaktadır.

Ahırın yeni yapılanlar hariç tutulacak olursa, meskenle birlikte alt katta olmasına karşılık, inceleme alanında samanlıklar çok uzağa ve umumiyetle köyün dışına yapılmışlardır. Hepsinde görülen müşterek özellik blok olarak ve çatkı tarzında inşa edilmiş olmalarıdır. Samanlıkların, harman yerine yakınlık ve yangın tehlikesine karşı olmaları nedeniyle uzak yerde bulunmaktadırlar. Birkaçı bir arada bulunan samanlıklar, umumiyetle iki yüzeyli dam şeklinde inşa edilmişlerdir. Belirgin dikdörtgen şeklindeki samanlıkların iki yüzeyli damlalarına yörede "beşik örtüsü" denilmektedir. gerçekten de beşiklerin üzerine bir örtü kapatıldığında, samanlık damlalarıyla aynı şekli aldığı görülür. Bundan ilham alınarak bu isim verilmiştir. Samanlıkların kapısı genellikle rüzgarın ve dolayısıyla yağışların geldiği tarafa sırtını dönmüştür. Kapının

yer aldığı tarafta samanlık damının biraz daha uzatıldığı ve siper fonksiyonu kazandırıldığı görülür. Mesken şekillerinin isimlendirilmesinde, hayvanlardan da ilham alındığı anlaşılmaktadır. Eğer tabir yerinde görülürse, üç yüzeyli damlara "öküz götü" denmektedir. Üçyüzeyli damların fonksiyonu, yağış ve rüzgardan samanlığı korumak için, üçüncü yüzey, kapının bulunmadığı fakat yağış ve rüzgardan samanlığı korumaktır.

Diğer birmüşterek özellik olarak, meskenlerin taş bir temel üzerinde oturtulmuş olmaları teşkil eder. Kastamonu Taşköprü arasında şeker fabrikası geçildikten sonra vadi tabanı kenarındaki meskenlerin duvarları tamamiyle taştan örülmüş samanlıklar müşahade edilmiştir. Netice olarak denilebilir ki, taş bakımından zengin vadi yamaçlarına yerleşmiş ve orman örtüsünün ortadan kalktığı platolar sahasında taştan daha fazla istifade edildiği ve hatta bahçe duvarlarının meydana getirildiği görülmüştür.

Yöredeki mesken ve eklentilerinin bir başka müşterek hususiyeti ise, oluklu kiremitlerin kullanılmış olmasıdır. Benzer bir durumu, şehrin eski meskenlerinde de görmekteyiz. Bu durum, yörede eskiden oluklu kiremit üreten kiremit ve tuğla atelye (ocak)leri ile ilgilidir. Ancak bu çeşit kiremitleri üreten atelyeler pek kalmamış, bunun yerine yassı kiremit imal eden fabrikalar faaliyete geçmiş bulunmaktadır. Kırılan oluklu kiremitlerin yerine yassı kiremitlerin kullanılmasıyla meskenlerde yeni bir çeşitlilik de ortaya çıkmıştır. Yassı kiremitin meskenlerde kullanılma oranı bu sebeple gittikçe artmaktadır.

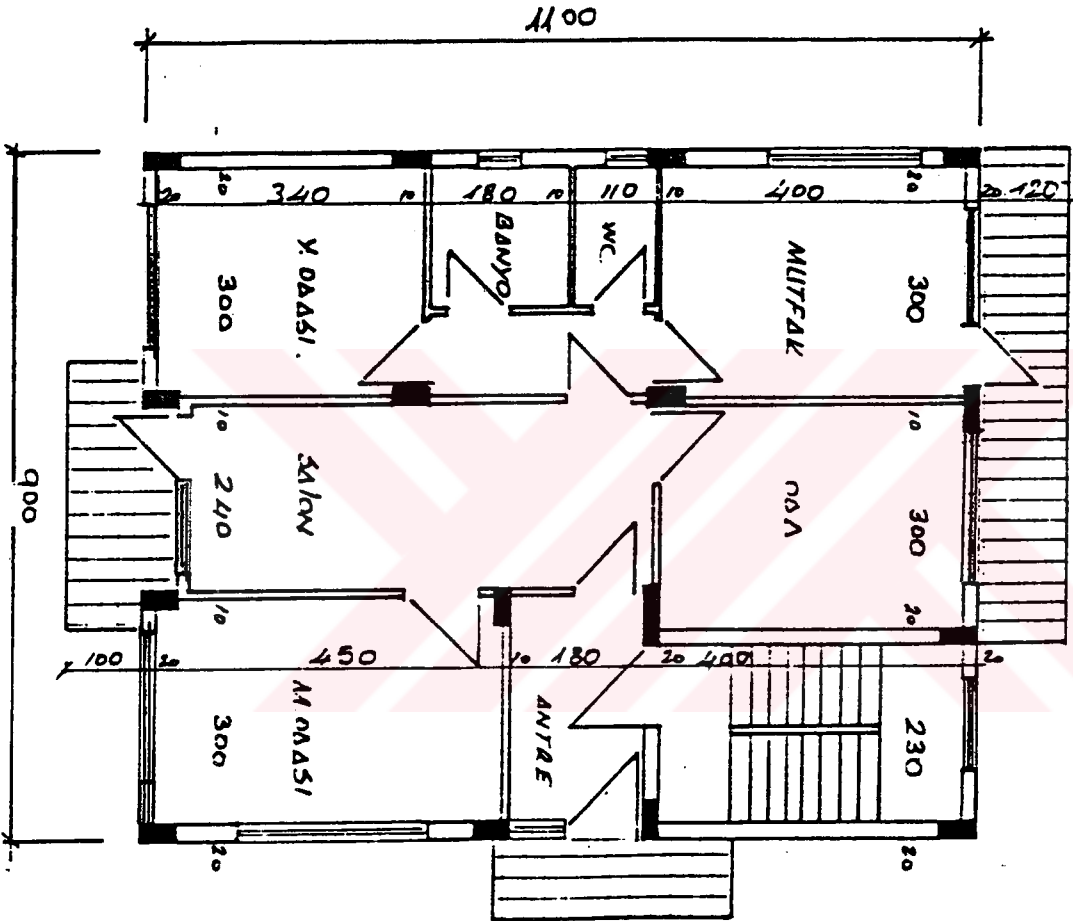
Araştırma sahamızın meskenlerinin birbaşka hususiyetini de sıvasız oluşları teşkil eder. Bu durum, meskenlerin dış tesirlerden aşırı derecede etkinlenmesine yol açar. Meskenlerin sıvasız olmalarının başlıca sebepleri arasında, ahşabın sıva tutmaması ve ahşap malzemenin yakın bir zamana gelinceye kadar kolayca tedarik edilebilmesi yer almaktadır.

Son bir diğer müsterek hususiyet ise, damların dört yüzeyli olarak inşa edilmesi teşkil eder. Bu şekildeki dam örtüsüne yörede "dört çark" deniliyor. Bu yüzeylerden karşılıklı olan ikisi ikizkenar üçgen, diğer ikisi ise ikizkenar yamuk şeklindedir. Meskenin cephesi yamuk yüzeylerden birine denk getirilmektedir. Bu durum, mesken planının dikdörtgen olan şeklinden kaynaklanır. Yamuk yüzeyin üst kenarının hemen altında kiremitliğe çıkmağa yarayan birkapı vardır. Bu kapının üzerine inşa edilmiş, üç tarafı kapalı birtarafı açık, üstüne meyil verilmiş ve kiremitlere örtülmüş bir bölüm mevcuttur. Buna yörede "Kuşluk", "Kartallık" gibi kuş isimleri veya "Bakacak" ve "ışıklık" gibi fonksiyon ifade eden kelimelerle isimlendirildiği görülmüştür.

Şehir Mesken Hususiyetleri:

Şehir meskenlerinin yerleşme sistemi, bitişik ve bahçeli nizam olarak iki şekilde grublandırılmaktadır. Şehir merkezi sık ve gevşek dukulumeskenler olarak özellik göstermektedir. Çünkü bu bölümde kamu hizmet binalarının bulunması ve halkın ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılmış meskenlerinin çokluğu, yerleşme sistemine etki etmektedir. Şehir merkezindeki meskenlere, genelde 5 kat üzerine inşa edilmiştir. Bu grub içine resmi binalarda girmektedir. Ancak, tek katlı resmi binalar da

1. ZEMİN,
3. NORMAL KAT.

Şekil : 26. ŞEHİR YERLEŞMESİ NORMAL KAT PLANI

bulunmaktadır. Şehir merkezinden dışa doğru uzaklaştıkça meskenlerin kat sayıları düşmekte ve bahçeli nizama geçilmektedir. dolayısıyla kat sayıları üç kata kadar inmekte hatta şehir kenarlarında arazisi olanlar şahsi meskenlerini, iki kat üzerine inşa ettikleri müşahede edilmektedir.

hane dışı mesken olarak, şehirde 2 fabrika, iki otel, on üç cami ve bir hamam bulunmaktadır. yine 30 (otuz) dairelik emniyet lojmanları devletçe tahsis edilmiş meskenler arasında yer almaktadır.

Meskenlerin bir diğer hususiyeti %25 kiracılık ve 75 özel mülkiyet durumu olduğu tespit edilmiştir. Meskenlerin, %35'si eski ahşap, %65'si ise beton arma yapı özelliği göstermektedir. 550-600 adet ahşap mesken olduğu bilinmektedir.

Şehir meskenlerinin başka bir hususiyeti de duvar kalınlıkları ve pencere sayılarının bitişik ve bahçeli nizamda farklılık göstermeleridir. Bahçeli nizamda pencere sayısı 5 iken bitişik nizamda bu sayı üçe düşmektedir. Ayrıca pencereler doğu ve güney yönlerde bulunup, bahçeli nizam çeşidi meskenlerde her yönden pencere açılabilir.

İnceleme alanımız şehir meskenlerinin, genel olarak standart oda sayıları 3 olup, boyutları 3x4, 3x5, ve 4x4 şeklinde yer almaktadır. Odaların duvar kalınlıkları ise 20 cm normal ve 35 cm de ızalasyonlu olanları teşkil etmektedir.

Betonarma meskenlerin %90'ı yukarıda bahsettiğimiz plana göre inşa edilmiş olup üç oda, bir salon, mutfak düzeninde olduğu müşahade edilmektedir. Aynı meskenlerin %20'si ızalasyon sistemi ile yapılmış ve

bunda yörenin klimatolojik etkilerinin büyük önemi vardır. Ayrıca ısınma amaçlı olarak %5 oranında, meskenlerin güneş enerjisinden yararlanma özelliği mevcut bulunmaktadır.

Şehir meskenlerinin son hususiyetini de çatı ve örtü durumu ile noktalamak istiyoruz. Genelde yassı kiremit ve ondülün örtü gereci olarak kullanılmaktadır. Özel bahçeli meskenler dört tarafa meyilli, bitişik dokulu meskenlerde beşik örtüsü çatı tipi bulunmaktadır.

Yörede tarihi eser niteliği taşıyan meskenler, ahşap olup, sadece duvarları tuğla ve sıvalıdır. Şekil 2.7'de tarihi bir mesken şekli ile, modern bir meskenin karşılaştırması yapılmaktadır.

Yapı Malzemeleri ve Mesken Döşemeleri:

İnceleme sahamız, orman bakımından zengin sayılan Batı karadeniz Bölgesinde yer alır. dolayısıyla yöredeki yerleşmelerin ve meskenlerin ormanla ne derece içli dışlı oldukları anlaşılır.

Yörede ahşap, tuğla, taş ve kerpiç meskenlerde kullanılan malzemeleri meydana getirir. Ahşap, meskenlerdeki malzeme itibariyle hakim durumdadır. Ancak, alçak sahalırdan dağlık ve ormanlık sahalara doğru, meskenlerde ahşabın kullanılma nisbeti artış gösterir. Ağacın bol, işleminin kolay ve eskiden ucuza mal edilebilmesi, ahşabın hakim malzeme olarak kullanılmasına yol açmıştır. Ancak münakale imkanlarının gelişmeğe başlasıyla birlikte ahşaba duyulan bağımlılık da zayıflamağa başlamış bulunuyor. Meskenlerde tuğla, briket ve çimento gibi malzemelerin artık kullanılmağa başlanmasıyla coğrafi muhit

özelliklerinin nispeten azaldığı gözlenmektedir. Dolayısıyla tuğla, meskenlerde, ahşaptan sonra en çok kullanılan yapı malzemesi haline gelmiştir. Tuğla, bölgede ahşapla malzemenin arasında yer almaktadır. Tuğlanın kullanımı ana yolların yakınında artmaktadır. Tuğla kullanımı, krediyle desteklenip inşa edilmekte olan modern ahırlarda kendisini daha fazla hissettirmektedir. Ahırın bir yapılaşmaya hız verdiği açıktır.

Araştırma sahasında, sözkonusu edilebilecek ne bağımsız kerpiç mesken ne de taş mesken vardır. Yörede, tamamı ahşap olan meskenler ile çeşitli eşya ve makina parçalarının konulmasına ayrılmıştır. İkinci katta ise, asıl mesken yer almıştır.

Kullanılanmalzeme ve iklimden sonra ev şeklini tayin eden en önemli faktör, evden faydalanma tarzıdır. Yani, ev adı altında topladığımız yapılar hangi maksat ve ihtiyacın tesiriyle yapılmışsa, şekil ve tertipelri de buna göre değişir³⁰. Tetkik alanımızdaki kullanılan meskenler, asıl mesken, ahır, samanlık ve diğer bağımsız bir mesken olan ambarlar olarak değişiklik ve diğer bağımsız bir mesken olan ambarlar olarak değişiklik gösterirler. bunlardan yararlanma, yapılış tarzlarındaki farklılık, kullanılma görevlerine göre özellik göstermektedirler. Dolayısıyla yapılış şekilleri, malzeme ve plan durumlarında bu farklılıklardan kaynaklanan nedenlerle değişik önem arz etmektedir.

³⁰ A.Tanoğlu. Nüfus ve Yerleşme. Sa. 221.

İKTİSADİ ÖZELLİKLER

Zirai Faaliyetler:

Bir toplum yada ülkenin ekonomik durumu içine; üretim, dağıtım ticaret ve tüketim gibi olguları girmektedir. Ülkemizin gelişmekte olması, sanayi ve buna bağlantılı tarım faaliyetleri önemli yer teşkil etmektedir. Yurdumuz nüfusunun önemli bir kısmının tarım ve hayvancılıkla uğraşmasını; coğrafi faktörlere bağlı olarak tarıma dayalı bir konumda değerlendirmek mümkündür.

Üretim her çeşit kaynakların ihtiyacı karşılayacak şekilde kullanılmasıdır. Başka bir deyişle, istekleri karşılayacak her maddenin (malın) oluşmasını ve bundan yararlanılmasını sağlayacak bütün işler üretimin çerçevesi içine girer, üretim, doğal şartların (nüfus, insan gücü, eğitilmiş ve yetişkin iş gücü...) etkisi altında bulunur.

Araştırma sahamızın iktisadi alanındaki faaliyetlerinde; Cumhuriyet döneminden bu güne kadar pek önemli gelişme olmamıştır. Ülkemiz içinde plot bölge durumundan çıkamamış ve bu duruma etki eden unsurların başında da, sahaya etki eden coğrafi faktörler ile yöreye, zirai alanların değerlendirilmesi için yapılması gereken yatırımların ihmal edilmesinden kaynaklanmıştır. Nitekim, yöre halkının zirai faaliyetlerde karasabandan traktöre geçmesi 1965 yılı gibi yakın geçmişe dayanarak, yöre halkının tarım faaliyetlerinde ilerleme sağlayamadığını açıkça göstermektedir. Dolayısıyla bölge halkını şartları zor olan tarımsal faaliyetlerden uzaklaştırmıştır. Bu durum diğer geçim kaynaklarını

aramaya zorlayarak bölge dışı göçe neden olmuş ve tarım faaliyetleri geri kalmıştır.

Zirai Faaliyetleri Etkileyen Beşeri ve Fiziki Hususiyetler:

Araştırma sahasını coğrafi özellik itibariyle vadi tabanı ve dağlık ormanlık alanlar olarak ayırdığımızı daha önce bahsetmiştik. Dolayısıyla, vadi tabanında şeker pancarı, sarımsak, kenevir ziraatı yapılabilirken, vadi tabanından kuzey ve güneydeki yamaçlara dikey istikamette çıkıldığında ise zirai faaliyetler farklılaşmaktadır. Sıcaklığın yükseldikçe azalmasına toprak verimliliğinin düşmesine ve sulama imkanlarının ortadan kalkmasına; yine arazinin küçük ve dağınık olmasına bağlı olarak mahsüllerde de farklılaşma meydana gelmektedir. Başta buğday ve arpa olmak üzere hububat ziraatı ile hayvancılık dikey istikamette önem kazanmağa başlamaktadır.

1990 yılı itibariyle, araştırma sahasında 123 köyde yaşayan nüfus 36167 dir. 47621 olan bölgenin bütün nüfus içinde, köyde yaşayanların nispeti %75.8'dir. O halde, ziraatle uğraşan nüfus en az %83 kadardır. Şehirlerde oturdukları halde, nüfusun önemli bir kısmının başlıca ekonomik meşgalesini ziraat meydana getirmektedir. Taşköprü şehrinin toplam nüfusu içinde (11454) ziraatle uğraşanların sayısı 1872'dir. Buda şehir nüfusunun %3.8 nispeti kadarının ziraatle uğraştığını göstermektedir.

Tetkik alanının, kıyı kesimi ile İç Anadolu arasında birara iklim hususiyetine sahip olması ve daha çok karasallığın tesirinde olması sebebiyle yetiştirilen ürünlerde çeşitlilik ortaya çıkmıştır. Yörede; buğday, arpa, çavdar, yulaf, siyez, mahlut, gernik gibi hububat ile

sarımsak, domates, biber, pırasa, ıspanak, soğan gibi sebzeler ve endüstri ürünleri olan, şeker pancarı, kendir ziraati yapılmaktadır. Ayrıca, elma, armut ve erik gibi meyvalar da yetiştirilmektedir. Yetiştirilen bu ürünlerin yanı sıra yine ihtiyaç sınırlarını pek aşmayan daha birçok ürün yetiştirilmektedir.

İnceleme sahasında zirai faaliyetler klimatolojik şartlar sebebiyle senenin bütününe yayılmış değildir. Bununla birlikte yılın büyük bir kısmında zirai faaliyetler yapılabilmektedir. Sonbahar sonundan başlayıp ilkbaharın kısmen birinci ayını da içine alan 5 aylık devre dışında kalan 7 ay, zirai faaliyetlerin yapıldığı devreyi meydana getirir. Bu durum, vadi boyunca uzanan alüvyal sahalarda için daha çok geçerlidir. Yamaçlara doğru çıkıldıkça sıcaklığın düşmesine paralel olarak vejetasyon süresi de kısalmaktadır.

Araştırma sahasının, Kastamonu-Hanönü arasında kendir, sarımsak, şeker pancarı; şehirlerin yakın çevresinde sebze ve meyva bahçeleri vadi boyunca yer alan başlıca uzanan bir kuşak dahilinde ise, buğday ve arpa başta olmak üzere hububat ziraati; yükseklerde ise hayvancılık başlıca ekonomik meşgaleyi meydana getirir. Dağlık sahalarda yapılan hububat ziraati, hayvancılığa nazaran ikinci planda kalmaktadır. Esasında, dağlık ve ormanlık sahalarda gerek hububat ziraati ve gerekse hayvancılık, ticari bir faaliyete pek imkan vermez. Bu itibarla, alüvyal alçak sahalardaki bazı zirai faaliyetlerin dışında yörede ticari anlamda bir üretim şekli söz konusu değildir.

Yüksek ve dağlık kesimlerde ormandan yararlanma, günümüze nazaran geçmişte daha yaygın bir şekilde yapılagelmiştir. Bölgede hayvancılık ve ziraatin yanısıra, orman işletmesinin sağladığı çeşitli ormancılık faaliyetleri bir diğer ekonomik meşgaleyi meydana getirmektedir. Araştırma sahasında, vadi tabanından başlayıp yükseklerle doğru birbirine paralel bir şekilde uzanan kuşaklarda, çeşitli ziraat ürünleri ve ziraat sistemleri yer almış durumda olup bu zirai ürün ve sistemlerin başlıca sebeplerini farklılaşan klimatolojik, topoğrafik, hidroğrafik ve toprakla ilgili özellikler meydana getiriyor. Bütün bunlardan bölgenin ziraati üzerinde beşeri faktörlerden ziyade fiziki faktörlerin müessir olduğu neticesi ortaya çıkmaktadır.

İnceleme alanında, nadas dahil olmak üzere toplam 56444 hektar ziraat arazisi bulunmaktadır. (Bkz. Tab.13). Bunun 44511 hektarı nadasa ayrılan tarım arazilerini oluşturmaktadır. Nadas daha çok Gökırmak ve tabilerinin yamaçlarındaki kuru tarıma ayrılan sahalarda başvurulmuş zirai bir metottur. Gökırmak ve tabilerinin sulayabildiği vadi tabanlarında nadas sistemi pek kullanılmamaktadır. Bölgede yapımı sürdürülen büyük ve küçük sulama tesisleri tamamlandığında, hafif ve orta eğimli sahalardaki bir kısım arazilerin de sulamaya açılmasıyla nadas terkedilen arazi miktarında azalma meydana gelecektir.

Tablo:32 Hububat Verimi. Kg./Ha.

	Kastamonu	Taşköprü	Boyabat
Buğday	1750	3250	1600
Arpa	1600	2750	1900
Çavdar	1250	1300	1200
Yulaf	-	1000	-
Mısır (Tane)	2500	4000	1800
Çeltik	-	4000	5920

Kaynak: (Emin BAYDİL a.g.e.).

Tablo 32’de bölgede ziraatı yapılan hububatın verimi gösterilmiştir. Bu tabloya göre, buğday, arpa, çavdar, yulav ve mısırdaki Taşköprü yöresi ilk sıraya yerleşmiş durumdadır.

Tablo 3.3’de arazinin tarım yönünden bölünüşünü göstermektedir. Araştırma sahasında tarıma uygun olan arazinin %60’ında hububat tarımının yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla yörenin zirai faaliyetlerinde tahıl önemli bir yer teşkil etmektedir.

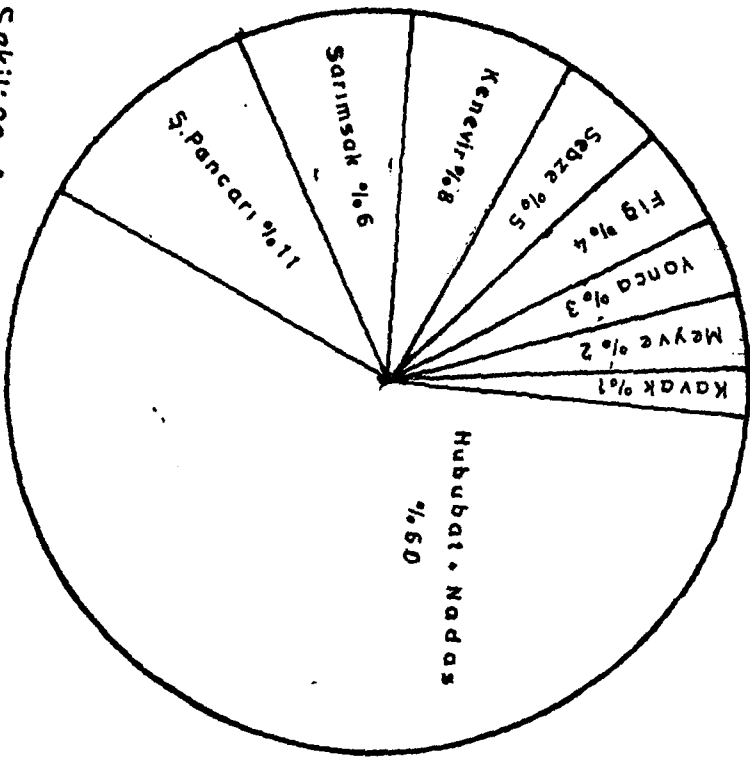
Tablo:33 Arazinin Tarım Yönünden Bölünüşü

Tarım Türü	Ekiliş Alanı/ha.	Ekiliş Oranı%	Toplam
Hububat+Nadas	299618295	%60	39095
Şeker Pancarı	3162.5	%11	3162.5
Sarımsak	1663.3	%6	1663.3
Kenevir	1300	%8	13.000
Sebze	438.3	%5	438.3
Fiğ	600	%4	600
Yonca	500	%3	500
Meyve	400.7	%2	400.7
Kavak	315.6	%1	315.6
Toplam	59176.4	%100	59176.4

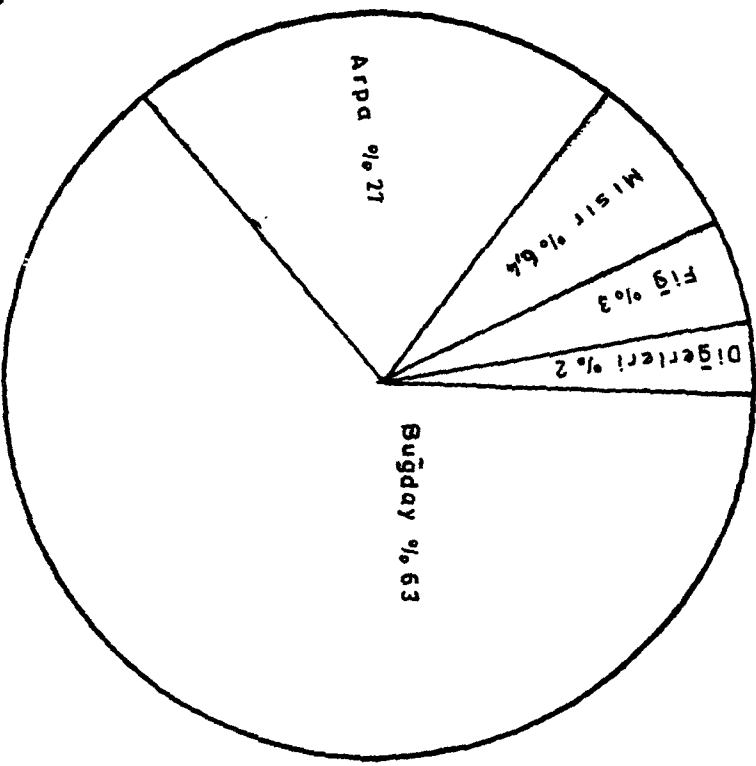
Kaynak: (İlçe Tarım Müdürlüğü).

Tablo 33'den anlaşıldığı üzere araştırma sahasında toplam 59176.4 hektar alanda ziraai faaliyet yapılmaktadır. Sahada hububat tarımı ilk sırada yer alırken sanayi bitkileri; vadi tabanında, sulu tarım alanlarının fazla olmasına bağlı olarak ikinci sırada yer almaktadır. Diğer zirai faaliyetler sırasıyla; sebze, yonca, fiğ, meyve ve kavak tarımı olarak sıralandığı tesbit edilmiştir. Bu sebeble yörede zirai faaliyetlerin coğrafi duruma bağlı olarak özel bir durum göstermektedir. Dolayısıyla vadi tabanındaki sahalarda sanayi ürünlerinin önemli yer tuttuğu, diğer dağlık

Şekil: 28 .Arazinin Tarım Yönünden Dağılışı

Şekil: 29 .Tahıl Ürünlerinin Bölünüşü

ve ormanlık sahalarda tahıl tarımının ağırlığını dikkat çekmektedir. (Şekil28).

Alan itibariyle hububat ekli sahaya bakıldığı takdirde Taşköprü’de 12500 hektarı buğday, 6000 hektarı arpa, 15 hektarı çavdar, 160 hektarı yulaf, 1500 hektarı mısır ve 105 hektarı çeltik olmak üzere toplam 4.129.7 hektar arazi ayrılmıştır. Bu rakamlardan da anlaşıldığı gibi hububat ziraati ekili dikili sahaların büyük bir kısmında yapılmaktadır. Hatta buğday ziraatinin yapıldığı arazi genişliği nadas hariç olmak üzere ekili dikili sahaların yarısından fazlasını tutmaktadır. Bu sebeble buğday ile onun dahil bulunduğu hububat grubunu inceleyeceğimiz ürünlerin başına almış bulunuyoruz.

HUBUBAT

Araştırma sahasında; buğday, arpa, çeltik, mısır çavdar ve yulaf gibi hububat grub çeşitli ürünler yetiştirilmektedir.

Tablo: 34 Hububat Ekim Alan/Hektar

Taşköprü	Buğday	Arpa	Çavdar	Yulaf	Kaplıca	Mısır	Nohut	K.Fasulye	Mercimek	(Fig) Yeşilot	Toplam (ha.)
Ekilen Alan	16.300	7200	14	160	15	1180	30	260	40	600	25800
% olarak	63	27	0.1	0.6	0.1	6.4	0.2	0.8	0.1	2.7	100

Kaynak: (İlçe Tarım Müdürlüğü)

Yörede 1996 yılında hububat ziraati yapılan arazi 25800 hektar kadardı. Bunlardan buğday tek başına 16300hektarlık yetiştirme sahasıyla

hububat yetiştirilen sahanın %72.0'sini işgal etmekteydi. Buğdayı 7200 hektarla, arpa ve 1180 hektarla mısır takip etmiştir.

Mısır ve kısmen çeltik Gökırmak'ın vadi tabanındaki sulanabilen alüvyal düzlüklerde; buğday, arpa, çavdar ve yulaf ise evvelce de bahsedildiği üzere kuru ziraata ayrılan yamaçlarda ve nispeten yüksek sahalarda yetiştirilmektedir. Böylece birbirinden farklı ürünlere yer veren bu iki kısım, aynı zamanda farklı iki zirai sistemin de oluşmasını sağlamış durumdadır. Kastamonu-Taşköprü alüvyal düzlüklerinde kimisi Köy Hizmetleri tarafından yapılan küçük su tesisleri vasıtasıyla ve yer yer halkın kendii imkanlarıyla gerçekleştirildiği sulamalarla kendir, sarımsak ve sebze ziraatı yapılmaktadır.

Gökırmak'ın sularından istifadeyle; fenni gübre ve zirai makineler kullanılmak suretiyle alüvyal alçak sahalarda gerçekleştirilen intansif ziraata karşılık, vadi taban ile İsfendiyar ve Ilgaz dağları arasında yer alan plato sahasındaki hububat ziraatı ise; ekstansif bir özellik arz etmektedir. Bu sahalarda da gübre kullanıldığı halde, gerek sulamanın gerçekleşemeyişi ve gerekse toprağın verimsizliği sebebiyle yüksek andıman elde etmek mümkün olamamaktadır. Esasında, nadas sistemi bu kesimlerde gerekli olduğu halde, gübre kullanılarak nadasa ayrılan saha giderek azaltılmaktadır. Bu durum buğdayın verimii üzerinde etkili olmaktadır. Yörede verimli sahaların dar olması, buraların buğday yerine daha fazla ürün ve gelir getiren mahsüllerin ziraatine ayrılmasına yol açmıştır. Beşeri ve iktisadi sebepler, buğday ziraatinin yapıldığı sahaları tayin etmeye ve sınırlanmasına yol açmıştır. Buğday ile diğer bazı endüstri ürünleri arasındaki fiyat farkları, çiftçiyi verimli sahaların buğday dışında

değerlendirilmesine yönelmiştir. Neticede, bu durum buğday ziraatinin ekstansif bir nitelik almasına ve dolayısıyla nadas ve münavebe sistemlerinin tatbikine yol açmıştır.

Buğday ziraatinde sıcaklık, yağış ve toprak gibi tabii amillerin yanı sıra beşeri şartların da rolü ve etkisi büyüktür. Tabii şartlar, buğday ziraatinin yapılabileceği sınırları belirler. Ancak bu sınırlar içerisinde buğday ziraatinin yapılıp yapılmaması sosyal ve ekonomik faktörlere ve beslenme tarzındaki alışkanlıklara bağlıdır. Buğday ziraati bu sebeple her zaman, en iyi tabii şartları bulduğu sahalarda değil, ancak beşeri istek, alışkanlık ve bu konudaki zirai kültüre göçe nispeten daha az elverişli bölgelerde yapılabilmektedir. Nüfus miktarının, yapılması gereken masraf ve emeğin, diğer taraftan çeşitli ürünler, özellikle endüstriyel ürünler için verilmekte olan toprak fiyatları karşısında buğdayın ekilip ekilmemesi durumu ortaya çıkabilmektedir. Araştırma sahamızda tarıma elverişli sahaların sınırlı olması sebebiyle daha fazla gelir getiren sanayi ürünleri ve meyva-sebze bahçelerine verimli sahaların ayrılmış olduğu gözlenmektedir. Hububat ziraatine ayrılan sahaların yarıya yakınında buğday ziraati yapıldığı halde verim de istihsalde yeterli artış sağlanabilmiş değildir. Yani bölgenin buğday ihtiyacı, ekildiği sahanın genişliğine rağmen karşılanamamaktadır. Diğer taraftan buğdayın az emekle yetiştirilebilmesi ve bölge nüfusunun seyrek olu buğdayın işgücüne fazla ihtiyaç duymaması, buğday ziraatinin bölgenin her tarafında yetitirilmesine karşılık diğerlerinin gerek fiziki ve gerekse beşeri faktörler sebebiyle her tarafta yetiştirilmedikleri görülmektedir. Buğday ve arpadan sonra mısırında ziraati nispeten yaygın ürünler arasında yer aldığı

müşahede ediliyor. Bu ürünün ekim sahası tetkik alanımız için 1180 hektar olarak tespit edilmiştir.

Tablo:35 Hububat ve Baklagiller İstihsali/Ton

Taşköprü	Buğday	Arpa	Çavdar	Yulaf	Kaplıca	Mısır	Nohut	K.Fasülye	Mercimek	Fiğ	Çeltik	Toplam Üretim
1994	40850	15680	14	350	10	3800	60	280	40	1200	300	64584
1995	44787	19578	17.5	480	12	4200	75	343	50	1500	315	71042
1996	48900	21600	18.5	500	11.25	4000	80	325	55	1600	324	77415
Ort.Üretim	45.000	19.000	16.6	450	11.3	4000	71.6	316.6	45	1433.3	313	70657.4
Verim kg/ha.	2250	2750	1300	-	-	4000	-	-	-	-	4000	

Kaynak: (İlçe Tarım Müdürlüğü).

Hububat çok çeşitli bölgelerde yetiştirme imkanı bulmuş olduğundan yeryüzünün çok geniş bir alanına da bu yüzden yayılmıştır. Hububat ürünlerinden bazılarını teşkil eden tablo 34'te araştırma sahamızdaki ekim istihsalini göstermektedir. Hububat ürünlerinin özellikle buğday, arpa, mısır, çeltik, çavdar vb. Çeşitlerinin geniş ekim sahaları oluşturmaları, insanın ihtiyaç duyduğu bir besin kaynağı olmasının yanısıra geniş iklim ve toprak periyotlarına uyum sağlamasından da kaynaklanıyor. Bir ürünün yetiştirme sahasını fiziki şartlar sınırlamakla birlikte, onun yeryüzünde yeryüzünde gerçek hudutlarını tayin eden faktör, beşeri bir hususiyet arz etmektedir. Fiziki şartlar içerisinde iklim unsurları, özellikle suhunet ve yağış önemli bir yer tutar.

Tetkik alanımızda yetiştirilen tahıllar arasında buğdayın ekim sahası ve istihsalı olarak başta gelmektedir. Buğdaya üretiminin toplam hubut ürünleri içindeki yeri ortalama %64 değer nispetinde olduğu tespit

edilmiştir. Yörede, buğday ekim sahasında 1950 yılından bu yana, sürekli bir şekilde az da olsa artma gözlenmiştir. Bununla birlikte, artan nüfus ihtiyacını karşılayacak bir üretim elde edilememiştir. Şehrin, un ihtiyacının %80'ni, kırsal kesim ise %20'si bölge dışından karşılanmaktadır. Gökırmak bölgesinde Taşköprü şehri, buğday üretimde ekim sahasının az olmasına rağmen verim yüksekliğinden Kastamonu vb. Şehirlerden ön sırada bulunmaktadır.

Hububat ürünlerinin yetiştirme şartlarına, sıcaklık, yağış toprak ve iklim özellikleri v.b.faktörler etki etmektedir. Ancak biz bunlar üzerinde fazla durmak istemediğimizden bu durumu daha çok ekim sahaları açısından, araştırma bölgemizde verimli alüvyal topraklarda; hububat harici olan sanayi ürünleri yetiştirilmekte, hububat ürünleri ise vadinin yamaçları boyunca yer alan az ve orta eğimli plâtolar da hububat ürünlerinin yayılmış olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ise halkın geçim kaynağı olan ve daha çok para getiren, kendir, sarımsak,şeker pancarı, meyve ve sebze bahçelerinin vadi tabanında bulunan geniş verimli sahaları kaplamasından kaynaklanmaktadır.

Yine araştırma sahamızda fazla ekim sahası teşkil eden arpa, mısır, yulaf v.b. gibi hububat ürünlerinin de, yörecilikte kullanılması, (Hayvan yemi elde edilmesinde) adı geçen ürünlerin üretimlerinin önemli yer teşkil ettiği şekil..... den da anlaşıldığı üzere söylenebilmektedir.

SANAYİ BİTKİLERİ

Araştırma sahamızda ziraati yapılan sanayi bitkileri çeşit bakımından fazla değildir. Bölgede, sanayi bitkilerinden ancak şeker pancarı ve kenevirin ziraati yapılır. Sanayi bitkilerini ziraati yapılan diğer bitkilerden ayıran belli başlı fark, ticari maksatla üretilmekte olduğudur. Oysa hububat ile diğer tarla ve bahçe ürünlerinin ticari maksa imkan verecek kadar fazlaca üretilemediği evvelce de belirtilmişti. Sanayi bitkilerinin özellikle şeker pancarının fazla gelir getimesi, onun alüvyal ve sulanabilen sahaların büyük bir bölümünü işgâl etmesine yol açmıştır. Yörede şeker pancarı ziraati 1963'te Kastamonu Şeker Fabrikasının kurulmasıyla büyük gelişme gösterdi ve diğer kültür bitkilerinin aleyhinde olmak üzere ekim sahasını genişletti. Araştırma sahamızın şeker pancarı ekim sahası, ova köyleriyle, bölge içinde ilk sıralarda bulunmaktadır. Şeker pancarı üretimi, bölge halkı için iyi gelir getiren bir ziari faaliyet olduğundan Gökırmak boyuyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda bağlı kolları vasıtasıyla iç kısımlara sokulabilme imkânı bulmuştur.

Kenevir üretimi ise araştırma sahamızda eskiye dayanıyor. Osmanlılar döneminde ordunun halat, urgan gibi ihtiyaçlarını karşılayan Kastamonu'daki imalat sanayii, bölgedeki kenevir üretimine dayanmaktaydı. Ancak sonr yıllarda kenevir ziraatine ayrılan saha gittikçe daralmaktadır.

ŞEKER PANCARI: İnceleme alanımızda Kastamonu Şeker Fabrikasının kurulduğu tarih olan 14 Ekim 1963'ten önce şeker pancarı üretimi yörede yok denecek kadar azdı. Adı geçen fabrikanın

kurulmasından bu yana şeker pancarı ziraati araştırma sahamız için önemli bir hale geldiği görülüyor.

İnceleme sahasında, 1996 yılı itibariyle 4227.9 hektar alanda şeker pancarı ekiminin yapıldığı anlaşılmıştır. Sözü edilen ekim sahasında yine toplam olarak 169116 ton pancar istihsal edilmiştir³¹.

Tablo: 36 Şeker Pancarı Ekim Alanı ve İstihsalı

Taşköprü	Ekim Alanı/Ha.	Verim Kg. / Ha.	İstihsal / Ton
1994	2500	24 172	98 775
1995	2760.6	25 623	110 424
1996	4227.9	26712	169116
Ortalama	3162,5	25502,3	126105

Kaynak: (İlçe Tarım Müdürlüğü).

Araştırma sahamızda 1996 ile 1996 yılları arasında, şeker pancarının ekim alanı, verim ve elde edilen ürün tablo 35’de gösterilmiştir. Bu tablodan anlaşıldığına göre, hektar alandan elde edilen ortalama verim 25 bin 500 kilogram, ve istihsal ise 126 bin ton civarında gerçekleşmiştir. Bu rakamların değişmesinde, toprak, iklim ve sulama imkânlarından kaynaklanan fiziki ve beşeri hususiyetler, şeker pancarı üretimine önemli etki yaptığı anlaşılmaktadır. Ancak yörede, sulama ve gübreleme yapıldığı takdirde iyi verim elde etmeğe elverişli şartlar taşımaktadır. Fiziki şartlarla

³¹ Taşköprü İlçe Tarım Müdürlüğü’nün Hazırladıkları 1996 Yılı Kesin Ürün Karnelerinden Alınarak Hesaplanmıştır.

birlikte beşeri ve iktisadi faktörler de bitkinin ziraatı ve dağılışı üzerinde müessir olmaktadır.

Yaşadığımız iklim kuşağında yetişen bütün bitkiler arasında, birim hektardan en fazla besin maddesi veren bitki, şeker pancarıdır. Almanya'da yapılan tecrübelerde bir hektar pancarın besin değeri 100 kabul edildiği takdirde; patates 45.5, fasülye 37.3, buğday 35.6, arpa 35.6, yulaf 30.3 olduğu neticesine varılmıştır³².

Ayrıca, fabrikasyonda pancarın şekeri alındıktan sonra kalan artıkları tamamen iade edilir. Bunlar hasat esnasında tarlada kalan baş ve yapraklar ile fabrika tarafından çiftçiye verilen belli miktardaki küspe ve melastır, şeker pancarı artıklarının çiftçi tarafından hayvan yemi olarak değerlendirilmek suretiyle et ve süte tahvil edilmesi halinde meydana gelen milli servet çok daha büyük miktarlara baliğ olmaktadır. Bu sebeble şeker pancarı ziraatinin yapıldığı alüvyal sahalarda hayvancılık da gelişmeğe başlamıştır. Mera ve otlakların daralması karşısında şeker pancarı artıklarının bu yolla değerlendirilmesiyle besi hayvancılığı da önem kazanmağa başlamıştır. Ahır hayvancılığında çeşitli kuruluşlardan teşvik kredileri alan müstahsil, maddi ve teknik yönden yen imikânlara kavuşmağa başlamıştır. Ayrıca şeker pancarı ziraatı, diğer mahsüllerin verimi artırıcı bir faydaya yol açmaktadır.

Pancarın, bir hektardan çiftçiye sağladığı gayri safi gelir, diğer mahsillere nazaran her zaman için yüksek bir durum arz etmektedir. Bu durum, pancarın tercihinde en büyük sebebi teşkil etmektedir.

³² H.Akıltepe. a.g.e., Sa. 88.

Ziraatıyla çok cepheli ekonomik faaliyetlere yol açan şeker pancarı, kır ile kenti, ziraat ile endüstriyi birbirine bağlayan yüksek bir değer ortaya çıkarmıştır. Amerika’da “pancar olmasaydı icadı lâzım gelirdi.” Sözü şeker pancarının işgâl ettiği yüksek değeri ifade etmesi bakımından anlamlıdır.

Şeker pancarı ziraat ıyapılan sahalarda zirai mesainin değerlendirilmesinden teknik personele iş sağlanması ve nakliye hacminin doğmasına kadar çok yönlü iş hacmi ortaya çıkmaktadır. Devlete sağladığı gelir, çiftçiye sağladığı çeşitli teknik yardımlar ve sağladığı gleir, çiftçiye sağladığı çeşitli teknik yardımlar ve zirai hayatın daha da iyileşmesine getirdiği önemli katkıları sebebiyle şeker pancarı ziraatinde beşeri faktörü çok daha önemli hale getirmiş bulunuyor.

Bu kadar önemli bir endüstri bitkisi olan şeker pancarının yetiştirme şartları ve beşeri hususiyetlerine kısaca deyinmek istiyoruz.

Bir tarla veya işletmede yetiştirilecek bitkileri iklim, toprak, ziraat tekniği ve iktisadi faktörler gözönünde tutularak bir sıraya koymak ve busuretle her yıl yetiştirilebilecek bitki çeşitlerini tespit etmek münavebe kelimesinin mânasın ıteşkil eder. Bugün münavebe plânlarnıda sadece hangi yıllarda bir sahaya şeker pancarı ziraatının yapılacağı gösterilmektedir. Daha önceleri, şeker pancarı verimli sahalara üst üste veya az verimli tarlalara çift tarla rotasyon usulü tatbik ediliyor, 1938-1952 yılları arası üçlü, 1952 yılı sonrası ise dörtlü münavebe usulü uygulanmaktaydı.

Şeker pancarı, topraktan en fazla besin maddesi kaldıran bitkilerden biridir. Besin maddelerini absorbe etmek gücü yüksektir. Toprağın verim

kabiliyetinin azalmaması için ilmi esaslara istinaden toprak ve bitki gıdasının bir sistem dahilinde temin edilmesi zaruridir³³.

Araştırma sahasında, pancar Mart sonu Nisan başı itibariyle ekilir. Fosforlu gübrenin tamamı bu esnada verilmektedir. Diğer yarısı birinci çapadan önce verilmektedir. Birinci sulamadan önce azotun ikinci yarısı verilmektedir. Sulanmaktadır. Birinci sulamadan önce azotun ikinci yarısı verilmektedir. Sulama esnasında tarla tesviyesi önemlidir.

Şeker pancarı ziraatinde tarlanın ekime hazır hale gelişi, bitkinin normal vejetasyonu, hastalık ve haşarelere karşı mukavemetin artmasında toprak işleminin önemi büyüktür. Ayrıca çapa işlemleri, zararlı otları yok etmek ve toprağı havalandırarak işlemleri, zararlı otları yok etmek ve toprağı havalandırarak biyolojik aktivitesini artırmak için önem taşımaktadır.

Şeker pancarı biyolojik faaliyetlerini devam ettirebilmek için iklim ve toprak şartlarına göre değişik miktarlarda su harcamaktadır.

Tablo: 37 Kastamonu'da Ş. Pancarı Su Tüketim Değerler:

O	Ş	M	N	M	H	T	A	E.	Ek.	K	A.	Toplam/mm
-	-	-	67.1	86.8	176	274.1	295.7	170.5	45.4	-	-	1115.6

Kaynak: (Kastamonu Su Kaynakları).

Araştırma sahamızdaki, aylık yağış miktarıyla, tablodaki değerler karşılaştırıldığında, pancarın su ihtiyacının karşılanamadığı ve Temmuz,

³³ Kastamonu İli Verimlilik Envanteri ve Gübre İhtiyaç Raporu.1984.

Ağustos ve Eylül aylarında Gökırmak'tan sulama yoluna gidilmektedir. Yörede şeker pancarı 16-30 Eylül arasında hasat edilerek Kastamonu Şeker Fabrikasına işlenmek üzere gönderilir³⁴.

KENEVİR: (Kendir “Cannabis Sativa”) Kendir, dutgiller sınıfından yıllık bir bitkidir. Yabani cinslerine Hazar Denizi güneyinde güney Rusya’da rastlanmaktadır. Eski Mısırlılar ve İbraniler kendiri tanımazlardı. Heredot kendir tohumlarını iskitlerin ölüleri için kullandıklarını yazmaktadır. Atheanus ise, kenevirin orta Avrupa’da demir ve tunç devrine kadar tanınmadığını ancak, İsa’nın doğumundan üç asır önce güney Fransa’da yetiştirildiğini yazmaktadır. Kendiri Çinlilerin çok önceden bildiği, hatta pamuktan önce kendir liflerinden elbise yaptıkları söylenmektedir.

Kendirin memleketimize Hindistan yolu girdiği sanılmaktadır. Kastamonu bölgesinde dolayısıyla Taşköprü’de kendir ekimi, Türk İslâm başlangıcından beri yapılmakta olup yazma ve basma “Tezkireler”, Vakfiyeler” 1085 tarihinden bu yana şeriye sicilleri, 1287 edinebiliyoruz. Türk donanmasının en kudretli devri olan Kanuni Sultan Süleyman zamanında donanma için gerekli halat, ip ve viganın Taşköprü’den sağlanması, bu bölgede kendir ekiminin çok eski bir zamandan beri yapıldığını gösteren bir delildir³⁵.

³⁴ Kastamonu Su Kaynakları. Sa. 72.

³⁵ Özgen Tanrıöver, Taşköprü Kendir Ziraati. Basılmamış Lisans Tezi, İ.Ü. Coğrafya Enstitüsü Yayın No: 2890.

KENEVİR: (Kendir "Cannabis Sativa") Kendir, dutgiller sınıfından yıllık bir bitkidir. Yabani cinslerine Hazar Denizi güneyinde güney Rusya'da rastlanmaktadır. Eski Mısırlılar ve İbraniler kendiri tanımazlardı. Herodot kendir tohumlarını İskitlerin ölüleri için kullandıklarını yazmaktadır. Atheanus ise, kenevir'in orta Avrupa'da demir ve tunç devrine kadar tanınmadığını ancak, İsa'nın doğumundan üç asır önce güney Fransa'da yetiştirildiğini yazmaktadır. Kendiri Çinlilerin çok önceden bildiği, hatta pamuktan önce kendir liflerinden elbise yaptıkları, söylenmektedir.

Kendirin memleketimize Hindistan yolu girdiği sanılmaktadır. Kastamonu bölgesinde dolayısıyla Taşköprü'de kendir ekimi, Türk-İslâm başlangıcından beri yapılmakta olup yazma ve basma "Tezkireler", "Vakfiyeler" 1085 tarihinden bu yana şeriye sicilleri, 1287 tarihinden itibaren "Salnamelerden" kendir ekimi hakkında bilgi edinebiliyoruz. Türk donanmasının en kudretli devri olan Kanuni Sultan Süleyman zamanında donanma için gerekli halat, ip ve viganın Taşköprü'den sağlanması bu bölgede kendir ekiminin çok eski bir zamandan beri yapıldığını gösteren bir delildir.³⁶

Araştırma sahasında, ziraati yapılan bir sanayi bitkisi olan kenevir daha çok rutubetli ve sulu alanlarda yetişmektedir. Yörede ekim alanı sürekli olarak büyümektedir. Kendir bitkisi, en iyi olarak alt tabakası derin humuslu topraklarda yetişir. Orta derece kireçli topraklarda ekimi uygundur. Ağır killi ve kumlu topraktan hoşlanmaz.

³⁶ Özgen Tanrıöver. Taşköprü Kendir Ziraati. Basılmamış Lisans Tezi. İ.Ü. Coğrafya Enstitüsü Yayın No: 2890.

İnceleme alanında, Kastamonu - Taşköprü arasında Gökırmak'ın sulamaya elverişli alüvyal tabanında ziraati yapılan kenevirin daha çok lifinden yararlanılmak maksadıyla üretildiği kenevirin daha çok lifinden yararlanılmak maksadıyla üretildiği görülmektedir. Kastamonu'daki dokuma sanayiinin hammaddesi olan kenevirin ekimi ilde her zaman önemli olmuş ve Kastamonu bu bakımdan ülke içinde ilk sıralarda yer almıştır.

Kenevir tohum ve lif keneviri olmak üzere ikiye ayrılır. Tohum keneviri, açılan özel çukurlara atılır. Üstlerine toprak doldurulur. Bunların boyu 3-6 metre arasında değişir. Tohum keneviri lifi kenevirinden daha kalın ve dallı budaklı olurlar. Kenevir tohumundan elde edilen yağ yumuşak sabun yapmakta ve boyalara karıştırılmakta kullanılır.

Kenevir lifleri sicim, urganı, ip ve kilim yapımında kullanılmakta lifleri alındıktan sonra kalan gövdelerinden de yakacak olarak yararlanılmaktadır. Kastamonu, 1950 yılında Türkiye Kenevir üretiminin yarısından fazlasını temin etmiştir. Kenevir 1960'ların ortalarına kadar ketenle birlikte ilin temel sanayi bitkisi olmuştur. Fakat daha sonra dış talebin ve fiatların düşmesi nedeniyle üretiminden geniş ölçüde vazgeçilmiş, kenevir ve şeker pancarının üretimine geçilmiştir. Araştırma sahasında, 1940'ların sonuna kadar kenevir üretimi daha çok Kastamonu - Taşköprü arasında ve Gökırmak'a karışan derelerin vadilerinde yapılmakta idi. Taşköprü'nün 75 köyünde esas geçimi kenevir üretimi sağlamakta idi. İlde 1950'de 1500 hektar alanda kenevir ekilmekte idi. Bu miktar 1970'lerin sonunda 3500 hektara çıkarken, ilin Türkiye kenevir ekim alanlarındaki payı da %21.1'den %41.3'e yükselmiştir. Üç yılda bir

gübrelenen tarlalara "Mecitözü" adı verilen yerli kenevir türü ekilirdi. 5-6 metreye kadar boylanabilen ve hastalıklara karşı çok dayanıklı olan bu türden Kastamonu'ya özgü "Gölviran" adı verilen beyaz lifler elde edilirdi.

1996 yılında araştırma sahasının Kastamonu - Taşköprü arasında Gökırmak vadi tabanındaki alüvyal topraklarda kenevir ziraati yapılmıştır. Yörede 86 adet köyde 2152 çiftçi, 13.014.5 dekar alanda kenevir ekimi yapmıştır.³⁷

Tablo : 38 Kenevir İstihsali / Ton

Taşköprü	Ekilen Alan /	Çubuk ve da/Kg.	Elyaf verimi da/Kg.	İstihsal. Çubuk/Ton	İstihsal Elyaf/Ton
1991	4.500	1.000	200	4.500	900
1992	14.000	1.000	200	14.000	2.800
1993	13.000	1.000	200	13.000	2.600
1994	6.000	1.000	200	6.000	1.200
1995	8.000	1.000	200	8.000	1.600
1996	13.000	1.000	200	13.000	2.600

Kaynak: (Kastamonu SEKA, Müessesesi Müd. Hammadde Servisi).

Tablo - 38'den anlaşıldığı üzere kenevir ekimi hafif dalgalanmalarla birlikte ortalama 13.000 dekar alanda; çubuk üretimi 13.000 ve lif 2.500 tonla Türkiye ortalamalarının yarısını teşkil ettiği müşahede edilmektedir.

Araştırma bölgesine kenevir en erken olarak Mart ayının 15'inden itibaren ekilir. Sulak arazide ziraati yapılan kenevirin yer yer susuz alanlarda da ekildiği müşahede edilmiştir. Kenevir gelişme süresi boyunca üç defa sulamaya ihtiyaç göstermektedir. Mayıs, Temmuz ve Ağustos

³⁷ Seka Kastamonu Müessesesi, Taşköprü Kağıt Fabrikası Hammadde Bölüm Servisi, 1996 yılı Kenevir Ekim Ruhsatı İcmali.

aylarında gerçekleştirilen sulama durumundan sonra, Ağustos ortalarında, tohumlar tozmaya başlayınca kenevir hasat edilmeğe başlanmaktadır. Kurutulup temizlendikten sonra, evür (küçük bağ) ve bunların biraraya gelmesiyle büyük bağ şekline dönüştürülerek, bu haliyle köye taşınan kendirler kuru olarak veya ıslatılarak soyulduktan sonra lifleri pazarlanır. Temiz (beyaz) ve kirli - esmer (selüloz) olmak üzere iki çeşit olarak üretilen liflerden değişik şekillerde istifade edilmektedir. Kendir lifleri Germeç pazarında ve Kastamonu'da pazarlanır. Bir kısmının ise Tosya'daki Sümerbank Kendir Sanayi Müessesesine satıldığı görülmektedir.

BAKLAGİLLER

1996 yılında araştırma sahasında 330 hektar yemeklik, 905 hektarı ise yemlik olmak üzere 1235 hektar alanda baklagiller ekimi yapılmıştır. Yörede nohut, fasülye ve yeşil mercimek gibi yemeklik baklagiller ile fiğ, yonca ve korunga gibi yemlik baklagiller yetiştirilmektedir. Bunlardan nohut (30 hektar), fasülye (260 hektar kuru), yeşil mercimek (40 hektar), fiğ (200 hektar dane, 400 hektar kuru ot) 600 hektar, yonca (160 hektar yeşil ot 75 hektar kuru ot) 135 hektar ve korunga (60 hektar yeşil ot 110 hektar kuru ot) 170 hektar sahada ekilmiştir. (Bkz. Tablo: 34) Yörede bakla üretimi yoktur. Yemlik baklagil arasında en geniş sahayı fasülye kaplamaktadır. Bütün baklagiller içinde en geniş yeri fiğ işgal etmiştir. Fiğden yeşil gübre, yeşil yem bitkisi veya kuru ot olarak istifade edilmektedir. Faydalanma şekline göre farklı zamanlarda hasat edilmektedir. Yörede fiğin ekim sahasına nazaran çok az bir alanda yonca ve korunga ekilmiştir. Kendisinden yeşil ot ve kuru ot olarak istifade edilmektedir.

BOSTAN

Araştırma alanımızda, bostan grubuna giren kavun ve karbuzun ekim alanı çok azdır. Bununla birlikte kavunun ekim sahası karpuzdan çok daha geniştir. 1996 değerlerine göre, yöredeki karpuz ekim sahasının 100 hektar olmasına karşılık, kavunun ise 110 hektar olarak gerçekleşmiştir. Bölgede ortalama sıcaklığın düşük ve sıcak devrenin kısa sürmesi bostan için müsait olmayan şartları ortaya koymuştur. Hatta bostan ekimi yapıldıktan 20 gün sonra, sıcaklığın ani düşmesi, kırağı ve halk tabiriyle bozkavuran yağış çeşidinin görülmesi, bostan veriminin tamamen yok olmasına neden olmakta ve ikinci kez yeniden ekim yapılmasını gerektirmektedir. Araştırma sahamızın yüksek dağlık ve ormanlık sahaları içinde yer alan köyler, kış sebze ve meyve ihtiyaçlarını karşılamak için arazilerinin en verimli yerlerini bostan için ayırırlar. Nisan ayı sonunda bostanların ekim işlerine başlarlar. Karışık ve bazen düzenli bahçe üsülünde dikilen bostanların ekim süresinin üzerinden kısa bir süre sonra ani düşüşlü sıcaklık şartları, bostan verimine olumsuz etki yapmaktadır. Vadi tabanındaki köylerde bu durum genellikle daha uygun suhnet şartları göstermektedir. Suhnet faktörü bu açıdan bostanın dağılışı üzerinde tesir eden belli başlı bir faktör olarak kendisini gösterdiği görülmektedir. Böyle olunca, bostan ekiminin donların vuku bulduğu devreden sonra başlaması gerekiyor. Bu itibarla Mayıs'ta ekimi, yapılan bostana Haziran yağışlarının zarar vermesi pek mümkün görünmemektedir.

Vadi tabanı kenarında bulunan ova köyleri bazen az da olsa örtü altı bostan yetiştirme işlemini gerçekleştirmektedirler. Bundan dolayı daha erken zamanda ürün elde etme yoluna gidenler tespit edilmiştir.

YUMRU VE KÖKLER

Bu gruba, inceleme sahasında ziraati yapılanlardan patates, soğan ve sarımsak girmektedir.

Tablo: 39 Yumru ve Kökler

Taşköprü	Alan / Hektar			Ürün / Ton		
	Patates	Soğan	Sarımsak	Patates	Soğan	Sarımsak
1994	385	160	1650	3850	1600	12560
1995	365	160	1800	3650	1600	14400
1996	350	160	1540	3500	1600	12320
Ortalama	366,6	160	1663,3	3666,6	1600	13093,3

Kaynak: (Taşköprü Tarım Müdürlüğü).

1996 yılında 2050 hektar alanda yumru ve kökler grubuna giren mahsullerin ziraati yapılmıştır (Bkz. Tablo 38).

Araştırma sahamızda, patates ve özellikle soğan her yıl hemen hemen aynı oranlarda ekim sahası oluşturduğu müşahade edilmektedir. Yalnız sarımsak bunlardan farklı bir durum arz etmektedir. Çünkü sarımsağın, kilogram fiyatında ani değişimler olduğundan, ekim alanında daralmalar olabilmektedir. Bu seneki kilo fiyatı bir dahaki sene için sarımsak ekimini güdüler veya pişman edebilmektedir. Dolayısıyla sarımsak ticaretindeki dalgalanmaların ekim sahaları üzerinde etkili olduğu söylenebilmektedir.

Araştırma sahamız, sarımsak ziraati açısından Gökırmak bölgesinde ilk sırada bulunarak, sarımsak üretiminin tamamına yakını yetiştirmektedir. Tablo: 38'den anlaşıldığı üzere, ürünlerin kapladıkları saha itibariyle sarımsak (1663,3 hektar) ilk sırada yer almakta, onu patates (366,6 hektar ve soğan (160 hektar) takip etmektedir.

PATATES: Araştırma sahasında 1996 yılında 350 hektar alanda patates ekimi yapılmış ve 3500 ton ürün elde edilmiştir. Yörede patates gıda maddesi olarak kullanılmaktadır. Yörede ihtiyaç fazlası patates bölge dışına satılmaktadır. Bölgede belirli günlerde kurulmakta olan pazarlarda, kendilerine ait sergilerde köylülerin sattıkları ürünler arasında patates önemli bir paya sahiptir.

Yetiştirme şartları: Patates, ılık ilkbahar ve Yaz mevsimi yağışlı iklimlerde iyi yetişir. Düşük sukunetlere karşı çok hassastır.³⁸

Yörede patates ekimi donları vuku bulduğu mayıs ayı başından ekilmektedir. Daha çok vadi tabanının alüvyal verimli topraklarda yetiştirilmektedir. Dağlık ve ormanlık sahalardaki köyler, dere kenarlarını ve sulanabilen arazileri tercih etmektedirler. Patates ekim sahalarına hayvan gübresi verilmesinin uygun olduğu tespit edilmiştir. Patates ekimi yapılmadan toprağın iyi işlenmesi gerekmektedir.

Patates ekimi için, ekim alanına yöre tabiriyle "karık" denilen çizgi pullukla veya karasabanla çekilir. Tohumlar çapraz vaziyette aralıklı olarak, üçerli veya beşerli grublar halinde ekilir. Sonra bu karıklara, her gruba ayrı ayrı bir miktar hayvan gübresi verilecek karatma yoluna gidilir.

³⁸ E. Baydil, Gökırmak Havzasının Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, Basılmamış Doktora Tezi.

Patates, Temmuz ve Ağustos aylarında iki defa sulamaya tabii tutulur. Son yıllarda "patates bitki" adlı böcek bitki yapraklarına çok büyük zarar vermektedir. Dolayısıyla bu durum çok büyük ürün kayıplarına neden olmaktadır. Zararlı böcekler için sürekli yapılar zirai ilaç, bitki yaprak ve köklerine zarar vermektedir.

Patates, hasadı, Eylül ayı başında yapılmaya başlanmaktadır. Hasat işlemi, demir tırmıklarla elle, veya pancar sökme makinalarıyla gerçekleştirilmektedir.

İhtiyaç fazla patates satılmakta, kış ihtiyacı için yemeğe ayrılan patates donma tehlikesine karşı 2,5 metre derinliğindeki kuyulara doldurularak, bu kuyuların üstü tahta bir kapakla sıkıca kapatılmaktadır.

Sarımsak 1996 değerlerine göre, araştırma sahasında 1540 hektar alanda sarımsak ekimi yapılmış ve 12320 ton kuru sarımsak elde edilmiştir. Evvelcede belirtildiği gibi Gökırmak havzası içinde Taşköprü ilçesi sarımsak ekim sahasının tamamına yakınına meydana getirmektedir.

Sarımsak, mutedil iklimlerde yetişen bir mahsuldür. Hümüs itibariyle zengin, kumlu - killi topraklarda yetişmektedir. Fazla kumlu veya killi topraklar, sarımsak yetiştirmeye elverişli değildir. Soğanın yetiştiği her cins toprakta, sarımsak ziraati de yapılabilir. ³⁹

Yetiştirilmesi: Sarımsak, yöre ihtiyacını karşıladıktan başka ticari maksatla da üretildiği için önemli bir bölümü başka bölgelere ve hatta dış ülkelere de ihraç edilir. Özellikle Arap ülkeleri en başta gelen alıcı

³⁹ S. Göney - Büyük Menderes Bölgesi.

lkelerdir. Taşköprü'de Salı günü, Alatarla (Germeç)'da ise Perşembe günleri kurulan pazarlarda satılan sarımsak, esnaf ve tüccar tarafından alınıp diğerk pazarlara sevkedilmektedir. Sarımsak ürünü, bazen de henüz tarlada iken tüccara satılabilmekte ve tarladan yüklenerek dışarıya gönderilebilmektedir.

Sonbahar'da pullukla sürülüp hazırlanan tarlalara kışın yağışlarla birlikte erimesi için siyah gübre atılır. 15 şubat ile Mart başına kadar olan süre içinde "Kazayağı" adı verilen ızgara vasıtasıyla toprağı beyaz gübre atılarak karıştırılır. Mart ayında dikimi yapılır. Tohum, sarımsağın on kalitelisinden seçilir. Tohumlar elle atılarak, belirli aralıklarla imece usulüyle toprağı dikilir. Sarımsağın toprakta cimlenmesiyle ilk çapa yapılır. İlk çapadan 15-20 gün sonra ikinci bir çapa yapılır. Temmuz ayının sıcak ve kurak geçmesi sebebiyle sarımsak 2-3 kere sulanır. Sarımsak, Temmuz sonunda hasat edilir. Sapları düzgünce temizlenen sarımsak 1-2 kilogramlık demetler halinde bağılanır. Bu şekilde piyasaya arzedilen sarımsak mahsulü, eğerk bir müddet için satılmayacaksa, meskenlerin kapalı ve kuru bir yerinde üst üste dizilerek yığılır ve depo edilir.

SOĞAN: Araştırma sahasında, 1996 yılı değerklerine göre, 160 hektar alanda soğan ekimi yapılmış ve bu alandan 1600 ton kuru soğan istihsal edilmiştir. Soğan da sarımsak gibi, mutedil iklimlerde yetişen bir mahsldr. Sarımsak gibi yine hms itibariyle zengin, kumlu - killi topraklarda yetişmektedir. Ancak, bunun fazla kumlu - killi olmaması lazımdır. Çok killi ve su tutan topraklarda yetiştirilen soğanlar, uzun müddet muhafaza edilemez, çabuk rrlr.

SEBZECİLİK

Sebze ziraati, gökirmek ve tabilerine bağılı olarak, araştırma alanının hemen hemen her tarafına yayılmış durumdadır. Ancak fiziki şart sebebiyle sebze ziraati, sahanın her tarafından aynı derecede önem kazanmamıştır. Bu itibarla, sebze ziraati, toprak, iklim ve sulama imkanlarının daha elverişli olduğu alüvyonlu alçak sahalarda özellikle şehire yakın olan kısımlarda çok daha önemlidir. Nüfusları gittikçe fazlalaşan şehrin sebze ihtiyacını karşılamak için yapılan sebze ziraati, ticari bir nitelik de kazanmağa başlamıştır. Bu sebeple Taşköprü şehrinin yanıbaşında yapılan sebzecilik, şehrin ihtiyacını karşılayabilecek ticari amaç olarak üretildiğı müşahede edilmektedir.⁴⁰

Tablo: 40. Sebze üretimi / Ton

Taşköprü	Ekilen Alan / Ha	İştihsal / Ton	Tüketilen / Ton	Satılan	Sebze Türü / Adet
1994	438,3	4565,630	1150,213	3415,417	20
1995	438,3	3369,750	842,2	2527,55	20
1996	438,3	6649,53	1662,2	4987,33	20
Ortalama	438,3	4861,636	1218,204	3656,765	20

Kaynak: (İlçe Tarım Müdürlüğü).

Araştırma sahasında; tablo 37'den anlaşıldığı üzere sebze ziraati toplam (483,3 hektar) arazide yapılmaktadır. Sebze ziraati yapılan arazinin %60'ı sulu alanda yapılma imkanlarına sahip olup %40'ı ise kendi imkanlarıyla sulama yoluna gidilerek gerçekleştirilmektedir.

⁴⁰ Taşköprü Tarım Müdürlüğü Sebze Üretimi Envanter Karnelerinden Alınan Bilgiler, Esas Alınarak Hesaplanmıştır.

Yörede sebze ziraatini; dağlık ve ormanlık sahalarda bulunan köyleri, sadece kendi ihtiyaçları nispetinde yaptıkları görülmektedir. Gökırmak'ın verimli alüvyal sahaların kenarlarında yer alan ova köyleri ise toprak ve sulama imkanlarından daha avantajlı duruma sahip olmaktadır. Dolayısıyla sebze üretiminin tamamına yakını bu sahalarda yapılmaktadır.

Bölgede yaklaşık yirmi çeşit sebze türü üretilmektedir. Bunlardan domates (940 ton), beyaz lahana (750 ton), pırasa (266 ton), ıspanak (232,5 ton), sakız kabağı (165 ton) taze fasülye (156 ton), bal kabağı (120 ton), sivribiber (91 ton) dolmalık biber (61 ton) olmak üzere en çok üretimi yapılan sebzeleri meydana getirmektedir. 1996 yılında üretimi gerçekleşen bu sebzelerin diğer türleri ise (1,7 ton ile 40 ton) arasında üretimlerinin gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Bölgede yapılan sebze ziraatinin yaklaşık %75'si ticari amaç için yapılmakta, geri kalan kısmı ise, kendileri tarafından tüketilmektedir. (Bkz. tablo 39) Araştırma alanımızda bulunan köylüler, haftanın salı ve cuma günleri uygulanan pazarlarda, sebzelerini satmaktadırlar. Diğer taraftan, sebze ticareti yapan tüccarlara da ürettikleri sebzelerini tarlalarından toptan verebilmektedirler.

Tablo:41 Sera Üretimi / Ton

Ekilen Alan / Dekar	Verim Dekar / kg.	Üretim / Ton
6,860	13.500	92,5
0,432	694	0,3
Toplam / 7.292	Toplam / 14.194	Toplam / 92.8

Kaynak: (İlçe Tarım Müdürlüğü).

1996 yılı itibariyle araştırma bölgesinde 7.292 dekar alanda, fasülye, biber, salatalık, domates gibi sebzelerden meydana gelen sera ürünlerin yetiştirilmesi gerçekleştirilmiştir. Bölgenin iklim özellikleri, seracılık üretiminin önem kazanmasına sebep teşkil etmektedir. Ayrıca, üreticilerin ticari yönden destekleyici özelliği ve mevsiminden önce yetiştirilmesi ekonomik yönden uygun olmaktadır.

Sera tünellerinin sulama yönünden uygun arazilerde mevcut olduğu göze çarpmaktadır. Işık ve arazi özellikleri verim üzerinde müessir etki yapmaktadır. Dolayısıyla araştırma sahamızda örtü altı sebze yetiştiriciliğinin gelişmekte olduğunu söyleyebilmeyiz.

MEYVECİLİK

Çok engebeli ve dağlık olan topografyası sebebiyle, araştırma sahasında meyve ziraati vadi yamaçlarında eskiden beri yapılagelmiştir. Özellikle Taşköprü şehrinin yakınında şehir nüfusunun meyve ve sayfiye ihtiyacını karşılamak maksadıyla eskiden önemli olan bağ ve bahçe ziraati, bugün artık bu verimli arazilerin iskâna açılması sonucu ortadan kalkmış durumdadır.

Araştırma alanında 400.7 hektarlık sahada bahçe ve meyve ziraati yapılmaktadır. Bu sahanın 1996 yılı itibariyle 191 hektar alanı toplu meyvelik olarak kullanılmaktadır. Toplu meyvelik sahasında bulunan 31.800 ağaç meyve veren yaşta olup verimli alanları göstermektedir. 8870 ağaç ise verimden düşmüş yaşlı olanları oluşturmaktadır. Yeni meyve fidanı dikimi ve aşılama yoluyla meyve ağaçları üretme yolundaki çalışmaları gösterecek kayıtlara rastlanamadığı için, bu durumu üzüntüyle

karşılama gerekmektedir. Dolayısıyla meyvelik sahaları giderek azalmaktadır. Hektar olarak hesap edilemeyen, arazi üzerinde dağınık durumda bulunan 26.550 ağaç meyve verecek durumda, 9605 ağaç ise meyve vermeyen yaşta bulunmaktadır. Meyve ağaçlarının dağınık yetişmesinin nedeni de arazinin engebeli bir coğrafik yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Araştırma bölgemizdeki köy ve ünite sayılarının da fazla durum göstermesi buna bağlantılı olmaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz değerler tablo 42'de gösterilmiştir.⁴¹

Tablo: 42. Meyve Alanı ve Üretimi (Hektar / Ton)

Yıllar	Toplu Meyvelikler			Dağınık Meyve Ağacı Sayısı		Toplam Meyve Veren Ağaç Sayısı	Ağaç Başına Ortalama Verim	Üretim (Ton)
	Kapladığı Alan (Hektar)	Meyve Veren Yaşta	Meyve Vermeyen Yaşta	Meyve Veren Yaşta	Meyve Vermeyen Yaşta			
1994	289,3	51480	6534	45.487	7.425	92.620	26	4140,7
1995	222,8	40500	7556	43.880	8.155	84.580	20	3212,25
1996	195	31800	8870	41.550	9.605	73.350	13	906,5
Ortalama	236	41260	7653,3	43.639	8.395	83516,6	19,6	2752,6

Kaynak (Taşköprü Tarım Müd.)

Tablo: 42'de görüldüğü gibi meyve üretimi ve ağaç sayısında yıldan yıla azalma görülmektedir. Bu duruma; daha önce de bahsedildiği gibi yeni fide ve aşılama çalışmaları yapılmadığı gibi, yaşlanan meyve ağaçlarını - ticari amaç için odun olarak satma yoluna gidildiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bilinçsiz olan bu davranış, verimli olan ağaç sayısında da düşmeye yol açmaktadır.

⁴¹ Taşköprü Tarım Müdürlüğü Meyve Kesin Ürün Değerlendirme ve Envanter Karneleri Esas Alınarak Düzenlenmiştir.

Araştırma bölgesinde, ayrılan saha ve üretim bakımından fazlalık gösteren meyve türleri "elma, armut, erik, ceviz" olup iklim, toprak, su gibi fiziki faktörler ile, yetiştirme kolaylığı fazla verim gibi beşeri ve iktisadi faktörler meyve ziraatini etkileyen başlıca unsurlar olarak müşahade edilmektedir.

Yukarda yetiştirilen meyve tiplerinin ihtiyaç fazlası Taşköprü'de kurulan yerel pazarlarda köylüler tarafından satılmakta ve ekonomik özelliğinden yararlanılmaktadır. Diğer meyveler ancak bölgenin ihtiyacına yönelik olarak yerinde tüketilmektedir.

Araştırma bölgesinde; bir sonraki Ormancılık faaliyetleri başlığıyla ve meyvecilik ziraati ile bağlantılı olarak tablo 42'de etüd alanı meyvelik saha durumu ve hububat arazisi hakkında rakamlar yer almaktadır.

Tablo: 43. Tarım Alanı ve Orman Varlığı / Hektar

Araştırma Sahası Yüzölçümü	Hububat Ekim Sahası / Hektar			Sebzelik	Meyvelik	Toplam
	Ekilen	Nadas	Hububat Alanı Toplamı			
175.200 Hektar						
Tarım Alanı	29.961	8.295	38.256	438.3	400.7	39.095
Ormanlık ve Fundalık	9.488	—	—	—	—	—
Çayır ve Mera	22.106	—	—	—	—	136.105
Tarım Dışı Arazi	14.511	—	—	—	—	—
Genel Toplam	175.200	8.295	38.256	438.3	400.7	175.200

Kaynak: (Taşköprü Tarım Müdürlüğü).

Tablo 43'de görüldüğü gibi, etüd alanında meyvelik arazisi toplam tarım alanının %1.0'ni teşkil etmektedir. Bu da meyvecilik alanında sürekli azalan bir unsur olarak görmek gerekmektedir. Yörede modern meyvecilik faaliyetleri ve meyve zararlıları ile zirai mücadele yapılması ihmal edilmekte, üretim sürekli düşme eğilimini göstermektedir.

ORMANCILIK

Araştırma sahası, Türkiye'nin en zengin orman bölgelerinden birinde yer almaktadır. Saha, kuzey bölümünde Çangal Dağı, doğusunda Elek dağı, güney bölümünde Saraycık dağı, güneybatıda Kiraz daı ve batısında, Obrucak dağı ile çevrilmekte olup, zengin ağaç çeşitleriyle 110614,5 hektar orman alanına sahip bulunmaktadır. Gökırmak'ın oluşturduğu vadi eteklerinden (600 metre) sonra başlayan ormanlar, iğne yapraklılardan Kızılçam, Karaçam, göknar ve porsuk; yayvan yapraklılardan kayın, meşe, dişbudak, akçaağaç, karaağaç, kestane, ıhlamur, yabani fındık, kavak, gürgen ve çınardan oluşur.

Bölge sıradağlarında, yükseltiye bağlı olarak ağaç türü sayısında belirli bir azlama gözlenmektedir. Alçak kesimlerde karaçam ve meşe; yükseklerde ise, göknar, sarıçam, kayın, gürgen, meşe ve karaçam hakim durumdadır.

Tablo: 44 Orman Varlığı

İşletme	Koru Alanı / Hektar			Baltalık Alan / Ha.	Açıklık Alan / ha	Toplam Orman Alanı / ha.
	İbrelili	Yapraklı	Karışık			
Taşköprü	75.810	23.600	7.083	22583,0	76274	205350,0
Toplam	106493			22583,0	76274	205350,0

Kaynak: (Taşköprü Orman İşletme Müdürlüğü).

İnceleme alanında Tablo 44'de görüldüğü gibi toplam olarak 205.350.0 hektar orman alanı bulunmaktadır. Bu alan araştırma bölgesinin %49,8'ini oluşturmaktadır. Bu değer, %26 olan Türkiye ortalamasının çok üzerindedir.

Saha koru alanı, 106.493 hektardır. Baltalık orman sahası ise 22583.0 hektar kadardır. Demekki orman sahasının %79'u koru, %20,4'ü baltalık orman durumundadır. Kızılçam, karaçam, sarıçam, göknar ve ardıç gibi ibrelili ağaçlar ile, kayın, meşe, gürgen, kavak gibi yapraklı baltalıklar ise, meşe ve kayının hakim olduğu yapraklı ağaçlardan oluşmaktadır. Yöredeki baltalık ormanlarda, bozuk baltalık payının yüksek oluşu, bir hektarda bulunan yakacak için yararlanılabilir ağaç servetini önemli ölçüde düşürmektedir

1990 nüfus sayım sonuçlarına göre, orman içinde yer alan 12 köy ile orman kenarında yer alan 31 köyde 19.100 nüfusun yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu duruma göre, bölgede kişi başına düşen koru alanı 4.0 hektar, baltalık alanı ise 1.1 hektardır. Bu değer 0.20 hektar alan Türkiye ortalamasının çok üzerindedir.

Tamamı Taşköprü Orman İşletme Müdürlüğü Kapsamına giren araştırma sahasında, 1960'ların ilk yıllarından başlayarak ağaçlandırılacak alanlar tespit edilmiş ve ağaçlandırma çalışmalarına hız verilmiştir. 1976'dan sonra ağaçlandırma çalışmaları bozuk koru ve baltalık alanlarına kaydırılmıştır. Böylece, bu ormanların niteliklerinin yükseltilmesi amaçlanmıştır. 1996 yılı itibariyle 14.500 hektarlık alanda ağaçlandırma çalışması devam etmektedir. 1993 yılında, Orman Bakanlığına bağlı, 15 milyon fidan üretme kapasiteli Taşköprü - Kılıçlı köyü çiftlik üretme istasyonu ile ağaçlandırılacak sahaların fidan ihtiyacı büyük ölçüde karşılanmaktadır.

Önceleri daha geniş, gür ve sık topluluklar halinde olmuş bulunan ormanlar, orman yangını, tarla elde etmek için açılmış alanlar, orman içi ve kenarında bulunan köylerin isabetsiz kesimleri, son 5 yılda işletme bünyesinde planlanan orman havalandırma ve ticaret amaçlı odun mamülleri (sanayi, ibreli yakacak, tel direkliği, kereste v.b.) faaliyetleri ormanları %60 nispetinde seyrekleşme meydana gelmiştir. Bunun da orman varlığının azalmasına neden olduğu anlaşılmaktadır. Taşköprü Orman İşletme Müdürlüğü bünyesinde, bulunan 11 adet orman bölge şefliği ve bu şefliklere bağlı 40 adet sınırlı sorumlu tarımsal kalkınma, kooperatifi; Orman ürünlerine ait faaliyetleri sürdürmekte ve ormanla ilişkili olan köy nüfusunun ekonomik hayatı üzerinde olumlu etkiler yaptığı müşahade edilmektedir. Diğer yandan orman içinde yaşayan nüfus, Orman İşletmesinin sağladığı ağaçlandırma, sürütme yol yapımı, orman nakliyatı vb. işlerde çalışmakla birlikte bu işler sürekli olmamaktadır. Bir köyün kooperatifi 3-4 yıl çalışırken, diğer kooperatifler iş

alamayabilmektedirler. İş bulamamadan dolayı orman köylüleri, her ne kadar 31. madde kapsamına girmekle ve zati ihtiyaçlarını karşılamakla beraber usulsüz kesim, düzensiz otlatma ve tarla açmak suretiyle ormana zarar vermektedirler. Orman köylüsünün içinde bulunduğu kötü şartlar, ormancılık faaliyetlerinin de cazip olmaması yönünden göç olayı devam etmektedir.

Bölgenin dağlık ve ormanlık sahalarında başlıca ekonomik meşgale ziraattir. Böylece, ovalardaki ziraat ekonomisine benzer bir yapı, şartlar zorlanmak suretiyle bu sahalarda da oluşturulmağa çalışılmıştır. Ancak bu benzerliğe rağmen bu iki saha arasında farklılıklar meydana gelmiş ve orman köylüsü önemli ekonomik problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu durum karşısında orman köylüsü; kaçak kesim yapmak ve ormanı açmak suretiyle ziraat yapmak ve birkaç hayvan beslemeğe yöneldiği halde, problemlerini günden güne büyümüştür. Bu sebeple ormanlık sahaların sakinleri orman idaresinin uyguladığı sıkı denetimlerden ötürü başka bölgelere göç etmek mecburiyetinde kalmaktadırlar.

Orman Servet Miktarı:

Tablo: 45'de araştırma sahasında mevcut ormanlardan yararlanma durumunu göstermektedir. Her yıl ortalama olarak planlanan servet miktarı 145.100 m^3 olarak tespit edilmiş ve 100.000 m^3 fiilen gerçekleşmiştir.

Tablo: 45. Orman Servet Miktarları

Planlanan Üretim / m ³		Fiilen Gerçekleşen Üretim / m ³		Orman Alt Tabaka Üretimi / Ster
Yakacak Enval	Fiilen Gerçekleşen	Yakacak Enval	Endüstriyel Odun	Yakacak Odun
90.000	55.000	60.000	40.000	20.000
145.000		100.000		20.000

Kaynak: (Taşköprü Orman İşletme Müd).

Tablo 45'den anlaşıldığına göre, 100.000 m³ dikili damgadan 60.000 m³ yakacak enval, 40.000 m³ endüstriyel odun elde edilmiştir.

Ayrıca servete dahil olmayan, orman alt tabakasında bulunan, ölmüş ya da ölmek üzere olan tabakadan ve baltalık orman alanlarından 20.000 ster yakacak odun elde edildiği müşahade edilmektedir.

Tablo 45'te bahsedilen çalışmaların, 1996 yılı rakamlarına göre, yöreye ekonomik girdisi 210 milyar türk lirası olarak belirlenmiştir.

Yıllık üretim miktarları, planlar çerçevesinde her yıl değişen oranlardaki değişkenlik gösterebilmektedir. Bu sebeple ormanlardaki kesim ve istihsal durumları yöre halkının ekonomik durumunu büyük ölçüde olumlu yönde etkilemektedir. Dolayısıyla %60'ı orman içi ve orman kenarı olan yöre nüfusunun ormanlardan yararlanma durumu büyük önem arz etmektedir.

HAYVANCILIK

Araştırma sahasının mera ve otlak bakımından zengin oluşu sebebiyle özellikle Türkmenlerin bölgeye gelişiyile birlikte göçebe

13.02.2007
T.C. ORMAN BAKANLIĞI
TAŞKÖPRÜ ORMAN İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ

hayvancılığın önem kazanmağa başladığını çeşitli kaynaklardan öğrenmekteyiz. Bölgenin hayvancılığı, kışlak ve yazlak arasında Türmenlere özgü bir hayat tarzı olarak yüzyıllarca devam etmişti. Ancak bu hayat tarzı, toprağa yerleşen ve ziraata başlayan aşiretler arasında çeşitli anlaşmazlıklara da yol açmıştır. Bu itibarla, günümüze doğru yaklaştıkça hayvancılık açısından önemli olan bölgenin diğer faktörlerle birlikte önemini tedrici olarak yitirdiği anlaşılmaktadır.

19. yüzyılda hayvancılık Kastamonu sancağında çok yaygın bir geçim kaynağıydı. Özellikle, çok sayıda küçük hayvan yetiştirilmekteydi. Kıl keçisinin yanı sıra yörede beslenen tiftik keçilerinin çok nitelikli yünleri ünlüydü. Kastamonu yöresinde bal da elde edilmekteydi. V.Cuinet, 1892'de Kastamonu merkez sancağında yetiştirilen küçükbaş ve büyükbaş hayvanlarının toplam sayısını 450.798 olarak vermektedir. Kastamonu merkez kazasında 77.757 küçük havvan, 18.000 büyükbaş hayvan bulunmaktaydı. Aynı şekilde, Taşköprü'de 12.000 öküz, 4.000 boğa ve inek, 1.000 manda olmak üzere 17.000 büyükbaş; 25.183'ü koyun, 12.221'i kıl keçisi ve 28.690'ı tiftik keçisi olmak üzere 66.094 küçükbaş hayvan yetiştirilmekteydi.

Araştırma alanının tabii yapısı, hayvancılığa elverişlidir. Genellikle dağlık ve ormanlık sahaların geniş yer kaplaması, iklim üzerinde olumlu etkiler yapmaktadır. Dolayısıyla, kış mevsiminin genelde kar yağışlı geçmesi, akabinde ilkbaharda düzenli yağışların görülmesi, mera ve otlaklar için nemlilik süresinin uzamasına neden teşkil etmektedir. Bu itibarla mera ve otlakların sürekli yeşil kalması sonucunda, hayvanların ot ve su ihtiyaçları masrafsız olarak uzun müddet devam etmektedir.

Bir sığır için 60-120 m² genişlikte otlak ve mera sahası gerekmektedir. Bu itibarla, bölgedeki otlak ve meralarda bir sığır için takriben 20 dekar genişliğe ihtiyaç vardır.

Yine yapılan hesaplamalara göre, hayvan ünitesi olarak sığır kabul edilirse, Ortalama 4 küçükbaş hayvan (koyun veya keçi) bir sığıra, yani bir hayvan ünitesine eşittir.⁴² Diğer hayvanlar hariç tutulduğunda, yörede 40.500 hayvan ünitesi mevcut bulunuyor. Bu duruma göre, yörenin gerekli olan mera ve otlak sahasının 81.000 hektar olması gerekmektedir. Yörenin mer'a ve otlak olan sahası 22.106 hektardır. Bu duruma göre, yörede her hayvan ünitesine 5,4 mer'a ve otlak düşmektedir. Dolayısıyla, etüd alanının mera ve otlaklarının genişliğine göre hayvan ünitesinin fazla olduğu ve 7,6 misli azaltılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Tablo. 46'da araştırma sahasındaki hayvan varlığı gösterilmektedir.

Tablo: 46 Hayvan Varlığı

Taşköprü	Sığır	Koyun	Keçi	Manda	At	Katır	Eşek	Kümes Hayvanı	Arı Kovanı
1994	40250	23350	11768	2161	863	43	1485	62100	5830
1995	40500	20700	10900	1265	525	38	1332	65980	5980
1996	40850	18000	10480	1180	480	29	1160	68250	6500
Ortalama	40553	20650	11046	1535	622	36	1325	65443	6103

Kaynak: (Taşköprü Tarım Müdürlüğü).

Etüd alanındaki hayvan varlığında tedrici bir azalma görülmektedir. Bu duruma, dağlık ve ormanlık sahalarda bulunan köylerin hayvanları için

⁴² E. Baydil - Gökırmak Havzası'nın Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, Basılmamış Doktora Tezi.

seçtikleri otlak ve meraların bozulması, daralması gibi fiziki faktörler ile, düzensiz otlatma, tarla açma, artan nüfusun ekonomik ve sosyal sorunları, göç ve eğitim gibi beşeri - iktisadi faktörlerin etkili olduğu müşahade edilmektedir.

İnceleme sahasında 43 köy ve bu köylerde yaşayan 16-17 bin nüfus orman içinde ve kenarında yerleşmiş durumdadır. Bu köylerde yaşayan nüfus, düzensiz otlatma, tarla açma gibi sebeplerle ormanlara, mevcut mer'a ve otlaklara büyük zararlar vermişlerdir. Bu sahalarda başlıca geçim kaynağını tarım ve hayvancılık ile ormancılık meydana getirmektedir. Tarım arazisinin dar ve verimsiz oluşu, mer'aların zararlara uğramasına yol açmıştır. Dolayısıyla, hayvancılık içinde müsait olmayan bir durum meydana gelmiştir. Ormanların denetim altına alınması, mer'a ve otlakların ıslâh çalışmaları sebebiyle de hayvancılık da önemli problemlerle karşı karşıya gelmiştir. Bu durum, yöre dışına göçe yol açmaktadır. Mer'a hayvancılığı yerine ahır hayvancılığının geliştirilmesiyle bu problemler çözümlenmeğe ne ahır hayvancılığının geliştirilmesiyle bu problemler çözümlenmeğe çalışılmaktadır. Ancak, orman köylüsünün krediyle desteklenmesine rağmen ahır hayvancılığına yönelmesi için ne bilgi ve görgüsü ne de maddi gücü müsait değildir. Köylünün faizsiz veya uzun vadeli düşük faizli kredilerle desteklenmesi halinde problemlerin hafifletilmesi imkan dahilinde girebilir. Ancak bununla birlikte, ahır ve besi hayvancılığıyla ilgili eğitime ağırlık verilmeli ve yörenin bölgeyle olan ulaşım bağlantısının geliştirilmesi gereklidir.

Etüd alanında önceleri %70 olan yerli ırktan saf ırka doğru geçiş dönemi yaşanmaktadır. Bu duruma, hayvanların verim oranları etki

yapmaktadır. Bununla ilgili faaliyetler içerisinde, sığırlarda suni tohumlama işlemi devam etmektedir. Ayrıca Tarım Bakanlığının projeli uygulamalarıyla desteklediği damızlık hayvan ithali yapılmaktadır. Bazı özel şirketlerin de damızlık hayvan ithali konusunda, köylüye anlaşmalı olarak yardımcı olduğu müşahade edilmektedir.

Damızlık hayvan ithali ve saf kültür ırklarına ait Tablo 46'da, damızlık hayvan çeşitleri ve sayıları gösterilmektedir.

Tablo: 46 Damızlık Hayvan Sayısı

Irklar	Gelen	Ölen Kesilen Satılan	Kalan	Mevcut Irklar		Genel Toplam
				Dişi	Erkek	
Holştain	187	62	125	142	97	364
Montofon	93	44	49	46	36	131
Simental	27	2	25	22	22	69
Toplam	307	108	199	210	155	564

Kaynak: (Taşköprü Tarım Müd.).

Tablo 46'dan anlaşıldığına göre; genelde holştain, montofon ve simental cinsi damızlık hayvanlara önem verilmektedir. 1996 yılı içinde, yukarıda adı geçen hayvan ırklarından 199 damızlık hayvan ithali gerçekleştirilmiş olup, daha kısa sürede, daha çok verim alabilmek amacı hedeflenmiştir.

Yörede, hayvan ürünlerini değerlendirmek için, Germeç Köyü ve Taşköprü Sanayi sitesinde süt mandırası bulunmakta olup, Kastamonu'daki Peynir Fabrikasına sevki yapılmaktadır. Ayrıca Çevik köyü ve Germeç

Köyü sınırları içerisinde yer alan iki adet tavuk çiftliği, yumurta ve beyaz et olarak Taşköprü sınırlarında tüketilmektedir.

1996 yılı itibariyle ilçe içinde 1397 büyükbaş ve 5337 küçükbaş hayvan kesilerek şehir nüfusuunun tüketim ihtiyacını karşılamış; 1250 büyükbaş, 260 küçükbaş hayvanın ise ilçe dışına sevki yapılarak ticareti gerçekleştirilmiştir.

Küçükbaş hayvanın ilçe dışına az sevki yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu duruma, yöreye yönelik kuyu kebabı üretiminin fazla olması etkili olmaktadır. Dolayısıyla toplam sığır ve koyunun % 15'inin iç tüketimde kullanıldığını anlaşılmaktadır.

Yörede daha önce bahsedildiği üzere, hayvancılık ve tarım faaliyetlerinde görülen problemlerin ağırlaşması üzerine arıcılık üretiminde tedrici bir artış gözlenmektedir. (bkz. tablo 45) Bu itibarla her yıl bu konuda bazı çiftçilere üretimden sonra olmak şartıyla 10 yıl süre zarfında arıcılık kredileri ve arılı kovan dağıtımı yapılmaktadır. Dolayısıyla hayvancılığın iklim, mera ve orman kanunlarının köylüleri olumsuz etkilemesi daha çok kümes hayvancılığı ve arıcılık faaliyetlerine yönlendirmektedir.

DİĞER İKTİSADİ FAALİYETLER

A- SANAYİ

Araştırma sahasında, Osmanlı İmparatorluğu döneminde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında oldukça gelişmiş bir küçük sanayi vardı. Kastamonu ve yöresinde özellikle dokumacılık alanında yoğunlaşmış olan işyerlerinin temel meşgâlesi, yörede yetiştirilen kenevirin işlenmesiyle elde edilen ip, çuval ve halat üretimidir. Kastamonu, Osmanlılar döneminde ordunun halat urgan gibi ihtiyaçlarını karşılamakta uzmanlaşmış bir imalat ve ticaret merkezi durumunda idi. Etüd alanı ormanlık bir bölge olduğu için yerel küçük sanayi daha çok marangoz işleri ve dülgerlikte yoğunlaşmıştı. Ayrıca yörenin hayvani ürünler açısından zengin olması nedeniyle deri sahfiyan işletmeciliği çok gelişmişti. Geleneksel olarak bakır eşya yapımı da sürüyordu.

V. Coinet'e göre 19. yüzyılda Kastamonu yöresinde büyük miktarlarda elde edilen buğday ürününün bir bölümü mahalli değirmenlerde öğütülmekte idi. 1898 Kastamonu Vilayet Salnamesine göre Kastamonu Sancağında; 288'i Kastamonu Kazası, 237'si Taşköprü kazasından ve 339'u Daday kazasında olmak üzere toplam 862 değirmen bulunmakta idi.

Cumhuriyet öncesinde, Osmanlı donanmasının yelken ve halatlarının önemli bir bölümü Kastamonu'dan karşılanıyordu. Texier'e göre, Kastamonu'da şehirde bakırcılık ve dokumacılık yapılmakta, basma ve boya tezgahları bulunmaktaydı. 19. yüzyılda bölgeyi dolaşan E.Bore,

Texier gibi seyyahlar da benzer bilgiler vermektedir.⁴³ Bu konu, "Etüd alanının iktisadi ve içtimai Tarihi" bölümünde bahsedildiğinden, ek ilave olarak belirtilmesi gereken husus, yörenin daha çok ev sanayi şeklindeki faaliyeti Osmanlı Devletinin son döneminde iyice gerilemişti. Dokumacılık, madencilik ve maden işleme ile ağaç ürünleri sanayi dalları varlığını Cumhuriyet'in ilk yıllarında da her şeye rağmen önemini sürdürebilmişti.

1960'lara kadar, araştırma sahası imalat sanayinin küçük üretim ve ev üretimine dayalı bir yapısı vardı. 1947'de yılda 4000 ton kendir sapı işleyebilecek orta ölçekli bir soyma fabrikası ile 1953'te işletmeye açılan kendir, sicim ve kanaviçe fabrikası, Taşköprü'de kuruldu. 1970'li yıllarda yörede Sümerbank Kendir Sanayi Müessesesi ve bazı işletmelerin daha kurulduğu anlaşılmaktadır. 1970'lerin başında Kastamonu'nun kalkınmaa öncelikli iller arasına alınmasına rağmen, bölgenin imâlat sanayinin tarıma dayalı olan yapısı değişmedi. Günümüzde inceleme alanında bulunan işletmelerin büyük kısmının tarıma dayalı olduğu dikkati çekmektedir. Araştırma sahasında bulunan sanayi işletmeleri tablo 47'de yer almaktadır. Bu tablo incelendiği zaman daha çok sanayi bitkilerine dayalı, kağıt sanayiiyle ilgili olan işletmenin önde geldiği müşahade edilmektedir. Bunu, tekstil ve gıda sanayinin takip ettiği görülmektedir. Çoğunluğu küçük ve orta ölçekli olan işletmelerin yanısıra, Seka Kastamonu Müessese Müdürlüğü Taşköprü Kağıt Fabrikası gibi büyük ölçekli işletmelerin de mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

⁴³ B. Darkot, "Kastamonu Maddesi", İslam Ansiklopedisi, Sa. 40.

Yörenin orman itibariyle zengin olması sebebiyle orman ürünlerini işleyen birçok fabrika kereste ve hızar atelyeleri bulunmaktadır.

Tablo 47: Sanayi İşletmeleri

Sanayi Türü	Sanayi İşletmeleri	Bulunduğu Şehir
Dokuma Sanayi	Taşköprü Kendir Fabrikası	Taşköprü
	Taşköprü Sümer - Halı A.Ş. (Tekel Yaprak Tütün İşletmeleri ve Ticaret Müd.)	Taşköprü
	Taşköprü Jüt İpliği Fabrikası	Taşköprü
	Kolleksiyon. Tekstil A.Ş.	Taşköprü
Gıda Sanayi	Taşköprü Un Fabrikası (3 Adet)	Taşköprü
	On-un Gıda ve Tekstil A.Ş.	Taşköprü
Kağıt Sanayi	Seka Kastamonu Mü.Md. Taşköprü Kağıt Fabrikası	Taşköprü

Kaynak: (Taşköprü Belediyesi).

1947 yılında, Türkiye kendir elyafının %40'nı yetiştiren araştırma sahası ve çevresindeki çubuk kendirlerin elyaf haline getirilmesi için bir soyma tesisi kurulmuştu. 1947 yılı itibariyle 4000 ton / yıl kapasiteli olan soyma tesisi; 1951 yılına kadar soyma faaliyetlerini sürdürmüştür.

1952 yılında kendir ve jüt elyafından sicim ve kanaviçe üretimine başlamıştır. Pazarlamada beklenen neticeler alınamayınca, 1969 yılında dokuma ünitesi kaldırılarak çelik konstriksiyon üretimine geçmiş ve 1966-1975 yılları arasında sisal halı ve yolluk dokuma üretimi yapıldığı belirlenmiştir. Ancak bu üretimden de beklenen sonuç alınamamıştır.

1980 yılında en son teknolojiye göre modernize edilen tesis, hammaddesi Bangladeş'ten ithal edilen jüt'ü işleyip ip haline getirme üretimine geçmiş ve halen bu üretim çeşidinin devam ettiği anlaşılmaktadır. Fabrikada üretilen jüt ipliği; makina halı üretim

tesislerine, tütün üreticileri için, bel ipliği olarak Tekel'e ve ayakkabı sanayinde kullanılmak üzere, satılmaktadır.

Tablo: 48'de Taşköprü Jüt İpliği Fabrikasının Üretim Durumu Gösterilmektedir.

Tablo: 48 Jüt İpliği Üretim / Ton

Seneler	Jüt İpliği / Ton	Tekel için Bel İpi / Ton	Toplam
1993	2148,8	–	2148,8
1994	1219,7	–	1219,7
1995	1520,9	–	1520,9
1996	İlk 8 Ay	65	65
Ortalama	1629,8	–	1629,8

Kaynak: (Taşköprü Jüt İpliği Fabrika Müdürlüğü).

Tablo 48'den anlaşıldığı gibi ortalama olarak yılda 1629.8 ton jüt ipliği üreten fabrika, üretim çeşidini 1996 yılı itibariyle Tekel için bel ipi olarak seçmişti. Çünkü İşletme Tekel'e bağlı yaprak tütün işletmeleri ve Ticareti Müessese Müdürlüğüne bağlı jüt ipliği fabrikası durumuna geçtiği tespit edilmiştir. Fabrikada üretilen jüt ipliği; makina halıcılarının tüketiminde kullanılmakta olduğu ve birinci sırada Gaziantep'e pazarlama yapıldığı müşahede edilmektedir. Gereken durumda Tekel'e bel ipi olarakda üretim yapılabilir. Fabrikanın ihracatı iç tüketimde kullanılıp, dışarı üretim yapılmamaktadır.

Araştırma sahasında; 1996 yılında işletmeye açılan ve Taşköprü - Kastamonu devlet yolu üzerinde, Taşköprü'ye 500 metre uzaklıkta Ağcık

işe mahallesinde bulunan Kolleksiyon Tekstil A.Ş.'i, Dokuma Sanayinin diğer bir unsurunu teşkil etmektedir.

Bayan giysisi üzerine üretim yapan dokuma tesisi, 1997 yılı itibariyle 800 kişiye istihdam imkanı sağlayacağı anlaşılmaktadır. Bu sebeble, yöre halkının işsizlik sorununa da bu faaliyetle nispeten katkı sağlayacağı belirlenmiştir.

Fabrika üretiminin; yöre ihtiyacını karşıladıktan sonra, geri kalan kısmının %70'ni Almanya'ya %30'unu İsviçre'ye olmak üzere dış ihracata yönelik üretim yapacağı müşahede edilmektedir.

Yine Taşköprü şehrinin güney kenarında hem gıda hem de tekstil üzerine kurulan sanayi tesisi, On-un Gıda ve Tekstil A.Ş. adıyla inşa edilmiş, ancak daha henüz üretime başlamadığı belirlenmiştir. Fabrika iki ayrı bölümden oluşmakta olup, birinci bölüm gıda sanayi kısmı olarak lokum imalatı; ikinci bölüm ise sağlık teşkilatında kullanılmak üzere hambez (gazlı bez, tampon bezi, tülbent bezi) üretiminde kullanılacağı dokuma kısmı olarak faaliyet göstereceği anlaşılmaktadır.

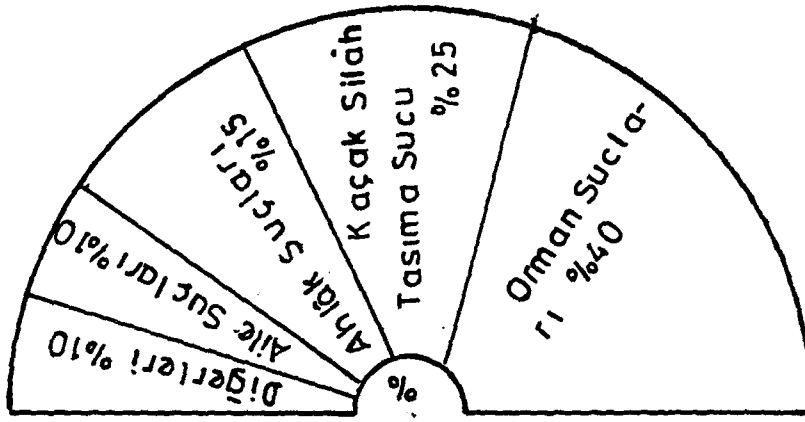
İlk etapta 100 kişiye çalışma imkanı sağlayacağı ve daha sonra üretime bağlı olarak artış olacağı müşahede edilmelidir. Tesis, üretimini iç tüketimde kullanmak amacı taşıdığı tespit edilmiştir.

Araştırma sahasında kuruluş faaliyeti devam eden ve bölge halkı için büyük önem taşıyan sarımsak hammaddesine dayalı; sarımsak tozu ve kapsülü üretimini gerçekleştirecek tesisin kısa süre içinde faaliyete geçeceği belirlenmiştir.

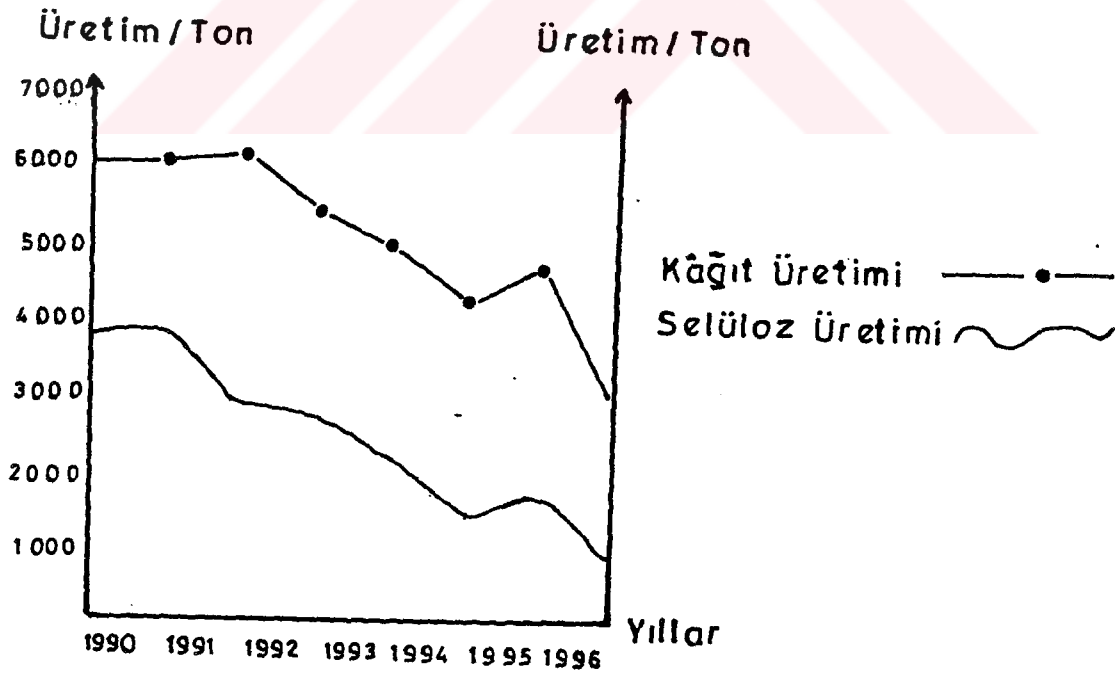
Tesisin kurulması, yöreye has kaliteli sarımsak üretimine, büyük destek vereceği, müşahede edilmekte ve bu itibarla halkın ekonomisini güçlendireceği ifade edilmektedir. Dolayısıyla etüd alanındaki, istihdam imkanlarına önemli ölçüde çözüm geleceği anlaşılmaktadır.

Araştırma sahası için ekonomik ehemmiyete sahip bir diğer sanayi işletmesi ise Seka Kastamonu Müessesesi Müdürlüğü Taşköprü Kağıt Fabrikası'dır. Taşköprü - Boyata karayalının güney kenarında tesis edilen fabrika, Kastamonu yöresinde yetiştirilen kendir bitkisinden sigara kağıdı üretmek ve ülke ihtiyacının tamamını yerli üretimle karşılamak gayesi ile kurulmuştur. Yapımına 1976 yılında başlanan 1984'te üretime geçen tesis, yılda 5000 ton sigara kağıdı üretmektedir. 1996 yılı itibariyle 592 kişinin fabrikada çalıştığı görülmekle yörenin işgücünün bir kısmının istihdam etmesi bakımından önemli katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Bölgede, üretilen keneviri değerlendirmek maksadıyla kurulan fabrika, kenevir taban fiyatının düşük tutulması sebebiyle hammadde ihtiyacını karşılayamamaktadır. Fabrika ihtiyaç duyduğu hammaddeyi dışardan temin ederken bölgedeki kenevir ekim sahasının da söz konusu bu durumlara paralel olarak artış kaydetmediği görülmektedir.

1996 yılı itibariyle müessesenin üretim kapasitesi üretim çeşitlerine göre; 4000 ton sigara kağıdı, 750 ton Beyaz uç kağıdı, 1000 ton Mantar + Perf. uç kağıdı, 750 ton Filtre astar kağıdı olarak toplam 6500 ton kağıt üretimi ve 3630 ton ise, beyaz kendir selülozunun üretimini gerçekleştirmiştir.

Sekil: 32 .Halk Suç İlişkileri

Şekil 30 .Sellüloz ve Kâğıt Üretimi.

Tablo 49'da, Taşköprü Kağıt fabrikasının, 1990-1996 yılları arasındaki toplam kağıt ve selüloz üretimin göstermektedir.

Tablo: 49. Kağıt ve Selüloz Üretimi.

Seneler	Selüloz Üretimi / Ton	Kağıt Üretimi / Ton		Satış / Ton	Stok / Ton
		Sigara Kağıdı Üretimi	Toplam Üretim		
1990	3850	3865	6032	6397	33
1991	2930	4045	6041	5578	55
1992	2718	3631	5480	4956	1053
1993	2145	3018	5022	4792	1281
1994	1407	2170	4221	5144	330
1995	1786	2717	4751	4933	129
1996*	858	1700	2945	2299	774

Kaynak: (SEKA - Kastamonu Müesseses Müd.)

Şekil 30'da görüldüğü gibi, selüloz ve kağıt üretiminde, 1993 yılından itibaren tedrici olarak azalma görülmektedir. Bu azalmaya; kenevir ekiminde görülen istikrarsızlıklardan kaynaklanmaktadır. Bu sebeble, kenevir taban fiyatının düşük tutulması ekim sahalarını da tedricen azalmaktadır. Dolayısıyla selüloz ve kağıt üretimleri de buna bağlı olarak azalma göstermektedir.

B. ULAŞIM VE TİCARET

Bir ilkçağ şehri olan araştırma sahasındaki şehrin toprak faktörünü aynı ölçü ve önemde benimsediği, değişebilecek kaypak faktörleri ise, tercih etmediği anlaşılmaktadır. Böylece, verimli topraklara sahip

* 1996 Yılı Değerleri, 31-08-1996 Tarihi itibariyledir.

Gökırmak vadi tabanının ziraat açısından olan ehemmiyeti, şehrin kurulmasına neden teşkil etmiştir. İlkçağ'ın Anadolu kentleri, verimli toprakların yanısıra daha ilkçağın başlarından itibaren büyük bir gelişme gösteren kervan yolları ve kervan ticaretiyle ilişkilerini pekiştirmişlerdir.

Bu çağda, Gökırmakla birlikte Karadeniz kıyı kesimi üzerinde kurulmuş olan yüzü aşkın koloniyal sayısı, ülke içi ve ülke dışı ticaretin önemini belirtebilecek mahiyettedir. Anadolu'nun fethiyle birlikte bölgeye yerleşen Türkmen boyları, kısa zamanda kırsal kesimlerde olduğu gibi şehirlerde de çoğunluğu ele geçirecek geniş bir ticari faaliyetin gelişmesine elverişli bir ortam meydana getirdiler.

Selçuki Türkiye'si ticari alışverişini üç çeşit olarak sınıflandırmak lazımdır. Birincisi, memleket içi ticaret; ikincisi dışarıyla olan ticaret; üçüncüsü kervancılıktır.⁴⁴ Etüd alanındaki ticaret; meydan pazarlarında, ticaret hanlarında ve nihayet dükkanlarda cereyan etmekte idi. Selçuklular zamanında; Candaroğulları çağına ait, İsmailbey hanı, yine İsmailbey külliyesi arasında Deve Hanı adı verilen bir başka hanın; alt katları hayvanların kalması için ahırlar ve üst katları ise, yolcular için konaklama odaları olarak inşa edilmiş olup, araştırma sahamızdaki Taşköprü şehrinde de belirli menzirlerde inşa edilmiş olan hanlar; Selçuklu döneminin ticari yönden önemli olduğunun işaretleri olarak günümüze intikal etmişlerdir. Bu güzergâh, Anadolu'daki diğer ticaret yolları içerisinde ikinci derecede kalmakla birlikte bölge açısından öneme haiz bulunmakta idi. Doğu-batı doğrultusunda, depresyon alanını takip eden bu güzergâhın yanısıra

⁴⁴ E. Baydil, Gökırmak Havzası Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, Basılmamış Doktora Tezi.

bölgeyi Karadeniz sahiline ve daha içerde bulunan merkezlere bağlayan başka yollara ve bu yollar üzerinde inşa edilmiş hanlar da bulunmakta idi.

Osmanlılar zamanında da ticarete ve kervan yollarına önem verilmiştir. Sözü edilen hanlar kullanılmağa devam edilmekle birlikte bunlara ilaveten şehirlerde ve şehirler arasında birçok han yapılmıştır. Ancak bunlardan büyük bir bölümü ahşaptan inşa edildiklerinden günümüze kadar ulaşamamışlardır.

Selçuklu döneminde, Konya'dan kuzeye çıkan bir yol, Ankara-Çankırı-Kastamonu ve Sinop üzerinden Kırım doğrusuna uzanıyordu.⁴⁵ Bu duruma göre, araştırma sahası içinde ve yöreyi başka merkezlere birleştiren yollar işler durumda bulunmaktaydı. Bu yolları, bilinen hanlardan isifadeyle tesbit etmek mümkündür. Ayrıca; 1/200.000 ölçekli topografya haritası incelendiğinde, hanların mevcudiyeti tesbit edilebilir. Araştırma alanı boyunca doğu-batı istikametindeki kervan yolu; Kastamonu'yu Taşköprü'ye Taşköprü'yü Boyabat'a bağlamaktaydı. Taşköprü - Boyabat arasındaki yol Kurusaray ve Kovaçayır köylerinden geçmekteydi. Bugün de bu yolun izlerine rastlanmaktadır. Günümüzde, bazı teferruatlar dışında bu güzergahların yine kullanılmakta olduklarını, ana yolların buralardan geçmekte olduğunu görmekteyiz.⁴⁶ Bu dönemde ticaret yolları işler hale getirilmiş, bir Türk buluşu olan kervansaraylar da bu yollarda hizmete sokulmuş bulunuyordu. 15. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar süren dönemde aşırı bir büyüme göstermediler. 19. yüzyıldan itibaren etüd alanı da meydana gelen olumsuz gelişmelerden etkilenerek

⁴⁵ E. BAYDİL, Basılmamış Doktora Tezi.

⁴⁶ E. BAYDİL, a.g.e., sa. 258.

ticari yönden geriledi. Bu yüzyılda yöre ve bölge geneli; ihraç etmekten çok, ithal eden ve dolayısıyla yabancı malların pazarlandığı dükkan sayısında önemli artış meydana geldi.

Yörenin ticareti, temel olarak işlenmiş veya işlenmemiş tarım ürünleri alım-satımına dayanır ve küçük ölçeklidir. Taşköprü şehrindeki ticaret, yörede üretilen tarım ve tarıma dayalı sanayi ürünleri ile burada tüketilen işlenmiş malların pazarlanmasına dayanır. Bölge dışına orman ürünleri, meyve ve canlı hayvan; sanayi ürünleri ve diğerleri ise yem, süt ürünleri, sarımsak, kereste vb. orman ürünleri oluşturmaktadır. Yöre ticaretini daha ziyade İstanbul, Ankara, Karabük ve Bartınla yapmaktadır.

Araştırma sahasında ticaret; daha ziyade iç ticaret şeklinde yoğunlaşmıştır. Örneğin, canlı hayvan ticaretine dayalı, kasap ve kebabçılık mesleğinin yaygın olarak görülmesi tespit edilmiştir.

Kısmen de olsa; meyve ve sebzenin bölge dışından yöreye getirilmek suretiyle iç tüketimde kullanmak amacıyla ticaret yapan ve nakliye vasıtasında kendisine ait olan yöre halkı vatandaşlarının mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırma sahasının ekonomisinin tarım, hayvancılık ve ormanlığa dayanması, daha öncede belirtildiği gibi tarım ürünleri, canlı hayvan ve orman ürünleri başta olmak üzere iç tüketimde kullanmak amacıyla iç ticaretin yaygın olduğu, kısmen ise de sanayi ürünlerine dayalı bölge dışı ticaretin varlığından söz edilebilmektedir.

Gökırmak bölgesi, fiziki coğrafya bakımından olduğu kadar beşeri ve ekonomik coğrafya açısından da birbirinden nispeten farklı iki yöreye yer vermiş durumdadır. İçinde Kastamonu ve Taşköprü'nün yer aldığı kısım ile Hanönü ve Boyabat'ın bulunduğu kısım, Hanönünden itibaren farklılaşmış bir topografik yapıyı meydana getirmektedir. Ancak, bu iki kısmı boydan boya kateden Gökırmak vadisi ve bu vadinin yerleştiği depresyon, bölgenin bütünlüğünü sağlayan fiziki unsurlardır. Bu vasıta ile bazı beşeri unsurlar ve özellikler, bu iki kısmı birbirlerine bağlamaktadır. Kastamonu yöresi, morfolojik açıdan iki huninin yüzyüze kapatıldığı bir şekil meydana getirmiş gibi bir özellikte bulunmaktadır. Bu yöre, doğusundaki ve batısındaki sahalar ile kuzey ve güneyindeki sahalar arasında sanki bir toylanma ve dağıtma veya tanzim etme fonksiyonuna sahip bulunuyor. Her iki kısım, başka bir ifadeyle bölgenin bütünü, doğu-batı ve kuzey-güney yönlerinde ekonomik yönden farklı bölgelere aracılık yapmakta; iklim, bitki örtüsü vb. fiziki özelliklerine benzer bir şekilde geçiş sahası fonksiyonunu yüklenmiş bulunmaktadır.⁴⁷ Araştırma sahasının doğu-batı yönlü, İstanbul - Orta ve Doğu Karadeniz bağlantısında yüklendiği karayolu ulaşımı; daha elverişli Devroz vadisi ve bu güzergahtaki karayolu sebebiyle ikinci derecede kalmaktadır. Gerek Kastamonu, Taşköprü ve gerekse Boyabat yöresi, İç Anadolu ile Karadeniz sahili arasındaki ulaşımı ayrı yollardan sağlamaya çalışmaktadır. Bütün bu güzergahlar, yüzyıllardan beri kullanılmaktadır.

Ancak, bu güzergahlar, tarihte zaman zaman önemli hale gelmişlerdir. Günümüzde, ticarete konu teşkil eden ürünler ile bunların

⁴⁷ E. Baydil, Gökırmak Havzası Beşeri ve İktisadi Coğrafyası Basılmamış Doktora Tezi.

toplandığı merkezler değiştiği için, etüd sahasındaki ulaşım eski kıymetini önemli ölçüde kaybetmiştir.

Araştırma sahası içinde en önemli karayolu bağlantıları olarak; doğu-batı doğrultulu, devlet ve il yollarından Taşköprü İlçesinden geçen iki yol bulunmaktadır. Bunlardan biri Kastamonu - Sinop - Samsun illerine bağlayan devlet karayoludur. Bu yolun Taşköprü ilçesi sınırlarında bulunan kısmı Taşköprü Hanönü ilçeleri arasındaki kesimi 1972-1974 yılları arasında yeniden inşa edilmiş, Kastamonu - Taşköprü arasında kalan kesimi yine 1979-1983 yılları arasında inşa edilerek On metre genişlikte sathi kaplama asfalt ikinci B sınıf özelliğine sahip devlet yoludur. Diğer bir karayolu bağlantısı, Taşköprüsü - Çiftlikköy yolu; 6.12.1977 tarihinde Köy Hizmetlerinden (Y.S.E) devre alınarak Karayolları ağına dahil edilen sathi kaplama asfalt satırlı standart dışı il yolu olup, Taşköprü şehrini Kastamonu Tosya yoluna Karadere mevkiinde bağlamaktadır.

Araştırma sahasında mevcut karayolların, fiziki yapısı itibariyle, topografik yapı ve iklim unsurlarının olumsuz şekilde etki edebileceği bir durumun mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple, Kastamonu - Taşköprü - Hanönü devlet yolunun geçtiği güzergah dalgalı arazi olup, heyelanlı bir zemin yapısı bulunmamakla birlikte, Kastamonu - Çiftlikköy - Karadere yolunun dağlık ve Ormanlık bir arazi üzerinden geçmesi kısmen de olsa heyelanlı bölgelerinin mevcut olduğu görülmektedir. Standart yol yapımı gerçekleştirildiğinde büyük çapta sanat yapısına ihtiyaç olup, arazinin dağlık ve yüksek rakımda olması nedeniyle yol eğiminin yüksek olacağı anlaşılmaktadır.

Ayrıca Kastamonu - Taşköprü - Hanönü yolunda kış mevsimi itibariyle aşırı bir kar yağışı ve buzlanma olmamaktadır. Taşköprü - Çiftlikköy il yolunun ise yüksek rakımdan geçmesi nedeniyle kar yağışının görüldüğü belirlenmiş ve kar mücadelesi çalışmalarının yapıldığı müşahade edilmektedir.

Tablo 50'de araştırma sahasınızda bulunan devlet ve il yollarından geçen yıllık ortalama günlük trafik sayıları gösterilmiştir.

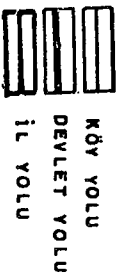
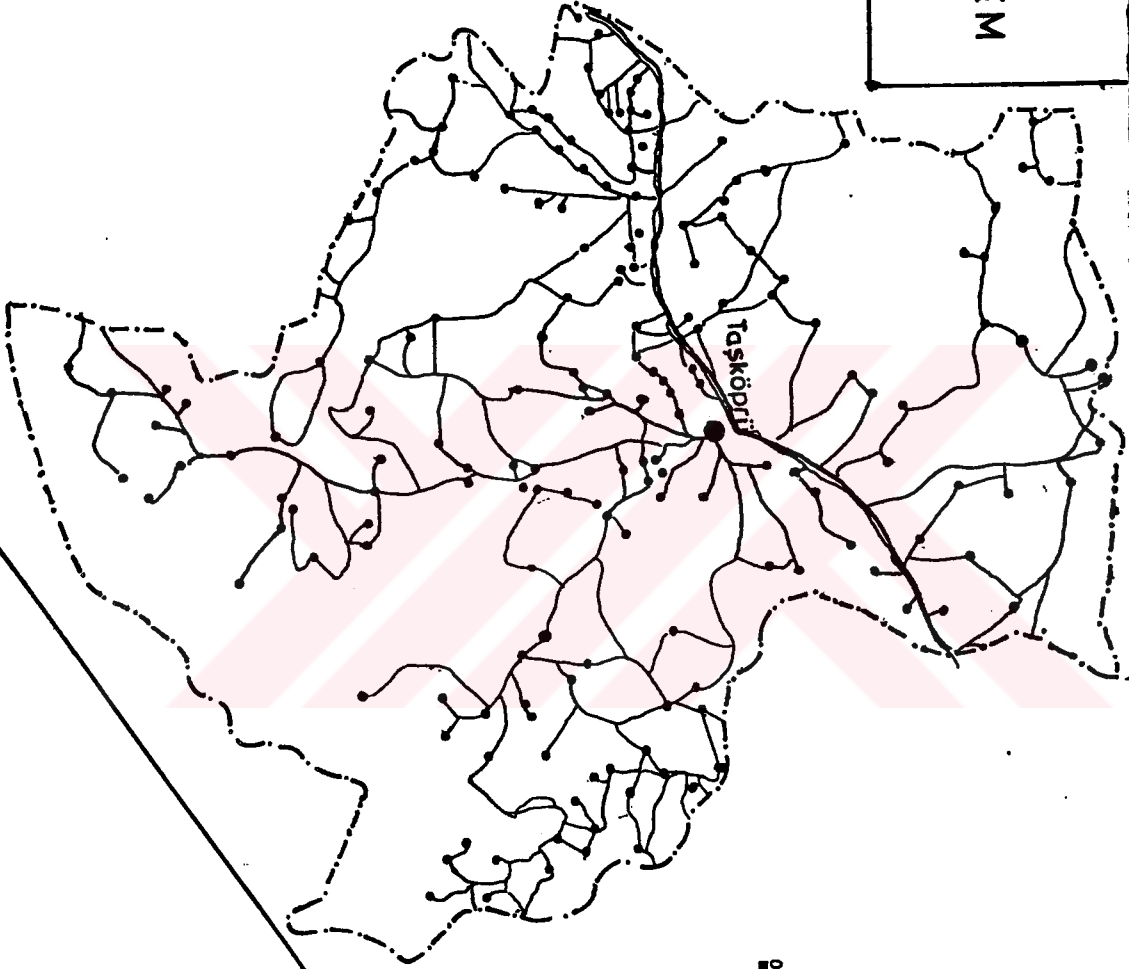
Tablo 50 - Devlet ve İl Yolu Trafik Sayısı

Yolun Adı	Otomobil	Otobüs	Kamyon	Treyder	Toplam
Kastamonu - Taşköprü Karayolu	1437	134	735	12	2237
Taşköprü - Hanönü Karayolu	555	47	443	3	1048
Taşköprü - Çiftlikköy Kara Yolu	28	0	18	0	46
Toplam	2020	181	1196	15	3413

Kaynak: (Kara yolları, Kastamonu Bölge Müd.).

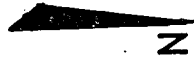
Tablo 50'de görüldüğü gibi etüd alanının batı - doğu doğrultulu istikametinde bulunan Karabük - Sinop - Samsun devlet karayolunun araştırma sahasının içinden geçmesi sebebiyle trafik sayısında az da olsa bir yoğunluk görüldüğü müşahade edilmektedir. Dolayısıyla özellikle otomobil ve yük kamyonlarının fazlalığı dikkat ekmektedir. Bu sebeble, bu istikamette nakliyecilik ticaretinin önemli bir yer teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla adı geçen karayolunun bölge ticaretinde etkili olduğu görülmektedir.

Şekil: 30 ARAŞTIRMA
SAHASININ ULAŞIM
HARİTASI

İşaretler

0 5 10 15 20 25 km.

Malzeme

Yüzey

Ölçek

Tolerans

Şehir Ulaşımı:

İnceleme sahasının şehiriçi yollarının toplam uzunluğu 15 kilometre uzunluğunda olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan 3 kilometrelik kısmı çevre yolu olarak kullanıldığı, geri kalan 12 kilometrelik kısmının ise anayol ve sokak yolları olarak kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca şehir içinde; 6 kilometre parke yol, 6 km asfalt yol mevcut olup, toprak yol bulunmamaktadır.

Şehiriçi ulaşımının düzenli olarak sağlanabilmesi için Taşköprü Belediyesine ait 3 adet otobüs, günde ortalama 450 kişiye hizmet vermekte ve toplu taşımalarını gerçekleştirmektedir.

Araştırma alanının, yüksek, dağlık, ormanlık sahalardaki köy ve ünitelerden şehire göç edenlerin sayısında tedrici bir artış görülmektedir. Bu sebeple şehiriçi nüfusu ve buna bağlı araba sayılarındaki çoğalma ulaşımında aksamalara yol açtığı tespit edilmektedir. Şehiriçi ulaşımında, vasıta sayısına bağlı olarak otopark sorunu, ileriye dönük olarak otogar sisteminin yetersiz kaldığı müşahade edilmektedir. Dolayısıyla traktör vb. gibi tarım araçlarının sayısında önemli artışlar görülmesi ulaşım ve trafik sorunlarını beraberinde getirdiği anlaşılmaktadır.

Köy Ulaşımı:

Şekil 30. da köy yollarının uzunlukları ve çeşitleri gösterilmektedir. Bu yollardan 87 kilometrelik bölümünün karayollarına ait stabilize asfalt

yol, 1245 kilometrelik bölümünün ise Köy Hizmetlerine ait olduğu yollar olduğu görülmektedir.⁴⁸ (bkz. Harita....)

Tablo 51 - Köy Yolları

Köy Hizmetlerine Ait Yollar / km					T.C. karayollarına ait yollar / km	
Asfalt	Stabilize	Tesfiye	Ham yol	Toplam	Sati kaplama asfalt	Toplam
26	550	382	287	1245	87	87

Kaynak: (Köy Hizmetleri Kastamonu Müdürlüğü).

Tablo 51'den anlaşıldığı üzere araştırma sahasının %2.0 asfalt yol olup bu oranın oldukça düşük olduğu görülmektedir. Stabilize kumlu yol oranı %44 oranla en yüksek değerde olduğu ve bu değerle; yöre ulaşım ikinci derecede standart yol ağında kaldığı belirlenmiştir. Yörede %20.0 oranında ham yolun olduğu ve bunun, araştırma sahasının topografik yapısından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 52'de köy yollarını göstermektedir. Araştırma sahasında genel olarak stabilize yol uzunluğu; %40 oranla toplam köy yollarının yarısına yakın bölümünü teşkil etmektedir. Tesfiyeli yol, %31 oranla ikinci sırada ve ham yol ise %18 oranla üçüncü sırada bulunmaktadır. Köy yolları içinde 53 kilometre uzunlukta asfalt kaplama yol olduğu tespit edilmiştir.

⁴⁸ Köy Hizmetleri 13. Bölge Müdürlüğü, Köy Yolları Envanter Karneleri esas alınmıştır.

Tablo:52 Köy Yolları

YOLUN TÜRÜ	YERLEŞİM YERİ			TÜL		NÜFUS	
	Köy	Ünite	Toplam	Kilometre	Oran %	Kişi	Oran %
Asfalt Kaplama	9	3	12	53	4	3670	10
Stabilize Kaplama	90	123	213	542	40	24016	65
Tesfiyeli Yol	24	94	118	412	31	6201	16
Ham Yol	–	24	24	237	18	1126	3
Köy Yolu Toplamı	123	244	367	1244	93	35013	9.4
T.C.K. Yolu	4	12	16	87	7	2076	6
Genel Toplam	127	256	383	1331	100	37089	100

Kaynak (Kastamonu Köy Hizmetleri Müdürlüğü).

Tablo 52'den anlaşıldığına göre, inceleme sahasında nüfusa bağlı olan yol uzunluk miktarları da yukarda bahsettiğimiz stabilize kumlu yollar başta gelmektedir. Bu duruma yörenin, iklim ve topografik şartlarının stabilize yol türüne uygun arazi yapısından kaynaklanmaktadır. Bu sebeble yörenin arazi yapısının, engebeli ve yüksek olması, yolların tür dağılımı üzerinde etkili olan faktör olarak anlaşılmaktadır. Dolayısıyla coğrafi durumdan kaynaklanan, asfalt ve kaplama yollar daha az oranda görülmektedir. Bu yollara uygun sahalar, yörenin vadi tabanı ve çevresindeki köylerden meydana gelmektedir.

Yörenin coğrafi yapısı; Gökırmak vadi tabanı, vadi yamaçlarından itibaren dalgalı ve yüksek - dağlık alanlar olarak genelde engebeli bir topografik özellik arzetmesi; araştırma sahasının ulaşım durumunu güçleştiren unsur olarak önem taşımaktadır. Bu sebeple, yol yapım

çalışmalarının yetersiz kaldığı ve %20 ham yolun bundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ancak stabilize yol çalışmalarına ağırlık verildiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla yörenin ulaşım durumunun ağırlık merkezini hamyolların daha iyileştirilmesi ve arazinin daha güvenli olarak ulaşımının sağlanması yönünde çalışmaların devam ettiği müşahade edilmektedir.

C) TURİZM VE TARİHİ ESERLER:

Daha önce de bahsettiğimiz üzere araştırma sahamız; geniş Gökırmak vadisinin açtığı düzlük ve az meyilli yerleşme alanına son derece müsait olması ve etrafındaki genç sivri tepelerin çevreye hakim olması ve Paflagonya'nın (Paphlagonia) merkezinde olması nedeniyle yerleşmeye son derece elverişli bir yöre durumundadır. Gerek coğrafi, gerekse jeopolitik bakımdan şehirleşmeye elverişli olan alanda kurulan ve bu gün höyük olarak duran şehir; Kastamonu, Sinop, Çankırı, Bolu ve Zonguldak gibi illeri içine alan Paphlagonia'nın eyalet merkezliğini yapmıştır.

Yörenin Gökırmak vadisinde yapılan araştırmalarda, paleolitik devirlere kadar inen yerleşmelere rastlamak mümkündür. Bugünkü adı Zımbıllı Tepesi olan Pompeiopolis'in kalıntısının meydana getirdiği höyük ve çevresinde tarihi belgelerden anlaşıldığına göre; Pontus kralı Mitridates'in Romalı komutan Lucullus tarafından yenilgiye uğratılması ile M.Ö. 73-72 yıllarında bu bölge Roma İmparatorluğunun eline geçmiştir. Lucullus'un Anadoludan geri çekilmesi ve yerine Pompeus'un atanması neticesinde Paphlagonia bölgesinin Roma idaresi altında yeniden teşkilatlanmasını sağlamak amacıyla bölgeye gelen Pompeus, M.Ö. 64 yılında bugünkü Taşköprü şehrinin kuzeyinde bulunan ve III. zaman

oluşumu tabii kalkerli bir alan üzerine yeni şehri inşa ettirmiştir. Kurulan bu yeni şehre Pompeiopolis adı verilmiş ve Paphlagonia'nın eyalet merkezi yapılmıştır. Selçuk hükümdarı Alaüddin Keykubad'ın Ümerasından olan Hüsameddin Çoban'ın 1212 yılında Kastamonu ve çevresini zaptetmesine kadar şehir gelişimini sürdürmüştür. Şehir Türklerin eline geçtikten sonra Pompeiopolis şehri terkedilmiş ve bugünkü Taşköprü şehri kurulmuştur.

M.S. 1213, yılından sonra beylikler ve Osmanlılar devrinde yeni kurulan Taşköprü şehrinde, Pompeiopolis şehrinin taş malzemelerinden istifade ile han, hamam ve camii gibi birçok inşaatlar yapılmıştır. Bugün bu yapıların pekçok yerlerinde sütun, sütun başlıkları ve arşidrav parçaları görülmektedir. Araştırma sahasının adı geçen bölgesinde pekçok mezar steli, heykel kaidesi, lahit ve mimari parçaların mevcut olduğu tespit edilmiştir. Birçok şekillerde gerçekleştirilmiş satıh araştırmalarında; mozaikler, nekropol sahası, mabed, surlar ile profilli kapı örnekleri turizm faaliyetlerine olumlu şekilde etki edebileceği unsurlar olarak dikkat çekmektedir.

Araştırma alanının vadi tabanından uzaklaşarak, biraz içerilere doğru gidildikçe, Roma devrinden kalma pekçok kaya mezarı ve tümülüsler ayrı bir antik havayı oluşturmaktadır.

Taşköprü şehrinin birbuçuk kilometre kuzeyinde bulunan antik kent olarak nitelendirilen Zımbıllı Tepesi (Pompeiopolis)inden çıkan eserler mozaikler ve antik yapı kalıntıları olarak sınıflandırılmaktadır.

Mozaikler:

Zımbıllı Tepesinde mevcut mozaiklere üç ayrı yerde rastlanılmış olup, koruma imkanlarının sınırlı olması ve müzeye nakil edilememeleri neticesinde büyük tahribat gördüğü anlaşılmaktadır. Mozaiklerin genel olarak, üçgen şeklinde kübik mermer ve fırınlanmış renkli taş ve camlardan yapıldığı, süsten uzak tabii bir üslubun mevcut olduğu, insan ve hayvan figürlerini konu edindiği anlaşılmaktadır. Özellikle gökyüzünü ve mitolojik bir deniz sahnesini tema olarak işlediği müşahade edilmektedir. Mozaiklerin muhtemelen Roma villasının ortaya avlu taban mozaikleri olduğu belirlenmiştir.

Antik yarı kalıntıları:

Zımbıllı Tepesinin akrapol görünümündeki tepesinin kuzey - batı köşesinde mevcut olan geniş yontma taş blokların, bir mabedin sella duvarı olduğu tespit edilmiş, yine adı geçen mabedin 50 metre güney doğusunda taş blokları bozulmuş olarak bir duvar kalıntısının mevcut olduğu belirlenmektedir.

Etüd alanımızda; Taşköprü şehri antik kent dışında diğer yerleşme üniteleri olan köy ve mahalle alanlarında da değişik uygarlıkların izlerini taşıyan; antik tepeler, kaya mezarları, kabartmalar, kaleler, kaya tünelleri, camiler, hamamlar ve hanlar olarak sınıflandırılmaktadır. Bu tarihi eserler, sayı itibariyle toplu olarak gösterilmektedir.

Tablo: 53 Tarihi Eserler

Tarihi Eser Adları	Tarihi Tepeler	Kaya Mezarları	Kabartmalar	Kaleler	Kaya Tünelleri	Camiler	Hamamlar	İmaret	Toplam
Adedi	14	8	9	2	2	9	1	1	46

Kaynak: (Taşköprü Belediyesi)

Tablo 53..... den anlaşıldığına göre araştırma sahamız, değişik uygarlıkların izlerini taşıdığı ve koruduğu tarihi eserlerle, turizm açısından önemli bir yöre durumunda olduğu görülmektedir. Taşköprü şehrinin Zımbıllı (Popeiopolis) denilen alanda, Paleotik devirlere kadar uzanan höyüğün çıkarılması, Pompeipolis'in Romalılar tarafından kurulmuş bir şehir özelliği taşıması, Hristiyanlığın kabulü ile Doğu Roma (Bizans) devrinde de Hristiyanlığın etkili olduğu kalıntıların, tarihi birer merkez olarak değişik uygarlıkların izleri, yöre için önemli turizm sahaları olarak değerlendirilmektedir.

Araştırma sahasının 110614,5 hektar orman alanına sahip olması, tabii güzellikleri ve dinlenme yerlerini beraberinde getirmiştir. Taşköprü - Çiftlikköy yolu üzerinde yer alan, Seymenli mesire yeri, Kanbalar göleti; soğuk suyu, eğlence ve yemek yeme tesisleriyle ayrı bir doğal güzellik meydana getirmektedir. Yine Küçüksu su köyü mevkiinde bulunan Sakız göleti, aynı nitelikte tabi eser olarak yer almaktadır.

Kırları ve ormanları; avcılık, dağcılık turizmine de müsait olan araştırma sahasında; Orman İşletmesinin, Orman Ürünleri üretmesi faaliyetleri, Ormanların tahrip olmasına, dolayısıyla doğal güzellikleri olumsuz yönde etkilemesine neden olmaktadır. Bu sebeple, zenginlik kaynaklarımızdan biri olan ormanlarımızın korunması, turizm içinde aynı

önemi taşımaktadır. Bu itibarla, Türkiye'nin ormanlık alanları içinde yer alan araştırma sahasının, turizm faaliyetleri açısından geri durumda olduğu görülmektedir. Her yıl 4-6 Eylül tarihlerinde yapılmakta olan Uluslararası Taşköprü Kültür Sarımsak Festivali yöreyi tanımak ve tanıtmak amacıyla yapılmaktadır. Dolayısıyla bu ve benzeri faaliyetlere ağırlık verilmesi, yöre turizmine önemli ölçüde katkı sağlayacağı müşahede edilmektedir.

D- YERALTI ZENGİNLİĞİ VE MADENLER

Araştırma sahasında, yeraltı zenginliği bakımından işletmeye açılacak bakır, demir, krom ve taşkömürü gibi maden yataklarının mevcut olduğu belirlenmiştir.

Bölgenin doğusundaki Elekdağ'ın içinde yer alan Demircimüezzin köyü civarında maden suları bulunmakta, yine Elekdağı sınırları kapsamında; Kavakbelen ve Gökbelen mevkiinde zengin krom yatakları tespit edilmiştir. Bu sahalardaki krom madeni işletmeye açılmış, ancak işletme sahibinin eleman ve makina yetersizliğinden 1993 yılı içinde çalışmalara son verildiği müşahede edilmektedir.

Şu anda Taşköprü şehri belediye sınırları içerisinde yer alan ve şehrin kuzeyindeki Eskiata ve Ağcıkışe semtleri arasındaki taşkömürü maden yatağı 1994 yılında işletmeye açılmış ve halen kömür çıkarma faaliyetleri devam etmektedir. Taşköprü - Mahsut, Toprak Çayırı ve Söğütözü sahalarında toplam 12.495.173 ton taşkömürü rezervi olduğu tespit edilmiştir. Bu mevkiilerdeki taşkömürü yataklarının yöre ihtiyacının

çok üstünde olduğu ve bölge dışına ihraç edilerek milli ekonomiye önemli yarar sağlayacağı müşahede edilmektedir.

Ayrıca, araştırma alanı Kurt köyü civarında tuğla yapmaya uygun malzeme yatağı, Örhen mevkiinde seramik sanayiinde kullanılan Kaolen yatakları (200 bin ton), Ağcıkavak ve Yavuç semtlerinde demir madeni yatakları işletilmesi gereken yeraltı zenginlik kaynaklarının başlıcalarıdır. Bu itibarla yukarda adı geçen ve çalışmaları devam eden madenlerin yöre ve ülke ekonomisi için büyük önem taşıdığı görülmektedir. Bu sebeple mevcut maden yataklarının işletmeye açılması, yöre halkının ekonomik gücünün iyileştirilmesi açısından gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla araştırma sahası dahilinde yer alan madenler yöre ve ülke ekonomisine büyük ölçüde faydalı olacağı müşahede edilmektedir.

E- HASTANE VE SAĞLIK HİZMETLERİ:

İnsan hayatının birinci unsurunu meydana getiren sağlık; etüd alanı içerisinde de önemli bir yer teşkil etmektedir. Araştırma sahamızın coğrafi açıdan; engebeli ve yüksek ormanlık sahalarla kaplı olması, iklim, yükselti gibi fiziki hususiyetler ile, beşeri ve iktisadi hususiyetler; yöre halkı üzerindeki sağlık problemlerini meydana getiren unsurlar olarak müşahede edilebilir.

Araştırma sahasında bir devlet hastanesi, beş sağlık ocağı 26 sağlık evi ve buralarda çalışan 42 sağlık memuru, 29 memur, 27 hizmetli personelle sağlık hizmeti verdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca bu sağlık hizmetinde, 10 uzman doktor, 12 adet de pratiksiyen hekim görev yapmaktadır.

Etüd alanımızdaki hastane kapasitesinin 50 yatak olduğu ve yöre nüfusuna cevap verecek durumda olmadığı tespit edilmiş, 75 yataklı ek kontenjan hizmet binasının inşaatının devam etmekte olduğu belirlenmiştir.

Yörede iklim ve diğeri beşeri faktörlere bağılı olarak sonbahar ve kış mevsiminde; gribal ve solunum yolları enfeksiyon hastalıklarının sık görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu duruma, yöre insanının hayat tarzı ve geçim unsurlarına bağılı olan tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin devamlılığı zaruriyeti etki etmektedir. Bu itibarla, yılda yukarıda bahsedilen mevsimlere bağılı olan hastalıklardan 35.000 kişinin tedavi ihtiyacı gerekmektedir.

Yörenin kuzeyinde yer alan dağılık alalardaki köylerde yaşayan nüfusun %35'inde içme suyundan kaynaklanan Guatır hastalığı tespit edilmiş ve bu durumun önemli olduğu gözönüne alınarak Gökırmak bölgesine hizmet verecek Guatır merkezi Kastamonuda oluşturulmuştur. Bu sebeble, guatır hastalığından, yılda 1000-1500 kişinin tedavi gördüğü belirlenmiştir.

Diğeri bir sağılık hususiyeti de yöreye bağılı, akraba evliliğı ve diğeri sağılık eğitim eksikliklerinden kaynaklanan sakat çocuk sayısında görülen artışlar ve çocuk ölümlerindeki fazlalık, yöre sağılığı için dikkat çekmektedir. Bu itibarla yörede yılda yaklaşık 300 çocuk sakat doğmakta veya sakat kalmaktadır.

Yörede sağılık unsuruna gereken önemin verilmediğı anlaşılmıştır. Bu itibarla daha sağılıklı bir nüfus oluşturabilmek için gereken tedbirlerin

alınması gerekmektedir. Dağlık ve ormanlık sahalarda bulunan köylerde, içme suları, kanalizasyon ve hayvan gübrelerinin kapalı tutulması, gerekli temizlik ve hastalığa yol açacak durumların yöre halkına muhtarlıklar vasıtasıyla bildirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple dağlık kesimlerde oluşturulan sağlık evlerine önemli görevler düşmektedir. Dolayısıyla, yörenin sağlık problemlerinin, maddi problemlerinden önemli olduğu hususunun, dağlık sahalardaki nüfusça bilinmesinin zaruri olduğu müşahede edilebilmektedir.

F. HALK ve SUÇ İLİŞKİLERİ

Beşeri coğrafyanın konnu alanı içine; insanlar arası sosyal ilişkiler ve insan tabiat ilişkileri doğrudan girmektedir. Bu itibarla insanların tabiatla mücadeleleri Dünya'nın yaratılışıyla birlikte başlamıştır. İnsanlar, hayatlarını sürdürebilmek için doğayla iç içe olmuş ve onu kendilerine göre şekillendirmişlerdir. Tarım faaliyetlerini devam ettirebilmek amacıyla arazi bulmuş ve bu arazi üzerinde bitkiler ekerek, yiyecek kaynağı üretmişlerdir.

Bütün bunların neticesinde; insan tabiat arası ilişkiler gelişmiş ve bazen tabiatın tahrip olmasına yol açacak iktisadi faaliyetler, insanlar aleyhine dönüşmüştür. Bunlar daha çok ormanlar üzerinde etkili olmaktadır. Ormanların; bilinçsiz şekilde arazi açma ve odun ihtiyaçlarını karşılama amacıyla kullanılmaları, orman koruma müeyyidelerinin uygulanmasını gerektirmiştir. Bu sebeble araştırma sahasında; Ormanlık ve dağlık alanlarda yaşayan 70 köyde, ormanlar aleyhinde, tarla açma, kaçak kesme vb. durumlar sonucunda suç unsuru oluşturabilecek durumlar

görülmektedir. Dolayısıyla yörede görülen suçların %40'ını ormanlardan kaynaklanan suçlar oluşturmaktadır.

Bölgede arazi azlığı ve verimsizliği neticesinde zorunlu olarak işlenen bu suçlar, yöre halkını dış göçlere iten neden olmaktadır. Bu sebeble geçim sıkıntısından kaynaklanan suç şekillerinin, yöre halkına psikolojik bakımdan önemli etki ettiği anlaşılmaktadır.

Şekil 32 de yöre halkı suç ilişkileri gösterilmektedir. Daha öncede bahsettiğimiz gibi, araştırma sahasının coğrafi durumu itibariyle, yörenin ormanlar aleyhine yaptığı zararlar sonucu işlenen suç oranı en yüksek olarak tespit edilmiştir.

Şekil 31'de görüldüğü gibi %25 oranla ikinci sırada yer alan suç çeşidi ise, kaçak silah taşıma unsurundan kaynaklanan suç olarak belirlenmiştir. Yöre halkına özgü olan bu durum; bilir kişilerden elde edilen bilgilere göre alışkanlık ve merak unsurundan olduğu belirlenmektedir. Çünkü, çevre ve tabiat şartlarıyla iç içe bulunan yöre halkı, kendini her tehlikeye karşı koruyabilmek amacıyla silahı vazgeçilmez bir araç olarak seçmektedirler. Bu itibarla ruhsat alma imkanlarının yetersizliği, suç unsuru olabilecek davranışa neden teşkil etmektedir.

Araştırma sahasında diğer bir suç halk ilişkisi hususiyeti genel ahlâk ve örf adetlere uymama unsuru olmaktadır. %15'lik oranla; yöre halkının eğitim eksikliği, örf ve adet kanunlarının baskısı neticesinde oluşan bu suçlar son zamanlar da düşme durumu göstermektedir. Bu duruma; halkın eğitim düzeyinin yükselmesinin etki ettiği anlaşılmaktadır.

Halk suç ilişkilerinin son iki hususiyetini ise aile geçimsizliklerinden kaynaklanan suçlar ve diğer suçlar olarak sınıflandırıp bu başlığı bitirmek istiyoruz. Akraba evliliği ve genç yaşta oluşan evlilikler bu duruma etki eden unsurlar olarak belirlenmektedir. Bu sebeble, evlenen gençlerin kendi sorumluluklarını belirledikten sonra evlilik olayını gerçekleştirmek gerektiği hususu önem arz etmektedir.

G- DİN HİZMETLERİ:

İnsan için gerekli olan manevi hayat unsuru, din hizmetlerinin verilmesiyle gerçekleşmekte ve güçlendirilmektedir. Bu sebeple araştırma sahamızda da bu hizmetlerin verildiği tespit edilmiştir. Tablo 54.... de etüd alanındaki cami sayıları verilmektedir.

Tablo: 54 - Cami Sayısı

Şehir Merkezi Cami Adeti			Köy ve Mahalle Cami Adeti			Genel Toplam
Dolu kadrolu	Boş kadrolu	Toplam	Dolu kadrolu	Boş kadrolu	Toplam	
15	–	15	206	38	244	259

Kaynak : (Taşköprü Müftülüğü).

1997 yılı itibariyle, Taşköprü şehrinde 15, köy ve ünitelerde 244 adet cami olduğu, toplam 259 adet caminin 38 adetinin boş olduğu anlaşılmaktadır.

İmam Hatip yetiştirirnenin daha sağlıklı yürütülebilmesi için yörede Kuran kurslarına ağırlık verildiği belirtilmektedir. Araştırma sahasında

mevcut olan Kur'an Kursu sayıları ve öğrenci kapasiteleri tablo 55 de görülmektedir.

Tablo: 55 - Kur'an Kursları ve Öğrenci Sayıları

Kuran Kursu Adı	Öğrenci Kapasitesi	Yatılı Kontenjan bölümü	Köy Kuran Kursu Adeti	Şehir Kuran Kursu Adeti
Şeyh. Hüsamettin Kız Kuran Kursu	100	25		1
Sanayi Kuran Kursu	25	25		1
Merkez Erkek Kuran Kursu	30	35		1
Alatarla Kuran Kursu	100	100	1	
Çetmi Kuran Kursu	50	–	1	
Genel Toplam	325	185	2	3

Kaynak: (Taşköprü İlçesi Müftülüğü).

Tablo 55'den anlaşıldığı üzere araştırma sahasında 3 adet şehir içinde, 2 adet ve köylerde olmak üzere toplam 5 adet Kur'an Kursu vardır. Bu kuran kurslarında 185 yatılı öğrenci, 325 gündüzlü öğrenci olmak üzere toplam 510 öğrenciye kuran öğretme hizmeti verilmektedir. Kuran kurslarında, bu öğrencilere hizmet vermede, 2 adet kadrolu öğretici, 4 tane fahri öğretici görev almaktadır.

1997 yılı itibariyle etüd alanında camilerde çalışan 178 İmam-Hatip, 12 müezzin kayyum tespit edilmektedir. Toplam İmam-Hatip kadrosu, bölge genelinde 248 olup 42 kadroda görevli olmadığı belirlenmiştir.

Sonuç olarak, araştırma alanında yeterli din hizmetlerinin verilmeye çalışıldığı müşahade edilmektedir. Bu itibarla yöre halkına manevi alanda yapılan çalışmalar, düzenli ibadet yapılmasına neden teşkil etmektedir.

H) Askeri Durum:

Araştırma sahasında, bir adet askerlik şube başkanlığı, bir adet de jandarma komutanlığı olmak üzere iki adet askeri kurum tespit edilmiştir.

Askerlik şube başkanlığı; ilçeden asker alma ve seferberlik işlemlerini gerçekleştirdiği müşahade edilmektedir. Diğer askeri kurum olan İlçe Jandarma komutanlığı ise, mülki askeri idari ve adli görevleri yerine getirdiği belirtilmektedir. Ayrıca İlçe Jandarma Komutanlığına bağlı tetkik alan sınırları dahilinde Köçekli, Çiftlik ve Alatarla olmak üzere üç adet dış karakol mevcut olup, adli ve idari kolluk olarak hizmet verdiği anlaşılmıştır.

Yörede asker olma işlemleri yüzde yüze yakın seviyede bulunmakta olup, yöre halkının milli duyguları güçlü, askere olan sevgileri fazla olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple toplam nüfusa göre, Milli Mücadele ve Kurtuluş Savaşında araştırma bölgesi yüksek oranda şehit verdiği tespit edilmiştir.

Tetkik alanında her yıl ortalama olarak 800 civarında Türk Çocuğu askere alınma işlemi kapsamında bulunmaktadır. Bu da toplam nüfusun %2'sini oluşturmaktadır. Dolayısıyla yöre nüfusunun genç nüfus oranı bu durumu izah etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tez konumuzda araştırma sahasının tabii ve beşeri yönleri ele alınarak açıklanmağa çalışılmıştır. Şimdi bunları kısaca toplamak istiyoruz. Etüd alanı; tabii sınırları olarak Kuzeybatı Anadolu'nun yaklaşık $41^{\circ} 03'$ ile $41^{\circ} 39'$ enlemleri arasında ve Greenwich başlangıcına göre $330 17'$ ile $34^{\circ} 35'$ boylamları arasında yer almaktadır. Batıda Kastamonu merkez ilçe Gölveren köprüsünden, doğuda Boyabat Sakız köyüne kadar 70 kilometrelik uzunluğa sahiptir. Kuzey'de Çatalzeytin - Yaralıgöz ve Türkeli'den, güneyde Tosya Kargı, Ilgaz eteklerine kadar 80 kilometre genişliktedir. Gökırmak'ın içine yerleştiği oluk ve bu oluğun bulunduğu vadi tabanı ile plato ve dağlık sahalar, araştırma sahasını meydana getirmiştir. Araştırma Sahası; Gökırmak'ın geçtiği vadi tabanının oluşturduğu 50 metre irtifalı kısım ile, vadi tabanından nispeten farklı durum arzeden ve irtifanın yükselerek devam ettiği dağlık ve ormanlık sahalar olarak adlandırılan iki farklı durum oluşmaktadır. Dolayısıyla yöre, Gökırmak havzası içinde yerleşmiş ve bu bölgeni tabii ve beşeri yönlerden benzer hususiyetlerine sahip olmuş durumdadır. Sözü edilen dağ sıraları arasında; doğudan batıya doğru da az da olsa yerel tabii ve beşeri farklılıklara yer veren sahada, irtifanın vadi tabanı itibariyle 200 metre ile 400 metre arasında değiştiği anlaşılmaktadır. Gökırmak vadisini tabanı ile kuzey ve güneyindeki dağlık sahalar arasında 1000 - 1500 metrelik bir yükseklik farkının bulunduğu tespit edilebilmektedir. Batı Karadenizin bölümünün büyük irtifaları, araştırma sahasını çevreleyen dağlar üzerinde toplanmış vaziyettedir. Etüd alanının kuzeyinde Yaralıgöz tepesi (1985 m.) ile güneyindeki Kiraz dağları (1690 m.) sahanın en yüksek yerlerini

meydana getirmekte ve Taşköprüye 35 km.'lik bir mesafede yer almaktadır.

Araştırma sahası, iklim itibariyle Karadeniz ile İç Anadolu arasında bir geçiş sahası özelliğine sahiptir. İnceleme sahası bu itibarla, Karadeniz sahil kesiminden ve İç Anadolu'dan iklim itibariyle farklı özelliklerde bulunmaktadır. Yörede, her mevsim yağışlı olmakla birlikte, en fazla yağış ilkbaharda düşmektedir.

Yıllık ortalama sıcaklık, sahanın batısından doğusuna gidildikçe artarken yağış azalmaktadır. Buna tesir eden başlıca faktör, irtifadır. Çünkü, sahanın doğusuna doğru irtifa azalmaktadır. Dolayısıyla, Emm.de Mortonne'ın iklim tasnifine göre, Yöre az kurak ve az nemli olarak vasıflandırılabilir.

Araştırma sahasının topografya, iklim ve toprak şartları bakımından arzettiği durum, bölgede büyük ve parlak medeniyetlerin kurulmasına pek imkan vermemiştir. Anadolu'nun diğer bazı bölgelerine nazaran önemli ana güzergahlara sahip olmaması sebebiyle saha, genellikle ikinci derecede bir öneme haiz olmuştur. Bununla birlikte, yöreye çeşitli kavimlerin eski tarihlerden itibaren gelip yerleştikleri ve bazı önemli siyasi organizasyonlar meydana getirdikleri de bilinmektedir. Anadolu'daki siyasi dengenin kendi lehine değiştiği dönemlerde yöre önemli bir güzergâh ve saha haline de gelebilmiştir. Özellikle, Türk fütûhatını müteakip yörede önemli bir Türkmen nüfusunun toplandığı ve Moğollara karşı yapılan mücadelelerde buradaki Türkmenlerin büyük bir güç oluşturduğu aşikardır. Türk Milli Mücadele sırasında da araştırma alanının

üstlendiği vazife, her türlü takdirin üstündedir. Bir milli ızdırabın ifadesi olarak gösterilen fedekârlık, hafızalarda canlı bir şekilde yaşamağa devam etmektedir.

Siyasi bazı sebeplerle zaman zaman önem kazanmış olmakla birlikte, araştırma alanı transit ticaretin yoğunlaştığı ana güzergâhların dışında yer aldığından gelişmesini sürdürememiştir.

Etüd alanında çeşitli devirlere ait formasyonlar yer almaktadır. Paleozoik, Mesozoik, Tersiyer ve Kuaterner'e ait sahra ve depolardan Paleozoik'e ait olanlar geniş alanları kaplamaktadır. Paleozoik arazisi, sahanın özellikle Gökırmak oluğunun güneyi ile Kiraz dağları arasında ve etüd alanının en batısından başlayıp Hanönü şehrine kadar kesintisiz bir şekilde devam etmektedir.

Mezozoik arazisine sahanın güneyinde küçük parçalar halinde; kuzeydoğu kısmında ise, geniş bir sanayi kuşatacak şekilde rastlanmaktadır. Kastamonu şehrinin güneyinden başlayıp Gökırmak vadisinin kuzeyini kuşatacak şekilde vadiye paralel bir şerit meydana getiren Tersiyer'in Paleojen arazisi, araştırma sahasının en doğrusuna kadar uzanmaktadır. Gökırmak ve tabilerinin biriktirdiği alüvyonlar, Kuaterner'e ait bulunurlar. Bu arazi, Kastamonu ile Taşköprü arasında geniş bir şerit meydana getirmiştir. Gökırmak, Taşköprü'nün 15 kilometre kadar doğusunda Kornopa mevkiinde opijenik bir boğazdan geçmektedir. Kornapa'dan itibaren alüvyonlu saha kesintiye uğrar.

Tetkik sahasında özellikle Kuaterner ile Neojen arazisi, yerleşme ve zirai faaliyetler bakımından yoğun sahaları meydana getirirler. Yörenin

platolar sahasında, özellikle Gökırmak'a bağlı olan kollarının vadi boylarında da yerleşme ve zirai faaliyetlerin önem kazandığı müşahade edilmektedir. Akarsu vadilerinden dağlık ve ormanlık sahalara sokulan insanlar tarafından küçük ve dağınık yerleşmeler meydana getirilmiştir. Birkaçı idari zaruretlerle bir araya getirilmiş bulunan ve "divan" adı verilen bu yerleşmeler inceleme alanının kır yerleşmesinin en yaygın şeklini meydana getirirler. Bugün, özellikle bölgenin dağlık ve ormanlık sahalarında yerleşmiş olan nüfus, iktisadi ve içtimai birçok meseleyle karşı karşıya bulunmaktadır.

Bölgeyi, yenik düştüğü tabii bazı faktörlerin etkisinden kurtaracak tedbirlere kavuşturmak gerekmektedir. Etüd alanındaki akarsulardan istifadeyle sulama sahasını artırmak, topraklarını ıslah etmek, daha verimli türler bulmak, yeniden ağaçlandırma ve ormanı koruma gibi sebelerle otlak ve mer'a sahaları iyice daralmış bulunan orman köylerinde ahır hayvancılığını geliştirmek gerekmektedir.

Yöreyi ülkenin gelişmiş yerlerine bağlayan karayollarının ıslâhı halinde, yörede kalkınmanın hızlanacağı tabiidir.

1990 nüfus sayımına göre, araştırma sahasından 47.621 nüfus bulunmakta idi. Buna göre, yörenin aritmetik nüfus yoğunluğu 21,4; zirai nüfus yoğunluğu ise 92,7 idi. Etüd alanında yetiştirilen ürünler içerisinde en fazla saha hububat ziraatına, tahsis edilmiş bulunuyor. Ancak hububat ziraatının sulanmayan ve nispeten verimsiz sahalarda yapılması verimi düşürmektedir. Sulanabilen sahalarda, kendir, sarımsak, şeker pancarı ve sebze ziraatına ayrılmış durumdadır. Bu itibarla; hububat, sulanan sahalarda

dışında, başlıca geçim kaynağı teşkil etmektedir. Hububata ayrılan saha bu sebeble hektarı bulmuştur. Ancak, sulanabilen alüvyal sahalarda şeker pancarı en büyük gelir kaynağını meydana getirir. hektar alanda ziraatı yapılan şeker pancarı, hububat ve diğer ürünlere nazaran birim alanda daha fazla gelir getirmektedir. Şekerpancarı ziraatının köylüye sağlamış olduğu diğer faydalar da nazara alındığında, fazlaca rağbet görmesinin sebebi anlaşılmaktadır. Ayrıca yine etüd alanında sulanabilen ovalar, başta şekerpancarı olmak üzere kendir, sarımsak ve sebze ziraatine ayrılmış durumdadır. Bununla birlikte, Kastamonu - Taşköprü arasında sarımsak ve sebze ziraatı önem kazanırken ayrıca Taşköprü ovasında kendir ziraatı yoğunluk kazanmıştır. Şeker pancarı Gökırmak tâbilerince sulanabilen iç kısımlarda ekilebilmektedir. Diğе taraftan yörede baştan ziraatı de önemli yer tutmaktadır.

Araştırma sahasının bölümleri arasındaki bu çeşitli benzerlik ve farklılıkların yanı sıra, bütün yörede, plâto ve hafif eğimli tepelik sahalarda hububat ziraatına ayrılmıştır. Dağlık ve ormanlık kesimlerde hayvancılık, ziraatla birlikte önem kazanırken, ormancılık faaliyetleri iktisadi hayatın bir parçası haline gelmiş durumdadır. Ancak, bütün bunlara rağmen söz konusu bu sahada yaşayan nüfus, çeşitli iktisadi ve içtimai meselelerle karşı karşıya bulunuyor.

Araştırma sahasının merkezi durumda bulunan tek şehri Taşköprü'dür. Yörenin ticaret merkezini oluşturan bu şehir ova kenarında kurulmuştur. Batıda, yer alan ve Gökırmak'ın tâbilerinden Karaçomak çayının ovayla buluştuğu alanda bulunan Kastamonu bölgenin en büyük şehir ve il merkezi durumundadır. doğuda yer alan Hanönü, Gökırmak'ın

hemen kuzey kenarında, Boyabat ise Gökırmak'ın kollarından biri olan Gazidere'nin güneyinde kurulmuştur. Etüd alanının orta kısmı nüfus ve yerleşme itibariyle yoğundur. Burada köyler ova kenarlarına ve yamaçlara çekilmiş durumdadır. Bu durum, ziraata elverişli sahaların darlığından kaynaklanmıştır. Ancak dağlık ve ormanlık sahalara yerleşmiş olan nüfusun dağınık ve küçük gruplar halinde oldukları dikkati çekmektedir. Bu durum küçük ve dağınık yerleşmeye yol açmış bulunuyor.

Yöredeki farklı kısım ve tali kısımlar, yüzyıllardan beri esasen birbirlerini tamamlamışlardır. Böylece bu kısımlar arasında bir çeşit ekonomik ve sosyal denge süregelmıştır. Bu dengenin bozulduğu dönemlerde huzurun sarsıldığı ve çeşitli olayların meydana geldiği bilinmektedir. Günümüzde, yöreden başka yerlere meydana gelen göç, bu dengesizliğin bir sonucunu meydana getirmektedir. Yöreye ait olan kaynaklar en iyi şekilde değerlendirildiği ve ülkemizin diğer bölgeleriyle bütünleşmesi sağlandığı takdirde kalkınma gerçekleşebilecektir.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

-1994, Kastamonu İlin de Köy Hizmetleri, T.C. Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 13. Bölge Müdürlüğü, Planlama Servisi, KASTAMONU
-1932, Vilâyetlerimiz Kastamonu ve Zonguldak, KASTAMONU
-1992, Kastamonu İlin de Arazi Varlığı, T.C. Başbakanlık, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yay. Rapor No: 37, KASTAMONU
-1993, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Kastamonu Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü - Kastamonu İli'nin Yıllık Sanayi Ekonomi ve Ticari Durumu Hakkında Raporu, KASTAMONU
-1958, Turistik Kastamonu, T.C. Maarif Vekâleti Kastamonu Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Yayınları, KASTAMONU
-1979, Kastamonu - Daday - Taşköprü Ovaları Jeofizik Rezistivite Etüd Raporu - T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Devlet Su İşleri V. Bölge Müdürlüğü, ANKARA
-1992, Gökırmak Akarsu Havzası Su Kaynakları Araştırma ve Geliştirme Projesi Tanıtım Raporu, Devlet Su İşleri XXIII. Bölge Müdürlüğü, KASTAMONU
- ABDÜLKADİROĞLU, A., 1988, "Candarlı İsmail ve Hulviyyat-ı Sultani Adlı Eseri Notlar" Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamon, Tebliğler, KASTAMONU
- AKDAĞ, M., 1977, Türkiye'nin İktisadi ve İçtimâî Tarihi, Cilt I, Cem Yayınevi, İSTANBUL
- AKOK, M., 1945, Kastamonu Şehri İç Kalesi. Belleten, C.9.
- ARDEL, A., 1955, "Karadeniz Maddesi" İslam Ansiklopedisi. Cilt. 6, İSTANBUL

ARDOS, M., 1982, Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi, Cilt I., İst.Üniv. Yayınları,
No. 3263, İSTANBUL

ATALAY, İ., 1992, Türkiye Coğrafyası, 3. Baskı, Ege Üniversitesi Basımevi,
İZMİR

....., D.İ.E, Genel Nüfus Sayımı, Kastamonu İli Sosyal ve Ekonomik
Nitelikler, No. 1630, ANKARA

....., D.İ.E., 1927 - 1990 Genel Nüfus Sayımı "Kastamonu Maddesi"
İdari Bölünüş, ANKARA

.....1869, Kastamonu Vilayet Sâlnâmesi, KASTAMONU

.....1877, Kastamonu Vilâyet Sâlnâmesi, KASTAMONU

.....1879, Kastamonu Vilâyet Sâlnâmesi, KASTAMONU

.....1981, Kastamonu İli Köy Envanter Etüdü, KASTAMONU

.....1993 - 1994 - 1995 - 1996 Yılları Tarım Ürünleri ve Hayvan
İstatistikleri. Taşköprü İlçesi Tarım İlçe Müdürlüğü. TAŞKÖPRÜ

.....1996, Taşköprü Orman İşletme Müdürlüğü Orman Ürünleri ve
Orman Varlığı Envanter Kayıtları, TAŞKÖPRÜ

.....1996, Seka Kastamonu Müessesesi Müdürlüğü Taşköprü Kâğıt
Fabrikası, Hammadde, Mamül ve Üretim İstatistik Veri Raporları,
TAŞKÖPRÜ

.....1996, Taşköprü Jüt İbliği Fabrikası Sanayi ve Ticaret Envanter
Kayıtları, TAŞKÖPRÜ.

....., Tez Konusu İle İlgili Tüm Anket Soruları ve Bilirkişi Raporları.

BLUMENTHAL, E., 1948, Bolu ve Civarı ile Aşağı Kızılırmak Mecrası
Arasındaki Kuzey Anadolu Silsilelerinin Jeolojisi M.T.A. Enst. Yay., Seri., B.
No.13, ANKARA

BAYDİL, E., 1992, Kastamonu Şehri Coğrafyası, Basılmamış Yüksek Lisans
Tezi. İst.Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- BAYDİL, E., 1994, Gökırmak Havzası Beşeri ve İktisadi Coğrafyası Basılmamış Doktora Tezi. İst. Üniv. Coğrafyası Fakültesi.
- SELÇUK BİRİCİK, A., 1992, Obruk Platosu ve Çevresinin Jeomorfolojisi M.Ü. Yay. No. 531, Atatürk Eğitim Fakültesi Yayınları, No.17, İSTANBUL
- SELÇUK BİRİCİK, A., 1982, Beyşehir Gölü Havzasının Strüktürel ve Jeomorfolojik Etüdü, İst. Üniv. Yay. No. 867, Coğ. Enst. Yay. No. 119. İSTANBUL
- SELÇUK BİRİCİK, A., 1986, Konya'nın İklim Özellikleri, Coğ. Enst. Derg. Sayı.2, İSTANBUL
- BİRİCİK Selçuk, A., 1980, Kırkağaç Depresyonu (Jeoloji, Jeomorfoloji ve Yeraltı Suları Açısından), Coğ. Enst. Derg. Sayı. 23, İSTANBUL
- DARKOT, B., 1965, "Kastamonu Maddesi" İslam Ansiklopedisi, Cilt. 4, Milli Eğitim Basımevi, İSTANBUL.
- DARKOT, B., 1965, Karadeniz Bölgesi Ders Notları, İSTANBUL
- DOĞANAY, H., 1994, Türkiye Beşeri Coğrafyası, ANKARA
- ERDOĞDU, A., 1992, İlimiz Kastamonu ve Karadeniz Bölgesi, KASTAMONU.
- GÖNEY, S., 1967, "Mengen Havzasından Köy Meskenleri" İst. Üniv. Coğ. Enst. Der., Sayı. 18 - 114 - 123. İSTANBUL.
- GÖNEY S., 1975, Büyük Menderes Bölgesi, İst. Üniv. Yay. No. 1895, İSTANBUL
- GÖKOĞLU, A.B., 1952, Paflagonya, Doğrusöz Matbaası, KASTAMONU
- KARABORAN, H., 1988, "Memluk Kaynaklarına Göre XV. Yüzyılda Kastamonu ve Çevresi" Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu Tebliğler, KASTAMONU
- KETEN, A., 1986, "İlçemiz Taşköprü" Taşköprü Halk Kütüphanesi, TAŞKÖPRÜ
- KURTER, A., 1971, Kastamonu ve Çevresinin İklimi. İst. Üniv. Yay. No. 1627. Coğr. Enstitüsü Yay. No. 62, İSTANBUL

- KURTER, A., 1982, Kastamonu ve Çevresinin Doğal Görünümü, İst. Üniv. Yay. No. 2930, İSBTANBUL
- OZANOĞLU, İ., 1952, Kastamonu Kütüğü, KASTAMONU
- OZANOĞLU, İ., 1958, Turistik Kastamonu, KASTAMONU
- ÖĞÜTÇÜ, M., 1934, Kastamonu Kendiri ve Urgancılık Sanatı., KASTAMONU
- ÖZEY, R., 1987, Dumlu Çeresinde Kom Yerleşmeleri, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Dergisi, Sayı. 49, İSTANBUL
- ÖZEY, R., 1991, Güzel Yayla Köyünün Coğrafi Etüdü, Ankara Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü (Doktora Ön Çalışması) ERZURUM.
- ÖZEY, R., 1990, Olukbaşı, Kızılca, Dutağaç Köylerinde Kıl Cadır Dokumacılığı, Türk Dünyası Araştırması. İSTANBUL
- ÖZEL, R., 1994, Coğrafi Bölgeler Perspektifinde Kalkınma Modelleri. Türk Coğrafya Dergisi, Sayı. 29, İSTANBUL
- TÜMERTEKİN, E., 1994, Beşeri Coğrafya'ya Giriş. İSTANBUL
- TÜMERTEKİN, E., 1971, Türkiye Coğrafyası ve Sosyal Araştırma. İst. Üniv. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü, İSTANBUL.
- TANOĞLU, A., 1966, Nüfus ve Yerleşme, Cilt I. İst. Üniv. Yay. No. 1183, İSTANBUL
- UMAR, B., 1988, Paphlagonia. Ak, Yay. Serisi, İSTANBUL
- MÜMTAZ YAMAN, T., 1983, Kastamonu Tarihi "XV. Asrın Sonlarına Kadar" Ahmet İhsan Matbaası, KASTAMONU
- YALÇINLAR, İ., 1968, Strüktürel Jeomorfoloji Cilt. II. İst. Üniv. Coğr. Enst. Yay. No. 29, İSTANBUL
- YALÇINLAR, İ. 1955, Türkiye'de Orman Bölgelerindeki Disimetrik Sistemler Hakkında 9. Coğr. Nes. Haft. Teb. ve Konf. Türk Coğ. Kur. Yay. 2., İSTANBUL

YALÇINLAR, İ., 1982, Türkiye'de Neojen ve Kuvaterner Omurgalı Arazileri ve Jeomorjolojik Karakterleri. İst. Üniv. Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 2741, İSTANBUL

YALÇINLAR, İ., 1979, Türkiye Jeolojisine Giriş. İSTANBUL

YALÇINLAR, İ., 1955, Türkiye İktisadi Haritası. İSTANBUL

YALÇIN, O., 1971, Kastamonu, KASTAMONU.

YÜCEL, T., 1988, Türkiye'de Kır Yerleşme Tipleri. Türk Kültürü Araştırmaları, ANKARA

YÜCEL, T., 1988, Batı Karadeniz Bölümünün Başlıca Topografik Elemanları. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Coğrafya Araştırmaları, Sayı.2, ANKARA.

Foto: 1. Taşköprü Şehrinin Genel Görünümü.

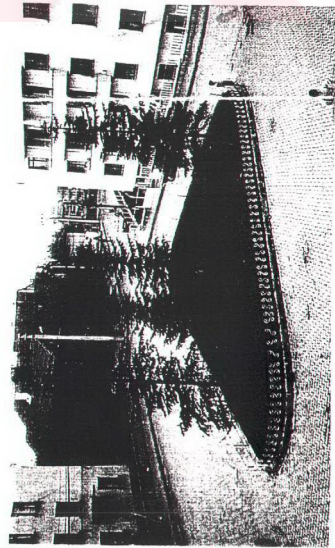

Foto: 2. Taşköprü Şehir Yerleşmesine Alt ve 2. Dereside Örneğin Salıp Mıracının Gazı Caddesi

Foto: 3. Taşköprü Şehir Meydanında Bulunan Atatürk Heykeli

Foto: 4. Taşköprü'nün Güneyinde Yer Alan ve 8 km Uzaklıkta Bulunan Alisaray Köyüne Ait Şeker Pancarı Ekim Sahası.

Foto: 5. Bostan Ziraatine Ait Bir Bölüm.

Foto: 6. Taşköprü - Kastamonu Arasında Yer Alan Gökürmak Vadi Kenarında Bulunan, Kendir Bitkisinin Evin Edilmiş Hali.

Foto: 7. Araştırma Sahasına Ait Orman Alanları (Elek Dağının Karşından Görünümü).

Foto:10. Donalar Kaya Mezarı

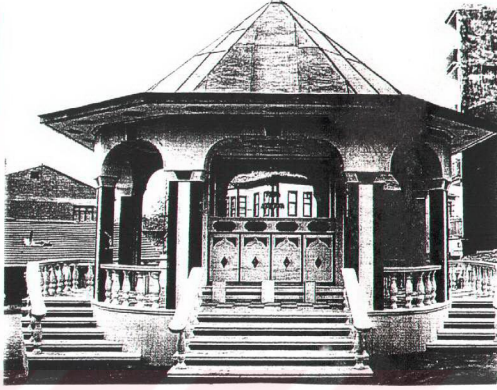

Foto: 11. Taşköprü Şehri İçinde Yer Alan, Karasan Camii Önünde Bulunan Bir Şadırvan.

*Temiz çevre
Temiz Taşköprü*

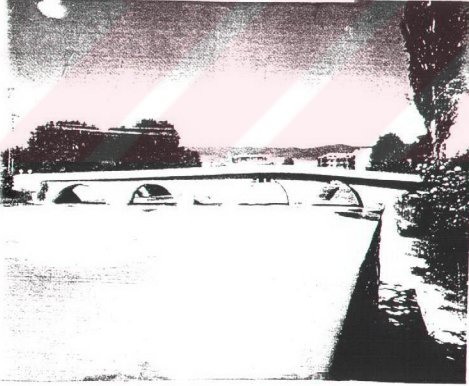

Foto:9. Tarihi Taşköprü

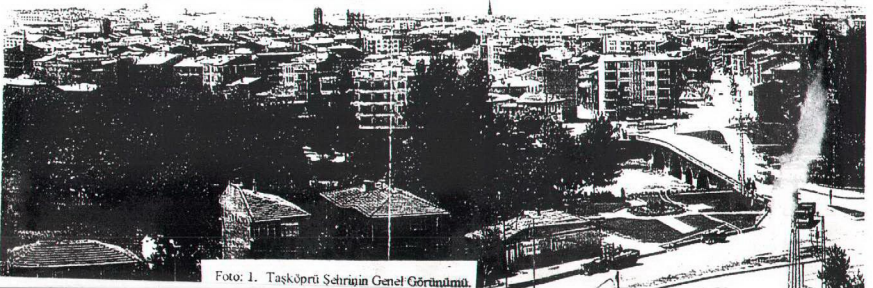
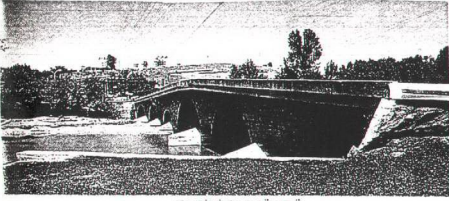

Foto: 1. Taşköprü Şehrinin Genel Görünümü.

TARİHİ TAŞKÖPRÜ

KUYU KEBABİ

SEKA SİGARA KAĞIDI FABRİKASI

SUMBANK İT İPLİĞİ FABRİKASI

TAŞKÖPRÜ SARIMSAGI

TAŞKÖPRÜ PARKI

TAŞKÖPRÜ ŞENLÜKLERİNE KATILAN
YABANCI FOLKLÖR EKİPLERİ

Foto:16. Taşköprü hükümet konağı

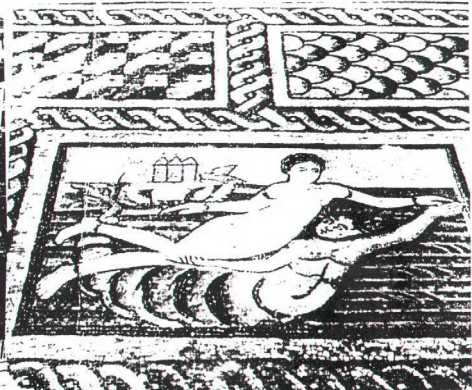

Foto:17. Pompiopolis mozaik süsleme kalıntısı

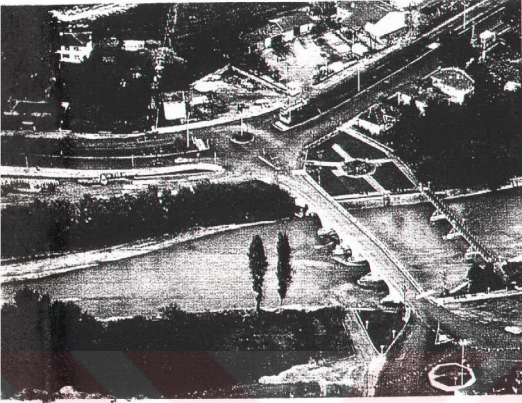

Foto:20. Taşköprü şehri sokaklarına ait bir görünüm

Foto: 19. Taşköprü Dinlenme Parkı.

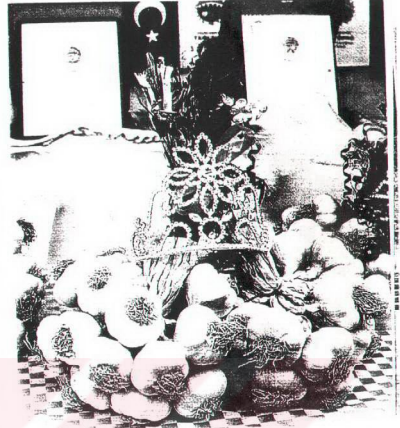

Foto:18. Taşköprü sarımsağı

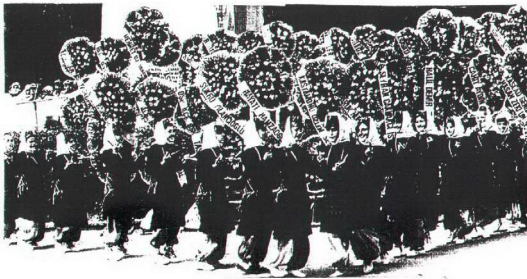

Foto: 21. Kùltür Ve Sarımsak Festivalinde Yer Alan Faktör Ekipleri

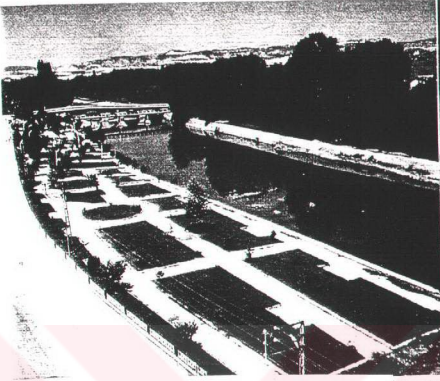

Foto: 22. Gökırmak Sahil Şeridinde Bulunan Yeşil Alan.

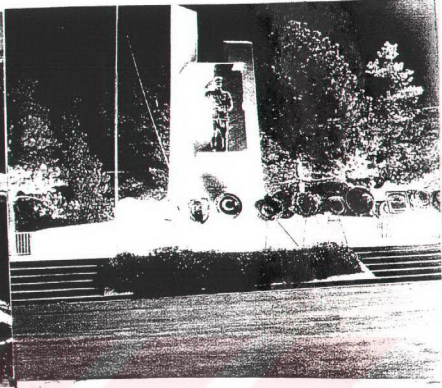

Foto: 3. Taşköprü Şehir Meydanında Bulunan Atatürk Heykeli.

Foto:8. Taşköprü Halk pazarı

Foto:23.

Kültür saKimsak festivalindeki folklör gösterileri

Foto: 28. Taşköprü'nün Güneyinde Bulunann Kiraz Dağları İçinde Yer Alan Seymenli Milli Parkı.

Foto: 29. Gökırmak'ın Batıdan Doğuya Doğru Akış Yönü. Kenarlarında Bahçe Kavak Ziraatı Önemli Yer Tutar.

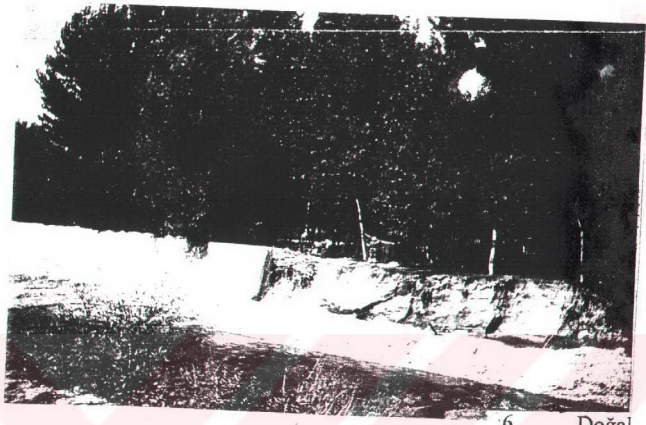

Foto: 30. Kavak Ziraatı veya Bahçe Kavak'ı Yetiştiriciliği

POMPEIPOLIS ANTİK KENTİ KAZI ALANI MOZAİK SÜSLEMELER

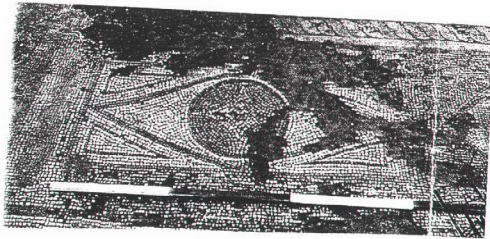

Foto:25. Kültür sarımsak festivalindeki at yarışları

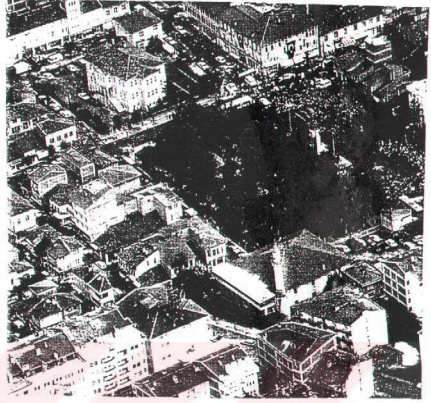

Foto:24. Şehrin tepeden bir görünümü.

Foto: 19. Taşköprü Dinlenme Parkı.

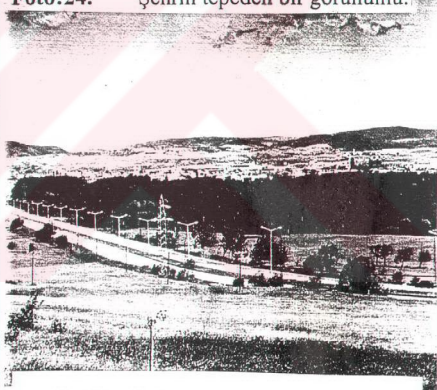

Foto: 26. Taşköprü - Kastamonu Arası Devlet Karayolu.

herşey taşköprü için..

Foto: 31. Kültür Sarımsak Festivalinde En İyi Sarımsak Yarışmasına Katılan Sarımsaklar.